नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

અઙ્ગુત્તરનિકાયો

પઞ્ચકનિપાતપાળિ

૧. પઠમપણ્ણાસકં

૧. સેખબલવગ્ગો

૧. સંખિત્તસુત્તં

૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ. ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, સેખબલાનિ [સેક્ખબલાનિ (ક॰)]. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, હિરીબલં [હિરિબલં (સી॰ પી॰)], ઓત્તપ્પબલં, વીરિયબલં [વિરિયબલં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], પઞ્ઞાબલં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સેખબલાનિ.

''તસ્માતિહ , ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'સદ્ધાબલેન સમન્નાગતા ભવિસ્સામ સેખબલેન, હિરીબલેન સમન્નાગતા ભવિસ્સામ સેખબલેન, ઓત્તપ્પબલેન સમન્નાગતા ભવિસ્સામ સેખબલેન, વીરિયબલેન સમન્નાગતા ભવિસ્સામ સેખબલેન, પઞ્ઞાબલેન સમન્નાગતા ભવિસ્સામ સેખબલેના'તિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ''ન્તિ. ઇદમવોચ ભગવા. અત્તમના તે ભિક્ખૂ ભગવતો ભાસિતં અભિનન્દુન્તિ. પઠમં.

૨. વિત્થતસુત્તં

૨. ''પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, સેખબલાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, હિરીબલં, ઓત્તપ્પબલં, વીરિયબલં, પઞ્ઞાબલં. કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધાબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – 'ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા'તિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધાબલં.

''કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, હિરીબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો હિરિમા હોતિ, હિરીયતિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન, હિરીયતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, હિરીબલં.

''કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ઓત્તપ્પબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઓત્તપ્પી હોતિ, ઓત્તપ્પતિ કાયદુચ્ચરિતેન વચીદુચ્ચરિતેન મનોદુચ્ચરિતેન, ઓત્તપ્પતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે,

ઓત્તપ્પબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, વીરિયબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, વીરિયબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાબલં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સેખબલાનિ.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘સદ્ધાબલેન સમન્નાગતા ભવિસ્સામ સેખબલેન, હિરીબલેન... ઓત્તપ્પબલેન ... વીરિયબલેન... પઞ્ઞાબલેન સમન્નાગતા ભવિસ્સામ સેખબલેના’તિ. એવઞ્હિ ખો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ. દુતિયં.

૩. દુક્ખસુત્તં

૩. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખં વિહરતિ સવિઘાતં સઉપાયાસં સપરિળાહં, કાયસ્સ ચ ભેદા પરં મરણા દુગ્ગતિ પાટિકઙ્ખા. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસ્સદ્ધો હોતિ, અહિરિકો હોતિ, અનોત્તપ્પી હોતિ, કુસીતો હોતિ, દુપ્પઞ્ઞો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખં વિહરતિ સવિઘાતં સઉપાયાસં સપરિળાહં, કાયસ્સ ચ ભેદા પરં મરણા દુગ્ગતિ પાટિકઙ્ખા.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સુખં વિહરતિ અવિઘાતં અનુપાયાસં અપરિળાહં, કાયસ્સ ચ ભેદા પરં મરણા સુગતિ પાટિકઙ્ખા. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો હોતિ, હિરીમા હોતિ, ઓત્તપ્પી હોતિ, આરદ્ધવીરિયો હોતિ, પઞ્ઞવા હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ દિટ્ઠેવ ધમ્મે સુખં વિહરતિ અવિઘાતં અનુપાયાસં અપરિળાહં, કાયસ્સ ચ ભેદા પરં મરણા સુગતિ પાટિકઙ્ખા’’તિ. તતિયં.

૪. યથાભતસુત્તં

૪. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસ્સદ્ધો હોતિ, અહિરિકો હોતિ, અનોત્તપ્પી હોતિ , કુસીતો હોતિ , દુપ્પઞ્ઞો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો હોતિ, હિરીમા હોતિ, ઓત્તપ્પી હોતિ, આરદ્ધવીરિયો હોતિ, પઞ્ઞવા હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. ચતુત્થં.

૫. સિક્ખાસુત્તં

૫. ‘‘યો હિ કોચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ, તસ્સ દિટ્ઠેવ [દિટ્ઠે ચેવ (સી॰)] ધમ્મે પઞ્ચ સહધમ્મિકા વાદાનુપાતા [વાદાનુવાદા (અ॰ નિ॰ ૮.૧૨; અ॰ નિ॰ ૩.૫૮)] ગારય્હા ઠાના આગચ્છન્તિ. કતમે પઞ્ચ? સદ્ધાપિ નામ તે નાહોસિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરીપિ નામ તે નાહોસિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, ઓત્તપ્પમ્પિ નામ તે નાહોસિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, વીરિયમ્પિ નામ તે નાહોસિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, પઞ્ઞાપિ નામ તે નાહોસિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યો હિ કોચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ, તસ્સ દિટ્ઠેવ ધમ્મે ઇમે પઞ્ચ સહધમ્મિકા વાદાનુપાતા ગારય્હા ઠાના આગચ્છન્તિ.

‘‘યો હિ કોચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા સહાપિ દુક્ખેન સહાપિ દોમનસ્સેન અસ્સુમુખો [અસ્સુમુખોપિ (સ્યા॰)] રુદમાનો પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, તસ્સ દિટ્ઠેવ ધમ્મે પઞ્ચ સહધમ્મિકા પાસંસા ઠાના [પાસંસં ઠાનં (સ્યા॰)] આગચ્છન્તિ. કતમે પઞ્ચ? સદ્ધાપિ નામ તે અહોસિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરીપિ નામ તે અહોસિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, ઓત્તપ્પમ્પિ નામ તે અહોસિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, વીરિયમ્પિ નામ તે અહોસિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, પઞ્ઞાપિ નામ તે અહોસિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યો હિ કોચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા સહાપિ દુક્ખેન સહાપિ દોમનસ્સેન અસ્સુમુખો રુદમાનો પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, તસ્સ દિટ્ઠેવ ધમ્મે ઇમે પઞ્ચ સહધમ્મિકા પાસંસા ઠાના આગચ્છન્તી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. સમાપત્તિસુત્તં

૬. ‘‘ન તાવ, ભિક્ખવે, અકુસલસ્સ સમાપત્તિ હોતિ યાવ સદ્ધા પચ્ચુપટ્ઠિતા હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, સદ્ધા અન્તરહિતા હોતિ, અસદ્ધિયં પરિયુટ્ઠાય તિટ્ઠતિ; અથ અકુસલસ્સ સમાપત્તિ હોતિ.

‘‘ન તાવ, ભિક્ખવે, અકુસલસ્સ સમાપત્તિ હોતિ યાવ હિરી પચ્ચુપટ્ઠિતા હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, હિરી અન્તરહિતા હોતિ, અહિરિકં પરિયુટ્ઠાય તિટ્ઠતિ; અથ અકુસલસ્સ સમાપત્તિ હોતિ.

‘‘ન તાવ, ભિક્ખવે, અકુસલસ્સ સમાપત્તિ હોતિ યાવ ઓત્તપ્પં પચ્ચુપટ્ઠિતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ઓત્તપ્પં અન્તરહિતં હોતિ, અનોત્તપ્પં પરિયુટ્ઠાય તિટ્ઠતિ; અથ અકુસલસ્સ સમાપત્તિ હોતિ.

‘‘ન તાવ, ભિક્ખવે, અકુસલસ્સ સમાપત્તિ હોતિ યાવ વીરિયં પચ્ચુપટ્ઠિતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, વીરિયં અન્તરહિતં હોતિ, કોસજ્જં પરિયુટ્ઠાય તિટ્ઠતિ; અથ અકુસલસ્સ સમાપત્તિ હોતિ.

‘‘ન તાવ, ભિક્ખવે, અકુસલસ્સ સમાપત્તિ હોતિ યાવ પઞ્ઞા પચ્ચુપટ્ઠિતા હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ઞા અન્તરહિતા હોતિ, દુપ્પઞ્ઞા [દુપ્પઞ્ઞં (ક॰)] પરિયુટ્ઠાય તિટ્ઠતિ; અથ અકુસલસ્સ સમાપત્તિ હોતી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. કામસુત્તં

૭. ‘‘યેભુય્યેન, ભિક્ખવે, સત્તા કામેસુ લળિતા [પલાળિતા (સી॰)]. અસિતબ્યાભઙ્ગિં [અસિતબ્યાભઙ્ગિ ચેપિ (?)], ભિક્ખવે, કુલપુત્તો ઓહાય અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતો હોતિ, ‘સદ્ધાપબ્બજિતો કુલપુત્તો’તિ અલં વચનાય. તં કિસ્સ હેતુ? લબ્ભા [લબ્ભા હિ (સ્યા॰)], ભિક્ખવે, યોબ્બનેન કામા તે ચ ખો યાદિસા વા તાદિસા વા. યે ચ, ભિક્ખવે, હીના કામા યે ચ મજ્ઝિમા કામા યે ચ પણીતા કામા , સબ્બે કામા ‘કામા’ત્વેવ સઙ્ખં

ગચ્છન્તિ. સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, દહરો કુમારો મન્દો ઉત્તાનસેય્યકો ધાતિયા પમાદમન્વાય કટ્ઠં વા કઠલં [કથલં (ક॰)] વા મુખે આહરેય્ય. તમેનં ધાતિ સીઘં સીઘં [સીઘસીઘં (સી॰)] મનસિ કરેય્ય; સીઘં સીઘં મનસિ કરિત્વા સીઘં સીઘં આહરેય્ય. નો ચે સક્કુણેય્ય સીઘં સીઘં આહરિતું, વામેન હત્થેન સીસં પરિગ્ગહેત્વા દક્ખિણેન હત્થેન વઙ્કઙ્ગુલિં કરિત્વા સલોહિતમ્પિ આહરેય્ય. તં કિસ્સ હેતુ? 'અત્થેસા, ભિક્ખવે, કુમારસ્સ વિહેસા; નેસા નત્થી'તિ વદામિ. કરણીયઞ્ચ ખો એતં [એવં (ક॰)], ભિક્ખવે, ધાતિયા અત્થકામાય હિતેસિનિયા અનુકમ્પિકાય, અનુકમ્પં ઉપાદાય. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, સો કુમારો વુદ્ધો હોતિ અલંપઞ્ઞો, અનપેક્ખા દાનિ [અનપેક્ખા પન (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], ભિક્ખવે, ધાતિ તસ્મિં કુમારે હોતિ – 'અત્તગુત્તો દાનિ કુમારો નાલં પમાદાયા'તિ.

''એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, યાવકીવઞ્ચ ભિક્ખુનો સદ્ધાય અકતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરિયા અકતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, ઓત્તપ્પેન અકતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, વીરિયેન અકતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, પઞ્ઞાય અકતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, અનુરક્ખિતબ્બો તાવ મે સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હોતિ. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો સદ્ધાય કતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, હિરિયા કતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, ઓત્તપ્પેન કતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, વીરિયેન કતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, પઞ્ઞાય કતં હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, અનપેક્ખો દાનાહં, ભિક્ખવે [પનાહં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], તસ્મિં ભિક્ખુસ્મિં હોમિ – 'અત્તગુત્તો દાનિ ભિક્ખુ નાલં પમાદાયા'''તિ. સત્તમં.

૮. ચવનસુત્તં

૮. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અસદ્ધો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે . અહિરિકો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. અનોત્તપ્પી, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. કુસીતો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. દુપ્પઞ્ઞો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે.

''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? સદ્ધો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન ચવતિ , પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. હિરીમા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. ઓત્તપ્પી, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. આરદ્ધવીરિયો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. પઞ્ઞવા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમઅગારવસુત્તં

૯. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અસ્સદ્ધો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. અહિરિકો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. અનોત્તપ્પી, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. કુસીતો , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. દુપ્પઞ્ઞો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો ચવતિ, નપ્પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે.

‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? સદ્ધો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. હિરિમા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. ઓત્તપ્પી, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. આરદ્ધવીરિયો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. પઞ્ઞવા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ન ચવતિ, પતિટ્ઠાતિ સદ્ધમ્મે’’તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયઅગારવસુત્તં

૧૦. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો અભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતું. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અસ્સદ્ધો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો અભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતું. અહિરિકો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો અભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતું. અનોત્તપ્પી, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો અભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતું. કુસીતો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો અભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતું. દુપ્પઞ્ઞો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો અભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતું. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો અભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતું.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતું. કતમેહિ પઞ્ચહિ? સદ્ધો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતું. હિરીમા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ…પે॰… ઓત્તપ્પી, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ…પે॰… આરદ્ધવીરિયો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ…પે॰… પઞ્ઞવા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતું. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે , પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો ભબ્બો ઇમસ્મિં ધમ્મવિનયે વુદ્ધિં વિરૂળ્હિં વેપુલ્લં આપજ્જિતુ’’ન્તિ. દસમં.

સેખબલવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

સંખિત્તં વિત્થતં દુક્ખા, ભતં સિક્ખાય પઞ્ચમં;
સમાપત્તિ ચ કામેસુ, ચવના દ્વે અગારવાતિ.

૨. બલવગ્ગો

૧. અનનુસ્સુતસુત્તં

૧૧. ‘‘પુબ્બાહં , ભિક્ખવે, અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ અભિઞ્ઞાવોસાનપારમિપ્પત્તો પટિજાનામિ. પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ તથાગતબલાનિ, યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, હિરીબલં, ઓત્તપ્પબલં, વીરિયબલં, પઞ્ઞાબલં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ તથાગતસ્સ તથાગતબલાનિ યેહિ બલેહિ સમન્નાગતો તથાગતો આસભં ઠાનં પટિજાનાતિ, પરિસાસુ સીહનાદં નદતિ, બ્રહ્મચક્કં પવત્તેતી’’તિ. પઠમં.

૨. કૂટસુત્તં

૧૨. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, સેખબલાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, હિરીબલં, ઓત્તપ્પબલં, વીરિયબલં, પઞ્ઞાબલં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સેખબલાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં સેખબલાનં એતં અગ્ગં એતં સઙ્ગાહિકં એતં સઙ્ઘાતનિયં, યદિદં પઞ્ઞાબલં.

‘‘સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે , કૂટાગારસ્સ એતં અગ્ગં એતં સઙ્ગાહિકં એતં સઙ્ઘાતનિયં, યદિદં કૂટં. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ઇમેસં પઞ્ચન્નં સેખબલાનં એતં અગ્ગં એતં સઙ્ગાહિકં એતં સઙ્ઘાતનિયં, યદિદં પઞ્ઞાબલં.

‘‘તસ્માતિહ, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘સદ્ધાબલેન સમન્નાગતા ભવિસ્સામ સેખબલેન, હિરીબલેન... ઓત્તપ્પબલેન... વીરિયબલેન... પઞ્ઞાબલેન સમન્નાગતા ભવિસ્સામ સેખબલેના’તિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ. દુતિયં.

૩. સંખિત્તસુત્તં

૧૩. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, વીરિયબલં, સતિબલં, સમાધિબલં, પઞ્ઞાબલં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ બલાની’’તિ. તતિયં.

૪. વિત્થતસુત્તં

૧૪. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, વીરિયબલં, સતિબલં, સમાધિબલં, પઞ્ઞાબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધાબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ‘ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ . ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધાબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, વીરિયબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. ઇદં વુચ્ચતિ,

ભિક્ખવે, વીરિયબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે , સતિબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સતિમા હોતિ પરમેન સતિનેપક્કેન સમન્નાગતો, ચિરકતમ્પિ ચિરભાસિતમ્પિ સરિતા અનુસ્સરિતા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સતિબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સમાધિબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો ચ સમ્પજાનો સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – ‘ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી’તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સમાધિબલં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાબલં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાબલં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ બલાની’’તિ. ચતુત્થં.

૫. દટ્ઠબ્બસુત્તં

૧૫. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, વીરિયબલં, સતિબલં, સમાધિબલં, પઞ્ઞાબલં . કત્થ ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધાબલં દટ્ઠબ્બં? ચતૂસુ સોતાપત્તિયઙ્ગેસુ. એત્થ સદ્ધાબલં દટ્ઠબ્બં. કત્થ ચ, ભિક્ખવે, વીરિયબલં દટ્ઠબ્બં? ચતૂસુ સમ્મપ્પધાનેસુ. એત્થ વીરિયબલં દટ્ઠબ્બં. કત્થ ચ, ભિક્ખવે, સતિબલં દટ્ઠબ્બં? ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ. એત્થ સતિબલં દટ્ઠબ્બં. કત્થ ચ, ભિક્ખવે, સમાધિબલં દટ્ઠબ્બં? ચતૂસુ ઝાનેસુ. એત્થ સમાધિબલં દટ્ઠબ્બં. કત્થ ચ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાબલં દટ્ઠબ્બં? ચતૂસુ અરિયસચ્ચેસુ. એત્થ પઞ્ઞાબલં દટ્ઠબ્બં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ બલાની’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. પુનકૂટસુત્તં

૧૬. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, વીરિયબલં, સતિબલં, સમાધિબલં, પઞ્ઞાબલં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ બલાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં બલાનં એતં અગ્ગં એતં સઙ્ગાહિકં એતં સઙ્ઘાતનિયં, યદિદં પઞ્ઞાબલં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કૂટાગારસ્સ એતં અગ્ગં એતં સઙ્ગાહિકં એતં સઙ્ઘાતનિયં, યદિદં કૂટં. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ઇમેસં પઞ્ચન્નં બલાનં એતં અગ્ગં એતં સઙ્ગાહિકં એતં સઙ્ઘાતનિયં, યદિદં પઞ્ઞાબલ’’ન્તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમહિતસુત્તં

૧૭. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો પરહિતાય. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તના સીલસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સમાધિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં પઞ્ઞાસમ્પદાય

સમાદપેતિ; અત્તના વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં વિમુત્તિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાય સમાદપેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો પરહિતાયા''તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયહિતસુત્તં

૧૮. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ પરહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો અત્તહિતાય. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તના ન સીલસમ્પન્નો હોતિ, પરં સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, પરં સમાધિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, પરં પઞ્ઞાસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, પરં વિમુત્તિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, પરં વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાય સમાદપેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ પરહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો અત્તહિતાયા''તિ. અટ્ઠમં.

૯. તતિયહિતસુત્તં

૧૯. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ નેવ અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો પરહિતાય. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તના ન સીલસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સમાધિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં પઞ્ઞાસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં વિમુત્તિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાય સમાદપેતિ. ઇમેહિ ખો , ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ નેવ અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો પરહિતાયા''તિ. નવમં.

૧૦. ચતુત્થહિતસુત્તં

૨૦. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અત્તહિતાય ચ પટિપન્નો હોતિ પરહિતાય ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તના ચ સીલસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ સમાધિસમ્પદાય સમાદપેતિ, અત્તના ચ પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ પઞ્ઞાસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ વિમુત્તિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાય સમાદપેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અત્તહિતાય ચ પટિપન્નો હોતિ પરહિતાય ચા''તિ. દસમં.

બલવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

અનનુસ્સુતકૂટઞ્ચ, સંખિત્તં વિત્થતેન ચ;
દટ્ઠબ્બઞ્ચ પુન કૂટં, ચત્તારોપિ હિતેન ચાતિ.

૩. પઞ્ચઙ્ગિકવગ્ગો

૧. પઠમઅગારવસુત્તં

૨૧. ‘‘સો વત, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો અસભાગવુત્તિકો ‘સબ્રહ્મચારીસુ આભિસમાચારિકં ધમ્મં પરિપૂરેસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. ‘આભિસમાચારિકં ધમ્મં અપરિપૂરેત્વા સેખં [સેક્ખં (ક॰)] ધમ્મં પરિપૂરેસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. ‘સેખં ધમ્મં અપરિપૂરેત્વા સીલાનિ પરિપૂરેસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. ‘સીલાનિ અપરિપૂરેત્વા સમ્માદિટ્ઠિં પરિપૂરેસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. ‘સમ્માદિટ્ઠિં અપરિપૂરેત્વા સમ્માસમાધિં પરિપૂરેસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વત, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો સભાગવુત્તિકો ‘સબ્રહ્મચારીસુ આભિસમાચારિકં ધમ્મં પરિપૂરેસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. ‘આભિસમાચારિકં ધમ્મં પરિપૂરેત્વા સેખં ધમ્મં પરિપૂરેસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. ‘સેખં ધમ્મં પરિપૂરેત્વા સીલાનિ પરિપૂરેસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. ‘સીલાનિ પરિપૂરેત્વા સમ્માદિટ્ઠિં પરિપૂરેસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. ‘સમ્માદિટ્ઠિં પરિપૂરેત્વા સમ્માસમાધિં પરિપૂરેસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયઅગારવસુત્તં

૨૨. ‘‘સો વત, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અગારવો અપ્પતિસ્સો અસભાગવુત્તિકો ‘સબ્રહ્મચારીસુ આભિસમાચારિકં ધમ્મં પરિપૂરેસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. ‘આભિસમાચારિકં ધમ્મં અપરિપૂરેત્વા સેખં ધમ્મં પરિપૂરેસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. ‘સેખં ધમ્મં અપરિપૂરેત્વા સીલક્ખન્ધં પરિપૂરેસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. ‘સીલક્ખન્ધં અપરિપૂરેત્વા સમાધિક્ખન્ધં પરિપૂરેસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. ‘સમાધિક્ખન્ધં અપરિપૂરેત્વા પઞ્ઞાક્ખન્ધં પરિપૂરેસ્સતી’તિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વત, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સગારવો સપ્પતિસ્સો સભાગવુત્તિકો ‘સબ્રહ્મચારીસુ આભિસમાચારિકં ધમ્મં પરિપૂરેસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. ‘આભિસમાચારિકં ધમ્મં પરિપૂરેત્વા સેખં ધમ્મં પરિપૂરેસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. સેખં ધમ્મં પરિપૂરેત્વા સીલક્ખન્ધં પરિપૂરેસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. ‘સીલક્ખન્ધં પરિપૂરેત્વા સમાધિક્ખન્ધં પરિપૂરેસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. ‘સમાધિક્ખન્ધં પરિપૂરેત્વા પઞ્ઞાક્ખન્ધં પરિપૂરેસ્સતી’તિ ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ. દુતિયં.

૩. ઉપક્કિલેસસુત્તં

૨૩. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, જાતરૂપસ્સ ઉપક્કિલેસા, યેહિ ઉપક્કિલેસેહિ ઉપક્કિલિટ્ઠં જાતરૂપં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ ન ચ સમ્મા ઉપેતિ કમ્માય. કતમે પઞ્ચ? અયો, લોહં, તિપુ, સીસં, સજ્ઝં [સજ્ઝુ (સી॰)] – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ જાતરૂપસ્સ ઉપક્કિલેસા , યેહિ ઉપક્કિલેસેહિ ઉપક્કિલિટ્ઠં જાતરૂપં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ ન ચ સમ્મા ઉપેતિ કમ્માય. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, જાતરૂપં ઇમેહિ પઞ્ચહિ ઉપક્કિલેસેહિ વિમુત્તં [વિપ્પમુત્તં (સી॰)] હોતિ, તં હોતિ જાતરૂપં મુદુ ચ કમ્મનિયઞ્ચ પભસ્સરઞ્ચ ન ચ પભઙ્ગુ સમ્મા ઉપેતિ કમ્માય. યસ્સા યસ્સા ચ [યસ્સ કસ્સચિ (સ્યા॰ પી॰)] પિળન્ધનવિકતિયા

આકઙ્ખતિ – યદિ મુદ્દિકાય યદિ કુણ્ડલાય યદિ ગીવેય્યકાય [ગીવેય્યકેન (સ્યા॰ કં॰ ક॰, અ॰ નિ॰ ૩.૧૦૨)] યદિ સુવણ્ણમાલાય – તઞ્ચસ્સ અત્થં અનુભોતિ.

''એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિમે ચિત્તસ્સ ઉપક્કિલેસા, યેહિ ઉપક્કિલેસેહિ ઉપક્કિલિટ્ઠં ચિત્તં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ ન ચ સમ્મા સમાધિયતિ આસવાનં ખયાય. કતમે પઞ્ચ? કામચ્છન્દો, બ્યાપાદો, થિનમિદ્ધં [થીનમિદ્ધં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં, વિચિકિચ્છા – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ચિત્તસ્સ ઉપક્કિલેસા યેહિ ઉપક્કિલેસેહિ ઉપક્કિલિટ્ઠં ચિત્તં ન ચેવ મુદુ હોતિ ન ચ કમ્મનિયં ન ચ પભસ્સરં પભઙ્ગુ ચ ન ચ સમ્મા સમાધિયતિ આસવાનં ખયાય. યતો ચ ખો, ભિક્ખવે, ચિત્તં ઇમેહિ પઞ્ચહિ ઉપક્કિલેસેહિ વિમુત્તં હોતિ, તં હોતિ ચિત્તં મુદુ ચ કમ્મનિયઞ્ચ પભસ્સરઞ્ચ ન ચ પભઙ્ગુ સમ્મા સમાધિયતિ આસવાનં ખયાય. યસ્સ યસ્સ ચ અભિઞ્ઞાસચ્છિકરણીયસ્સ ધમ્મસ્સ ચિત્તં અભિનિન્નામેતિ અભિઞ્ઞાસચ્છિકિરિયાય તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભવેય્યં – એકોપિ હુત્વા બહુધા અસ્સં, બહુધાપિ હુત્વા એકો અસ્સં; આવિભાવં, તિરોભાવં; તિરોકુટ્ટં તિરોપાકારં તિરોપબ્બતં અસજ્જમાનો ગચ્છેય્યં, સેય્યથાપિ આકાસે; પથવિયાપિ ઉમ્મુજ્જનિમુજ્જં કરેય્યં, સેય્યથાપિ ઉદકે; ઉદકેપિ અભિજ્જમાનો ગચ્છેય્યં, સેય્યથાપિ પથવિયં; આકાસેપિ પલ્લઙ્કેન કમેય્યં, સેય્યથાપિ પક્ખી સકુણો; ઇમેપિ ચન્દિમસૂરિયે [ચન્દિમસુરિયે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] એવંમહિદ્ધિકે એવંમહાનુભાવે પાણિના પરિમસેય્યં [પરામસેય્યં (ક॰)] પરિમજ્જેય્યં યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'દિબ્બાય સોતધાતુયા વિસુદ્ધાય અતિક્કન્તમાનુસિકાય ઉભો સદ્દે સુણેય્યં – દિબ્બે ચ માનુસે ચ યે દૂરે સન્તિકે ચા'તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનેય્યં – સરાગં વા ચિત્તં સરાગં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, વીતરાગં વા ચિત્તં વીતરાગં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, સદોસં વા ચિત્તં સદોસં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, વીતદોસં વા ચિત્તં વીતદોસં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, સમોહં વા ચિત્તં સમોહં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, વીતમોહં વા ચિત્તં વીતમોહં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, સંખિત્તં વા ચિત્તં સંખિત્તં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, વિક્ખિત્તં વા ચિત્તં વિક્ખિત્તં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, મહગ્ગતં વા ચિત્તં મહગ્ગતં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, અમહગ્ગતં વા ચિત્તં અમહગ્ગતં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, સઉત્તરં વા ચિત્તં સઉત્તરં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, અનુત્તરં વા ચિત્તં અનુત્તરં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, સમાહિતં વા ચિત્તં સમાહિતં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, અસમાહિતં વા ચિત્તં અસમાહિતં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, વિમુત્તં વા ચિત્તં વિમુત્તં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, અવિમુત્તં વા ચિત્તં અવિમુત્તં ચિત્તન્તિ પજાનેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરેય્યં, સેય્યથિદં [સેય્યથીદં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો તિસ્સોપિ જાતિયો ચતસ્સોપિ જાતિયો પઞ્ચપિ જાતિયો દસપિ જાતિયો વીસમ્પિ જાતિયો તિંસમ્પિ જાતિયો ચત્તારીસમ્પિ જાતિયો પઞ્ઞાસમ્પિ જાતિયો જાતિસતમ્પિ જાતિસહસ્સમ્પિ જાતિસતસહસ્સમ્પિ અનેકેપિ સંવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ વિવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ સંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે – અમુત્રાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો અમુત્ર ઉદપાદિં;

તત્રાપાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપ્પટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો ઇધૂપપન્નોતિ, ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સેય્યં ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનેય્યં – ઇમે વત ભોન્તો સત્તા કાયદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા વચીદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા મનોદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં ઉપવાદકા મિચ્છાદિટ્ઠિકા મિચ્છાદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના, તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપન્ના; ઇમે વા પન ભોન્તો સત્તા કાયસુચરિતેન સમન્નાગતા વચીસુચરિતેન સમન્નાગતા મનોસુચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં અનુપવાદકા સમ્માદિટ્ઠિકા સમ્માદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના, તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્નાતિ, ઇતિ દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સેય્યં ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને''તિ. તતિયં.

૪. દુસ્સીલસુત્તં

૨૪. [અ॰ નિ॰ ૫.૧૬૮; ૬.૫૦; ૭.૬૫] ''દુસ્સીલસ્સ , ભિક્ખવે, સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ અસતિ સમ્માસમાધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને અસતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે અસતિ નિબ્બિદાવિરાગવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ , ભિક્ખવે, રુક્ખો સાખાપલાસવિપન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ, ફેગ્ગુપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ, સારોપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, દુસ્સીલસ્સ સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ અસતિ સમ્માસમાધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને અસતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે અસતિ નિબ્બિદાવિરાગવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં.

''સીલવતો, ભિક્ખવે, સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ સતિ સમ્માસમાધિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને સતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે સતિ નિબ્બિદાવિરાગસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, રુક્ખો સાખાપલાસસમ્પન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ, ફેગ્ગુપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ, સારોપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સીલવતો સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ સતિ સમ્માસમાધિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને

સતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે સતિ નિબ્બિદાવિરાગસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સન''ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. અનુગ્ગહિતસુત્તં

૨૫. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ અનુગ્ગહિતા સમ્માદિટ્ઠિ ચેતોવિમુત્તિફલા ચ હોતિ ચેતોવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ, પઞ્ઞાવિમુત્તિફલા ચ હોતિ પઞ્ઞાવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ.

''કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ , ભિક્ખવે, સમ્માદિટ્ઠિ સીલાનુગ્ગહિતા ચ હોતિ, સુતાનુગ્ગહિતા ચ હોતિ, સાકચ્છાનુગ્ગહિતા ચ હોતિ, સમથાનુગ્ગહિતા ચ હોતિ, વિપસ્સનાનુગ્ગહિતા ચ હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ અનુગ્ગહિતા સમ્માદિટ્ઠિ ચેતોવિમુત્તિફલા ચ હોતિ ચેતોવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ, પઞ્ઞાવિમુત્તિફલા ચ હોતિ પઞ્ઞાવિમુત્તિફલાનિસંસા ચા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. વિમુત્તાયતનસુત્તં

૨૬. ''પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, વિમુત્તાયતનાનિ યત્થ ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો અવિમુત્તં વા ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, અપરિક્ખીણા વા આસવા પરિક્ખયં ગચ્છન્તિ, અનનુપ્પત્તં વા અનુત્તરં યોગક્ખેમં અનુપાપુણાતિ.

''કતમાનિ પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો સત્થા ધમ્મં દેસેતિ અઞ્ઞતરો વા ગરુટ્ઠાનિયો સબ્રહ્મચારી. યથા યથા, ભિક્ખવે, તસ્સ ભિક્ખુનો સત્થા ધમ્મં દેસેતિ, અઞ્ઞતરો વા ગરુટ્ઠાનિયો સબ્રહ્મચારી, તથા તથા સો તસ્મિં ધમ્મે અત્થપટિસંવેદી ચ હોતિ ધમ્મપટિસંવેદી ચ. તસ્સ અત્થપટિસંવેદિનો ધમ્મપટિસંવેદિનો પામોજ્જં [પામુજ્જં (સી॰ સ્યા॰ કં॰) દી॰ નિ॰ ૩.૩૨૨] જાયતિ. પમુદિતસ્સ પીતિ જાયતિ. પીતિમનસ્સ કાયો પસ્સમ્ભતિ. પસ્સદ્ધકાયો સુખં વેદેતિ [વેદિયતિ (સી॰)]. સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. ઇદં, ભિક્ખવે, પઠમં વિમુત્તાયતનં યત્થ ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો અવિમુત્તં વા ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, અપરિક્ખીણા વા આસવા પરિક્ખયં ગચ્છન્તિ, અનનુપ્પત્તં વા અનુત્તરં યોગક્ખેમં અનુપાપુણાતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ન હેવ ખો સત્થા ધમ્મં દેસેતિ, અઞ્ઞતરો વા ગરુટ્ઠાનિયો સબ્રહ્મચારી, અપિ ચ ખો યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન પરેસં દેસેતિ. યથા યથા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન પરેસં દેસેતિ તથા તથા સો તસ્મિં ધમ્મે અત્થપટિસંવેદી ચ હોતિ ધમ્મપટિસંવેદી ચ. તસ્સ અત્થપટિસંવેદિનો ધમ્મપટિસંવેદિનો પામોજ્જં જાયતિ. પમુદિતસ્સ પીતિ જાયતિ. પીતિમનસ્સ કાયો પસ્સમ્ભતિ. પસ્સદ્ધકાયો સુખં વેદેતિ. સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. ઇદં, ભિક્ખવે, દુતિયં વિમુત્તાયતનં યત્થ ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો અવિમુત્તં વા ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, અપરિક્ખીણા વા આસવા પરિક્ખયં ગચ્છન્તિ, અનનુપ્પત્તં વા અનુત્તરં યોગક્ખેમં અનુપાપુણાતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ન હેવ ખો સત્થા ધમ્મં દેસેતિ, અઞ્ઞતરો વા ગરુટ્ઠાનિયો સબ્રહ્મચારી, નાપિ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન પરેસં દેસેતિ, અપિ ચ ખો યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન સજ્ઝાયં કરોતિ. યથા યથા, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન સજ્ઝાયં કરોતિ તથા તથા

સો તસ્મિં ધમ્મે અત્થપટિસંવેદી ચ હોતિ ધમ્મપટિસંવેદી ચ. તસ્સ અત્થપટિસંવેદિનો ધમ્મપટિસંવેદિનો પામોજ્જં જાયતિ. પમુદિતસ્સ પીતિ જાયતિ. પીતિમનસ્સ કાયો પસ્સમ્ભતિ. પસ્સદ્ધકાયો સુખં વેદેતિ. સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. ઇદં, ભિક્ખવે, તતિયં વિમુત્તાયતનં યત્થ ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો...પે॰... યોગક્ખેમં અનુપાપુણાતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ન હેવ ખો સત્થા ધમ્મં દેસેતિ, અઞ્ઞતરો વા ગરુટ્ઠાનિયો સબ્રહ્મચારી, નાપિ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન પરેસં દેસેતિ, નાપિ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન સજ્ઝાયં કરોતિ; અપિ ચ ખો યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ચેતસા અનુવિતક્કેતિ અનુવિચારેતિ મનસાનુપેક્ખતિ. યથા યથા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ચેતસા અનુવિતક્કેતિ અનુવિચારેતિ મનસાનુપેક્ખતિ તથા તથા સો તસ્મિં ધમ્મે અત્થપટિસંવેદી ચ હોતિ ધમ્મપટિસંવેદી ચ. તસ્સ અત્થપટિસંવેદિનો ધમ્મપટિસંવેદિનો પામોજ્જં જાયતિ. પમુદિતસ્સ પીતિ જાયતિ. પીતિમનસ્સ કાયો પસ્સમ્ભતિ. પસ્સદ્ધકાયો સુખં વેદેતિ. સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. ઇદં, ભિક્ખવે, ચતુત્થં વિમુત્તાયતનં યત્થ ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો અવિમુત્તં વા ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, અપરિક્ખીણા વા આસવા પરિક્ખયં ગચ્છન્તિ, અનનુપ્પત્તં વા અનુત્તરં યોગક્ખેમં અનુપાપુણાતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો ન હેવ ખો સત્થા ધમ્મં દેસેતિ અઞ્ઞતરો વા ગરુટ્ઠાનિયો સબ્રહ્મચારી, નાપિ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન પરેસં દેસેતિ , નાપિ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન સજ્ઝાયં કરોતિ, નાપિ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ચેતસા અનુવિતક્કેતિ અનુવિચારેતિ મનસાનુપેક્ખતિ; અપિ ચ ખ્વસ્સ અઞ્ઞતરં સમાધિનિમિત્તં સુગ્ગહિતં હોતિ સુમનસિકતં સૂપધારિતં સુપ્પટિવિદ્ધં પઞ્ઞાય. યથા યથા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અઞ્ઞતરં સમાધિનિમિત્તં સુગ્ગહિતં હોતિ સુમનસિકતં સૂપધારિતં સુપ્પટિવિદ્ધં પઞ્ઞાય તથા તથા સો તસ્મિં ધમ્મે અત્થપટિસંવેદી ચ હોતિ ધમ્મપટિસંવેદી ચ. તસ્સ અત્થપટિસંવેદિનો ધમ્મપટિસંવેદિનો પામોજ્જં જાયતિ. પમુદિતસ્સ પીતિ જાયતિ. પીતિમનસ્સ કાયો પસ્સમ્ભતિ. પસ્સદ્ધકાયો સુખં વેદેતિ. સુખિનો ચિત્તં સમાધિયતિ. ઇદં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમં વિમુત્તાયતનં યત્થ ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો અવિમુત્તં વા ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, અપરિક્ખીણા વા આસવા પરિક્ખયં ગચ્છન્તિ, અનનુપ્પત્તં વા અનુત્તરં યોગક્ખેમં અનુપાપુણાતિ.

''ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ વિમુત્તાયતનાનિ યત્થ ભિક્ખુનો અપ્પમત્તસ્સ આતાપિનો પહિતત્તસ્સ વિહરતો અવિમુત્તં વા ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, અપરિક્ખીણા વા આસવા પરિક્ખયં ગચ્છન્તિ, અનનુપ્પત્તં વા અનુત્તરં યોગક્ખેમં અનુપાપુણાતી''તિ. છટ્ઠં.

૭. સમાધિસુત્તં

૨૭. ''સમાધિં, ભિક્ખવે, ભાવેથ અપ્પમાણં નિપકા પતિસ્સતા. સમાધિં, ભિક્ખવે, ભાવયતં અપ્પમાણં નિપકાનં પતિસ્સતાનં પઞ્ચ ઞાણાનિ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઉપ્પજ્જન્તિ. કતમાનિ પઞ્ચ? 'અયં સમાધિ પચ્ચુપ્પન્નસુખો ચેવ આયતિઞ્ચ સુખવિપાકો'તિ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઞાણં ઉપ્પજ્જતિ, 'અયં સમાધિ અરિયો નિરામિસો'તિ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઞાણં ઉપ્પજ્જતિ, 'અયં સમાધિ અકાપુરિસસેવિતો'તિ [મહાપુરિસસેવિતોતિ (ક॰)] પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઞાણં ઉપ્પજ્જતિ, 'અયં સમાધિ સન્તો પણીતો પટિપ્પસ્સદ્ધલદ્ધો એકોદિભાવાધિગતો, ન સસઙ્ખારનિગ્ગય્હવારિતગતો'તિ

[ન ચ સસઙ્ખારનિગ્ગય્હવારિતપ્પતિતોતિ (સી॰), ન ચ સસઙ્ખારનિગ્ગય્હવારિતપત્તોતિ (સ્યા॰), ન ચ સસઙ્ખારનિગ્ગય્હવારિવાવટોતિ (ક॰), ન સસઙ્ખારનિગ્ગય્હવારિયાધિગતોતિ (?) દી॰ નિ॰ ૩.૩૫૫; અ॰ નિ॰ ૩.૧૦૨; ૯.૨૭] પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઞાણં ઉપ્પજ્જતિ, 'સતો ખો પનાહં ઇમં સમાપજ્જામિ સતો વુટ્ઠહામી'તિ [સો ખો પનાહં ઇમં સમાધિં સતોવ સમાપજ્જામિ, સતો ઉટ્ઠહામીતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઞાણં ઉપ્પજ્જતિ.

''સમાધિં, ભિક્ખવે, ભાવેથ અપ્પમાણં નિપકા પતિસ્સતા. સમાધિં, ભિક્ખવે, ભાવયતં અપ્પમાણં નિપકાનં પતિસ્સતાનં ઇમાનિ પઞ્ચ ઞાણાનિ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઉપ્પજ્જન્તી''તિ. સત્તમં.

૮. પઞ્ચઙ્ગિકસુત્તં

૨૮. ''અરિયસ્સ , ભિક્ખવે, પઞ્ચઙ્ગિકસ્સ સમ્માસમાધિસ્સ ભાવનં દેસેસ્સામિ. તં સુણાથ, સાધુકં મનસિ કરોથ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં, ભન્તે''તિ ખો તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''કતમા ચ, ભિક્ખવે, અરિયસ્સ પઞ્ચઙ્ગિકસ્સ સમ્માસમાધિસ્સ ભાવના? ઇધ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સો ઇમમેવ કાયં વિવેકજેન પીતિસુખેન અભિસન્દેતિ પરિસન્દેતિ પરિપૂરેતિ પરિપ્ફરતિ; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતો કાયસ્સ વિવેકજેન પીતિસુખેન અપ્ફુટં હોતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, દક્ખો ન્હાપકો [નહાપકો (સી॰ પી॰)] વા ન્હાપકન્તેવાસી વા કંસથાલે ન્હાનીયચુણ્ણાનિ [નહાનીયચુણ્ણાનિ (સી॰ પી॰)] આકિરિત્વા ઉદકેન પરિપ્ફોસકં પરિપ્ફોસકં સન્નેય્ય. સાયં ન્હાનીયપિણ્ડિ [સાસ્સ નહાનીયપિણ્ડી (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] સ્નેહાનુગતા સ્નેહપરેતા સન્તરબાહિરા ફુટા સ્નેહેન, ન ચ પગ્ઘરિની. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇમમેવ કાયં વિવેકજેન પીતિસુખેન અભિસન્દેતિ પરિસન્દેતિ પરિપૂરેતિ પરિપ્ફરતિ; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતો કાયસ્સ વિવેકજેન પીતિસુખેન અપ્ફુટં હોતિ. અરિયસ્સ, ભિક્ખવે, પઞ્ચઙ્ગિકસ્સ સમ્માસમાધિસ્સ અયં પઠમા ભાવના.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા...પે॰... દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સો ઇમમેવ કાયં સમાધિજેન પીતિસુખેન અભિસન્દેતિ પરિસન્દેતિ પરિપૂરેતિ પરિપ્ફરતિ; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતો કાયસ્સ સમાધિજેન પીતિસુખેન અપ્ફુટં હોતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉદકરહદો ગમ્ભીરો ઉબ્ભિદોદકો [ઉબ્ભિતોદકો (સ્યા॰ કં॰ ક॰)]. તસ્સ નેવસ્સ પુરત્થિમાય દિસાય ઉદકસ્સ આયમુખં, ન પચ્છિમાય દિસાય ઉદકસ્સ આયમુખં, ન ઉત્તરાય દિસાય ઉદકસ્સ આયમુખં, ન દક્ખિણાય દિસાય ઉદકસ્સ આયમુખં, દેવો ચ કાલેન કાલં સમ્મા ધારં નાનુપ્પવેચ્છેય્ય [દેવો ચ ન કાલેન... અનુપવેચ્છેય્ય (દી॰ નિ॰ ૧.૨૨૭ આદયો; મ॰ નિ॰ ૨.૨૫૧ આદયો]. અથ ખો તમ્હાવ ઉદકરહદા સીતા વારિધારા ઉબ્ભિજ્જિત્વા તમેવ ઉદકરહદં સીતેન વારિના અભિસન્દેય્ય પરિસન્દેય્ય પરિપૂરેય્ય પરિપ્ફરેય્ય; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતો ઉદકરહદસ્સ સીતેન વારિના અપ્ફુટં અસ્સ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇમમેવ કાયં સમાધિજેન પીતિસુખેન અભિસન્દેતિ પરિસન્દેતિ પરિપૂરેતિ પરિપ્ફરતિ; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતો કાયસ્સ સમાધિજેન પીતિસુખેન અપ્ફુટં હોતિ. અરિયસ્સ, ભિક્ખવે, પઞ્ચઙ્ગિકસ્સ સમ્માસમાધિસ્સ અયં દુતિયા ભાવના.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પીતિયા ચ વિરાગા...પે॰... તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સો ઇમમેવ કાયં નિપ્પીતિકેન સુખેન અભિસન્દેતિ પરિસન્દેતિ પરિપૂરેતિ પરિપ્ફરતિ; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતો કાયસ્સ નિપ્પીતિકેન સુખેન અપ્ફુટં હોતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉપ્પલિનિયં વા પદુમિનિયં વા પુણ્ડરીકિનિયં વા

અપ્પેકચ્ચાનિ ઉપ્પલાનિ વા પદુમાનિ વા પુણ્ડરીકાનિ વા ઉદકે જાતાનિ ઉદકે સંવડ્ઢાનિ ઉદકાનુગ્ગતાનિ અન્તો નિમુગ્ગપોસીનિ. તાનિ યાવ ચગ્ગા યાવ ચ મૂલા સીતેન વારિના અભિસન્નાનિ પરિસન્નાનિ પરિપૂરાનિ પરિપ્ફુટાનિ; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતં ઉપ્પલાનં વા પદુમાનં વા પુણ્ડરીકાનં વા સીતેન વારિના અપ્ફુટં અસ્સ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇમમેવ કાયં નિપ્પીતિકેન સુખેન અભિસન્દેતિ પરિસન્દેતિ પરિપૂરેતિ પરિપ્ફરતિ; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતો કાયસ્સ નિપ્પીતિકેન સુખેન અપ્ફુટં હોતિ. અરિયસ્સ, ભિક્ખવે, પઞ્ચઙ્ગિકસ્સ સમ્માસમાધિસ્સ અયં તતિયા ભાવના.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સુખસ્સ ચ પહાના ...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સો ઇમમેવ કાયં પરિસુદ્ધેન ચેતસા પરિયોદાતેન ફરિત્વા નિસિન્નો હોતિ; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતો કાયસ્સ પરિસુદ્ધેન ચેતસા પરિયોદાતેન અપ્ફુટં હોતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, પુરિસો ઓદાતેન વત્થેન સસીસં પારુપિત્વા નિસિન્નો અસ્સ; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતો કાયસ્સ ઓદાતેન વત્થેન અપ્ફુટં અસ્સ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇમમેવ કાયં પરિસુદ્ધેન ચેતસા પરિયોદાતેન ફરિત્વા નિસિન્નો હોતિ; નાસ્સ કિઞ્ચિ સબ્બાવતો કાયસ્સ પરિસુદ્ધેન ચેતસા પરિયોદાતેન અપ્ફુટં હોતિ. અરિયસ્સ, ભિક્ખવે, પઞ્ચઙ્ગિકસ્સ સમ્માસમાધિસ્સ અયં ચતુત્થા ભાવના.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પચ્ચવેક્ખણાનિમિત્તં સુગ્ગહિતં હોતિ સુમનસિકતં સૂપધારિતં સુપ્પટિવિદ્ધં પઞ્ઞાય. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, અઞ્ઞોવ અઞ્ઞં [અઞ્ઞો વા અઞ્ઞં વા (સી॰), અઞ્ઞો વા અઞ્ઞં (સ્યા॰ કં॰), અઞ્ઞો અઞ્ઞં (?)] પચ્ચવેક્ખેય્ય, ઠિતો વા નિસિન્નં પચ્ચવેક્ખેય્ય, નિસિન્નો વા નિપન્નં પચ્ચવેક્ખેય્ય. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પચ્ચવેક્ખણાનિમિત્તં સુગ્ગહિતં હોતિ સુમનસિકતં સૂપધારિતં સુપ્પટિવિદ્ધં પઞ્ઞાય. અરિયસ્સ, ભિક્ખવે, પઞ્ચઙ્ગિકસ્સ સમ્માસમાધિસ્સ અયં પઞ્ચમા [પઞ્ચમી (સી॰)] ભાવના. એવં ભાવિતે ખો , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ [એવં ભાવિતે ખો ભિક્ખવે (સી॰)] અરિયે પઞ્ચઙ્ગિકે સમ્માસમાધિમ્હિ એવં બહુલીકતે યસ્સ યસ્સ અભિઞ્ઞાસચ્છિકરણીયસ્સ ધમ્મસ્સ ચિત્તં અભિનિન્નામેતિ અભિઞ્ઞાસચ્છિકિરિયાય, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ઉદકમણિકો આધારે ઠપિતો પૂરો ઉદકસ્સ સમતિત્તિકો કાકપેય્યો . તમેનં બલવા પુરિસો યતો યતો આવજ્જેય્ય [આવટ્ટેય્ય (સ્યા॰ કં॰)], આગચ્છેય્ય ઉદક’’ન્તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’ . ‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં ભાવિતે અરિયે પઞ્ચઙ્ગિકે સમ્માસમાધિમ્હિ એવં બહુલીકતે યસ્સ યસ્સ અભિઞ્ઞાસચ્છિકરણીયસ્સ ધમ્મસ્સ ચિત્તં અભિનિન્નામેતિ અભિઞ્ઞાસચ્છિકિરિયાય, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સમે ભૂમિભાગે પોક્ખરણી ચતુરંસા આલિબદ્ધા પૂરા ઉદકસ્સ સમતિત્તિકા કાકપેય્યા. તમેનં બલવા પુરિસો યતો યતો આળિં મુઞ્ચેય્ય, આગચ્છેય્ય ઉદક’’ન્તિ? ‘‘એવં, ભન્તે’’. ‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં ભાવિતે અરિયે પઞ્ચઙ્ગિકે સમ્માસમાધિમ્હિ એવં બહુલીકતે યસ્સ યસ્સ અભિઞ્ઞાસચ્છિકરણીયસ્સ ધમ્મસ્સ...પે॰... સતિ સતિ આયતને.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સુભૂમિયં ચતુમહાપથે [ચાતુમ્મહાપથે (સી॰ પી॰), ચતુમ્મહાપથે (સ્યા॰ કં॰)] આજઞ્ઞરથો યુત્તો અસ્સ ઠિતો ઓધસ્તપતોદો . તમેનં દક્ખો યોગ્ગાચરિયો અસ્સદમ્મસારથિ અભિરુહિત્વા વામેન હત્થેન રસ્મિયો ગહેત્વા દક્ખિણેન હત્થેન પતોદં ગહેત્વા યેનિચ્છકં યદિચ્છકં સારેય્યપિ પચ્ચાસારેય્યપિ.

એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ એવં ભાવિતે અરિયે પઞ્ચઙ્ગિકે સમ્માસમાધિમ્હિ એવં બહુલીકતે યસ્સ યસ્સ અભિઞ્ઞાસચ્છિકરણીયસ્સ ધમ્મસ્સ ચિત્તં અભિનિન્નામેતિ અભિઞ્ઞાસચ્છિકિરિયાય, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભવેય્યં – એકોપિ હુત્વા બહુધા અસ્સં...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'દિબ્બાય સોતધાતુયા વિસુદ્ધાય અતિક્કન્તમાનુસિકાય ઉભો સદ્દે સુણેય્યં – દિબ્બે ચ માનુસે ચ યે દૂરે સન્તિકે ચા'તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે અકઙ્ખતિ – 'પરસત્તાનં પરપુગ્ગલાનં ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ પજાનેય્યં – સરાગં વા ચિત્તં સરાગં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, વીતરાગં વા ચિત્તં વીતરાગં ચિત્તન્તિ પજાનેય્યં, સદોસં વા ચિત્તં... વીતદોસં વા ચિત્તં... સમોહં વા ચિત્તં... વીતમોહં વા ચિત્તં... સંખિત્તં વા ચિત્તં... વિક્ખિત્તં વા ચિત્તં... મહગ્ગતં વા ચિત્તં... અમહગ્ગતં વા ચિત્તં... સઉત્તરં વા ચિત્તં... અનુત્તરં વા ચિત્તં... સમાહિતં વા ચિત્તં... અસમાહિતં વા ચિત્તં... વિમુત્તં વા ચિત્તં... અવિમુત્તં વા ચિત્તં અવિમુત્તં ચિત્તન્તિ પજાનેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરેય્યં, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં, દ્વેપિ જાતિયો... પે॰... ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન...પે॰... યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખતિ – 'આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણાતિ સતિ સતિ આયતને''તિ. અટ્ઠમં.

૯. ચઙ્કમસુત્તં

૨૯. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ચઙ્કમે આનિસંસા. કતમે પઞ્ચ? અદ્ધાનક્ખમો હોતિ, પધાનક્ખમો હોતિ, અપ્પાબાધો હોતિ, અસિતં પીતં ખાયિતં સાયિતં સમ્મા પરિણામં ગચ્છતિ, ચઙ્કમાધિગતો સમાધિ ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ચઙ્કમે આનિસંસા''તિ. નવમં.

૧૦. નાગિતસુત્તં

30. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ ચારિકં ચરમાનો મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં યેન ઇચ્છાનઙ્ગલં નામ કોસલાનં બ્રાહ્મણગામો તદવસરિ. તત્ર સુદં ભગવા ઇચ્છાનઙ્ગલે વિહરતિ ઇચ્છાનઙ્ગલવનસણ્ડે. અસ્સોસું ખો ઇચ્છાનઙ્ગલકા [ઇચ્છાનઙ્ગલિકા (સી॰) અ॰ નિ॰ ૬.૪૨; અ॰ નિ॰ ૮.૮૬] બ્રાહ્મણગહપતિકા – ''સમણો ખલુ ભો ગોતમો સક્યપુત્તો સક્યકુલા પબ્બજિતો ઇચ્છાનઙ્ગલં અનુપ્પત્તો; ઇચ્છાનઙ્ગલે વિહરતિ ઇચ્છાનઙ્ગલવનસણ્ડે. તં ખો

પન ભવન્તં ગોતમં એવં કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગતો – ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ, સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવાતિ. સો ઇમં લોકં સદેવકં સમારકં સબ્રહ્મકં સસ્સમણબ્રાહ્મણિં પજં સદેવમનુસ્સં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેતિ. સો ધમ્મં દેસેતિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં, કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેતિ. સાધુ ખો પન તથારૂપાનં અરહતં દસ્સનં હોતી''તિ. અથ ખો ઇચ્છાનઙ્ગલકા બ્રાહ્મણગહપતિકા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન પહૂતં ખાદનીયં ભોજનીયં આદાય યેન ઇચ્છાનઙ્ગલવનસણ્ડો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા બહિદ્વારકોટ્ઠકે અટ્ઠંસુ ઉચ્ચાસદ્દમહાસદ્દા.

તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા નાગિતો ભગવતો ઉપટ્ઠાકો હોતિ. અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં નાગિતં આમન્તેસિ – ''કે પન ખો, નાગિત, ઉચ્ચાસદ્દમહાસદ્દા, કેવટ્ટા મઞ્ઞે મચ્છવિલોપે''તિ? ''એતે, ભન્તે, ઇચ્છાનઙ્ગલકા બ્રાહ્મણગહપતિકા પહૂતં ખાદનીયં ભોજનીયં આદાય બહિદ્વારકોટ્ઠકે ઠિતા ભગવન્તઞ્ઞેવ ઉદ્દિસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચા''તિ. ''માહં, નાગિત, યસેન સમાગમં, મા ચ મયા યસો. યો ખો, નાગિત, નયિમસ્સ નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અસ્સ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, યસ્સાહં નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. સો તં [સોહં (ક॰), સો (સ્યા॰ કં॰)] મીળ્હસુખં મિદ્ધસુખં લાભસક્કારસિલોકસુખં સાદિયેય્યા''તિ.

''અધિવાસેતુ દાનિ, ભન્તે, ભગવા, અધિવાસેતુ સુગતો; અધિવાસનકાલો દાનિ, ભન્તે, ભગવતો. યેન યેનેવ દાનિ ભગવા ગમિસ્સતિ તંનિન્નાવ ગમિસ્સન્તિ બ્રાહ્મણગહપતિકા નેગમા ચેવ જાનપદા ચ. સેય્યથાપિ, ભન્તે, થુલ્લફુસિતકે દેવે વસ્સન્તે યથાનિન્નં ઉદકાનિ પવત્તન્તિ; એવમેવં ખો, ભન્તે, યેન યેનેવ દાનિ ભગવા ગમિસ્સતિ, તંનિન્નાવ ગમિસ્સન્તિ બ્રાહ્મણગહપતિકા નેગમા ચેવ જાનપદા ચ. તં કિસ્સ હેતુ? તથા હિ, ભન્તે, ભગવતો સીલપઞ્ઞાણ''ન્તિ.

''માહં , નાગિત, યસેન સમાગમં, મા ચ મયા યસો. યો ખો, નાગિત, નયિમસ્સ નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અસ્સ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, યસ્સાહં નેક્ખમ્મસુખસ્સ પવિવેકસુખસ્સ ઉપસમસુખસ્સ સમ્બોધસુખસ્સ નિકામલાભી અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. સો તં મીળ્હસુખં મિદ્ધસુખં લાભસક્કારસિલોકસુખં સાદિયેય્ય. અસિતપીતખાયિતસાયિતસ્સ ખો, નાગિત, ઉચ્ચારપસ્સાવો – એસો તસ્સ નિસ્સન્દો. પિયાનં ખો, નાગિત, વિપરિણામઞ્ઞથાભાવા ઉપ્પજ્જન્તિ સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસા – એસો તસ્સ નિસ્સન્દો. અસુભનિમિત્તાનુયોગં અનુયુત્તસ્સ ખો, નાગિત, સુભનિમિત્તે પાટિકુલ્યતા [પટિક્કૂલતા (સી॰), પટિક્કૂલ્યતા (સ્યા॰ કં॰)] સણ્ઠાતિ – એસો તસ્સ નિસ્સન્દો. છસુ ખો, નાગિત, ફસ્સાયતનેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સિનો વિહરતો ફસ્સે પાટિકુલ્યતા સણ્ઠાતિ – એસો તસ્સ નિસ્સન્દો. પઞ્ચસુ ખો, નાગિત, ઉપાદાનક્ખન્ધેસુ ઉદયબ્બયાનુપસ્સિનો વિહરતો ઉપાદાને પાટિકુલ્યતા સણ્ઠાતિ – એસો તસ્સ નિસ્સન્દો''તિ. દસમં.

પઞ્ચઙ્ગિકવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે અગારવુપક્કિલેસા, દુસ્સીલાનુગ્ગહિતેન ચ;

વિમુત્તિસમાધિપઞ્ઞિકા, ચઙ્કમં નાગિતેન ચાતિ.

૪. સુમનવગ્ગો

૧. સુમનસુત્તં

૩૧. એકં સમયં…પે॰… અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો સુમના રાજકુમારી પઞ્ચહિ રથસતેહિ પઞ્ચહિ રાજકુમારિસતેહિ પરિવુતા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો સુમના રાજકુમારી ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘ઇધસ્સુ, ભન્તે, ભગવતો દ્વે સાવકા સમસદ્ધા સમસીલા સમપઞ્ઞા – એકો દાયકો, એકો અદાયકો. તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જેય્યું. દેવભૂતાનં પન નેસં [તેસં (સી॰)], ભન્તે, સિયા વિસેસો, સિયા નાનાકરણ’’ન્તિ?

‘‘સિયા, સુમને’’તિ ભગવા અવોચ – ‘‘યો સો, સુમને, દાયકો સો અમું અદાયકં દેવભૂતો સમાનો પઞ્ચહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતિ – દિબ્બેન આયુના, દિબ્બેન વણ્ણેન, દિબ્બેન સુખેન, દિબ્બેન યસેન, દિબ્બેન આધિપતેય્યેન. યો સો, સુમને, દાયકો સો અમું અદાયકં દેવભૂતો સમાનો ઇમેહિ પઞ્ચહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતિ’’.

‘‘સચે પન તે, ભન્તે, તતો ચુતા ઇત્થત્તં આગચ્છન્તિ, મનુસ્સભૂતાનં પન નેસં, ભન્તે, સિયા વિસેસો, સિયા નાનાકરણ’’ન્તિ? ‘‘સિયા, સુમને’’તિ ભગવા અવોચ – ‘‘યો સો, સુમને, દાયકો સો અમું અદાયકં મનુસ્સભૂતો સમાનો પઞ્ચહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતિ – માનુસકેન આયુના, માનુસકેન વણ્ણેન, માનુસકેન સુખેન, માનુસકેન યસેન, માનુસકેન આધિપતેય્યેન. યો સો, સુમને, દાયકો સો અમું અદાયકં મનુસ્સભૂતો સમાનો ઇમેહિ પઞ્ચહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતિ’’.

‘‘સચે પન તે, ભન્તે, ઉભો અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, પબ્બજિતાનં પન નેસં, ભન્તે , સિયા વિસેસો, સિયા નાનાકરણ’’ન્તિ? ‘‘સિયા, સુમને’’તિ ભગવા અવોચ – ‘‘યો સો, સુમને, દાયકો સો અમું અદાયકં પબ્બજિતો સમાનો પઞ્ચહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતિ – યાચિતોવ બહુલં ચીવરં પરિભુઞ્જતિ અપ્પં અયાચિતો, યાચિતોવ બહુલં પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જતિ અપ્પં અયાચિતો, યાચિતોવ બહુલં સેનાસનં પરિભુઞ્જતિ અપ્પં અયાચિતો, યાચિતોવ બહુલં ગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં પરિભુઞ્જતિ અપ્પં અયાચિતો. યેહિ ખો પન સબ્રહ્મચારીહિ સદ્ધિં વિહરતિ ત્યસ્સ મનાપેનેવ બહુલં કાયકમ્મેન સમુદાચરન્તિ અપ્પં અમનાપેન, મનાપેનેવ બહુલં વચીકમ્મેન સમુદાચરન્તિ અપ્પં અમનાપેન, મનાપેનેવ બહુલં મનોકમ્મેન સમુદાચરન્તિ અપ્પં અમનાપેન, મનાપંયેવ બહુલં ઉપહારં ઉપહરન્તિ અપ્પં અમનાપં . યો સો, સુમને, દાયકો સો અમું અદાયકં પબ્બજિતો સમાનો ઇમેહિ પઞ્ચહિ ઠાનેહિ અધિગણ્હાતી’’તિ.

‘‘સચે પન તે, ભન્તે, ઉભો અરહત્તં પાપુણન્તિ, અરહત્તપ્પત્તાનં પન નેસં, ભન્તે, સિયા વિસેસો, સિયા નાનાકરણ’’ન્તિ? ‘‘એત્થ ખો પનેસાહં, સુમને, ન કિઞ્ચિ નાનાકરણં વદામિ, યદિદં વિમુત્તિયા વિમુત્તિ’’ન્તિ [વિમુત્તન્તિ (સ્યા॰ કં॰)].

‘‘અચ્છરિયં, ભન્તે, અબ્ભુતં, ભન્તે! યાવઞ્ચિદં, ભન્તે, અલમેવ દાનાનિ દાતું અલં પુઞ્ઞાનિ કાતું; યત્ર હિ નામ દેવભૂતસ્સાપિ ઉપકારાનિ પુઞ્ઞાનિ, મનુસ્સભૂતસ્સાપિ ઉપકારાનિ પુઞ્ઞાનિ, પબ્બજિતસ્સાપિ ઉપકારાનિ

પુઞ્ઞાની’’તિ. ‘‘એવમેતં, સુમને! અલઞ્હિ, સુમને, દાનાનિ દાતું અલં પુઞ્ઞાનિ કાતું! દેવભૂતસ્સાપિ ઉપકારાનિ પુઞ્ઞાનિ, મનુસ્સભૂતસ્સાપિ ઉપકારાનિ પુઞ્ઞાનિ, પબ્બજિતસ્સાપિ ઉપકારાનિ પુઞ્ઞાની’’તિ .

ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન [ઇદં વત્વા (સી॰ પી॰) એવમુપરિપિ] સુગતો અથાપરં એતદવોચ સત્થા –

‘‘યથાપિ ચન્દો વિમલો, ગચ્છં આકાસધાતુયા;
સબ્બે તારાગણે લોકે, આભાય અતિરોચતિ.

‘‘તથેવ સીલસમ્પન્નો, સદ્ધો પુરિસપુગ્ગલો;
સબ્બે મચ્છરિનો લોકે, ચાગેન અતિરોચતિ.

‘‘યથાપિ મેઘો થનયં, વિજ્જુમાલી સતક્કકુ;
થલં નિન્નઞ્ચ પૂરેતિ, અભિવસ્સં વસુન્ધરં.

‘‘એવં દસ્સનસમ્પન્નો, સમ્માસમ્બુદ્ધસાવકો;
મચ્છરિં અધિગણ્હાતિ, પઞ્ચઠાનેહિ પણ્ડિતો.

‘‘આયુના યસસા ચેવ [આયુના ચ યસેન ચ (ક॰)], વણ્ણેન ચ સુખેન ચ;
સ વે ભોગપરિબ્યૂળ્હો [ભોગપરિબ્બૂળ્હો (સી॰)], પેચ્ચ સગ્ગે પમોદતી’’તિ. પઠમં;

૨. ચુન્દીસુત્તં

૩૨. એકં સમયં ભગવા રાજગહે વિહરતિ વેળુવને કલન્દકનિવાપે. અથ ખો ચુન્દી રાજકુમારી પઞ્ચહિ રથસતેહિ પઞ્ચહિ ચ કુમારિસતેહિ પરિવુતા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્ના ખો ચુન્દી રાજકુમારી ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘અમ્હાકં, ભન્તે, ભાતા ચુન્દો નામ રાજકુમારો, સો એવમાહ – ‘યદેવ સો હોતિ ઇત્થી વા પુરિસો વા બુદ્ધં સરણં ગતો, ધમ્મં સરણં ગતો, સઙ્ઘં સરણં ગતો, પાણાતિપાતા પટિવિરતો, અદિન્નાદાના પટિવિરતો, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો, મુસાવાદા પટિવિરતો, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો, સો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિંયેવ ઉપપજ્જતિ, નો દુગ્ગતિ’ન્તિ. સાહં, ભન્તે, ભગવન્તં પુચ્છામિ – ‘કથંરૂપે ખો, ભન્તે, સત્થરિ પસન્નો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિંયેવ ઉપપજ્જતિ, નો દુગ્ગતિં? કથંરૂપે ધમ્મે પસન્નો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિંયેવ ઉપપજ્જતિ, નો દુગ્ગતિં? કથંરૂપે સઙ્ઘે પસન્નો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિંયેવ ઉપપજ્જતિ, નો દુગ્ગતિં? કથંરૂપેસુ સીલેસુ પરિપૂરકારી કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિંયેવ ઉપપજ્જતિ, નો દુગ્ગતિ’’’ન્તિ?

‘‘યાવતા, ચુન્દિ, સત્તા અપદા વા દ્વિપદા વા ચતુપ્પદા વા બહુપ્પદા વા [અપાદા વા દ્વીપાદા વાચતુપ્પાદા વા બહુપ્પાદા વા (સી॰) અ॰ નિ॰ ૪.૩૪; ઇતિવુ॰ ૯૦] રૂપિનો વા અરૂપિનો વા સઞ્ઞિનો વા અસઞ્ઞિનો વા નેવસઞ્ઞિનાસઞ્ઞિનો વા, તથાગતો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો. યે ખો, ચુન્દિ, બુદ્ધે પસન્ના, અગ્ગે તે પસન્ના. અગ્ગે ખો પન પસન્નાનં અગ્ગો વિપાકો હોતિ.

‘‘યાવતા, ચુન્દિ, ધમ્મા સઙ્ખતા, અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ. યે, ચુન્દિ, અરિયે અટ્ઠઙ્ગિકે મગ્ગે પસન્ના, અગ્ગે તે પસન્ના, અગ્ગે ખો પન પસન્નાનં અગ્ગો વિપાકો હોતિ.

‘‘યાવતા , ચુન્દિ, ધમ્મા સઙ્ખતા વા અસઙ્ખતા વા, વિરાગો તેસં [તેસં ધમ્માનં (સી॰ પી॰ ક॰)] અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – મદનિમ્મદનો પિપાસવિનયો આલયસમુગ્ઘાતો વટ્ટુપચ્છેદો તણ્હાક્ખયો વિરાગો નિરોધો નિબ્બાનં. યે ખો, ચુન્દિ , વિરાગે ધમ્મે પસન્ના, અગ્ગે તે પસન્ના. અગ્ગે ખો પન પસન્નાનં અગ્ગો વિપાકો હોતિ.

‘‘યાવતા, ચુન્દિ, સઙ્ઘા વા ગણા વા, તથાગતસાવકસઙ્ઘો તેસં અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – ચત્તારિ પુરિસયુગાનિ અટ્ઠ પુરિસપુગ્ગલા, એસ ભગવતો સાવકસઙ્ઘો આહુનેય્યો પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. યે ખો, ચુન્દિ, સઙ્ઘે પસન્ના, અગ્ગે તે પસન્ના. અગ્ગે ખો પન પસન્નાનં અગ્ગો વિપાકો હોતિ.

‘‘યાવતા, ચુન્દિ, સીલાનિ, અરિયકન્તાનિ સીલાનિ તેસં [અરિયકન્તાનિતેસં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] અગ્ગમક્ખાયતિ, યદિદં – અખણ્ડાનિ અચ્છિદ્દાનિ અસબલાનિ અકમ્માસાનિ ભુજિસ્સાનિ વિઞ્ઞુપ્પસત્થાનિ અપરામટ્ઠાનિ સમાધિસંવત્તનિકાનિ. યે ખો, ચુન્દિ, અરિયકન્તેસુ સીલેસુ પરિપૂરકારિનો, અગ્ગે તે પરિપૂરકારિનો. અગ્ગે ખો પન પરિપૂરકારીનં અગ્ગો વિપાકો હોતી’’તિ.

‘‘અગ્ગતો વે પસન્નાનં, અગ્ગં ધમ્મં વિજાનતં;
અગ્ગે બુદ્ધે પસન્નાનં, દક્ખિણેય્યે અનુત્તરે.

‘‘અગ્ગે ધમ્મે પસન્નાનં, વિરાગૂપસમે સુખે;
અગ્ગે સઙ્ઘે પસન્નાનં, પુઞ્ઞક્ખેત્તે અનુત્તરે.

‘‘અગ્ગસ્મિં દાનં દદતં, અગ્ગં પુઞ્ઞં પવડ્ઢતિ;
અગ્ગં આયુ ચ વણ્ણો ચ, યસો કિત્તિ સુખં બલં.

‘‘અગ્ગસ્સ દાતા મેધાવી, અગ્ગધમ્મસમાહિતો;
દેવભૂતો મનુસ્સો વા, અગ્ગપ્પત્તો પમોદતી’’તિ. દુતિયં;

૩. ઉગ્ગહસુત્તં

૩૩. એકં સમયં ભગવા ભદ્દિયે વિહરતિ જાતિયા વને. અથ ખો ઉગ્ગહો મેણ્ડકનત્તા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ઉગ્ગહો મેણ્ડકનત્તા ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘અધિવાસેતુ મે, ભન્તે, ભગવા સ્વાતનાય અત્તચતુત્થો ભત્ત’’ન્તિ . અધિવાસેસિ ભગવા તુણ્હીભાવેન. અથ ખો ઉગ્ગહો મેણ્ડકનત્તા ભગવતો અધિવાસનં વિદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ.

અથ ખો ભગવા તસ્સા રત્તિયા અચ્ચયેન પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન ઉગ્ગહસ્સ મેણ્ડકનત્તુનો નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો ઉગ્ગહો મેણ્ડકનત્તા ભગવન્તં પણીતેન ખાદનીયેન ભોજનીયેન સહત્થા સન્તપ્પેસિ સમ્પવારેસિ. અથ ખો ઉગ્ગહો મેણ્ડકનત્તા ભગવન્તં ભુત્તાવિં ઓનીતપત્તપાણિં એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ઉગ્ગહો મેણ્ડકનત્તા ભગવન્તં એતદવોચ – ''ઇમા મે, ભન્તે, કુમારિયો પતિકુલાનિ ગમિસ્સન્તિ. ઓવદતુ તાસં, ભન્તે, ભગવા; અનુસાસતુ તાસં, ભન્તે, ભગવા, યં તાસં અસ્સ દીઘરત્તં હિતાય સુખાયા''તિ.

અથ ખો ભગવા તા કુમારિયો એતદવોચ – ''તસ્માતિહ, કુમારિયો, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'યસ્સ વો [યસ્સ ખો (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] માતાપિતરો ભત્તુનો દસ્સન્તિ અત્થકામા હિતેસિનો અનુકમ્પકા અનુકમ્પં ઉપાદાય, તસ્સ ભવિસ્સામ પુબ્બુટ્ઠાયિનિયો પચ્છાનિપાતિનિયો કિંકારપટિસ્સાવિનિયો મનાપચારિનિયો પિયવાદિનિયો'તિ. એવઞ્હિ વો, કુમારિયો, સિક્ખિતબ્બં.

''તસ્માતિહ, કુમારિયો, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'યે તે ભત્તુ ગરુનો [ગુરુનો (ક॰)] ભવિસ્સન્તિ માતાતિ વા પિતાતિ વા સમણબ્રાહ્મણાતિ વા, તે સક્કરિસ્સામ ગરું કરિસ્સામ [ગરુકરિસ્સામ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] માનેસ્સામ પૂજેસ્સામ અબ્ભાગતે ચ આસનોદકેન પટિપૂજેસ્સામા'તિ [પૂજેસ્સામાતિ (સી॰)]. એવઞ્હિ વો, કુમારિયો, સિક્ખિતબ્બં.

''તસ્માતિહ , કુમારિયો, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'યે તે ભત્તુ અબ્ભન્તરા કમ્મન્તા ઉણ્ણાતિ વા કપ્પાસાતિ વા, તત્થ દક્ખા ભવિસ્સામ અનલસા , તત્રુપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતા, અલં કાતું અલં સંવિધાતુ'ન્તિ. એવઞ્હિ વો, કુમારિયો, સિક્ખિતબ્બં.

''તસ્માતિહ, કુમારિયો, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'યો સો ભત્તુ અબ્ભન્તરો [અબ્ભન્તરે (ક॰)] અન્તોજનો દાસાતિ વા પેસ્સાતિ વા કમ્મકરાતિ વા, તેસં કતઞ્ચ કતતો જાનિસ્સામ અકતઞ્ચ અકતતો જાનિસ્સામ, ગિલાનકાનઞ્ચ બલાબલં જાનિસ્સામ, ખાદનીયં ભોજનીયઞ્ચસ્સ પચ્ચંસેન [પચ્ચયં તેન (ક॰ સી॰), પચ્ચયંસેન (સ્યા॰ કં॰), પચ્ચયં સેનાસનં પચ્ચત્તંસેન (ક॰) અ॰ નિ॰ ૮.૪૬] સંવિભજિસ્સામા'તિ [વિભજિસ્સામાતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)]. એવઞ્હિ વો, કુમારિયો, સિક્ખિતબ્બં.

''તસ્માતિહ, કુમારિયો, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'યં ભત્તા આહરિસ્સતિ ધનં વા ધઞ્ઞં વા રજતં વા જાતરૂપં વા, તં આરક્ખેન [તં આરક્ખાય (સી॰)] ગુત્તિયા સમ્પાદેસ્સામ, તત્થ ચ ભવિસ્સામ અધુત્તી અથેની અસોણ્ડી અવિનાસિકાયો'તિ. એવઞ્હિ વો, કુમારિયો, સિક્ખિતબ્બં. ઇમેહિ ખો, કુમારિયો, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો માતુગામો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા મનાપકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યતં ઉપપજ્જતી''તિ.

''યો નં ભરતિ સબ્બદા, નિચ્ચં આતાપિ ઉસ્સુકો;
સબ્બકામહરં પોસં, ભત્તારં નાતિમઞ્ઞતિ.

''ન ચાપિ સોત્થિ ભત્તારં, ઇસ્સાચારેન [ઇચ્છાચારેન (સી॰), ઇસ્સાવાદેન (પી॰)] રોસયે;
ભત્તુ ચ ગરુનો સબ્બે, પટિપૂજેતિ પણ્ડિતા.

‘‘ઉટ્ઠાહિકા [ઉટ્ઠાયિકા (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] અનલસા, સઙ્ગહિતપરિજ્જના;
ભત્તુ મનાપં [મનાપા (સી॰)] ચરતિ, સમ્ભતં અનુરક્ખતિ.

‘‘યા એવં વત્તતી નારી, ભત્તુછન્દવસાનુગા;
મનાપા નામ તે દેવા, યત્થ સા ઉપપજ્જતી’’તિ. તતિયં;

૪. સીહસેનાપતિસુત્તં

૩૪. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો સીહો સેનાપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સીહો સેનાપતિ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘સક્કા નુ ખો, ભન્તે, ભગવા સન્દિટ્ઠિકં દાનફલં પઞ્ઞાપેતુ’’ન્તિ?

‘‘સક્કા, સીહા’’તિ ભગવા અવોચ – ‘‘દાયકો, સીહ, દાનપતિ બહુનો જનસ્સ પિયો હોતિ મનાપો. યમ્પિ, સીહ, દાયકો દાનપતિ બહુનો જનસ્સ પિયો હોતિ મનાપો, ઇદમ્પિ સન્દિટ્ઠિકં દાનફલં.

‘‘પુન ચપરં, સીહ, દાયકં દાનપતિં સન્તો સપ્પુરિસા ભજન્તિ. યમ્પિ, સીહ, દાયકં દાનપતિં સન્તો સપ્પુરિસા ભજન્તિ, ઇદમ્પિ સન્દિટ્ઠિકં દાનફલં.

‘‘પુન ચપરં, સીહ, દાયકસ્સ દાનપતિનો કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ. યમ્પિ, સીહ, દાયકસ્સ દાનપતિનો કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ, ઇદમ્પિ સન્દિટ્ઠિકં દાનફલં.

‘‘પુન ચપરં, સીહ, દાયકો દાનપતિ યં યદેવ પરિસં ઉપસઙ્કમતિ – યદિ ખત્તિયપરિસં યદિ બ્રાહ્મણપરિસં યદિ ગહપતિપરિસં યદિ સમણપરિસં – વિસારદો [વિસારદોવ (સી॰) અ॰ નિ॰ ૭.૫૭ પસ્સિતબ્બં] ઉપસઙ્કમતિ અમઙ્કુભૂતો. યમ્પિ, સીહ, દાયકો દાનપતિ યં યદેવ પરિસં ઉપસઙ્કમતિ – યદિ ખત્તિયપરિસં યદિ બ્રાહ્મણપરિસં યદિ ગહપતિપરિસં યદિ સમણપરિસં – વિસારદો ઉપસઙ્કમતિ અમઙ્કુભૂતો, ઇદમ્પિ સન્દિટ્ઠિકં દાનફલં.

‘‘પુન ચપરં, સીહ, દાયકો દાનપતિ કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. યમ્પિ, સીહ, દાયકો દાનપતિ કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ, ઇદં [ઇદમ્પિ સીહ (ક॰)] સમ્પરાયિકં દાનફલ’’ન્તિ.

એવં વુત્તે સીહો સેનાપતિ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘યાનિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા ચત્તારિ સન્દિટ્ઠિકાનિ દાનફલાનિ અક્ખાતાનિ, નાહં એત્થ ભગવતો સદ્ધાય ગચ્છામિ; અહં પેતાનિ જાનામિ. અહં, ભન્તે, દાયકો દાનપતિ બહુનો જનસ્સ પિયો મનાપો. અહં, ભન્તે, દાયકો દાનપતિ; મં સન્તો સપ્પુરિસા ભજન્તિ. અહં, ભન્તે, દાયકો દાનપતિ; મય્હં કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગતો – ‘સીહો સેનાપતિ દાયકો કારકો સઙ્ઘુપટ્ઠાકો’તિ. અહં, ભન્તે , દાયકો દાનપતિ યં યદેવ પરિસં ઉપસઙ્કમામિ – યદિ ખત્તિયપરિસં યદિ બ્રાહ્મણપરિસં યદિ ગહપતિપરિસં યદિ સમણપરિસં – વિસારદો ઉપસઙ્કમામિ અમઙ્કુભૂતો. યાનિમાનિ, ભન્તે, ભગવતા ચત્તારિ સન્દિટ્ઠિકાનિ દાનફલાનિ અક્ખાતાનિ, નાહં એત્થ ભગવતો સદ્ધાય ગચ્છામિ; અહં પેતાનિ જાનામિ. યઞ્ચ ખો મં, ભન્તે, ભગવા એવમાહ – ‘દાયકો, સીહ, દાનપતિ કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતી’તિ, એતાહં ન જાનામિ; એત્થ ચ

પનાહં ભગવતો સદ્ધાય ગચ્છામી’’તિ. ‘‘એવમેતં, સીહ, એવમેતં, સીહ! દાયકો દાનપતિ કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતી’’તિ.

‘‘દદં પિયો હોતિ ભજન્તિ નં બહૂ,
કિત્તિઞ્ચ પપ્પોતિ યસો ચ વડ્ઢતિ [યસસ્સ વડ્ઢતિ (સ્યા॰ કં॰), યસં પવડ્ઢતિ (ક॰)];
અમઙ્કુભૂતો પરિસં વિગાહતિ,
વિસારદો હોતિ નરો અમચ્છરી.

‘‘તસ્મા હિ દાનાનિ દદન્તિ પણ્ડિતા,
વિનેય્ય મચ્છેરમલં સુખેસિનો;
તે દીઘરત્તં તિદિવે પતિટ્ઠિતા,
દેવાનં સહબ્યગતા રમન્તિ તે [સહબ્યતં ગતા રમન્તિ (સી॰), સહબ્યતા રમન્તિ તે (ક॰)].

‘‘કતાવકાસા કતકુસલા ઇતો ચુતા [તતો ચુતા (સી॰)],
સયંપભા અનુવિચરન્તિ નન્દનં [નન્દને (સ્યા॰ કં॰)];
તે તત્થ નન્દન્તિ રમન્તિ મોદરે,
સમપ્પિતા કામગુણેહિ પઞ્ચહિ;
‘‘કત્વાન વાક્યં અસિતસ્સ તાદિનો,
રમન્તિ સગ્ગે [રમન્તિ સુમના (ક॰), કમન્તિ સબ્બે (સ્યા॰ કં॰)] સુગતસ્સ સાવકા’’તિ. ચતુત્થં;

૫. દાનાનિસંસસુત્તં

૩૫. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, દાને આનિસંસા. કતમે પઞ્ચ? બહુનો જનસ્સ પિયો હોતિ મનાપો; સન્તો સપ્પુરિસા ભજન્તિ; કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ; ગિહિધમ્મા અનપગતો [ગિહિધમ્મા અનપેતો (સી॰ પી॰), ગિહિધમ્મમનુપગતો (ક॰)] હોતિ; કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ દાને આનિસંસા’’તિ.

‘‘દદમાનો પિયો હોતિ, સતં ધમ્મં અનુક્કમં;
સન્તો નં સદા ભજન્તિ [સન્તો ભજન્તિ સપ્પુરિસા (સી॰)], સઞ્ઞતા બ્રહ્મચારયો.

‘‘તે તસ્સ ધમ્મં દેસેન્તિ, સબ્બદુક્ખાપનૂદનં;
યં સો ધમ્મં ઇધઞ્ઞાય, પરિનિબ્બાતિ અનાસવો’’તિ. પઞ્ચમં;

૬. કાલદાનસુત્તં

૩૬. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, કાલદાનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? આગન્તુકસ્સ દાનં દેતિ; ગમિકસ્સ દાનં દેતિ; ગિલાનસ્સ દાનં દેતિ; દુબ્ભિક્ખે દાનં દેતિ; યાનિ તાનિ નવસસ્સાનિ નવફલાનિ તાનિ પઠમં સીલવન્તેસુ પતિટ્ઠાપેતિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ કાલદાનાની’’તિ.

‘‘કાલે દદન્તિ સપ્પઞ્ઞા, વદઞ્ઞૂ વીતમચ્છરા;
કાલેન દિન્નં અરિયેસુ, ઉજુભૂતેસુ તાદિસુ.

‘‘વિપ્પસન્નમના તસ્સ, વિપુલા હોતિ દક્ખિણા;
યે તત્થ અનુમોદન્તિ, વેય્યાવચ્ચં કરોન્તિ વા;
ન તેન [ન તેસં (પી॰ ક॰)] દક્ખિણા ઊના, તેપિ પુઞ્ઞસ્સ ભાગિનો.

‘‘તસ્મા દદે અપ્પટિવાનચિત્તો, યત્થ દિન્નં મહપ્ફલં;
પુઞ્ઞાનિ પરલોકસ્મિં, પતિટ્ઠા હોન્તિ પાણિન’’ન્તિ. છટ્ઠં;

૯. ભોજનસુત્તં

૩૭. ‘‘ભોજનં , ભિક્ખવે, દદમાનો દાયકો પટિગ્ગાહકાનં પઞ્ચ ઠાનાનિ દેતિ. કતમાનિ પઞ્ચ? આયું દેતિ, વણ્ણં દેતિ, સુખં દેતિ, બલં દેતિ, પટિભાનં [પટિભાણં (સી॰)] દેતિ. આયું ખો પન દત્વા આયુસ્સ ભાગી હોતિ દિબ્બસ્સ વા માનુસસ્સ વા; વણ્ણં દત્વા વણ્ણસ્સ ભાગી હોતિ દિબ્બસ્સ વા માનુસસ્સ વા; સુખં દત્વા સુખસ્સ ભાગી હોતિ દિબ્બસ્સ વા માનુસસ્સ વા; બલં દત્વા બલસ્સ ભાગી હોતિ દિબ્બસ્સ વા માનુસસ્સ વા; પટિભાનં દત્વા પટિભાનસ્સ ભાગી હોતિ દિબ્બસ્સ વા માનુસસ્સ વા. ભોજનં, ભિક્ખવે, દદમાનો દાયકો પટિગ્ગાહકાનં ઇમાનિ પઞ્ચ ઠાનાનિ દેતી’’તિ.

‘‘આયુદો બલદો ધીરો, વણ્ણદો પટિભાનદો;
સુખસ્સ દાતા મેધાવી, સુખં સો અધિગચ્છતિ.

‘‘આયું દત્વા બલં વણ્ણં, સુખઞ્ચ પટિભાનકં [પટિભાણકં (સી॰), પટિભાનદો (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)];
દીઘાયુ યસવા હોતિ, યત્થ યત્થૂપપજ્જતી’’તિ. સત્તમં;

૮. સદ્ધસુત્તં

૩૮. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, સદ્ધે કુલપુત્તે આનિસંસા. કતમે પઞ્ચ? યે તે, ભિક્ખવે, લોકે સન્તો સપ્પુરિસા તે સદ્ધઞ્ઞેવ પઠમં અનુકમ્પન્તા અનુકમ્પન્તિ, નો તથા અસ્સદ્ધં; સદ્ધઞ્ઞેવ પઠમં ઉપસઙ્કમન્તા ઉપસઙ્કમન્તિ, નો તથા અસ્સદ્ધં; સદ્ધઞ્ઞેવ પઠમં પટિગ્ગણ્હન્તા પટિગ્ગણ્હન્તિ, નો તથા અસ્સદ્ધં; સદ્ધઞ્ઞેવ પઠમં ધમ્મં દેસેન્તા દેસેન્તિ, નો તથા અસ્સદ્ધં; સદ્ધો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સદ્ધે કુલપુત્તે આનિસંસા.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, સુભૂમિયં ચતુમહાપથે મહાનિગ્રોધો સમન્તા પક્ખીનં પટિસરણં હોતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સદ્ધો કુલપુત્તો બહુનો જનસ્સ પટિસરણં હોતિ ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીનં ઉપાસકાનં ઉપાસિકાન’’ન્તિ.

‘‘સાખાપત્તફલૂપેતો [સાખાપત્તબહુપેતો (કત્થચિ), સાખાપત્તપલાસૂપેતો (?)], ખન્ધિમાવ [ખન્ધિમા ચ (સી॰)] મહાદુમો;
મૂલવા ફલસમ્પન્નો, પતિટ્ઠા હોતિ પક્ખિનં.

‘‘મનોરમે આયતને, સેવન્તિ નં વિહઙ્ગમા;
છાયં છાયત્થિકા [છાયત્થિનો (સી॰)] યન્તિ, ફલત્થા ફલભોજિનો.

‘‘તથેવ સીલસમ્પન્નં, સદ્ધં પુરિસપુગ્ગલં;
નિવાતવુત્તિં અત્થદ્ધં, સોરતં સખિલં મુદું.

‘‘વીતરાગા વીતદોસા, વીતમોહા અનાસવા;
પુઞ્ઞક્ખેત્તાનિ લોકસ્મિં, સેવન્તિ તાદિસં નરં.

‘‘તે તસ્સ ધમ્મં દેસેન્તિ, સબ્બદુક્ખાપનૂદનં;
યં સો ધમ્મં ઇધઞ્ઞાય, પરિનિબ્બાતિ અનાસવો’’તિ. અટ્ઠમં;

૯. પુત્તસુત્તં

૩૯. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, ઠાનાનિ સમ્પસ્સન્તા માતાપિતરો પુત્તં ઇચ્છન્તિ કુલે જાયમાનં. કતમાનિ પઞ્ચ? ભતો વા નો ભરિસ્સતિ; કિચ્ચં વા નો કરિસ્સતિ; કુલવંસો ચિરં ઠસ્સતિ; દાયજ્જં પટિપજ્જિસ્સતિ; અથ વા પન પેતાનં કાલઙ્કતાનં દક્ખિણં અનુપ્પદસ્સતીતિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ઠાનાનિ સમ્પસ્સન્તા માતાપિતરો પુત્તં ઇચ્છન્તિ કુલે જાયમાન’’ન્તિ.

[કથા॰ ૪૯૧] ‘‘પઞ્ચ ઠાનાનિ સમ્પસ્સં, પુત્તં ઇચ્છન્તિ પણ્ડિતા;
ભતો વા નો ભરિસ્સતિ, કિચ્ચં વા નો કરિસ્સતિ.

‘‘કુલવંસો ચિરં તિટ્ઠે, દાયજ્જં પટિપજ્જતિ;
અથ વા પન પેતાનં, દક્ખિણં અનુપ્પદસ્સતિ.

‘‘ઠાનાનેતાનિ સમ્પસ્સં, પુત્તં ઇચ્છન્તિ પણ્ડિતા;
તસ્મા સન્તો સપ્પુરિસા, કતઞ્ઞૂ કતવેદિનો.

‘‘ભરન્તિ માતાપિતરો, પુબ્બે કતમનુસ્સરં;
કરોન્તિ નેસં કિચ્ચાનિ, યથા તં પુબ્બકારિનં.

‘‘ઓવાદકારી ભતપોસી, કુલવંસં અહાપયં;
સદ્ધો સીલેન સમ્પન્નો, પુત્તો હોતિ પસંસિયો’’તિ. નવમં;

૧૦. મહાસાલપુત્તસુત્તં

૪૦. ‘‘હિમવન્તં, ભિક્ખવે, પબ્બતરાજં નિસ્સાય મહાસાલા પઞ્ચહિ વડ્ઢીહિ વડ્ઢન્તિ. કતમાહિ પઞ્ચહિ? સાખાપત્તપલાસેન વડ્ઢન્તિ; તચેન વડ્ઢન્તિ; પપટિકાય વડ્ઢન્તિ; ફેગ્ગુના વડ્ઢન્તિ; સારેન વડ્ઢન્તિ. હિમવન્તં, ભિક્ખવે, પબ્બતરાજં નિસ્સાય મહાસાલા ઇમાહિ પઞ્ચહિ વડ્ઢીહિ વડ્ઢન્તિ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સદ્ધં કુલપુત્તં

નિસ્સાય અન્તોજનો પઞ્ચહિ વડ્ઢીહિ વડ્ઢતિ. કતમાહિ પઞ્ચહિ? સદ્ધાય વડ્ઢતિ; સીલેન વડ્ઢતિ; સુતેન વડ્ઢતિ; ચાગેન વડ્ઢતિ; પઞ્ઞાય વડ્ઢતિ. સદ્ધં, ભિક્ખવે, કુલપુત્તં નિસ્સાય અન્તોજનો ઇમાહિ પઞ્ચહિ વડ્ઢીહિ વડ્ઢતી''તિ.

''યથા હિ પબ્બતો સેલો, અરઞ્ઞસ્મિં બ્રહાવને;
તં રુક્ખા ઉપનિસ્સાય, વડ્ઢન્તે તે વનપ્પતી.

''તથેવ સીલસમ્પન્નં, સદ્ધં કુલપુત્તં ઇમં [કુલપતિં ઇધ (સી॰), કુલપુત્તં ઇધ (સ્યા॰)];
ઉપનિસ્સાય વડ્ઢન્તિ, પુત્તદારા ચ બન્ધવા;
અમચ્ચા ઞાતિસઙ્ઘા ચ, યે ચસ્સ અનુજીવિનો.

''ત્યસ્સ સીલવતો સીલં, ચાગં સુચરિતાનિ ચ;
પસ્સમાનાનુકુબ્બન્તિ, યે ભવન્તિ વિચક્ખણા.

''ઇમં ધમ્મં ચરિત્વાન, મગ્ગં [સગ્ગં (સ્યા॰ ક॰)] સુગતિગામિનં;
નન્દિનો દેવલોકસ્મિં, મોદન્તિ કામકામિનો''તિ. દસમં;

સુમનવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

સુમના ચુન્દી ઉગ્ગહો, સીહો દાનાનિસંસકો;
કાલભોજનસદ્ધા ચ, પુત્તસાલેહિ તે દસાતિ.

૫. મુણ્ડરાજવગ્ગો

૧. આદિયસુત્તં

૪૧. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં ભગવા એતદવોચ – ‘‘પઞ્ચિમે, ગહપતિ, ભોગાનં આદિયા. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ગહપતિ, અરિયસાવકો ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહિ ભોગેહિ બાહાબલપરિચિતેહિ સેદાવક્ખિત્તેહિ ધમ્મિકેહિ ધમ્મલદ્ધેહિ અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સમ્મા સુખં પરિહરતિ; માતાપિતરો સુખેતિ પીણેતિ સમ્મા સુખં પરિહરતિ; પુત્તદારદાસકમ્મકરપોરિસે સુખેતિ પીણેતિ સમ્મા સુખં પરિહરતિ. અયં પઠમો ભોગાનં આદિયો.

‘‘પુન ચપરં, ગહપતિ, અરિયસાવકો ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહિ ભોગેહિ બાહાબલપરિચિતેહિ સેદાવક્ખિત્તેહિ ધમ્મિકેહિ ધમ્મલદ્ધેહિ મિત્તામચ્ચે સુખેતિ પીણેતિ સમ્મા સુખં પરિહરતિ. અયં દુતિયો ભોગાનં આદિયો.

‘‘પુન ચપરં, ગહપતિ, અરિયસાવકો ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહિ ભોગેહિ બાહાબલપરિચિતેહિ સેદાવક્ખિત્તેહિ ધમ્મિકેહિ ધમ્મલદ્ધેહિ યા તા હોન્તિ આપદા – અગ્ગિતો વા ઉદકતો વા રાજતો વા ચોરતો વા અપ્પિયતો વા દાયાદતો [અપ્પિયતો વા દાયાદતો વા (બહૂસુ) અ॰ નિ॰ ૪.૬૧; ૫.૧૪૮] – તથારૂપાસુ આપદાસુ ભોગેહિ પરિયોધાય વત્તતિ, સોત્થિં અત્તાનં કરોતિ. અયં તતિયો ભોગાનં આદિયો.

‘‘પુન ચપરં, ગહપતિ, અરિયસાવકો ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહિ ભોગેહિ બાહાબલપરિચિતેહિ સેદાવક્ખિત્તેહિ ધમ્મિકેહિ ધમ્મલદ્ધેહિ પઞ્ચબલિં કત્તા હોતિ. ઞાતિબલિં, અતિથિબલિં, પુબ્બપેતબલિં, રાજબલિં, દેવતાબલિં – અયં ચતુત્થો ભોગાનં આદિયો.

‘‘પુન ચપરં, ગહપતિ, અરિયસાવકો ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહિ ભોગેહિ બાહાબલપરિચિતેહિ સેદાવક્ખિત્તેહિ ધમ્મિકેહિ ધમ્મલદ્ધેહિ યે તે સમણબ્રાહ્મણા મદપ્પમાદા પટિવિરતા ખન્તિસોરચ્ચે નિવિટ્ઠા એકમત્તાનં દમેન્તિ એકમત્તાનં સમેન્તિ એકમત્તાનં પરિનિબ્બાપેન્તિ, તથારૂપેસુ સમણબ્રાહ્મણેસુ ઉદ્ધગ્ગિકં દક્ખિણં પતિટ્ઠાપેતિ સોવગ્ગિકં સુખવિપાકં સગ્ગસંવત્તનિકં. અયં પઞ્ચમો ભોગાનં આદિયો. ઇમે ખો, ગહપતિ, પઞ્ચ ભોગાનં આદિયા.

‘‘તસ્સ ચે, ગહપતિ, અરિયસાવકસ્સ ઇમે પઞ્ચ ભોગાનં આદિયે આદિયતો ભોગા પરિક્ખયં ગચ્છન્તિ, તસ્સ એવં હોતિ – ‘યે વત ભોગાનં આદિયા તે ચાહં આદિયામિ ભોગા ચ મે પરિક્ખયં ગચ્છન્તી’તિ. ઇતિસ્સ હોતિ અવિપ્પટિસારો. તસ્સ ચે, ગહપતિ, અરિયસાવકસ્સ ઇમે પઞ્ચ ભોગાનં આદિયે આદિયતો ભોગા અભિવડ્ઢન્તિ , તસ્સ એવં હોતિ – ‘યે વત ભોગાનં આદિયા તે ચાહં આદિયામિ ભોગા ચ મે અભિવડ્ઢન્તી’તિ. ઇતિસ્સ હોતિ [ઇતિસ્સ હોતિ અવિપ્પટિસારો, (સી॰ સ્યા॰)] ઉભયેનેવ અવિપ્પટિસારો’’તિ.

‘‘ભુત્તા ભોગા ભતા ભચ્ચા [ગતા તચ્છા (ક॰)], વિતિણ્ણા આપદાસુ મે;
ઉદ્ધગ્ગા દક્ખિણા દિન્ના, અથો પઞ્ચબલીકતા;
ઉપટ્ઠિતા સીલવન્તો, સઞ્ઞતા બ્રહ્મચારયો.

“યદત્થં ભોગં ઇચ્છેય્ય, પણ્ડિતો ઘરમાવસં;
સો મે અત્થો અનુપ્પત્તો, કતં અનનુતાપિયં.

“એતં [એવં (ક॰)] અનુસ્સરં મચ્ચો, અરિયધમ્મે ઠિતો નરો;
ઇધેવ નં પસંસન્તિ, પેચ્ચ સગ્ગે પમોદતી”તિ [પેચ્ચ સગ્ગે ચ મોદતીતિ (સી॰ સ્યા॰)]. પઠમં;

૨. સપ્પુરિસસુત્તં

૪૨. “સપ્પુરિસો, ભિક્ખવે, કુલે જાયમાનો બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; માતાપિતૂનં [માતાપિતુન્નં (સી॰ પી॰)] અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; પુત્તદારસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; દાસકમ્મકરપોરિસસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; મિત્તામચ્ચાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; સમણબ્રાહ્મણાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ.

“સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહામેઘો સબ્બસસ્સાનિ સમ્પાદેન્તો બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સપ્પુરિસો કુલે જાયમાનો બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; માતાપિતૂનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; પુત્તદારસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; દાસકમ્મકરપોરિસસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; મિત્તામચ્ચાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતિ; સમણબ્રાહ્મણાનં અત્થાય હિતાય સુખાય હોતી”તિ.

“હિતો બહુન્નં પટિપજ્જ ભોગે, તં દેવતા રક્ખતિ ધમ્મગુત્તં;
બહુસ્સુતં સીલવતૂપપન્નં, ધમ્મે ઠિતં ન વિજહતિ [વિજહાતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] કિત્તિ.

“ધમ્મટ્ઠં સીલસમ્પન્નં, સચ્ચવાદિં હિરીમનં;
નેક્ખં જમ્બોનદસ્સેવ, કો તં નિન્દિતુમરહતિ;
દેવાપિ નં પસંસન્તિ, બ્રહ્મુનાપિ પસંસિતો”તિ. દુતિયં;

૩. ઇટ્ઠસુત્તં

૪૩. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં ભગવા એતદવોચ –

“પઞ્ચિમે, ગહપતિ, ધમ્મા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા દુલ્લભા લોકસ્મિં. કતમે પઞ્ચ? આયુ, ગહપતિ, ઇટ્ઠો કન્તો મનાપો દુલ્લભો લોકસ્મિં; વણ્ણો ઇટ્ઠો કન્તો મનાપો દુલ્લભો લોકસ્મિં; સુખં ઇટ્ઠં કન્તં મનાપં દુલ્લભં લોકસ્મિં; યસો ઇટ્ઠો કન્તો મનાપો દુલ્લભો લોકસ્મિં; સગ્ગા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા દુલ્લભા લોકસ્મિં. ઇમે ખો, ગહપતિ, પઞ્ચ ધમ્મા ઇટ્ઠા કન્તા મનાપા દુલ્લભા લોકસ્મિં.

“ઇમેસં ખો, ગહપતિ, પઞ્ચન્નં ધમ્માનં ઇટ્ઠાનં કન્તાનં મનાપાનં દુલ્લભાનં લોકસ્મિં ન આયાચનહેતુ વા પત્થનાહેતુ વા [ન પત્થનાહેતુ વા (સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પટિલાભં વદામિ. ઇમેસં ખો, ગહપતિ, પઞ્ચન્નં ધમ્માનં ઇટ્ઠાનં કન્તાનં મનાપાનં દુલ્લભાનં લોકસ્મિં આયાચનહેતુ વા પત્થનાહેતુ વા પટિલાભો અભવિસ્સ, કો ઇધ કેન હાયેથ?

“ન ખો, ગહપતિ, અરહતિ અરિયસાવકો આયુકામો આયું આયાચિતું વા અભિનન્દિતું વા આયુસ્સ વાપિ હેતુ. આયુકામેન, ગહપતિ, અરિયસાવકેન આયુસંવત્તનિકા પટિપદા પટિપજ્જિતબ્બા. આયુસંવત્તનિકા હિસ્સ પટિપદા પટિપન્ના આયુપટિલાભાય સંવત્તતિ. સો લાભી હોતિ આયુસ્સ દિબ્બસ્સ વા માનુસસ્સ વા.

“ન ખો, ગહપતિ, અરહતિ અરિયસાવકો વણ્ણકામો વણ્ણં આયાચિતું વા અભિનન્દિતું વા વણ્ણસ્સ વાપિ હેતુ. વણ્ણકામેન, ગહપતિ, અરિયસાવકેન વણ્ણસંવત્તનિકા પટિપદા પટિપજ્જિતબ્બા. વણ્ણસંવત્તનિકા હિસ્સ પટિપદા પટિપન્ના વણ્ણપટિલાભાય સંવત્તતિ. સો લાભી હોતિ વણ્ણસ્સ દિબ્બસ્સ વા માનુસસ્સ વા.

“ન ખો, ગહપતિ, અરહતિ અરિયસાવકો સુખકામો સુખં આયાચિતું વા અભિનન્દિતું વા સુખસ્સ વાપિ હેતુ. સુખકામેન, ગહપતિ, અરિયસાવકેન સુખસંવત્તનિકા પટિપદા પટિપજ્જિતબ્બા. સુખસંવત્તનિકા હિસ્સ પટિપદા પટિપન્ના સુખપટિલાભાય સંવત્તતિ. સો લાભી હોતિ સુખસ્સ દિબ્બસ્સ વા માનુસસ્સ વા.

“ન ખો, ગહપતિ, અરહતિ અરિયસાવકો યસકામો યસં આયાચિતું વા અભિનન્દિતું વા યસસ્સ વાપિ હેતુ. યસકામેન, ગહપતિ, અરિયસાવકેન યસસંવત્તનિકા પટિપદા પટિપજ્જિતબ્બા. યસસંવત્તનિકા હિસ્સ પટિપદા પટિપન્ના યસપટિલાભાય સંવત્તતિ. સો લાભી હોતિ યસસ્સ દિબ્બસ્સ વા માનુસસ્સ વા.

“ન ખો, ગહપતિ, અરહતિ અરિયસાવકો સગ્ગકામો સગ્ગં આયાચિતું વા અભિનન્દિતું વા સગ્ગાનં વાપિ હેતુ. સગ્ગકામેન, ગહપતિ, અરિયસાવકેન સગ્ગસંવત્તનિકા પટિપદા પટિપજ્જિતબ્બા. સગ્ગસંવત્તનિકા હિસ્સ પટિપદા પટિપન્ના સગ્ગપટિલાભાય સંવત્તતિ. સો લાભી હોતિ સગ્ગાન”ન્તિ.

“આયું વણ્ણં યસં કિત્તિં, સગ્ગં ઉચ્ચાકુલીનતં;
રતિયો પત્થયાનેન [પત્થયમાનેન (ક॰)], ઉળારા અપરાપરા.

“અપ્પમાદં પસંસન્તિ, પુઞ્ઞકિરિયાસુ પણ્ડિતા;
“અપ્પમત્તો ઉભો અત્થે, અધિગણ્હાતિ પણ્ડિતો.

“દિટ્ઠે ધમ્મે ચ [દિટ્ઠેવ ધમ્મે (સી॰)] યો અત્થો, યો ચત્થો સમ્પરાયિકો;
અત્થાભિસમયા ધીરો, પણ્ડિતોતિ પવુચ્ચતી”તિ. તતિયં;

૪. મનાપદાયીસુત્તં

૪૪. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય યેન ઉગ્ગસ્સ ગહપતિનો વેસાલિકસ્સ નિવેસનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. અથ ખો ઉગ્ગો ગહપતિ વેસાલિકો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો ઉગ્ગો ગહપતિ વેસાલિકો ભગવન્તં એતદવોચ –

“સમ્મુખા મેતં, ભન્તે, ભગવતો સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં – ‘મનાપદાયી લભતે મનાપ’ન્તિ. મનાપં મે, ભન્તે, સાલપુપ્ફકં [સાલિપુપ્ફકં (ક॰)] ખાદનીયં; તં મે ભગવા પટિગ્ગણ્હાતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા”તિ. પટિગ્ગહેસિ ભગવા અનુકમ્પં ઉપાદાય.

“સમ્મુખા મેતં, ભન્તે, ભગવતો સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં – ‘મનાપદાયી લભતે મનાપ’ન્તિ. મનાપં મે, ભન્તે, સમ્પન્નકોલકં સૂકરમંસં [સમ્પન્નસૂકરમંસં (સી॰), સમ્પન્નવરસૂકરમંસં (સ્યા॰)]; તં મે ભગવા પટિગ્ગણ્હાતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા”તિ. પટિગ્ગહેસિ ભગવા અનુકમ્પં ઉપાદાય.

“સમ્મુખા મેતં, ભન્તે, ભગવતો સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં – ‘મનાપદાયી લભતે મનાપ’ન્તિ. મનાપં મે, ભન્તે, નિબ્બત્તતેલકં [નિબદ્ધતેલકં (પી॰ સી॰ અટ્ઠ॰), નિબ્બટ્ટતેલકં (સ્યા॰ અટ્ઠ॰)] નાલિયસાકં; તં મે ભગવા પટિગ્ગણ્હાતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા”તિ. પટિગ્ગહેસિ ભગવા અનુકમ્પં ઉપાદાય.

“સમ્મુખા મેતં, ભન્તે, ભગવતો સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં – ‘મનાપદાયી લભતે મનાપ’ન્તિ. મનાપો મે, ભન્તે, સાલીનં ઓદનો વિચિતકાળકો [વિગતકાલકો (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)] અનેકસૂપો અનેકબ્યઞ્જનો; તં મે ભગવા પટિગ્ગણ્હાતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા”તિ. પટિગ્ગહેસિ ભગવા અનુકમ્પં ઉપાદાય.

“સમ્મુખા મેતં, ભન્તે, ભગવતો સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં – ‘મનાપદાયી લભતે મનાપ’ન્તિ. મનાપાનિ મે, ભન્તે, કાસિકાનિ વત્થાનિ; તાનિ મે ભગવા પટિગ્ગણ્હાતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા”તિ. પટિગ્ગહેસિ ભગવા અનુકમ્પં ઉપાદાય.

“સમ્મુખા મેતં, ભન્તે, ભગવતો સુતં સમ્મુખા પટિગ્ગહિતં – ‘મનાપદાયી લભતે મનાપ’ન્તિ . મનાપો મે, ભન્તે, પલ્લઙ્કો ગોનકત્થતો પટલિકત્થતો કદલિમિગપવરપચ્ચત્થરણો [કાદલિમિગપવરપચ્ચત્થરણો (સી॰)] સઉત્તરચ્છદો ઉભતોલોહિતકૂપધાનો. અપિ ચ, ભન્તે, મયમ્પેતં જાનામ – ‘નેતં ભગવતો કપ્પતી’તિ. ઇદં મે, ભન્તે, ચન્દનફલકં અગ્ઘતિ અધિકસતસહસ્સં; તં મે ભગવા પટિગ્ગણ્હાતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા”તિ. પટિગ્ગહેસિ ભગવા અનુકમ્પં ઉપાદાય. અથ ખો ભગવા ઉગ્ગં ગહપતિં વેસાલિકં ઇમિના અનુમોદનીયેન અનુમોદિ –

“મનાપદાયી લભતે મનાપં,
યો ઉજ્જુભૂતેસુ [ઉજુભૂતેસુ (સ્યા॰ કં॰ પી॰)] દદાતિ છન્દસા;
અચ્છાદનં સયનમન્નપાનં [સયનમથન્નપાનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)],
નાનાપ્પકારાનિ ચ પચ્ચયાનિ.

“ચત્તઞ્ચ મુત્તઞ્ચ અનુગ્ગહીતં [અનગ્ગહીતં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)],
ખેત્તૂપમે અરહન્તે વિદિત્વા;
સો દુચ્ચજં સપ્પુરિસો ચજિત્વા,
મનાપદાયી લભતે મનાપ”ન્તિ.

અથ ખો ભગવા ઉગ્ગં ગહપતિં વેસાલિકં ઇમિના અનુમોદનીયેન અનુમોદિત્વા ઉટ્ઠાયાસના પક્કામિ.

અથ ખો ઉગ્ગો ગહપતિ વેસાલિકો અપરેન સમયેન કાલમકાસિ. કાલઙ્કતો [કાલકતો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ચ ઉગ્ગો ગહપતિ વેસાલિકો અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપજ્જિ. તેન ખો પન સમયેન ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો ઉગ્ગો દેવપુત્તો અભિક્કન્તાય રત્તિયા અભિક્કન્તવણ્ણો કેવલકપ્પં જેતવનં ઓભાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં

અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતં ખો ઉગ્ગં દેવપુત્તં ભગવા એતદવોચ – ‘‘કચ્ચિ તે, ઉગ્ગ, યથાધિપ્પાયો’’તિ? ‘‘તગ્ઘ મે, ભગવા, યથાધિપ્પાયો’’તિ. અથ ખો ભગવા ઉગ્ગં દેવપુત્તં ગાથાહિ અજ્ઝભાસિ –

‘‘મનાપદાયી લભતે મનાપં,
અગ્ગસ્સ દાતા લભતે પુનગ્ગં;
વરસ્સ દાતા વરલાભિ હોતિ,
સેટ્ઠં દદો સેટ્ઠમુપેતિ ઠાનં.

‘‘યો અગ્ગદાયી વરદાયી, સેટ્ઠદાયી ચ યો નરો;
દીઘાયુ યસવા હોતિ, યત્થ યત્થૂપપજ્જતી’’તિ. ચતુત્થં;

૫. પુઞ્ઞાભિસન્દસુત્તં

૪૫. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા સોવગ્ગિકા સુખવિપાકા સગ્ગસંવત્તનિકા ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તન્તિ.

‘‘કતમે પઞ્ચ? યસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચીવરં પરિભુઞ્જમાનો અપ્પમાણં ચેતોસમાધિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, અપ્પમાણો તસ્સ પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો સોવગ્ગિકો સુખવિપાકો સગ્ગસંવત્તનિકો ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તતિ.

‘‘યસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જમાનો…પે॰… યસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિહારં પરિભુઞ્જમાનો…પે॰… યસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ મઞ્ચપીઠં પરિભુઞ્જમાનો…પે॰….

‘‘યસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં પરિભુઞ્જમાનો અપ્પમાણં ચેતોસમાધિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, અપ્પમાણો તસ્સ પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો સોવગ્ગિકો સુખવિપાકો સગ્ગસંવત્તનિકો ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ પુઞ્ઞાભિસન્દા કુસલાભિસન્દા સુખસ્સાહારા સોવગ્ગિકા સુખવિપાકા સગ્ગસંવત્તનિકા ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તન્તિ.

‘‘ઇમેહિ ચ પન, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ પુઞ્ઞાભિસન્દેહિ કુસલાભિસન્દેહિ સમન્નાગતસ્સ અરિયસાવકસ્સ ન સુકરં પુઞ્ઞસ્સ પમાણં ગહેતું – ‘એત્તકો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો સોવગ્ગિકો સુખવિપાકો સગ્ગસંવત્તનિકો ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તતી’તિ. અથ ખો અસઙ્ખેય્યો અપ્પમેય્યો મહાપુઞ્ઞક્ખન્ધોત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, મહાસમુદ્દે ન સુકરં ઉદકસ્સ પમાણં ગહેતું – ‘એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકાનીતિ વા એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકસતાનીતિ વા એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકસહસ્સાનીતિ વા એત્તકાનિ ઉદકાળ્હકસતસહસ્સાનીતિ વા; અથ ખો અસઙ્ખેય્યો અપ્પમેય્યો મહાઉદકક્ખન્ધોત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ’. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ઇમેહિ પઞ્ચહિ પુઞ્ઞાભિસન્દેહિ કુસલાભિસન્દેહિ સમન્નાગતસ્સ અરિયસાવકસ્સ ન સુકરં પુઞ્ઞસ્સ પમાણં ગહેતું – ‘એત્તકો પુઞ્ઞાભિસન્દો કુસલાભિસન્દો સુખસ્સાહારો સોવગ્ગિકો સુખવિપાકો સગ્ગસંવત્તનિકો ઇટ્ઠાય કન્તાય મનાપાય હિતાય સુખાય સંવત્તતી’તિ. અથ ખો અસઙ્ખેય્યો અપ્પમેય્યો મહાપુઞ્ઞક્ખન્ધોત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતી’’તિ.

‘‘મહોદધિં અપરિમિતં મહાસરં,
બહુભેરવં રત્નગણાનમાલયં;
નજ્જો યથા નરગણસઙ્ઘસેવિતા [મચ્છ ગણસંઘસેવિતા (સ્યા॰ કં॰ ક॰) સં॰ નિ॰ ૫.૧૦૩૭ પસ્સિતબ્બં],
પુથૂ સવન્તી ઉપયન્તિ સાગરં.

‘‘એવં નરં અન્નદપાનવત્થદં,
સેય્યાનિસજ્જત્થરણસ્સ દાયકં;
પુઞ્ઞસ્સ ધારા ઉપયન્તિ પણ્ડિતં,
નજ્જો યથા વારિવહાવ સાગર’’ન્તિ. પઞ્ચમં;

૬. સમ્પદાસુત્તં

૪૬. ‘‘પઞ્ચિમા, ભિક્ખવે, સમ્પદા. કતમા પઞ્ચ? સદ્ધાસમ્પદા, સીલસમ્પદા, સુતસમ્પદા, ચાગસમ્પદા, પઞ્ઞાસમ્પદા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સમ્પદા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. ધનસુત્તં

૪૭. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ધનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાધનં, સીલધનં, સુતધનં, ચાગધનં, પઞ્ઞાધનં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધાધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – ‘ઇતિપિ સો ભગવા…પે॰… સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા’તિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સદ્ધાધનં.

‘‘કતમઞ્ચ , ભિક્ખવે, સીલધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સીલધનં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, સુતધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો બહુસ્સુતો હોતિ…પે॰… દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધો. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, સુતધનં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, ચાગધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો વિગતમલમચ્છેરેન ચેતસા અગારં અજ્ઝાવસતિ મુત્તચાગો પયતપાણિ વોસ્સગ્ગરતો યાચયોગો દાનસંવિભાગરતો. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ચાગધનં.

‘‘કતમઞ્ચ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાધનં? ઇધ, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો પઞ્ઞવા હોતિ, ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. ઇદં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાધનં. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધનાની’’તિ.

[અ॰ નિ॰ ૪.૫૨] ‘‘યસ્સ સદ્ધા તથાગતે, અચલા સુપ્પતિટ્ઠિતા;
સીલઞ્ચ યસ્સ કલ્યાણં, અરિયકન્તં પસંસિતં.

‘‘સઙ્ઘે પસાદો યસ્સત્થિ, ઉજુભૂતઞ્ચ દસ્સનં;

અદલિદ્દોતિ તં આહુ, અમોઘં તસ્સ જીવિતં.

‘‘તસ્મા સદ્ધઞ્ચ સીલઞ્ચ, પસાદં ધમ્મદસ્સનં;
અનુયુઞ્જેથ મેધાવી, સરં બુદ્ધાન સાસન’’ન્તિ. સત્તમં;

૮. અલબ્ભનીયઠાનસુત્તં

૪૮. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, અલબ્ભનીયાનિ ઠાનાનિ સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિં. કતમાનિ પઞ્ચ? ‘જરાધમ્મં મા જીરી’તિ અલબ્ભનીયં ઠાનં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિં. ‘બ્યાધિધમ્મં મા બ્યાધીયી’તિ [વ્યાધિધમ્મં ‘‘મા વ્યાધીયી’’તિ (સી॰ પી॰)] …પે॰… ‘મરણધમ્મં મા મીયી’તિ… ‘ખયધમ્મં મા ખીયી’તિ… ‘નસ્સનધમ્મં મા નસ્સી’તિ અલબ્ભનીયં ઠાનં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિં.

‘‘અસ્સુતવતો , ભિક્ખવે, પુથુજ્જનસ્સ જરાધમ્મં જીરતિ. સો જરાધમ્મે જિણ્ણે ન ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ન ખો મય્હેવેકસ્સ [મય્હમેવેકસ્સ (સી॰)] જરાધમ્મં જીરતિ, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બેસં સત્તાનં જરાધમ્મં જીરતિ. અહઞ્ચેવ [અહઞ્ચે (?)] ખો પન જરાધમ્મે જિણ્ણે સોચેય્યં કિલમેય્યં પરિદેવેય્યં, ઉરત્તાળિં કન્દેય્યં, સમ્મોહં આપજ્જેય્યં, ભત્તમ્પિ મે નચ્છાદેય્ય, કાયેપિ દુબ્બણ્ણિયં ઓક્કમેય્ય, કમ્મન્તાપિ નપ્પવત્તેય્યું [કમ્મન્તોપિ નપ્પવત્તેય્ય (ક॰)], અમિત્તાપિ અત્તમના અસ્સુ, મિત્તાપિ દુમ્મના અસ્સૂ’તિ. સો જરાધમ્મે જિણ્ણે સોચતિ કિલમતિ પરિદેવતિ, ઉરત્તાળિં કન્દતિ, સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – ‘અસ્સુતવા પુથુજ્જનો વિદ્ધો સવિસેન સોકસલ્લેન અત્તાનંયેવ પરિતાપેતિ’’’.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, અસ્સુતવતો પુથુજ્જનસ્સ બ્યાધિધમ્મં બ્યાધીયતિ…પે॰… મરણધમ્મં મીયતિ… ખયધમ્મં ખીયતિ… નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ. સો નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે ન ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ન ખો મય્હેવેકસ્સ નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બેસં સત્તાનં નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ. અહઞ્ચેવ ખો પન નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે સોચેય્યં કિલમેય્યં પરિદેવેય્યં, ઉરત્તાળિં કન્દેય્યં , સમ્મોહં આપજ્જેય્યં, ભત્તમ્પિ મે નચ્છાદેય્ય, કાયેપિ દુબ્બણ્ણિયં ઓક્કમેય્ય, કમ્મન્તાપિ નપ્પવત્તેય્યું, અમિત્તાપિ અત્તમના અસ્સુ, મિત્તાપિ દુમ્મના અસ્સૂ’તિ. સો નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે સોચતિ કિલમતિ પરિદેવતિ, ઉરત્તાળિં કન્દતિ, સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – ‘અસ્સુતવા પુથુજ્જનો વિદ્ધો સવિસેન સોકસલ્લેન અત્તાનંયેવ પરિતાપેતિ’’’.

‘‘સુતવતો ચ ખો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકસ્સ જરાધમ્મં જીરતિ. સો જરાધમ્મે જિણ્ણે ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ન ખો મય્હેવેકસ્સ જરાધમ્મં જીરતિ, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બેસં સત્તાનં જરાધમ્મં જીરતિ. અહઞ્ચેવ ખો પન જરાધમ્મે જિણ્ણે સોચેય્યં કિલમેય્યં પરિદેવેય્યં, ઉરત્તાળિં કન્દેય્યં, સમ્મોહં આપજ્જેય્યં, ભત્તમ્પિ મે નચ્છાદેય્ય, કાયેપિ દુબ્બણ્ણિયં ઓક્કમેય્ય, કમ્મન્તાપિ નપ્પવત્તેય્યું, અમિત્તાપિ અત્તમના અસ્સુ, મિત્તાપિ દુમ્મના અસ્સૂ’તિ. સો જરાધમ્મે જિણ્ણે ન સોચતિ ન કિલમતિ ન પરિદેવતિ, ન ઉરત્તાળિં કન્દતિ, ન સમ્મોહં આપજ્જતિ . અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – ‘સુતવા અરિયસાવકો અબ્બુહિ [અબ્બહિ (સી॰)] સવિસં સોકસલ્લં, યેન વિદ્ધો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો અત્તાનંયેવ પરિતાપેતિ. અસોકો વિસલ્લો અરિયસાવકો અત્તાનંયેવ પરિનિબ્બાપેતિ’’’.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સુતવતો અરિયસાવકસ્સ બ્યાધિધમ્મં બ્યાધીયતિ...પે॰... મરણધમ્મં મીયતિ... ખયધમ્મં ખીયતિ... નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ. સો નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ન ખો મય્હેવેકસ્સ નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બેસં સત્તાનં નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ. અહઞ્ચેવ ખો પન નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે સોચેય્યં કિલમેય્યં પરિદેવેય્યં, ઉરત્તાળિં કન્દેય્યં, સમ્મોહં આપજ્જેય્યં, ભત્તમ્પિ મે નચ્છાદેય્ય, કાયેપિ દુબ્બણ્ણિયં ઓક્કમેય્ય, કમ્મન્તાપિ નપ્પવત્તેય્યું, અમિત્તાપિ અત્તમના અસ્સુ, મિત્તાપિ દુમ્મના અસ્સૂ’તિ. સો નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે ન સોચતિ ન કિલમતિ ન પરિદેવતિ, ન ઉરત્તાળિં કન્દતિ, ન સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે – ‘સુતવા અરિયસાવકો અબ્બુહિ સવિસં સોકસલ્લં, યેન વિદ્ધો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો અત્તાનંયેવ પરિતાપેતિ. અસોકો વિસલ્લો અરિયસાવકો અત્તાનંયેવ પરિનિબ્બાપેતી’”તિ.

“ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ અલબ્ભનીયાનિ ઠાનાનિ સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિ”ન્તિ.

[જા॰ ૧.૫.૯૬ જાતકેપિ] “ન સોચનાય પરિદેવનાય,
અત્થોધ લબ્ભા [અત્થો ઇધ લબ્ભતિ (સ્યા॰), અત્થો ઇધ લબ્ભા (પી॰)] અપિ અપ્પકોપિ;
સોચન્તમેનં દુખિતં વિદિત્વા,
પચ્ચત્થિકા અત્તમના ભવન્તિ.

“યતો ચ ખો પણ્ડિતો આપદાસુ,
ન વેધતી અત્થવિનિચ્છયઞ્ઞૂ;
પચ્ચત્થિકાસ્સ દુખિતા ભવન્તિ,
દિસ્વા મુખં અવિકારં પુરાણં.

“જપ્પેન મન્તેન સુભાસિતેન,
અનુપ્પદાનેન પવેણિયા વા;
યથા યથા યત્થ [યથા યથા યત્થ યત્થ (ક॰)] લભેથ અત્થં,
તથા તથા તત્થ પરક્કમેય્ય.

“સચે પજાનેય્ય અલબ્ભનેય્યો,
મયાવ [મયા વા (સ્યા॰ કં॰ પી॰)] અઞ્ઞેન વા એસ અત્થો;
અસોચમાનો અધિવાસયેય્ય,
કમ્મં દળ્હં કિન્તિ કરોમિ દાની”તિ. અટ્ઠમં;

૯. કોસલસુત્તં

૪૯. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. અથ ખો રાજા પસેનદિ કોસલો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ.

(તેન ખો પન સમયેન મલ્લિકા દેવી કાલઙ્કતા હોતિ.) [( ) નત્થિ (સી॰)] અથ ખો અઞ્ઞતરો પુરિસો યેન રાજા પસેનદિ કોસલો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા રઞ્ઞો પસેનદિસ્સ કોસલસ્સ ઉપકણ્ણકે આરોચેતિ – ''મલ્લિકા દેવી, દેવ [દેવ દેવી (સ્યા॰ કં॰ પી॰)], કાલઙ્કતા''તિ. એવં વુત્તે રાજા પસેનદિ કોસલો દુક્ખી દુમ્મનો પત્તક્ખન્ધો અધોમુખો પજ્ઝાયન્તો અપ્પટિભાનો નિસીદિ.

અથ ખો ભગવા રાજાનં પસેનદિં કોસલં દુક્ખિં દુમ્મનં પત્તક્ખન્ધં અધોમુખં પજ્ઝાયન્તં અપ્પટિભાનં વિદિત્વા રાજાનં પસેનદિં કોસલં એતદવોચ – ''પઞ્ચિમાનિ, મહારાજ, અલબ્ભનીયાનિ ઠાનાનિ સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિં. કતમાનિ પઞ્ચ? 'જરાધમ્મં મા જીરી'તિ અલબ્ભનીયં ઠાનં...પે॰... ન સોચનાય પરિદેવનાય...પે॰... કમ્મં દળ્હં કિન્તિ કરોમિ દાની''તિ. નવમં.

૧૦. નારદસુત્તં

૫૦. એકં સમયં આયસ્મા નારદો પાટલિપુત્તે વિહરતિ કુક્કુટારામે. તેન ખો પન સમયેન મુણ્ડસ્સ રઞ્ઞો ભદ્દા દેવી કાલઙ્કતા હોતિ પિયા મનાપા. સો ભદ્દાય દેવિયા કાલઙ્કતાય પિયાય મનાપાય નેવ ન્હાયતિ [નહાયતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ન વિલિમ્પતિ ન ભત્તં ભુઞ્જતિ ન કમ્મન્તં પયોજેતિ – રત્તિન્દિવં [રત્તિદિવં (ક॰)] ભદ્દાય દેવિયા સરીરે અજ્ઝોમુચ્છિતો. અથ ખો મુણ્ડો રાજા પિયકં કોસારક્ખં [સોકારક્ખં (સ્યા॰)] આમન્તેસિ – ''તેન હિ, સમ્મ પિયક , ભદ્દાય દેવિયા સરીરં આયસાય તેલદોણિયા પક્ખિપિત્વા અઞ્ઞિસ્સા આયસાય દોણિયા પટિકુજ્જથ, યથા મયં ભદ્દાય દેવિયા સરીરં ચિરતરં પસ્સેય્યામા''તિ. ''એવં, દેવા''તિ ખો પિયકો કોસારક્ખો મુણ્ડસ્સ રઞ્ઞો પટિસ્સુત્વા ભદ્દાય દેવિયા સરીરં આયસાય તેલદોણિયા પક્ખિપિત્વા અઞ્ઞિસ્સા આયસાય દોણિયા પટિકુજ્જિ.

અથ ખો પિયકસ્સ કોસારક્ખસ્સ એતદહોસિ – ''ઇમસ્સ ખો મુણ્ડસ્સ રઞ્ઞો ભદ્દા દેવી કાલઙ્કતા પિયા મનાપા. સો ભદ્દાય દેવિયા કાલઙ્કતાય પિયાય મનાપાય નેવ ન્હાયતિ ન વિલિમ્પતિ ન ભત્તં ભુઞ્જતિ ન કમ્મન્તં પયોજેતિ – રત્તિન્દિવં ભદ્દાય દેવિયા સરીરે અજ્ઝોમુચ્છિતો. કં [કિં (ક॰)] નુ ખો મુણ્ડો રાજા સમણં વા બ્રાહ્મણં વા પયિરુપાસેય્ય, યસ્સ ધમ્મં સુત્વા સોકસલ્લં પજહેય્યા''તિ!

અથ ખો પિયકસ્સ કોસારક્ખસ્સ એતદહોસિ – ''અયં ખો આયસ્મા નારદો પાટલિપુત્તે વિહરતિ કુક્કુટારામે. તં ખો પનાયસ્મન્તં નારદં એવં કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગતો – 'પણ્ડિતો વિયત્તો [વ્યત્તો (સી॰ પી॰), બ્યત્તો (સ્યા॰ કં॰, દી॰ નિ॰ ૨.૪૦૭)] મેધાવી બહુસ્સુતો ચિત્તકથી કલ્યાણપટિભાનો વુદ્ધો ચેવ [બુદ્ધો ચેવ (ક॰)] અરહા ચ' [અરહા ચા'તિ (?)]. યંનૂન મુણ્ડો રાજા આયસ્મન્તં નારદં પયિરુપાસેય્ય, અપ્પેવ નામ મુણ્ડો રાજા આયસ્મતો નારદસ્સ ધમ્મં સુત્વા સોકસલ્લં પજહેય્યા''તિ.

અથ ખો પિયકો કોસારક્ખો યેન મુણ્ડો રાજા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મુણ્ડં રાજાનં એતદવોચ – ''અયં ખો, દેવ, આયસ્મા નારદો પાટલિપુત્તે વિહરતિ કુક્કુટારામે. તં ખો પનાયસ્મન્તં નારદં એવં કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગતો – 'પણ્ડિતો વિયત્તો મેધાવી બહુસ્સુતો ચિત્તકથી કલ્યાણપટિભાનો વુદ્ધો ચેવ અરહા ચ' [અરહા ચા'તિ (?)]. યદિ પન દેવો આયસ્મન્તં નારદં પયિરુપાસેય્ય, અપ્પેવ નામ દેવો આયસ્મતો નારદસ્સ ધમ્મં સુત્વા સોકસલ્લં પજહેય્યા''તિ. ''તેન હિ, સમ્મ પિયક , આયસ્મન્તં નારદં પટિવેદેહિ. કથઞ્હિ નામ માદિસો સમણં વા બ્રાહ્મણં વા વિજિતે વસન્તં પુબ્બે અપ્પટિસંવિદિતો ઉપસઙ્કમિતબ્બં મઞ્ઞેય્યા''તિ ! ''એવં, દેવા''તિ

ખો પિયકો કોસારક્ખો મુણ્ડસ્સ રઞ્ઞો પટિસ્સુત્વા યેનાયસ્મા નારદો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં નારદં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો પિયકો કોસારક્ખો આયસ્મન્તં નારદં એતદવોચ –

‘‘ઇમસ્સ , ભન્તે, મુણ્ડસ્સ રઞ્ઞો ભદ્દા દેવી કાલઙ્કતા પિયા મનાપા. સો ભદ્દાય દેવિયા કાલઙ્કતાય પિયાય મનાપાય નેવ ન્હાયતિ ન વિલિમ્પતિ ન ભત્તં ભુઞ્જતિ ન કમ્મન્તં પયોજેતિ – રત્તિન્દિવં ભદ્દાય દેવિયા સરીરે અજ્ઝોમુચ્છિતો. સાધુ, ભન્તે, આયસ્મા નારદો મુણ્ડસ્સ રઞ્ઞો તથા ધમ્મં દેસેતુ યથા મુણ્ડો રાજા આયસ્મતો નારદસ્સ ધમ્મં સુત્વા સોકસલ્લં પજહેય્યા’’તિ. ‘‘યસ્સદાનિ, પિયક, મુણ્ડો રાજા કાલં મઞ્ઞતી’’તિ.

અથ ખો પિયકો કોસારક્ખો ઉટ્ઠાયાસના આયસ્મન્તં નારદં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા યેન મુણ્ડો રાજા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મુણ્ડં રાજાનં એતદવોચ – ‘‘કતાવકાસો ખો, દેવ, આયસ્મતા નારદેન. યસ્સદાનિ દેવો કાલં મઞ્ઞતી’’તિ. ‘‘તેન હિ, સમ્મ પિયક, ભદ્રાનિ ભદ્રાનિ યાનાનિ યોજાપેહી’’તિ. ‘‘એવં, દેવા’’તિ ખો પિયકો કોસારક્ખો મુણ્ડસ્સ રઞ્ઞો પટિસ્સુત્વા ભદ્રાનિ ભદ્રાનિ યાનાનિ યોજાપેત્વા મુણ્ડં રાજાનં એતદવોચ – ‘‘યુત્તાનિ ખો તે, દેવ, ભદ્રાનિ ભદ્રાનિ યાનાનિ. યસ્સદાનિ દેવો કાલં મઞ્ઞતી’’તિ.

અથ ખો મુણ્ડો રાજા ભદ્રં યાનં [ભદ્રં ભદ્રં યાનં (સ્યા॰ કં॰ ક॰), ભદ્દં યાનં (પી॰)] અભિરુહિત્વા ભદ્રેહિ ભદ્રેહિ યાનેહિ યેન કુક્કુટારામો તેન પાયાસિ મહચ્ચા [મહચ્ચ (બહૂસુ)] રાજાનુભાવેન આયસ્મન્તં નારદં દસ્સનાય. યાવતિકા યાનસ્સ ભૂમિ યાનેન ગન્ત્વા, યાના પચ્ચોરોહિત્વા પત્તિકોવ આરામં પાવિસિ. અથ ખો મુણ્ડો રાજા યેન આયસ્મા નારદો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં નારદં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો મુણ્ડં રાજાનં આયસ્મા નારદો એતદવોચ –

‘‘પઞ્ચિમાનિ, મહારાજ, અલબ્ભનીયાનિ ઠાનાનિ સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિં. કતમાનિ પઞ્ચ? ‘જરાધમ્મં મા જીરી’તિ અલબ્ભનીયં ઠાનં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિં. ‘બ્યાધિધમ્મં મા બ્યાધીયી’તિ...પે॰... ‘મરણધમ્મં મા મીયી’તિ... ‘ખયધમ્મં મા ખીયી’તિ... ‘નસ્સનધમ્મં મા નસ્સી’તિ અલબ્ભનીયં ઠાનં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિં.

‘‘અસ્સુતવતો , મહારાજ, પુથુજ્જનસ્સ જરાધમ્મં જીરતિ. સો જરાધમ્મે જિણ્ણે ન ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ન ખો મય્હેવેકસ્સ જરાધમ્મં જીરતિ, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બેસં સત્તાનં જરાધમ્મં જીરતિ. અહઞ્ચેવ ખો પન જરાધમ્મે જિણ્ણે સોચેય્યં કિલમેય્યં પરિદેવેય્યં, ઉરત્તાળિં કન્દેય્યં, સમ્મોહં આપજ્જેય્યં, ભત્તમ્પિ મે નચ્છાદેય્ય, કાયેપિ દુબ્બણ્ણિયં ઓક્કમેય્ય, કમ્મન્તાપિ નપ્પવત્તેય્યું, અમિત્તાપિ અત્તમના અસ્સુ, મિત્તાપિ દુમ્મના અસ્સૂ’તિ. સો જરાધમ્મે જિણ્ણે સોચતિ કિલમતિ પરિદેવતિ, ઉરત્તાળિં કન્દતિ, સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, મહારાજ – ‘અસ્સુતવા પુથુજ્જનો વિદ્ધો સવિસેન સોકસલ્લેન અત્તાનંયેવ પરિતાપેતિ’’’.

‘‘પુન ચપરં, મહારાજ, અસ્સુતવતો પુથુજ્જનસ્સ બ્યાધિધમ્મં બ્યાધીયતિ...પે॰... મરણધમ્મં મીયતિ... ખયધમ્મં ખીયતિ... નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ. સો નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે ન ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ન ખો મય્હેવેકસ્સ નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બેસં સત્તાનં નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ. અહઞ્ચેવ ખો પન નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે સોચેય્યં કિલમેય્યં પરિદેવેય્યં, ઉરત્તાળિં કન્દેય્યં, સમ્મોહં આપજ્જેય્યં, ભત્તમ્પિ

મે નચ્છાદેય્ય, કાયેપિ દુબ્બણ્ણિયં ઓક્કમેય્ય, કમ્મન્તાપિ નપ્પવત્તેય્યું, અમિત્તાપિ અત્તમના અસ્સુ, મિત્તાપિ દુમ્મના અસ્સૂ'તિ. સો નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે સોચતિ કિલમતિ પરિદેવતિ, ઉરત્તાળિં કન્દતિ, સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, મહારાજ – 'અસ્સુતવા પુથુજ્જનો વિદ્ધો સવિસેન સોકસલ્લેન અત્તાનંયેવ પરિતાપેતિ'''.

''સુતવતો ચ ખો, મહારાજ, અરિયસાવકસ્સ જરાધમ્મં જીરતિ. સો જરાધમ્મે જિણ્ણે ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'ન ખો મય્હેવેકસ્સ જરાધમ્મં જીરતિ, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બેસં સત્તાનં જરાધમ્મં જીરતિ. અહઞ્ચેવ ખો પન જરાધમ્મે જિણ્ણે સોચેય્યં કિલમેય્યં પરિદેવેય્યં, ઉરત્તાળિં કન્દેય્યં, સમ્મોહં આપજ્જેય્યં, ભત્તમ્પિ મે નચ્છાદેય્ય, કાયેપિ દુબ્બણ્ણિયં ઓક્કમેય્ય, કમ્મન્તાપિ નપ્પવત્તેય્યું, અમિત્તાપિ અત્તમના અસ્સુ, મિત્તાપિ દુમ્મના અસ્સૂ'તિ. સો જરાધમ્મે જિણ્ણે ન સોચતિ ન કિલમતિ ન પરિદેવતિ, ન ઉરત્તાળિં કન્દતિ, ન સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, મહારાજ – 'સુતવા અરિયસાવકો અબ્બુહિ સવિસં સોકસલ્લં, યેન વિદ્ધો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો અત્તાનંયેવ પરિતાપેતિ. અસોકો વિસલ્લો અરિયસાવકો અત્તાનંયેવ પરિનિબ્બાપેતિ'''.

''પુન ચપરં, મહારાજ, સુતવતો અરિયસાવકસ્સ બ્યાધિધમ્મં બ્યાધીયતિ...પે॰... મરણધમ્મં મીયતિ... ખયધમ્મં ખીયતિ... નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ. સો નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'ન ખો મય્હેવેકસ્સ નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બેસં સત્તાનં નસ્સનધમ્મં નસ્સતિ. અહઞ્ચેવ ખો પન નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે સોચેય્યં કિલમેય્યં પરિદેવેય્યં, ઉરત્તાળિં કન્દેય્યં, સમ્મોહં આપજ્જેય્યં, ભત્તમ્પિ મે નચ્છાદેય્ય, કાયેપિ દુબ્બણ્ણિયં ઓક્કમેય્ય, કમ્મન્તાપિ નપ્પવત્તેય્યું, અમિત્તાપિ અત્તમના અસ્સુ, મિત્તાપિ દુમ્મના અસ્સૂ'તિ. સો નસ્સનધમ્મે નટ્ઠે ન સોચતિ ન કિલમતિ ન પરિદેવતિ, ન ઉરત્તાળિં કન્દતિ, ન સમ્મોહં આપજ્જતિ. અયં વુચ્ચતિ, મહારાજ – 'સુતવા અરિયસાવકો અબ્બુહિ સવિસં સોકસલ્લં, યેન વિદ્ધો અસ્સુતવા પુથુજ્જનો અત્તાનંયેવ પરિતાપેતિ. અસોકો વિસલ્લો અરિયસાવકો અત્તાનંયેવ પરિનિબ્બાપેતિ '''.

''ઇમાનિ ખો, મહારાજ, પઞ્ચ અલબ્ભનીયાનિ ઠાનાનિ સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિ''ન્તિ.

''ન સોચનાય પરિદેવનાય,
અત્થોધ લબ્ભા અપિ અપ્પકોપિ;
સોચન્તમેનં દુખિતં વિદિત્વા,
પચ્ચત્થિકા અત્તમના ભવન્તિ.

''યતો ચ ખો પણ્ડિતો આપદાસુ,
ન વેધતી અત્થવિનિચ્છયઞ્ઞૂ;
પચ્ચત્થિકાસ્સ દુખિતા ભવન્તિ,
દિસ્વા મુખં અવિકારં પુરાણં.

''જપ્પેન મન્તેન સુભાસિતેન,
અનુપ્પદાનેન પવેણિયા વા;
યથા યથા યત્થ લભેથ અત્થં,

તથા તથા તત્થ પરક્કમેય્ય.

‘‘સચે પજાનેય્ય અલબ્ભનેય્યો,
મયાવ અઞ્ઞેન વા એસ અત્થો;
અસોચમાનો અધિવાસયેય્ય,
કમ્મં દળ્હં કિન્તિ કરોમિ દાની’’તિ [જા॰ ૧ જાતકેપિ].

એવં વુત્તે મુણ્ડો રાજા આયસ્મન્તં નારદં એતદવોચ – ‘‘કો નામો [કો નુ ખો (સી॰ પી॰)] અયં, ભન્તે, ધમ્મપરિયાયો’’તિ? ‘‘સોકસલ્લહરણો નામ અયં, મહારાજ, ધમ્મપરિયાયો’’તિ. ‘‘તગ્ઘ, ભન્તે, સોકસલ્લહરણો [તગ્ઘ ભન્તે સોકસલ્લહરણો, તગ્ઘ ભન્તે સોકસલ્લહરણો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]! ઇમઞ્હિ મે, ભન્તે, ધમ્મપરિયાયં સુત્વા સોકસલ્લં પહીન’’ન્તિ.

અથ ખો મુણ્ડો રાજા પિયકં કોસારક્ખં આમન્તેસિ – ‘‘તેન હિ, સમ્મ પિયક, ભદ્દાય દેવિયા સરીરં ઝાપેથ; થૂપઞ્ચસ્સા કરોથ. અજ્જતગ્ગે દાનિ મયં ન્હાયિસ્સામ ચેવ વિલિમ્પિસ્સામ ભત્તઞ્ચ ભુઞ્જિસ્સામ કમ્મન્તે ચ પયોજેસ્સામા’’તિ. દસમં.

મુણ્ડરાજવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

આદિયો સપ્પુરિસો ઇટ્ઠા, મનાપદાયીભિસન્દં;
સમ્પદા ચ ધનં ઠાનં, કોસલો નારદેન ચાતિ.

પઠમપણ્ણાસકં સમત્તં.

૨. દુતિયપણ્ણાસકં

(૬) ૧. નીવરણવગ્ગો

૧. આવરણસુત્તં

૫૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ. ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આવરણા નીવરણા ચેતસો અજ્ઝારુહા પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા. કતમે પઞ્ચ? કામચ્છન્દો, ભિક્ખવે, આવરણો નીવરણો ચેતસો અજ્ઝારુહો પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણો. બ્યાપાદો, ભિક્ખવે, આવરણો નીવરણો ચેતસો અજ્ઝારુહો પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણો. થિનમિદ્ધં, ભિક્ખવે, આવરણં નીવરણં ચેતસો અજ્ઝારુહં પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણં. ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં, ભિક્ખવે, આવરણં નીવરણં ચેતસો અજ્ઝારુહં પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણં. વિચિકિચ્છા, ભિક્ખવે, આવરણા નીવરણા ચેતસો અજ્ઝારુહા પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આવરણા નીવરણા ચેતસો અજ્ઝારુહા પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા.

‘‘સો વત, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇમે પઞ્ચ આવરણે નીવરણે ચેતસો અજ્ઝારુહે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે અપ્પહાય, અબલાય પઞ્ઞાય દુબ્બલાય અત્તત્થં વા ઞસ્સતિ પરત્થં વા ઞસ્સતિ ઉભયત્થં વા ઞસ્સતિ ઉત્તરિ [ઉત્તરિં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વા મનુસ્સધમ્મા અલમરિયઞાણદસ્સનવિસેસં સચ્છિકરિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, નદી પબ્બતેય્યા દૂરઙ્ગમા [દૂરગમા (સી॰)] સીઘસોતા હારહારિની. તસ્સા પુરિસો ઉભતો નઙ્ગલમુખાનિ વિવરેય્ય. એવઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, મજ્ઝે નદિયા સોતો વિક્ખિત્તો વિસટો બ્યાદિણ્ણો નેવ [ન ચેવ (ક॰)] દૂરઙ્ગમો અસ્સ ન [ન ચ (ક॰)] સીઘસોતો ન [ન ચ (ક॰)] હારહારી [હારહારિણી (સી॰)]. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સો વત ભિક્ખુ ઇમે પઞ્ચ આવરણે નીવરણે ચેતસો અજ્ઝારુહે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે અપ્પહાય, અબલાય પઞ્ઞાય દુબ્બલાય અત્તત્થં વા ઞસ્સતિ પરત્થં વા ઞસ્સતિ ઉભયત્થં વા ઞસ્સતિ ઉત્તરિ વા મનુસ્સધમ્મા અલમરિયઞાણદસ્સનવિસેસં સચ્છિકરિસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતિ.

‘‘સો વત, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇમે પઞ્ચ આવરણે નીવરણે ચેતસો અજ્ઝારુહે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે પહાય, બલવતિયા પઞ્ઞાય અત્તત્થં વા ઞસ્સતિ પરત્થં વા ઞસ્સતિ ઉભયત્થં વા ઞસ્સતિ ઉત્તરિ વા મનુસ્સધમ્મા અલમરિયઞાણદસ્સનવિસેસં સચ્છિકરિસ્સતીતિ ઠાનમેતં વિજ્જતિ. સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, નદી પબ્બતેય્યા દૂરઙ્ગમા સીઘસોતા હારહારિની. તસ્સા પુરિસો ઉભતો નઙ્ગલમુખાનિ પિદહેય્ય. એવઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, મજ્ઝે નદિયા સોતો અવિક્ખિત્તો અવિસટો અબ્યાદિણ્ણો દૂરઙ્ગમો ચેવ અસ્સ સીઘસોતો ચ હારહારી ચ. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, સો વત ભિક્ખુ ઇમે પઞ્ચ આવરણે નીવરણે ચેતસો અજ્ઝારુહે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે પહાય, બલવતિયા પઞ્ઞાય અત્તત્થં વા ઞસ્સતિ પરત્થં વા ઞસ્સતિ ઉભયત્થં વા ઞસ્સતિ ઉત્તરિ વા મનુસ્સધમ્મા અલમરિયઞાણદસ્સનવિસેસં સચ્છિકરિસ્સતીતિ ઠાનમેતં વિજ્જતી’’તિ. પઠમં.

૨. અકુસલરાસિસુત્તં

૫૨. ‘‘અકુસલરાસીતિ , ભિક્ખવે, વદમાનો પઞ્ચ નીવરણે [ઇમે પઞ્ચ નીવરણે (સી॰)] સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. કેવલો હાયં [હયં (સી॰), ચાયં (સ્યા॰ કં॰), સાયં (ક॰)], ભિક્ખવે, અકુસલરાસિ યદિદં પઞ્ચ નીવરણા.

કતમે પઞ્ચ? કામચ્છન્દનીવરણં, બ્યાપાદનીવરણં, થિનમિદ્ધનીવરણં, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચનીવરણં, વિચિકિચ્છાનીવરણં. અકુસલરાસીતિ, ભિક્ખવે, વદમાનો ઇમે પઞ્ચ નીવરણે સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. કેવલો હાયં, ભિક્ખવે, અકુસલરાસિ યદિદં પઞ્ચ નીવરણા''તિ. દુતિયં.

૩. પધાનિયઙ્ગસુત્તં

૫૩. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, પધાનિયઙ્ગાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – 'ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા'તિ . અપ્પાબાધો હોતિ અપ્પાતઙ્કો; સમવેપાકિનિયા ગહણિયા સમન્નાગતો નાતિસીતાય નાચ્ચુણ્હાય મજ્ઝિમાય પધાનક્ખમાય; અસઠો હોતિ અમાયાવી; યથાભૂતં અત્તાનં આવિકત્તા સત્થરિ વા વિઞ્ઞૂસુ વા સબ્રહ્મચારીસુ; આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ; પઞ્ઞવા હોતિ, ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ પધાનિયઙ્ગાની''તિ. તતિયં.

૪. સમયસુત્તં

૫૪. ''પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, અસમયા પધાનાય. કતમે પઞ્ચ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ જિણ્ણો હોતિ જરાયાભિભૂતો. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો અસમયો પધાનાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ બ્યાધિતો હોતિ બ્યાધિનાભિભૂતો. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો અસમયો પધાનાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, દુબ્ભિક્ખં હોતિ દુસ્સસ્સં દુલ્લભપિણ્ડં, ન સુકરં ઉઞ્છેન પગ્ગહેન યાપેતું. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો અસમયો પધાનાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભયં હોતિ અટવિસઙ્કોપો, ચક્કસમારૂળ્હા જાનપદા પરિયાયન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો અસમયો પધાનાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સઙ્ઘો ભિન્નો હોતિ. સઙ્ઘે ખો પન, ભિક્ખવે, ભિન્ને અઞ્ઞમઞ્ઞં અક્કોસા ચ હોન્તિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિભાસા ચ હોન્તિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિક્ખેપા ચ હોન્તિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિચ્ચજા ચ હોન્તિ. તત્થ અપ્પસન્ના ચેવ નપ્પસીદન્તિ, પસન્નાનઞ્ચ એકચ્ચાનં અઞ્ઞથત્તં હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો અસમયો પધાનાય. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ અસમયા પધાનાયાતિ.

''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, સમયા પધાનાય. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ દહરો હોતિ યુવા સુસુ કાળકેસો ભદ્રેન યોબ્બનેન સમન્નાગતો પઠમેન વયસા. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો સમયો પધાનાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પાબાધો હોતિ અપ્પાતઙ્કો, સમવેપાકિનિયા ગહણિયા સમન્નાગતો નાતિસીતાય નાચ્ચુણ્હાય મજ્ઝિમાય પધાનક્ખમાય. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો સમયો પધાનાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સુભિક્ખં હોતિ સુસસ્સં સુલભપિણ્ડં, સુકરં ઉઞ્છેન પગ્ગહેન યાપેતું. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો સમયો પધાનાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, મનુસ્સા સમગ્ગા સમ્મોદમાના અવિવદમાના ખીરોદકીભૂતા અઞ્ઞમઞ્ઞં પિયચક્ખૂહિ સમ્પસ્સન્તા વિહરન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો સમયો પધાનાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સઙ્ઘો સમગ્ગો સમ્મોદમાનો અવિવદમાનો એકુદ્દેસો ફાસુ વિહરતિ. સઙ્ઘે ખો પન, ભિક્ખવે, સમગ્ગે ન ચેવ અઞ્ઞમઞ્ઞં અક્કોસા હોન્તિ, ન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિભાસા હોન્તિ, ન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિક્ખેપા હોન્તિ, ન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિચ્ચજા હોન્તિ. તત્થ અપ્પસન્ના ચેવ પસીદન્તિ, પસન્નાનઞ્ચ ભિય્યોભાવો [ભીય્યોભાવાય (ક॰)] હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો સમયો પધાનાય. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સમયા પધાનાયા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. માતાપુત્તસુત્તં

૫૫. એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તેન ખો પન સમયેન સાવત્થિયં ઉભો માતાપુત્તા વસ્સાવાસં ઉપગમિંસુ [ઉપસઙ્કમિંસુ (ક॰)] – ભિક્ખુ ચ ભિક્ખુની ચ. તે અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ અભિણ્હં દસ્સનકામા અહેસું. માતાપિ પુત્તસ્સ અભિણ્હં દસ્સનકામા અહોસિ; પુત્તોપિ માતરં અભિણ્હં દસ્સનકામો અહોસિ. તેસં અભિણ્હં દસ્સના સંસગ્ગો અહોસિ. સંસગ્ગે સતિ વિસ્સાસો અહોસિ. વિસ્સાસે સતિ ઓતારો અહોસિ. તે ઓતિણ્ણચિત્તા સિક્ખં અપચ્ચક્ખાય દુબ્બલ્યં અનાવિકત્વા મેથુનં ધમ્મં પટિસેવિંસુ.

અથ ખો સમ્બહુલા ભિક્ખૂ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિંસુ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો તે ભિક્ખૂ ભગવન્તં એતદવોચું – ‘‘ઇધ, ભન્તે, સાવત્થિયં ઉભો માતાપુત્તા વસ્સાવાસં ઉપગમિંસુ – ભિક્ખુ ચ ભિક્ખુની ચ, તે અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ અભિણ્હં દસ્સનકામા અહેસું, માતાપિ પુત્તસ્સ અભિણ્હં દસ્સનકામા અહોસિ, પુત્તોપિ માતરં અભિણ્હં દસ્સનકામો અહોસિ. તેસં અભિણ્હં દસ્સના સંસગ્ગો અહોસિ, સંસગ્ગે સતિ વિસ્સાસો અહોસિ, વિસ્સાસે સતિ ઓતારો અહોસિ, તે ઓતિણ્ણચિત્તા સિક્ખં અપચ્ચક્ખાય દુબ્બલ્યં અનાવિકત્વા મેથુનં ધમ્મં પટિસેવિંસૂ’’તિ.

‘‘કિં નુ સો, ભિક્ખવે, મોઘપુરિસો મઞ્ઞતિ – ‘ન માતા પુત્તે સારજ્જતિ, પુત્તો વા પન માતરી’તિ? નાહં, ભિક્ખવે, અઞ્ઞં એકરૂપમ્પિ સમનુપસ્સામિ એવં [યં એવં (સી॰)] રજનીયં એવં કમનીયં એવં મદનીયં એવં બન્ધનીયં એવં મુચ્છનીયં એવં અન્તરાયકરં અનુત્તરસ્સ યોગક્ખેમસ્સ અધિગમાય યથયિદં, ભિક્ખવે, ઇત્થિરૂપં. ઇત્થિરૂપે, ભિક્ખવે, સત્તા રત્તા ગિદ્ધા ગથિતા [ગધિતા (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] મુચ્છિતા અજ્ઝોસન્ના [અજ્ઝોપન્ના (બહૂસુ)]. તે દીઘરત્તં સોચન્તિ ઇત્થિરૂપવસાનુગા.

‘‘નાહં, ભિક્ખવે, અઞ્ઞં એકસદ્દમ્પિ...પે॰... એકગન્ધમ્પિ... એકરસમ્પિ... એકફોટ્ઠબ્બમ્પિ સમનુપસ્સામિ એવં રજનીયં એવં કમનીયં એવં મદનીયં એવં બન્ધનીયં એવં મુચ્છનીયં એવં અન્તરાયકરં અનુત્તરસ્સ યોગક્ખેમસ્સ અધિગમાય યથયિદં, ભિક્ખવે, ઇત્થિફોટ્ઠબ્બં . ઇત્થિફોટ્ઠબ્બે, ભિક્ખવે, સત્તા રત્તા ગિદ્ધા ગથિતા મુચ્છિતા અજ્ઝોસન્ના. તે દીઘરત્તં સોચન્તિ ઇત્થિફોટ્ઠબ્બવસાનુગા.

“ઇત્થી, ભિક્ખવે, ગચ્છન્તીપિ પુરિસસ્સ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ; ઠિતાપિ…પે॰… નિસિન્નાપિ… સયાનાપિ… હસન્તીપિ… ભણન્તીપિ… ગાયન્તીપિ… રોદન્તીપિ… ઉગ્ઘાતિતાપિ [ઉગ્ઘાનિતાપિ (સી॰)] … મતાપિ પુરિસસ્સ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ. યઞ્હિ તં, ભિક્ખવે, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘સમન્તપાસો મારસ્સા’તિ માતુગામંયેવ સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘સમન્તપાસો મારસ્સા’”તિ.

“સલ્લપે અસિહત્થેન, પિસાચેનાપિ સલ્લપે;
આસીવિસમ્પિ આસીદે [આસદે (સ્યા॰ કં॰)], યેન દટ્ઠો ન જીવતિ.

“નત્વેવ એકો એકાય, માતુગામેન સલ્લપે;
મુટ્ઠસ્સતિં તા બન્ધન્તિ, પેક્ખિતેન સિતેન ચ [મ્હિતેન ચ (સ્યા॰ કં॰)].

“અથોપિ દુન્નિવત્થેન, મઞ્જુના ભણિતેન ચ;
નેસો જનો સ્વાસીસદો, અપિ ઉગ્ઘાતિતો મતો.

“પઞ્ચ કામગુણા એતે, ઇત્થિરૂપસ્મિં દિસ્સરે;
રૂપા સદ્દા રસા ગન્ધા, ફોટ્ઠબ્બા ચ મનોરમા.

“તેસં કામોઘવૂળ્હાનં, કામે અપરિજાનતં;
કાલં ગતિ [ગતિં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ભવાભવં, સંસારસ્મિં પુરક્ખતા.

“યે ચ કામે પરિઞ્ઞાય, ચરન્તિ અકુતોભયા;
તે વે પારઙ્ગતા લોકે, યે પત્તા આસવક્ખય”ન્તિ. પઞ્ચમં;

૬. ઉપજ્ઝાયસુત્તં

૫૬. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન સકો ઉપજ્ઝાયો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા સકં ઉપજ્ઝાયં એતદવોચ – “એતરહિ મે, ભન્તે, મધુરકજાતો ચેવ કાયો, દિસા ચ મે ન પક્ખાયન્તિ, ધમ્મા ચ મં નપ્પટિભન્તિ, થિનમિદ્ધઞ્ચ મે ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, અનભિરતો ચ બ્રહ્મચરિયં ચરામિ, અત્થિ ચ મે ધમ્મેસુ વિચિકિચ્છા”તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ તં સદ્ધિવિહારિકં ભિક્ખું આદાય યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – “અયં, ભન્તે, ભિક્ખુ એવમાહ – ‘એતરહિ મે, ભન્તે, મધુરકજાતો ચેવ કાયો, દિસા ચ મં ન પક્ખાયન્તિ, ધમ્મા ચ મે નપ્પટિભન્તિ, થિનમિદ્ધઞ્ચ મે ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, અનભિરતો ચ બ્રહ્મચરિયં ચરામિ, અત્થિ ચ મે ધમ્મેસુ વિચિકિચ્છા’”તિ.

“એવઞ્હેતં , ભિક્ખુ, હોતિ ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારસ્સ, ભોજને અમત્તઞ્ઞુનો, જાગરિયં અનનુયુત્તસ્સ, અવિપસ્સકસ્સ કુસલાનં ધમ્માનં, પુબ્બરત્તાપરરત્તં બોધિપક્ખિયાનં ધમ્માનં ભાવનાનુયોગં અનનુયુત્તસ્સ વિહરતો, યં મધુરકજાતો ચેવ કાયો હોતિ, દિસા ચસ્સ ન પક્ખાયન્તિ, ધમ્મા ચ તં નપ્પટિભન્તિ, થિનમિદ્ધઞ્ચસ્સ ચિત્તં પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, અનભિરતો ચ બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, હોતિ ચસ્સ ધમ્મેસુ વિચિકિચ્છા. તસ્માતિહ તે, ભિક્ખુ, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારો ભવિસ્સામિ, ભોજને મત્તઞ્ઞૂ, જાગરિયં અનુયુત્તો, વિપસ્સકો કુસલાનં

ધમ્માનં, પુબ્બરત્તાપરરત્તં બોધિપક્ખિયાનં ધમ્માનં ભાવનાનુયોગં અનુયુત્તો વિહરિસ્સામી'તિ. એવઞ્હિ તે, ભિક્ખુ, સિક્ખિતબ્બ''ન્તિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ ભગવતા ઇમિના ઓવાદેન ઓવદિતો ઉટ્ઠાયાસના ભગવન્તં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ. અથ ખો સો ભિક્ખુ એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. ''ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા''તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો પન સો ભિક્ખુ અરહતં અહોસિ.

અથ ખો સો ભિક્ખુ અરહત્તં પત્તો યેન સકો ઉપજ્ઝાયો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા સકં ઉપજ્ઝાયં એતદવોચ – ''એતરહિ મે, ભન્તે, ન ચેવ [ન ત્વેવ (સી॰)] મધુરકજાતો કાયો, દિસા ચ મે પક્ખાયન્તિ, ધમ્મા ચ મં પટિભન્તિ, થિનમિદ્ધઞ્ચ મે ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, અભિરતો ચ બ્રહ્મચરિયં ચરામિ, નત્થિ ચ મે ધમ્મેસુ વિચિકિચ્છા''તિ. અથ ખો સો ભિક્ખુ તં સદ્ધિવિહારિકં ભિક્ખું આદાય યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''અયં, ભન્તે, ભિક્ખુ એવમાહ – 'એતરહિ મે, ભન્તે, ન ચેવ મધુરકજાતો કાયો, દિસા ચ મે પક્ખાયન્તિ, ધમ્મા ચ મં પટિભન્તિ, થિનમિદ્ધઞ્ચ મે ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, અભિરતો ચ બ્રહ્મચરિયં ચરામિ, નત્થિ ચ મે ધમ્મેસુ વિચિકિચ્છા'''તિ.

''એવઞ્હેતં, ભિક્ખુ, હોતિ ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારસ્સ, ભોજને મત્તઞ્ઞુનો, જાગરિયં અનુયુત્તસ્સ, વિપસ્સકસ્સ કુસલાનં ધમ્માનં, પુબ્બરત્તાપરરત્તં બોધિપક્ખિયાનં ધમ્માનં ભાવનાનુયોગં અનુયુત્તસ્સ વિહરતો, યં ન ચેવ મધુરકજાતો કાયો હોતિ, દિસા ચસ્સ પક્ખાયન્તિ, ધમ્મા ચ તં પટિભન્તિ, થિનમિદ્ધઞ્ચસ્સ ચિત્તં ન પરિયાદાય તિટ્ઠતિ, અભિરતો ચ બ્રહ્મચરિયં ચરતિ, ન ચસ્સ હોતિ ધમ્મેસુ વિચિકિચ્છા. તસ્માતિહ વો, ભિક્ખવે, એવં સિક્ખિતબ્બં – 'ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારા ભવિસ્સામ, ભોજને મત્તઞ્ઞુનો, જાગરિયં અનુયુત્તા, વિપસ્સકા કુસલાનં ધમ્માનં, પુબ્બરત્તાપરરત્તં બોધિપક્ખિયાનં ધમ્માનં ભાવનાનુયોગં અનુયુત્તા વિહરિસ્સામા'તિ. એવઞ્હિ વો, ભિક્ખવે, સિક્ખિતબ્બ''ન્તિ. છટ્ઠં.

૭. અભિણ્હપચ્ચવેક્ખિતબ્બઠાનસુત્તં

૫૭. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, ઠાનાનિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બાનિ ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા. કતમાનિ પઞ્ચ? 'જરાધમ્મોમ્હિ, જરં અનતીતો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા. 'બ્યાધિધમ્મોમ્હિ, બ્યાધિં અનતીતો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા. 'મરણધમ્મોમ્હિ, મરણં અનતીતો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા. 'સબ્બેહિ મે પિયેહિ મનાપેહિ નાનાભાવો વિનાભાવો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા. 'કમ્મસ્સકોમ્હિ, કમ્મદાયાદો કમ્મયોનિ કમ્મબન્ધુ કમ્મપટિસરણો. યં કમ્મં કરિસ્સામિ – કલ્યાણં વા પાપકં વા – તસ્સ દાયાદો ભવિસ્સામી'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા.

"કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, અત્થવસં પટિચ્ચ 'જરાધમ્મોમ્હિ, જરં અનતીતો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા? અત્થિ, ભિક્ખવે, સત્તાનં યોબ્બને યોબ્બનમદો, યેન મદેન મત્તા કાયેન દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરન્તિ. તસ્સ તં ઠાનં અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખતો યો યોબ્બને યોબ્બનમદો સો સબ્બસો વા પહીયતિ તનુ વા પન હોતિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, અત્થવસં પટિચ્ચ 'જરાધમ્મોમ્હિ, જરં અનતીતો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા.

"કિઞ્ચ , ભિક્ખવે, અત્થવસં પટિચ્ચ 'બ્યાધિધમ્મોમ્હિ, બ્યાધિં અનતીતો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા? અત્થિ, ભિક્ખવે, સત્તાનં આરોગ્યે આરોગ્યમદો, યેન મદેન મત્તા કાયેન દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરન્તિ. તસ્સ તં ઠાનં અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખતો યો આરોગ્યે આરોગ્યમદો સો સબ્બસો વા પહીયતિ તનુ વા પન હોતિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, અત્થવસં પટિચ્ચ 'બ્યાધિધમ્મોમ્હિ, બ્યાધિં અનતીતો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા.

"કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, અત્થવસં પટિચ્ચ 'મરણધમ્મોમ્હિ, મરણં અનતીતો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા? અત્થિ, ભિક્ખવે, સત્તાનં જીવિતે જીવિતમદો, યેન મદેન મત્તા કાયેન દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરન્તિ. તસ્સ તં ઠાનં અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખતો યો જીવિતે જીવિતમદો સો સબ્બસો વા પહીયતિ તનુ વા પન હોતિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, અત્થવસં પટિચ્ચ 'મરણધમ્મોમ્હિ, મરણં અનતીતો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા.

"કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, અત્થવસં પટિચ્ચ 'સબ્બેહિ મે પિયેહિ મનાપેહિ નાનાભાવો વિનાભાવો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા? અત્થિ, ભિક્ખવે, સત્તાનં પિયેસુ મનાપેસુ યો છન્દરાગો યેન રાગેન રત્તા કાયેન દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરન્તિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરન્તિ. તસ્સ તં ઠાનં અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખતો યો પિયેસુ મનાપેસુ છન્દરાગો સો સબ્બસો વા પહીયતિ તનુ વા પન હોતિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, અત્થવસં પટિચ્ચ 'સબ્બેહિ મે પિયેહિ મનાપેહિ નાનાભાવો વિનાભાવો'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા.

"કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, અત્થવસં પટિચ્ચ 'કમ્મસ્સકોમ્હિ, કમ્મદાયાદો કમ્મયોનિ કમ્મબન્ધુ કમ્મપટિસરણો, યં કમ્મં કરિસ્સામિ – કલ્યાણં વા પાપકં વા – તસ્સ દાયાદો ભવિસ્સામી'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા ? અત્થિ, ભિક્ખવે, સત્તાનં કાયદુચ્ચરિતં વચીદુચ્ચરિતં મનોદુચ્ચરિતં. તસ્સ તં ઠાનં અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખતો સબ્બસો વા દુચ્ચરિતં પહીયતિ તનુ વા પન હોતિ. ઇદં ખો, ભિક્ખવે, અત્થવસં પટિચ્ચ 'કમ્મસ્સકોમ્હિ, કમ્મદાયાદો કમ્મયોનિ કમ્મબન્ધુ કમ્મપટિસરણો, યં કમ્મં કરિસ્સામિ – કલ્યાણં વા પાપકં વા – તસ્સ દાયાદો ભવિસ્સામી'તિ અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખિતબ્બં ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા ગહટ્ઠેન વા પબ્બજિતેન વા.

"સ ખો [સચે (પી॰ ક॰)] સો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'ન ખો અહઞ્એવેકો જરાધમ્મો [અહઞ્ચેવેકો જરાધમ્મોમ્હિ (ક॰)] જરં અનતીતો, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બે સત્તા

જરાધમ્મા જરં અનતીતા’તિ. તસ્સ તં ઠાનં અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખતો મગ્ગો સઞ્જાયતિ. સો તં મગ્ગં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તસ્સ તં મગ્ગં આસેવતો ભાવયતો બહુલીકરોતો સંયોજનાનિ સબ્બસો પહીયન્તિ અનુસયા બ્યન્તીહોન્તિ.

‘‘સ ખો સો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ન ખો અહઞ્ઞેવેકો બ્યાધિધમ્મો બ્યાધિં અનતીતો, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બે સત્તા બ્યાધિધમ્મા બ્યાધિં અનતીતા’તિ. તસ્સ તં ઠાનં અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખતો મગ્ગો સઞ્જાયતિ. સો તં મગ્ગં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તસ્સ તં મગ્ગં આસેવતો ભાવયતો બહુલીકરોતો સંયોજનાનિ સબ્બસો પહીયન્તિ, અનુસયા બ્યન્તીહોન્તિ.

‘‘સ ખો સો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ન ખો અહઞ્ઞેવેકો મરણધમ્મો મરણં અનતીતો, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બે સત્તા મરણધમ્મા મરણં અનતીતા’તિ. તસ્સ તં ઠાનં અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખતો મગ્ગો સઞ્જાયતિ. સો તં મગ્ગં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તસ્સ તં મગ્ગં આસેવતો ભાવયતો બહુલીકરોતો સંયોજનાનિ સબ્બસો પહીયન્તિ, અનુસયા બ્યન્તીહોન્તિ.

‘‘સ ખો સો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ન ખો મય્હેવેકસ્સ સબ્બેહિ પિયેહિ મનાપેહિ નાનાભાવો વિનાભાવો, અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બેસં સત્તાનં પિયેહિ મનાપેહિ નાનાભાવો વિનાભાવો’તિ. તસ્સ તં ઠાનં અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખતો મગ્ગો સઞ્જાયતિ. સો તં મગ્ગં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તસ્સ તં મગ્ગં આસેવતો ભાવયતો બહુલીકરોતો સંયોજનાનિ સબ્બસો પહીયન્તિ, અનુસયા બ્યન્તીહોન્તિ.

‘‘સ ખો સો, ભિક્ખવે, અરિયસાવકો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘ન ખો અહઞ્ઞેવેકો કમ્મસ્સકો કમ્મદાયાદો કમ્મયોનિ કમ્મબન્ધુ કમ્મપ્પટિસરણો, યં કમ્મં કરિસ્સામિ – કલ્યાણં વા પાપકં વા – તસ્સ દાયાદો ભવિસ્સામિ; અથ ખો યાવતા સત્તાનં આગતિ ગતિ ચુતિ ઉપપત્તિ સબ્બે સત્તા કમ્મસ્સકા કમ્મદાયાદા કમ્મયોનિ કમ્મબન્ધુ કમ્મપ્પટિસરણા, યં કમ્મં કરિસ્સન્તિ – કલ્યાણં વા પાપકં વા – તસ્સ દાયાદા ભવિસ્સન્તી’તિ . તસ્સ તં ઠાનં અભિણ્હં પચ્ચવેક્ખતો મગ્ગો સઞ્જાયતિ. સો તં મગ્ગં આસેવતિ ભાવેતિ બહુલીકરોતિ. તસ્સ તં મગ્ગં આસેવતો ભાવયતો બહુલીકરોતો સંયોજનાનિ સબ્બસો પહીયન્તિ, અનુસયા બ્યન્તીહોન્તી’’તિ.

‘‘બ્યાધિધમ્મા જરાધમ્મા, અથો મરણધમ્મિનો;
યથા ધમ્મા તથા સત્તા [સન્તા (સ્યા॰ કં॰)], જિગુચ્છન્તિ પુથુજ્જના.

‘‘અહઞ્ચે તં જિગુચ્છેય્યં, એવં ધમ્મેસુ પાણિસુ;
ન મેતં પતિરૂપસ્સ, મમ એવં વિહારિનો.

‘‘સોહં એવં વિહરન્તો, ઞત્વા ધમ્મં નિરૂપધિં;
આરોગ્યે યોબ્બનસ્મિઞ્ચ, જીવિતસ્મિઞ્ચ યે મદા.

‘‘સબ્બે મદે અભિભોસ્મિ, નેક્ખમ્મં દટ્ઠુ ખેમતો [નેક્ખમ્મે દટ્ઠુ ખેમતં (અ॰ નિ॰ ૩.૩૯) ઉભયત્થપિ અટ્ઠકથાય સમેતિ];

તસ્સ મે અહુ ઉસ્સાહો, નિબ્બાનં અભિપસ્સતો.

‘‘નાહં ભબ્બો એતરહિ, કામાનિ પટિસેવિતું;
અનિવત્તિ [અનિવત્તી (?)] ભવિસ્સામિ, બ્રહ્મચરિયપરાયણો’’તિ. સત્તમં;

૮. લિચ્છવિકુમારકસુત્તં

૫૮. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય વેસાલિં પિણ્ડાય પાવિસિ. વેસાલિયં પિણ્ડાય ચરિત્વા પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો મહાવનં અજ્ઝોગાહેત્વા અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે દિવાવિહારં નિસીદિ.

તેન ખો પન સમયેન સમ્બહુલા લિચ્છવિકુમારકા સજ્જાનિ ધનૂનિ આદાય કુક્કુરસઙ્ઘપરિવુતા મહાવને અનુચઙ્કમમાના અનુવિચરમાના અદ્દસુ ભગવન્તં અઞ્ઞતરસ્મિં રુક્ખમૂલે નિસિન્નં; દિસ્વાન સજ્જાનિ ધનૂનિ નિક્ખિપિત્વા કુક્કુરસઙ્ઘં એકમન્તં ઉય્યોજેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા તુણ્હીભૂતા તુણ્હીભૂતા પઞ્જલિકા ભગવન્તં પયિરુપાસન્તિ.

તેન ખો પન સમયેન મહાનામો લિચ્છવિ મહાવને જઙ્ઘાવિહારં અનુચઙ્કમમાનો અદ્દસ તે લિચ્છવિકુમારકે તુણ્હીભૂતે તુણ્હીભૂતે પઞ્જલિકે ભગવન્તં પયિરુપાસન્તે; દિસ્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો મહાનામો લિચ્છવિ ઉદાનં ઉદાનેસિ – ‘ભવિસ્સન્તિ વજ્જી, ભવિસ્સન્તિ વજ્જી’’’તિ!

‘‘કિં પન ત્વં, મહાનામ, એવં વદેસિ – ‘ભવિસ્સન્તિ વજ્જી, ભવિસ્સન્તિ વજ્જી’’’તિ? ‘‘ઇમે, ભન્તે, લિચ્છવિકુમારકા ચણ્ડા ફરુસા અપાનુભા [અપજહાતિ (સી॰), અપાટુભા (સ્યા॰ કં॰), અપજહા (પી॰), અપાનુતા (કત્થચિ)]. યાનિપિ તાનિ કુલેસુ પહેણકાનિ [પહીનકાનિ (સી॰), પહીણકાનિ (સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પહીયન્તિ, ઉચ્છૂતિ વા બદરાતિ વા પૂવાતિ વા મોદકાતિ વા સંકુલિકાતિ વા [સક્ખલિકાતિ વા (સી॰ પી॰)], તાનિ વિલુમ્પિત્વા વિલુમ્પિત્વા ખાદન્તિ; કુલિત્થીનમ્પિ કુલકુમારીનમ્પિ પચ્છાલિયં ખિપન્તિ. તે દાનિમે તુણ્હીભૂતા તુણ્હીભૂતા પઞ્જલિકા ભગવન્તં પયિરુપાસન્તી’’તિ.

‘‘યસ્સ કસ્સચિ, મહાનામ, કુલપુત્તસ્સ પઞ્ચ ધમ્મા સંવિજ્જન્તિ – યદિ વા રઞ્ઞો ખત્તિયસ્સ મુદ્ધાવસિત્તસ્સ, યદિ વા રટ્ઠિકસ્સ પેત્તનિકસ્સ [મુદ્ધાભિસિત્તસ્સ (ક॰) અ॰ નિ॰ ૫.૧૩૫, ૧૩૬ પસ્સિતબ્બં], યદિ વા સેનાય સેનાપતિકસ્સ, યદિ વા ગામગામણિકસ્સ, યદિ વા પૂગગામણિકસ્સ, યે વા પન કુલેસુ પચ્ચેકાધિપચ્ચં કારેન્તિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

‘‘કતમે પઞ્ચ? ઇધ, મહાનામ, કુલપુત્તો ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહિ ભોગેહિ બાહાબલપરિચિતેહિ સેદાવક્ખિત્તેહિ ધમ્મિકેહિ ધમ્મલદ્ધેહિ માતાપિતરો સક્કરોતિ ગરું કરોતિ માનેતિ પૂજેતિ . તમેનં માતાપિતરો સક્કતા ગરુકતા માનિતા પૂજિતા કલ્યાણેન મનસા અનુકમ્પન્તિ – ‘ચિરં જીવ, દીઘમાયું પાલેહી’તિ. માતાપિતાનુકમ્પિતસ્સ, મહાનામ, કુલપુત્તસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

“પુન ચપરં, મહાનામ, કુલપુત્તો ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહિ ભોગેહિ બાહાબલપરિચિતેહિ સેદાવક્ખિત્તેહિ ધમ્મિકેહિ ધમ્મલદ્ધેહિ પુત્તદારદાસકમ્મકરપોરિસે [... સામન્તસંવોહારે (સી॰ પી॰)] સક્કરોતિ ગરું કરોતિ માનેતિ પૂજેતિ. તમેનં પુત્તદારદાસકમ્મકરપોરિસા સક્કતા ગરુકતા માનિતા પૂજિતા કલ્યાણેન મનસા અનુકમ્પન્તિ – ‘ચિરં જીવ, દીઘમાયું પાલેહી’તિ. પુત્તદારદાસકમ્મકરપોરિસાનુકમ્પિતસ્સ, મહાનામ, કુલપુત્તસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

“પુન ચપરં, મહાનામ, કુલપુત્તો ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહિ ભોગેહિ બાહાબલપરિચિતેહિ સેદાવક્ખિત્તેહિ ધમ્મિકેહિ ધમ્મલદ્ધેહિ ખેત્તકમ્મન્તસામન્તસબ્યોહારે સક્કરોતિ ગરું કરોતિ માનેતિ પૂજેતિ. તમેનં ખેત્તકમ્મન્તસામન્તસબ્યોહારા સક્કતા ગરુકતા માનિતા પૂજિતા કલ્યાણેન મનસા અનુકમ્પન્તિ – ‘ચિરં જીવ, દીઘમાયું પાલેહી’તિ. ખેત્તકમ્મન્તસામન્તસબ્યોહારાનુકમ્પિતસ્સ, મહાનામ, કુલપુત્તસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

“પુન ચપરં, મહાનામ, કુલપુત્તો ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહિ ભોગેહિ બાહાબલપરિચિતેહિ સેદાવક્ખિત્તેહિ ધમ્મિકેહિ ધમ્મલદ્ધેહિ યાવતા બલિપટિગ્ગાહિકા દેવતા સક્કરોતિ ગરું કરોતિ માનેતિ પૂજેતિ. તમેનં બલિપટિગ્ગાહિકા દેવતા સક્કતા ગરુકતા માનિતા પૂજિતા કલ્યાણેન મનસા અનુકમ્પન્તિ – ‘ચિરં જીવ, દીઘમાયું પાલેહી’તિ. દેવતાનુકમ્પિતસ્સ, મહાનામ, કુલપુત્તસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

“પુન ચપરં, મહાનામ, કુલપુત્તો ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહિ ભોગેહિ બાહાબલપરિચિતેહિ સેદાવક્ખિત્તેહિ ધમ્મિકેહિ ધમ્મલદ્ધેહિ સમણબ્રાહ્મણે સક્કરોતિ ગરું કરોતિ માનેતિ પૂજેતિ. તમેનં સમણબ્રાહ્મણા સક્કતા ગરુકતા માનિતા પૂજિતા કલ્યાણેન મનસા અનુકમ્પન્તિ – ‘ચિરં જીવ, દીઘમાયું પાલેહી’તિ. સમણબ્રાહ્મણાનુકમ્પિતસ્સ , મહાનામ, કુલપુત્તસ્સ વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનિ.

“યસ્સ કસ્સચિ, મહાનામ, કુલપુત્તસ્સ ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા સંવિજ્જન્તિ – યદિ વા રઞ્ઞો ખત્તિયસ્સ મુદ્ધાવસિત્તસ્સ, યદિ વા રટ્ઠિકસ્સ પેત્તનિકસ્સ , યદિ વા સેનાય સેનાપતિકસ્સ, યદિ વા ગામગામણિકસ્સ, યદિ વા પૂગગામણિકસ્સ, યે વા પન કુલેસુ પચ્ચેકાધિપચ્ચં કારેન્તિ, વુદ્ધિયેવ પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાની”તિ.

“માતાપિતુકિચ્ચકરો, પુત્તદારહિતો સદા;
અન્તોજનસ્સ અત્થાય, યે ચસ્સ અનુજીવિનો.

“ઉભિન્નઞ્ચેવ અત્થાય, વદઞ્ઞૂ હોતિ સીલવા;
ઞાતીનં પુબ્બપેતાનં, દિટ્ઠે ધમ્મે ચ જીવતં [જીવિનં (સી॰), જીવિતં (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)].

“સમણાનં બ્રાહ્મણાનં, દેવતાનઞ્ચ પણ્ડિતો;
વિત્તિસઞ્જનનો હોતિ, ધમ્મેન ઘરમાવસં.

“સો કરિત્વાન કલ્યાણં, પુજ્જો હોતિ પસંસિયો;
ઇધેવ નં પસંસન્તિ, પેચ્ચ સગ્ગે પમોદતી”તિ. અટ્ઠમં;

૯. પઠમવુટ્ઠપબ્બજિતસુત્તં

૫૯. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો દુલ્લભો વુડ્ઢપબ્બજિતો. કતમેહિ પઞ્ચહિ? દુલ્લભો, ભિક્ખવે, વુડ્ઢપબ્બજિતો નિપુણો, દુલ્લભો આકપ્પસમ્પન્નો, દુલ્લભો બહુસ્સુતો , દુલ્લભો ધમ્મકથિકો, દુલ્લભો વિનયધરો. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો દુલ્લભો વુડ્ઢપબ્બજિતો’’તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયવુડ્ઢપબ્બજિતસુત્તં

૬૦. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો દુલ્લભો વુડ્ઢપબ્બજિતો. કતમેહિ પઞ્ચહિ? દુલ્લભો, ભિક્ખવે, વુડ્ઢપબ્બજિતો સુવચો, દુલ્લભો સુગ્ગહિતગ્ગાહી , દુલ્લભો પદક્ખિણગ્ગાહી, દુલ્લભો ધમ્મકથિકો, દુલ્લભો વિનયધરો. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો દુલ્લભો વુડ્ઢપબ્બજિતો’’તિ. દસમં.

નીવરણવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

આવરણં રાસિ અઙ્ગાનિ, સમયં માતુપુત્તિકા;
ઉપજ્ઝા ઠાના લિચ્છવિ, કુમારા અપરા દુવેતિ.

(૭) ૨. સઞ્ઞાવગ્ગો

૧. પઠમસઞ્ઞાસુત્તં

૬૧. ‘‘પઞ્ચિમા , ભિક્ખવે, સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના. કતમા પઞ્ચ? અસુભસઞ્ઞા, મરણસઞ્ઞા, આદીનવસઞ્ઞા, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા [અનભિરતિસઞ્ઞા (ક॰) અ॰ નિ॰ ૫.૧૨૧-૧૨૨, ૩૦૩-૩૦૪ પસ્સિતબ્બં] – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયસઞ્ઞાસુત્તં

૬૨. ‘‘પઞ્ચિમા, ભિક્ખવે, સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના. કતમા પઞ્ચ? અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનત્તસઞ્ઞા, મરણસઞ્ઞા, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સઞ્ઞા ભાવિતા બહુલીકતા મહપ્ફલા હોન્તિ મહાનિસંસા અમતોગધા અમતપરિયોસાના’’તિ. દુતિયં.

૩. પઠમવડ્ઢિસુત્તં

૬૩. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, વડ્ઢીહિ વડ્ઢમાનો અરિયસાવકો અરિયાય વડ્ઢિયા વડ્ઢતિ, સારાદાયી ચ હોતિ વરાદાયી ચ કાયસ્સ. કતમાહિ પઞ્ચહિ? સદ્ધાય વડ્ઢતિ, સીલેન વડ્ઢતિ, સુતેન વડ્ઢતિ, ચાગેન વડ્ઢતિ, પઞ્ઞાય વડ્ઢતિ – ઇમાહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ વડ્ઢીહિ વડ્ઢમાનો અરિયસાવકો અરિયાય વડ્ઢિયા વડ્ઢતિ, સારાદાયી ચ હોતિ વરાદાયી ચ કાયસ્સા’’તિ.

‘‘સદ્ધાય સીલેન ચ યો પવડ્ઢતિ [યોધ વડ્ઢતિ (સી॰)],
પઞ્ઞાય ચાગેન સુતેન ચૂભયં;
સો તાદિસો સપ્પુરિસો વિચક્ખણો,
આદીયતી સારમિધેવ અત્તનો’’તિ. તતિયં;

૪. દુતિયવડ્ઢિસુત્તં

૬૪. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, વડ્ઢીહિ વડ્ઢમાના અરિયસાવિકા અરિયાય વડ્ઢિયા વડ્ઢતિ, સારાદાયિની ચ હોતિ વરાદાયિની ચ કાયસ્સ. કતમાહિ પઞ્ચહિ? સદ્ધાય વડ્ઢતિ, સીલેન વડ્ઢતિ, સુતેન વડ્ઢતિ, ચાગેન વડ્ઢતિ, પઞ્ઞાય વડ્ઢતિ – ઇમાહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ વડ્ઢીહિ વડ્ઢમાના અરિયસાવિકા અરિયાય વડ્ઢિયા વડ્ઢતિ, સારાદાયિની ચ હોતિ વરાદાયિની ચ કાયસ્સા’’તિ.

‘‘સદ્ધાય સીલેન ચ યા પવડ્ઢતિ [યાધ વડ્ઢતિ (સી॰)],
પઞ્ઞાય ચાગેન સુતેન ચૂભયં;
સા તાદિસી સીલવતી ઉપાસિકા,

આદીયતી સારમિધેવ અત્તનો’’તિ. ચતુત્થં;

૫. સાકચ્છસુત્તં

૬૫. [અ॰ નિ॰ ૫.૧૬૪] ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલંસાકચ્છો સબ્રહ્મચારીનં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તના ચ સીલસમ્પન્નો હોતિ, સીલસમ્પદાય કથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, સમાધિસમ્પદાય કથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, પઞ્ઞાસમ્પદાય કથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિસમ્પદાય કથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાય કથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલંસાકચ્છો સબ્રહ્મચારીન’’ન્તિ. પઞ્ચમં.

૬. સાજીવસુત્તં

૬૬. [અ॰ નિ॰ ૫.૧૬૪] ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલંસાજીવો સબ્રહ્મચારીનં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્તના ચ સીલસમ્પન્નો હોતિ, સીલસમ્પદાય કથાય ચ કતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, સમાધિસમ્પદાય કથાય ચ કતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, પઞ્ઞાસમ્પદાય કથાય ચ કતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિસમ્પદાય કથાય ચ કતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાય કથાય ચ કતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલંસાજીવો સબ્રહ્મચારીન’’ન્તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમઇદ્ધિપાદસુત્તં

૬૭. ‘‘યો હિ કોચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા પઞ્ચ ધમ્મે [ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે (ક॰)] ભાવેતિ, પઞ્ચ ધમ્મે [ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે (ક॰)] બહુલીકરોતિ, તસ્સ દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા.

‘‘કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, વીરિયસમાધિ... પે॰... ચિત્તસમાધિ... વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેતિ, ઉસ્સોળ્હિઞ્ઞેવ પઞ્ચમિં [ઉસ્સોળ્હીયેવ પઞ્ચમી (સી॰)]. યો હિ કોચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે ભાવેતિ, ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે બહુલીકરોતિ, તસ્સ દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા’’તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયઇદ્ધિપાદસુત્તં

૬૮. ‘‘પુબ્બેવાહં, ભિક્ખવે, સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધો બોધિસત્તોવ સમાનો પઞ્ચ ધમ્મે ભાવેસિં, પઞ્ચ ધમ્મે બહુલીકાસિં [બહુલિમકાસિં (ક॰), બહુલમકાસિં (ક॰)]. કતમે પઞ્ચ? છન્દસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેસિં , વીરિયસમાધિ... ચિત્તસમાધિ... વીમંસાસમાધિપધાનસઙ્ખારસમન્નાગતં ઇદ્ધિપાદં ભાવેસિં, ઉસ્સોળ્હિઞ્ઞેવ

પઞ્ચમિં. સો ખો અહં, ભિક્ખવે, ઇમેસં ઉસ્સોળ્હિપઞ્ચમાનં ધમ્માનં ભાવિતત્તા બહુલીકતત્તા યસ્સ યસ્સ અભિઞ્ઞાસચ્છિકરણીયસ્સ ધમ્મસ્સ ચિત્તં અભિનિન્નામેસિં અભિઞ્ઞાસચ્છિકિરિયાય, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણિં સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખિં – 'અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધં પચ્ચનુભવેય્યં...પે॰... યાવ બ્રહ્મલોકાપિ કાયેન વસં વત્તેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણિં સતિ સતિ આયતને.

''સો સચે આકઙ્ખિં...પે॰... 'આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્ય'ન્તિ, તત્ર તત્રેવ સક્ખિભબ્બતં પાપુણિં સતિ સતિ આયતને''તિ. અટ્ઠમં.

૯. નિબ્બિદાસુત્તં

૬૯. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તિ.

''કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસુભાનુપસ્સી કાયે વિહરતિ, આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞી, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞી [અનભિરતિસઞ્ઞી (ક॰) અ॰ નિ॰ ૫.૧૨૧-૧૨૨, ૩૦૩-૩૦૪ પસ્સિતબ્બં], સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી, મરણસઞ્ઞા ખો પનસ્સ અજ્ઝત્તં સૂપટ્ઠિતા હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા એકન્તનિબ્બિદાય વિરાગાય નિરોધાય ઉપસમાય અભિઞ્ઞાય સમ્બોધાય નિબ્બાનાય સંવત્તન્તી''તિ. નવમં.

૧૦. આસવક્ખયસુત્તં

૭૦. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા આસવાનં ખયાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસુભાનુપસ્સી કાયે વિહરતિ, આહારે પટિક્કૂલસઞ્ઞી , સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞી, સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી, મરણસઞ્ઞા ખો પનસ્સ અજ્ઝત્તં સૂપટ્ઠિતા હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા આસવાનં ખયાય સંવત્તન્તી''તિ. દસમં.

સઞ્ઞાવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

> દ્વે ચ સઞ્ઞા દ્વે વડ્ઢી ચ, સાકચ્છેન ચ સાજીવં;
> ઇદ્ધિપાદા ચ દ્વે વુત્તા, નિબ્બિદા ચાસવક્ખયાતિ.

(૮) ૩. યોધાજીવવગ્ગો

૧. પઠમચેતોવિમુત્તિફલસુત્તં

૭૧. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા ચેતોવિમુત્તિફલા ચ હોન્તિ ચેતોવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ, પઞ્ઞાવિમુત્તિફલા ચ હોન્તિ પઞ્ઞાવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ.

‘‘કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસુભાનુપસ્સી કાયે વિહરતિ, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞી [પટિક્કૂલસઞ્ઞી (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)], સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞી, સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી, મરણસઞ્ઞા ખો પનસ્સ અજ્ઝત્તં સૂપટ્ઠિતા હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા ચેતોવિમુત્તિફલા ચ હોન્તિ ચેતોવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ, પઞ્ઞાવિમુત્તિફલા ચ હોન્તિ પઞ્ઞાવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ. યતો ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેતોવિમુત્તો ચ હોતિ પઞ્ઞાવિમુત્તો ચ હોતિ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ‘ભિક્ખુ ઉક્ખિત્તપલિઘો ઇતિપિ, સંકિણ્ણપરિખો [સંકિણ્ણપરિક્ખો (સ્યા॰ કં॰)] ઇતિપિ, અબ્બૂળ્હેસિકો ઇતિપિ, નિરગ્ગળો ઇતિપિ, અરિયો પન્નદ્ધજો પન્નભારો વિસંયુત્તો ઇતિપિ’’’.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઉક્ખિત્તપલિઘો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અવિજ્જા પહીના હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઉક્ખિત્તપલિઘો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સંકિણ્ણપરિખો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પોનોભવિકો [પોનોબ્ભવિકો (સ્યા॰ કં॰)] જાતિસંસારો પહીનો હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલો તાલાવત્થુકતો અનભાવંકતો આયતિં અનુપ્પાદધમ્મો. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સંકિણ્ણપરિખો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અબ્બૂળ્હેસિકો હોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો તણ્હા પહીના હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અબ્બૂળ્હેસિકો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિરગ્ગળો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ પહીનાનિ હોન્તિ ઉચ્છિન્નમૂલાનિ તાલાવત્થુકતાનિ અનભાવંકતાનિ આયતિં અનુપ્પાદધમ્માનિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિરગ્ગળો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયો પન્નદ્ધજો પન્નભારો વિસંયુત્તો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અસ્મિમાનો પહીનો હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલો તાલાવત્થુકતો અનભાવંકતો આયતિં અનુપ્પાદધમ્મો. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયો પન્નદ્ધજો પન્નભારો વિસંયુત્તો હોતી’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયચેતોવિમુત્તિફલસુત્તં

૭૨. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા ચેતોવિમુત્તિફલા ચ હોન્તિ ચેતોવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ, પઞ્ઞાવિમુત્તિફલા ચ હોન્તિ પઞ્ઞાવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ. કતમે પઞ્ચ? અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા, પહાનસઞ્ઞા, વિરાગસઞ્ઞા – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા ભાવિતા બહુલીકતા ચેતોવિમુત્તિફલા

ચ હોન્તિ ચેતોવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ, પઞ્ઞાવિમુત્તિફલા ચ હોન્તિ પઞ્ઞાવિમુત્તિફલાનિસંસા ચ. યતો ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચેતોવિમુત્તો ચ હોતિ પઞ્ઞાવિમુત્તો ચ – અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, 'ભિક્ખુ ઉક્ખિત્તપલિઘો ઇતિપિ, સંકિણ્ણપરિખો ઇતિપિ, અબ્બૂળ્હેસિકો ઇતિપિ, નિરગ્ગળો ઇતિપિ, અરિયો પન્નદ્ધજો પન્નભારો વિસંયુત્તો ઇતિપિ'''.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઉક્ખિત્તપલિઘો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અવિજ્જા પહીના હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઉક્ખિત્તપલિઘો હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સંકિણ્ણપરિખો હોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પોનોભવિકો જાતિસંસારો પહીનો હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલો તાલાવત્થુકતો અનભાવંકતો આયતિં અનુપ્પાદધમ્મો. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સંકિણ્ણપરિખો હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અબ્બૂળ્હેસિકો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો તણ્હા પહીના હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલા તાલાવત્થુકતા અનભાવંકતા આયતિં અનુપ્પાદધમ્મા. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અબ્બૂળ્હેસિકો હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિરગ્ગળો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ પહીનાનિ હોન્તિ ઉચ્છિન્નમૂલાનિ તાલાવત્થુકતાનિ અનભાવંકતાનિ આયતિં અનુપ્પાદધમ્માનિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિરગ્ગળો હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયો પન્નદ્ધજો પન્નભારો વિસંયુત્તો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અસ્મિમાનો પહીનો હોતિ ઉચ્છિન્નમૂલો તાલાવત્થુકતો અનભાવંકતો આયતિં અનુપ્પાદધમ્મો. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરિયો પન્નદ્ધજો પન્નભારો વિસંયુત્તો હોતી''તિ. દુતિયં.

૩. પઠમધમ્મવિહારીસુત્તં

૭૩. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – '''ધમ્મવિહારી, ધમ્મવિહારી'તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, ભિક્ખુ ધમ્મવિહારી હોતી''તિ?

''ઇધ, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ ધમ્મં પરિયાપુણાતિ – સુત્તં, ગેય્યં, વેય્યાકરણં, ગાથં, ઉદાનં, ઇતિવુત્તકં, જાતકં, અબ્ભુતધમ્મં, વેદલ્લં. સો તાય ધમ્મપરિયત્તિયા દિવસં અતિનામેતિ, રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, નાનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખુ – 'ભિક્ખુ પરિયત્તિબહુલો, નો ધમ્મવિહારી'''.

''પુન ચપરં, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન પરેસં દેસેતિ. સો તાય ધમ્મપઞ્ઞત્તિયા દિવસં અતિનામેતિ, રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, નાનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખુ – 'ભિક્ખુ પઞ્ઞત્તિબહુલો, નો ધમ્મવિહારી'''.

''પુન ચપરં, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન સજ્ઝાયં કરોતિ. સો તેન સજ્ઝાયેન દિવસં અતિનામેતિ, રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, નાનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખુ – 'ભિક્ખુ સજ્ઝાયબહુલો, નો ધમ્મવિહારી'''.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ચેતસા અનુવિતક્કેતિ અનુવિચારેતિ મનસાનુપેક્ખતિ. સો તેહિ ધમ્મવિતક્કેહિ દિવસં અતિનામેતિ, રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, નાનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખુ – ‘ભિક્ખુ વિતક્કબહુલો, નો ધમ્મવિહારી’’’.

‘‘ઇધ, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ ધમ્મં પરિયાપુણાતિ – સુત્તં, ગેય્યં, વેય્યાકરણં, ગાથં, ઉદાનં, ઇતિવુત્તકં, જાતકં, અબ્ભુતધમ્મં, વેદલ્લં. સો તાય ધમ્મપરિયત્તિયા ન દિવસં અતિનામેતિ, નાપિ રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, અનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. એવં ખો, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ ધમ્મવિહારી હોતિ.

‘‘ઇતિ ખો, ભિક્ખુ, દેસિતો મયા પરિયત્તિબહુલો, દેસિતો પઞ્ઞત્તિબહુલો, દેસિતો સજ્ઝાયબહુલો, દેસિતો વિતક્કબહુલો, દેસિતો ધમ્મવિહારી. યં ખો, ભિક્ખુ [યં ભિક્ખુ (સ્યા॰ કં॰ પી॰)], સત્થારા કરણીયં સાવકાનં હિતેસિના અનુકમ્પકેન અનુકમ્પં ઉપાદાય, કતં વો તં મયા. એતાનિ, ભિક્ખુ, રુક્ખમૂલાનિ, એતાનિ સુઞ્ઞાગારાનિ. ઝાયથ, ભિક્ખુ, મા પમાદત્થ , મા પચ્છા વિપ્પટિસારિનો અહુવત્થ. અયં વો અમ્હાકં અનુસાસની’’તિ. તતિયં.

૪. દુતિયધમ્મવિહારીસુત્તં

૭૪. અથ ખો અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘‘ધમ્મવિહારી ધમ્મવિહારી’તિ, ભન્તે, વુચ્ચતિ. કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, ભિક્ખુ ધમ્મવિહારી હોતી’’તિ?

‘‘ઇધ, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ ધમ્મં પરિયાપુણાતિ – સુત્તં, ગેય્યં, વેય્યાકરણં, ગાથં, ઉદાનં, ઇતિવુત્તકં, જાતકં, અબ્ભુતધમ્મં, વેદલ્લં; ઉત્તરિ [ઉત્તરિં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ચસ્સ પઞ્ઞાય અત્થં નપ્પજાનાતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખુ – ‘ભિક્ખુ પરિયત્તિબહુલો, નો ધમ્મવિહારી’’’.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન પરેસં દેસેતિ, ઉત્તરિ ચસ્સ પઞ્ઞાય અત્થં નપ્પજાનાતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખુ – ‘ભિક્ખુ પઞ્ઞત્તિબહુલો, નો ધમ્મવિહારી’’’.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન સજ્ઝાયં કરોતિ, ઉત્તરિ ચસ્સ પઞ્ઞાય અત્થં નપ્પજાનાતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખુ – ‘ભિક્ખુ સજ્ઝાયબહુલો, નો ધમ્મવિહારી’’’.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ચેતસા અનુવિતક્કેતિ અનુવિચારેતિ મનસાનુપેક્ખતિ, ઉત્તરિ ચસ્સ પઞ્ઞાય અત્થં નપ્પજાનાતિ. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખુ – ‘ભિક્ખુ વિતક્કબહુલો, નો ધમ્મવિહારી’’’.

‘‘ઇધ, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ ધમ્મં પરિયાપુણાતિ – સુત્તં, ગેય્યં, વેય્યાકરણં, ગાથં, ઉદાનં, ઇતિવુત્તકં, જાતકં, અબ્ભુતધમ્મં, વેદલ્લં; ઉત્તરિ ચસ્સ પઞ્ઞાય અત્થં પજાનાતિ. એવં ખો, ભિક્ખુ, ભિક્ખુ ધમ્મવિહારી હોતિ.

‘‘ઇતિ ખો, ભિક્ખુ, દેસિતો મયા પરિયત્તિબહુલો, દેસિતો પઞ્ઞત્તિબહુલો, દેસિતો સજ્ઝાયબહુલો, દેસિતો વિતક્કબહુલો, દેસિતો ધમ્મવિહારી. યં ખો, ભિક્ખુ, સત્થારા કરણીયં સાવકાનં હિતેસિના અનુકમ્પકેન અનુકમ્પં

ઉપાદાય, કતં વો તં મયા. એતાનિ, ભિક્ખુ, રુક્ખમૂલાનિ, એતાનિ સુઞ્ઞાગારાનિ. ઝાયથ ભિક્ખુ, મા પમાદત્થ, મા પચ્છા વિપ્પટિસારિનો અહુવત્થ. અયં વો અમ્હાકં અનુસાસની''તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમયોધાજીવસુત્તં

૭૫. ''પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, યોધાજીવા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો યોધાજીવો રજગ્ગઞ્ઞેવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવરૂપોપિ [એવરૂપો (સી॰) પુ॰ પ॰ ૧૯૩], ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો [એકચ્ચો (સી॰)] યોધાજીવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં; અપિ ચ ખો ધજગ્ગઞ્ઞેવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં સહતિ ધજગ્ગં; અપિ ચ ખો ઉસ્સારણઞ્ઞેવ [ઉસ્સાદનંયેવ (સી॰ પી॰)] સુત્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં, સહતિ ધજગ્ગં, સહતિ ઉસ્સારણં; અપિ ચ ખો સમ્પહારે હઞ્ઞતિ [આહઞ્ઞતિ (સી॰)] બ્યાપજ્જતિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં, સહતિ ધજગ્ગં, સહતિ ઉસ્સારણં, સહતિ સમ્પહારં. સો તં સઙ્ગામં અભિવિજિનિત્વા વિજિતસઙ્ગામો તમેવ સઙ્ગામસીસં અજ્ઝાવસતિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ યોધાજીવા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

''એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિમે યોધાજીવૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના ભિક્ખૂસુ . કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ રજગ્ગઞ્ઞેવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું [સન્તાનેતું (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. કિમસ્સ રજગ્ગસ્મિં? ઇધ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ સુણાતિ – 'અમુકસ્મિં નામ ગામે વા નિગમે વા ઇત્થી વા કુમારી વા અભિરૂપા દસ્સનીયા પાસાદિકા પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતા'તિ. સો તં સુત્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું. સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. ઇદમસ્સ રજગ્ગસ્મિં.

''સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, યોધાજીવો રજગ્ગઞ્ઞેવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સહતિ રજગ્ગં; અપિ ચ ખો ધજગ્ગઞ્એવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું. સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. કિમસ્સ ધજગ્ગસ્મિં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ન હેવ ખો સુણાતિ – 'અમુકસ્મિં નામ ગામે વા નિગમે વા ઇત્થી વા કુમારી વા અભિરૂપા દસ્સનીયા પાસાદિકા પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતા'તિ; અપિ ચ ખો સામં પસ્સતિ ઇત્થિં વા કુમારિં વા અભિરૂપં દસ્સનીયં પાસાદિકં પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતં. સો તં દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું. સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. ઇદમસ્સ ધજગ્ગસ્મિં.

''સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં; અપિ ચ ખો ધજગ્ગઞ્એવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સહતિ રજગ્ગં, સહતિ ધજગ્ગં; અપિ ચ ખો ઉસ્સારણઞ્એવ સુત્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું. સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. કિમસ્સ ઉસ્સારણાય? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખું અરઞ્ઞગતં વા રુક્ખમૂલગતં વા સુઞ્ઞાગારગતં વા માતુગામો ઉપસઙ્કમિત્વા ઊહસતિ [ઉહસતિ (ક॰), ઓહસતિ (સ્યા॰ કં॰) પુ॰ પ॰ ૧૯૬] ઉલ્લપતિ ઉજ્જગ્ઘતિ ઉપ્પણ્ડેતિ. સો માતુગામેન ઊહસિયમાનો ઉલ્લપિયમાનો ઉજ્જગ્ઘિયમાનો ઉપ્પણ્ડિયમાનો સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું. સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. ઇદમસ્સ ઉસ્સારણાય.

''સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં, સહતિ ધજગ્ગં; અપિ ચ ખો ઉસ્સારણઞ્એવ સુત્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ, ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સહતિ રજગ્ગં, સહતિ ધજગ્ગં, સહતિ ઉસ્સારણં; અપિ ચ ખો સમ્પહારે હઞ્ઞતિ બ્યાપજ્જતિ. કિમસ્સ સમ્પહારસ્મિં ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખું અરઞ્ઞગતં વા રુક્ખમૂલગતં વા સુઞ્ઞાગારગતં વા માતુગામો ઉપસઙ્કમિત્વા અભિનિસીદતિ અભિનિપજ્જતિ અજ્ઝોત્થરતિ. સો માતુગામેન અભિનિસીદિયમાનો અભિનિપજ્જિયમાનો અજ્ઝોત્થરિયમાનો સિક્ખં અપચ્ચક્ખાય દુબ્બલ્યં અનાવિકત્વા મેથુનં ધમ્મં પટિસેવતિ. ઇદમસ્સ સમ્પહારસ્મિં.

''સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં, સહતિ ધજગ્ગં, સહતિ ઉસ્સારણં, અપિ ચ ખો સમ્પહારે હઞ્ઞતિ બ્યાપજ્જતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સહતિ રજગ્ગં, સહતિ ધજગ્ગં, સહતિ ઉસ્સારણં, સહતિ સમ્પહારં, સો તં સઙ્ગામં અભિવિજિનિત્વા વિજિતસઙ્ગામો તમેવ સઙ્ગામસીસં અજ્ઝાવસતિ . કિમસ્સ સઙ્ગામવિજયસ્મિં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અરઞ્ઞગતં વા રુક્ખમૂલગતં વા સુઞ્ઞાગારગતં વા માતુગામો ઉપસઙ્કમિત્વા અભિનિસીદતિ

અભિનિપજ્જતિ અજ્ઝોત્થરતિ. સો માતુગામેન અભિનિસીદિયમાનો અભિનિપજ્જિયમાનો અજ્ઝોત્થરિયમાનો વિનિવેઠેત્વા વિનિમોચેત્વા યેન કામં પક્કમતિ. સો વિવિત્તં સેનાસનં ભજતિ અરઞ્ઞં રુક્ખમૂલં પબ્બતં કન્દરં ગિરિગુહં સુસાનં વનપત્થં અબ્ભોકાસં પલાલપુઞ્જં.

''સો અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા . સો અભિજ્ઝં લોકે પહાય વિગતાભિજ્ઝેન ચેતસા વિહરતિ, અભિજ્ઝાય ચિત્તં પરિસોધેતિ; બ્યાપાદપદોસં પહાય અબ્યાપન્નચિત્તો વિહરતિ, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી બ્યાપાદપદોસા ચિત્તં પરિસોધેતિ; થિનમિદ્ધં પહાય વિગતથિનમિદ્ધો વિહરતિ આલોકસઞ્ઞી સતો સમ્પજાનો, થિનમિદ્ધા ચિત્તં પરિસોધેતિ; ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહાય અનુદ્ધતો વિહરતિ અજ્ઝત્તં વૂપસન્તચિત્તો, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચા ચિત્તં પરિસોધેતિ; વિચિકિચ્છં પહાય તિણ્ણવિચિકિચ્છો વિહરતિ અકથંકથી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, વિચિકિચ્છાય ચિત્તં પરિસોધેતિ. સો ઇમે પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો સમ્પજાનો, સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – 'ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી'તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના, પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ.

''સો એવં સમાહિતે ચિત્તે પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અનઙ્ગણે વિગતૂપક્કિલેસે મુદુભૂતે કમ્મનિયે ઠિતે આનેઞ્જપ્પત્તે આસવાનં ખયઞાણાય ચિત્તં અભિનિન્નામેતિ. સો 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં દુક્ખસમુદયો'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં દુક્ખનિરોધો'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'ઇમે આસવા'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં આસવસમુદયો'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં આસવનિરોધો'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, 'અયં આસવનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. તસ્સ એવં જાનતો એવં પસ્સતો કામાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, ભવાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, અવિજ્જાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, વિમુત્તસ્મિં વિમુત્તમિતિ ઞાણં હોતિ. 'ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા'તિ પજાનાતિ. ઇદમસ્સ સઙ્ગામવિજયસ્મિં.

''સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં, સહતિ ધજગ્ગં, સહતિ ઉસ્સારણં, સહતિ સમ્પહારં, સો તં સઙ્ગામં અભિવિજિનિત્વા વિજિતસઙ્ગામો તમેવ સઙ્ગામસીસં અજ્ઝાવસતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ યોધાજીવૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના ભિક્ખૂસૂ''તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયયોધાજીવસુત્તં

૭૬. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, યોધાજીવા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો યોધાજીવો અસિચમ્મં ગહેત્વા ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વા વિયૂળ્હં સઙ્ગામં ઓતરતિ. સો તસ્મિં સઙ્ગામે ઉસ્સહતિ વાયમતિ. તમેનં ઉસ્સહન્તં વાયમન્તં પરે હનન્તિ પરિયાપાદેન્તિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો અસિચમ્મં ગહેત્વા ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વા વિયૂળ્હં સઙ્ગામં ઓતરતિ. સો તસ્મિં સઙ્ગામે ઉસ્સહતિ વાયમતિ. તમેનં ઉસ્સહન્તં વાયમન્તં પરે ઉપલિક્ખન્તિ [ઉપલિખન્તિ

(૬૦)], તમેનં અપનેન્તિ; અપનેત્વા ઞાતકાનં નેન્તિ. સો ઞાતકેહિ નીયમાનો અપ્પત્વાવ ઞાતકે અન્તરામગ્ગે કાલં કરોતિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો અસિચમ્મં ગહેત્વા ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વા વિયૂળ્હં સઙ્ગામં ઓતરતિ. સો તસ્મિં સઙ્ગામે ઉસ્સહતિ વાયમતિ. તમેનં ઉસ્સહન્તં વાયમન્તં પરે ઉપલિક્ખન્તિ, તમેનં અપનેન્તિ; અપનેત્વા ઞાતકાનં નેન્તિ. તમેનં ઞાતકા ઉપટ્ઠહન્તિ પરિચરન્તિ. સો ઞાતકેહિ ઉપટ્ઠહિયમાનો પરિચરિયમાનો તેનેવ આબાધેન કાલં કરોતિ . એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો અસિચમ્મં ગહેત્વા ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વા વિયૂળ્હં સઙ્ગામં ઓતરતિ. સો તસ્મિં સઙ્ગામે ઉસ્સહતિ વાયમતિ. તમેનં ઉસ્સહન્તં વાયમન્તં પરે ઉપલિક્ખન્તિ, તમેનં અપનેન્તિ; અપનેત્વા ઞાતકાનં નેન્તિ. તમેનં ઞાતકા ઉપટ્ઠહન્તિ પરિચરન્તિ. સો ઞાતકેહિ ઉપટ્ઠહિયમાનો પરિચરિયમાનો વુટ્ઠાતિ તમ્હા આબાધા. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો અસિચમ્મં ગહેત્વા ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વા વિયૂળ્હં સઙ્ગામં ઓતરતિ. સો તં સઙ્ગામં અભિવિજિનિત્વા વિજિતસઙ્ગામો તમેવ સઙ્ગામસીસં અજ્ઝાવસતિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ યોધાજીવા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

''એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિમે યોધાજીવૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના ભિક્ખૂસુ. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અઞ્ઞતરં ગામં વા નિગમં વા ઉપનિસ્સાય વિહરતિ. સો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય તમેવ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય પવિસતિ અરક્ખિતેનેવ કાયેન અરક્ખિતાય વાચાય અરક્ખિતેન ચિત્તેન અનુપટ્ઠિતાય સતિયા અસંવુતેહિ ઇન્દ્રિયેહિ. સો તત્થ પસ્સતિ માતુગામં દુન્નિવત્થં વા દુપ્પારુતં વા. તસ્સ તં માતુગામં દિસ્વા દુન્નિવત્થં વા દુપ્પારુતં વા રાગો ચિત્તં અનુદ્ધંસેતિ. સો રાગાનુદ્ધંસિતેન ચિત્તેન સિક્ખં અપચ્ચક્ખાય દુબ્બલ્યં અનાવિકત્વા મેથુનં ધમ્મં પટિસેવતિ.

''સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, યોધાજીવો અસિચમ્મં ગહેત્વા ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વા વિયૂળ્હં સઙ્ગામં ઓતરતિ, સો તસ્મિં સઙ્ગામે ઉસ્સહતિ વાયમતિ, તમેનં ઉસ્સહન્તં વાયમન્તં પરે હનન્તિ પરિયાપાદેન્તિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અઞ્ઞતરં ગામં વા નિગમં વા ઉપનિસ્સાય વિહરતિ. સો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય તમેવ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય પવિસતિ અરક્ખિતેનેવ કાયેન અરક્ખિતાય વાચાય અરક્ખિતેન ચિત્તેન અનુપટ્ઠિતાય સતિયા અસંવુતેહિ ઇન્દ્રિયેહિ. સો તત્થ પસ્સતિ માતુગામં દુન્નિવત્થં વા દુપ્પારુતં વા. તસ્સ તં માતુગામં દિસ્વા દુન્નિવત્થં વા દુપ્પારુતં વા રાગો ચિત્તં અનુદ્ધંસેતિ. સો રાગાનુદ્ધંસિતેન ચિત્તેન પરિડય્હતેવ કાયેન પરિડય્હતિ ચેતસા. તસ્સ એવં હોતિ – 'યંનૂનાહં આરામં ગન્ત્વા ભિક્ખૂનં આરોચેય્યં

– રાગપરિયુટ્ઠિતોમ્હિ [રાગાયિતોમ્હિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰)], આવુસો, રાગપરેતો, ન સક્કોમિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું; સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સામી’તિ. સો આરામં ગચ્છન્તો અપ્પત્વાવ આરામં અન્તરામગ્ગે સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ.

‘‘સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, યોધાજીવો અસિચમ્મં ગહેત્વા ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વા વિયૂળ્હં સઙ્ગામં ઓતરતિ, સો તસ્મિં સઙ્ગામે ઉસ્સહતિ વાયમતિ, તમેનં ઉસ્સહન્તં વાયમન્તં પરે ઉપલિક્ખન્તિ, તમેનં અપનેન્તિ; અપનેત્વા ઞાતકાનં નેન્તિ. સો ઞાતકેહિ નીયમાનો અપ્પત્વાવ ઞાતકે અન્તરામગ્ગે કાલં કરોતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અઞ્ઞતરં ગામં વા નિગમં વા ઉપનિસ્સાય વિહરતિ. સો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય તમેવ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય પવિસતિ અરક્ખિતેનેવ કાયેન અરક્ખિતાય વાચાય અરક્ખિતેન ચિત્તેન અનુપટ્ઠિતાય સતિયા અસંવુતેહિ ઇન્દ્રિયેહિ. સો તત્થ પસ્સતિ માતુગામં દુન્નિવત્થં વા દુપ્પારુતં વા. તસ્સ તં માતુગામં દિસ્વા દુન્નિવત્થં વા દુપ્પારુતં વા રાગો ચિત્તં અનુદ્ધંસેતિ. સો રાગાનુદ્ધંસિતેન ચિત્તેન પરિડય્હતેવ કાયેન પરિડય્હતિ ચેતસા. તસ્સ એવં હોતિ – ‘યંનૂનાહં આરામં ગન્ત્વા ભિક્ખૂનં આરોચેય્યં – રાગપરિયુટ્ઠિતોમ્હિ, આવુસો, રાગપરેતો, ન સક્કોમિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું; સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સામી’તિ. સો આરામં ગન્ત્વા ભિક્ખૂનં આરોચેતિ – ‘રાગપરિયુટ્ઠિતોમ્હિ, આવુસો, રાગપરેતો, ન સક્કોમિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું; સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સામી’’’તિ.

‘‘તમેનં સબ્રહ્મચારી ઓવદન્તિ અનુસાસન્તિ – ‘અપ્પસ્સાદા , આવુસો, કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા [બહૂપાયાસા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰) પાચિ॰ ૪૧૭; ચૂળવ॰ ૬૫; મ॰ નિ॰ ૧.૨૩૪], આદીનવો એત્થ ભિય્યો. અટ્ઠિકઙ્કલૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. મંસપેસૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. તિણુક્કૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. અઙ્ગારકાસૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. સુપિનકૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. યાચિતકૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. રુક્ખફલૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. અસિસૂનૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. સત્તિસૂલૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. સપ્પસિરૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. અભિરમતાયસ્મા બ્રહ્મચરિયે; માયસ્મા સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તી’’’તિ.

‘‘સો સબ્રહ્મચારીહિ એવં ઓવદિયમાનો એવં અનુસાસિયમાનો એવમાહ – ‘કિઞ્ચાપિ, આવુસો, અપ્પસ્સાદા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો; અથ ખો નેવાહં સક્કોમિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું, સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સામી’’’તિ. સો સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ.

‘‘સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, યોધાજીવો અસિચમ્મં ગહેત્વા ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વા વિયૂળ્હં સઙ્ગામં ઓતરતિ, સો તસ્મિં સઙ્ગામે ઉસ્સહતિ વાયમતિ, તમેનં ઉસ્સહન્તં વાયમન્તં પરે ઉપલિક્ખન્તિ, તમેનં અપનેન્તિ; અપનેત્વા ઞાતકાનં નેન્તિ, તમેનં ઞાતકા ઉપટ્ઠહન્તિ પરિચરન્તિ . સો ઞાતકેહિ ઉપટ્ઠહિયમાનો પરિચરિયમાનો તેનેવ આબાધેન કાલં કરોતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અઞ્ઞતરં ગામં વા નિગમં વા ઉપનિસ્સાય વિહરતિ. સો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય તમેવ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય પવિસતિ અરક્ખિતેનેવ કાયેન અરક્ખિતાય વાચાય અરક્ખિતેન ચિત્તેન અનુપટ્ઠિતાય સતિયા અસંવુતેહિ ઇન્દ્રિયેહિ. સો તત્થ પસ્સતિ માતુગામં દુન્નિવત્થં વા દુપ્પારુતં વા. તસ્સ તં માતુગામં દિસ્વા દુન્નિવત્થં વા દુપ્પારુતં વા રાગો ચિત્તં અનુદ્ધંસેતિ. સો રાગાનુદ્ધંસિતેન ચિત્તેન પરિડય્હતેવ કાયેન પરિડય્હતિ ચેતસા. તસ્સ એવં હોતિ – ‘યંનૂનાહં આરામં ગન્ત્વા ભિક્ખૂનં આરોચેય્યં – રાગપરિયુટ્ઠિતોમ્હિ, આવુસો, રાગપરેતો, ન સક્કોમિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું; સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સામી’તિ. સો આરામં ગન્ત્વા ભિક્ખૂનં આરોચેતિ – ‘રાગપરિયુટ્ઠિતોમ્હિ, આવુસો, રાગપરેતો, ન સક્કોમિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું; સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સામી’’’તિ.

‘‘તમેનં સબ્રહ્મચારી ઓવદન્તિ અનુસાસન્તિ – ‘અપ્પસ્સાદા, આવુસો, કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. અટ્ઠિકઙ્કલૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. મંસપેસૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા…પે॰… તિણુક્કૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા… અઙ્ગારકાસૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા… સુપિનકૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા… યાચિતકૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા… રુક્ખફલૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા… અસિસૂનૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા… સત્તિસૂલૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા… સપ્પસિરૂપમા કામા વુત્તા ભગવતા બહુદુક્ખા બહુપાયાસા, આદીનવો એત્થ ભિય્યો. અભિરમતાયસ્મા બ્રહ્મચરિયે; માયસ્મા સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તી’’’તિ.

‘‘સો સબ્રહ્મચારીહિ એવં ઓવદિયમાનો એવં અનુસાસિયમાનો એવમાહ – ‘ઉસ્સહિસ્સામિ , આવુસો, વાયમિસ્સામિ, આવુસો, અભિરમિસ્સામિ, આવુસો! ન દાનાહં, આવુસો, સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સામી’’’તિ.

‘‘સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, યોધાજીવો અસિચમ્મં ગહેત્વા ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વા વિયૂળ્હં સઙ્ગામં ઓતરતિ, સો તસ્મિં સઙ્ગામે ઉસ્સહતિ વાયમતિ, તમેનં ઉસ્સહન્તં વાયમન્તં પરે ઉપલિક્ખન્તિ, તમેનં અપનેન્તિ; અપનેત્વા ઞાતકાનં નેન્તિ, તમેનં ઞાતકા ઉપટ્ઠહન્તિ પરિચરન્તિ. સો ઞાતકેહિ ઉપટ્ઠહિયમાનો પરિચરિયમાનો વુટ્ઠાતિ તમ્હા આબાધા; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અઞ્ઞતરં ગામં વા નિગમં વા ઉપનિસ્સાય વિહરતિ. સો પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય તમેવ ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય પવિસતિ રક્ખિતેનેવ કાયેન રક્ખિતાય વાચાય રક્ખિતેન ચિત્તેન ઉપટ્ઠિતાય સતિયા સંવુતેહિ ઇન્દ્રિયેહિ. સો ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ

નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં ચક્ખુન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ; રક્ખતિ ચક્ખુન્દ્રિયં; ચક્ખુન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. સોતેન સદ્દં સુત્વા... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા ... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં મનિન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ; રક્ખતિ મનિન્દ્રિયં; મનિન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. સો પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો વિવિત્તં સેનાસનં ભજતિ અરઞ્ઞં રુક્ખમૂલં પબ્બતં કન્દરં ગિરિગુહં સુસાનં વનપત્થં અબ્ભોકાસં પલાલપુઞ્જં. સો અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો અભિજ્ઝં લોકે પહાય...પે॰... સો ઇમે પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ.

''સો એવં સમાહિતે ચિત્તે પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અનઙ્ગણે વિગતૂપક્કિલેસે મુદુભૂતે કમ્મનિયે ઠિતે આનેઞ્જપ્પત્તે આસવાનં ખયઞાણાય ચિત્તં અભિનિન્નામેતિ. સો 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ...પે॰... નાપરં ઇત્થત્તાયાતિ પજાનાતિ''.

''સેય્યથાપિ સો, ભિક્ખવે, યોધાજીવો અસિચમ્મં ગહેત્વા ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વા વિયૂળ્હં સઙ્ગામં ઓતરતિ, સો તં સઙ્ગામં અભિવિજિનિત્વા વિજિતસઙ્ગામો તમેવ સઙ્ગામસીસં અજ્ઝાવસતિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. એવરૂપોપિ, ભિક્ખવે, ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે , પઞ્ચ યોધાજીવૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના ભિક્ખૂસૂ''તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમઅનાગતભયસુત્તં

૭૭. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, અનાગતભયાનિ સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ આરઞ્ઞિકેન [આરઞ્ઞકેન (સબ્બત્થ અ॰ નિ॰ ૫.૧૮૧; પરિ॰ ૪૪૩)] ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

''કતમાનિ પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, આરઞ્ઞિકો ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'અહં ખો એતરહિ એકકો અરઞ્ઞે વિહરામિ. એકકં ખો પન મં [એકકં ખો પન (સ્યા॰ કં॰)] અરઞ્ઞે વિહરન્તં અહિ વા મં ડંસેય્ય, વિચ્છિકો [વિચ્છિકા (સ્યા॰)] વા મં ડંસેય્ય, સતપદી વા મં ડંસેય્ય, તેન મે અસ્સ કાલઙ્કિરિયા, સો મમસ્સ અન્તરાયો; હન્દાહં વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા'તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, પઠમં અનાગતભયં સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ આરઞ્ઞિકેન ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, આરઞ્ઞિકો ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'અહં ખો એતરહિ એકકો અરઞ્ઞે વિહરામિ. એકકો ખો પનાહં અરઞ્ઞે વિહરન્તો ઉપક્ખલિત્વા વા પપતેય્યં, ભત્તં વા ભુત્તં મે બ્યાપજ્જેય્ય, પિત્તં વા મે કુપ્પેય્ય, સેમ્હં વા મે કુપ્પેય્ય, સત્થકા વા મે વાતા કુપ્પેય્યું, તેન મે અસ્સ કાલઙ્કિરિયા, સો મમસ્સ અન્તરાયો; હન્દાહં વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા'તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, દુતિયં અનાગતભયં સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ આરઞ્ઞિકેન ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, આરઞ્ઞિકો ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘અહં ખો એતરહિ એકકો અરઞ્ઞે વિહરામિ. એકકો ખો પનાહં અરઞ્ઞે વિહરન્તો વાળેહિ સમાગચ્છેય્યં, સીહેન વા બ્યગ્ઘેન વા દીપિના વા અચ્છેન વા તરચ્છેન વા, તે મં જીવિતા વોરોપેય્યું, તેન મે અસ્સ કાલઙ્કિરિયા , સો મમસ્સ અન્તરાયો; હન્દાહં વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા’તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, તતિયં અનાગતભયં સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ આરઞ્ઞિકેન ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, આરઞ્ઞિકો ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘અહં ખો એતરહિ એકકો અરઞ્ઞે વિહરામિ. એકકો ખો પનાહં અરઞ્ઞે વિહરન્તો માણવેહિ સમાગચ્છેય્યં કતકમ્મેહિ વા અકતકમ્મેહિ વા, તે મં જીવિતા વોરોપેય્યું, તેન મે અસ્સ કાલઙ્કિરિયા , સો મમસ્સ અન્તરાયો; હન્દાહં વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા’તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, ચતુત્થં અનાગતભયં સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ આરઞ્ઞિકેન ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, આરઞ્ઞિકો ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘અહં ખો એતરહિ એકકો અરઞ્ઞે વિહરામિ. સન્તિ ખો પનારઞ્ઞે વાળા અમનુસ્સા, તે મં જીવિતા વોરોપેય્યું, તેન મે અસ્સ કાલઙ્કિરિયા, સો મમસ્સ અન્તરાયો; હન્દાહં વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા’તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમં અનાગતભયં સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ આરઞ્ઞિકેન ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

‘‘ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ અનાગતભયાનિ સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ આરઞ્ઞિકેન ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા’’તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયઅનાગતભયસુત્તં

૭૮. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, અનાગતભયાનિ સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. કતમાનિ પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ‘અહં ખો એતરહિ દહરો યુવા સુસુકાળકેસો ભદ્રેન યોબ્બનેન સમન્નાગતો પઠમેન વયસા . હોતિ ખો પન સો સમયો યં ઇમં કાયં જરા ફુસતિ. જિણ્ણેન ખો પન જરાય અભિભૂતેન ન સુકરં બુદ્ધાનં સાસનં મનસિ કાતું, ન સુકરાનિ અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવિતું. પુરા મં સો ધમ્મો આગચ્છતિ અનિટ્ઠો અકન્તો અમનાપો; હન્દાહં પટિકચ્ચેવ [પટિગચ્ચેવ (સી॰)] વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યેનાહં ધમ્મેન સમન્નાગતો જિણ્ણકોપિ ફાસું [ફાસુ (પી॰ ક॰)] વિહરિસ્સામી’તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, પઠમં અનાગતભયં સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

"પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'અહં ખો એતરહિ અપ્પાબાધો અપ્પાતઙ્કો સમવેપાકિનિયા ગહણિયા સમન્નાગતો નાતિસીતાય નાચ્ચુણ્હાય મજ્ઝિમાય પધાનક્ખમાય. હોતિ ખો પન સો સમયો યં ઇમં કાયં બ્યાધિ ફુસતિ. બ્યાધિતેન ખો પન બ્યાધિના અભિભૂતેન [બ્યાધાભિભૂતેન (સી॰ પી॰ ક॰)] ન સુકરં બુદ્ધાનં સાસનં મનસિ કાતું, ન સુકરાનિ અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવિતું. પુરા મં સો ધમ્મો આગચ્છતિ અનિટ્ઠો અકન્તો અમનાપો; હન્દાહં પટિકચ્ચેવ વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય , યેનાહં ધમ્મેન સમન્નાગતો બ્યાધિતોપિ ફાસું વિહરિસ્સામી'તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, દુતિયં અનાગતભયં સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

"પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'એતરહિ ખો સુભિક્ખં સુસસ્સં સુલભપિણ્ડં , સુકરં ઉઞ્છેન પગ્ગહેન યાપેતું. હોતિ ખો પન સો સમયો યં દુબ્ભિક્ખં હોતિ દુસ્સસ્સં દુલ્લભપિણ્ડં, ન સુકરં ઉઞ્છેન પગ્ગહેન યાપેતું. દુબ્ભિક્ખે ખો પન મનુસ્સા યેન સુભિક્ખં તેન સઙ્કમન્તિ [તેનુપસઙ્કમન્તિ (ક॰)]. તત્થ સઙ્ગણિકવિહારો હોતિ આકિણ્ણવિહારો. સઙ્ગણિકવિહારે ખો પન સતિ આકિણ્ણવિહારે ન સુકરં બુદ્ધાનં સાસનં મનસિ કાતું, ન સુકરાનિ અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવિતું. પુરા મં સો ધમ્મો આગચ્છતિ અનિટ્ઠો અકન્તો અમનાપો; હન્દાહં પટિકચ્ચેવ વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યેનાહં ધમ્મેન સમન્નાગતો દુબ્ભિક્ખેપિ ફાસુ વિહરિસ્સામી'તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, તતિયં અનાગતભયં સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

"પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'એતરહિ ખો મનુસ્સા સમગ્ગા સમ્મોદમાના અવિવદમાના ખીરોદકીભૂતા અઞ્ઞમઞ્ઞં પિયચક્ખૂહિ સમ્પસ્સન્તા વિહરન્તિ. હોતિ ખો પન સો સમયો યં ભયં હોતિ અટવિસઙ્કોપો, ચક્કસમારૂળ્હા જાનપદા પરિયાયન્તિ. ભયે ખો પન સતિ મનુસ્સા યેન ખેમં તેન સઙ્કમન્તિ. તત્થ સઙ્ગણિકવિહારો હોતિ આકિણ્ણવિહારો. સઙ્ગણિકવિહારે ખો પન સતિ આકિણ્ણવિહારે ન સુકરં બુદ્ધાનં સાસનં મનસિ કાતું, ન સુકરાનિ અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવિતું. પુરા મં સો ધમ્મો આગચ્છતિ અનિટ્ઠો અકન્તો અમનાપો; હન્દાહં પટિકચ્ચેવ વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યેનાહં ધમ્મેન સમન્નાગતો ભયેપિ ફાસું વિહરિસ્સામી'તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, ચતુત્થં અનાગતભયં સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

"પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – 'એતરહિ ખો સઙ્ઘો સમગ્ગો સમ્મોદમાનો અવિવદમાનો એકુદ્દેસો ફાસુ વિહરતિ. હોતિ ખો પન સો સમયો યં સઙ્ઘો ભિજ્જતિ. સઙ્ઘે ખો પન ભિન્ને ન સુકરં બુદ્ધાનં સાસનં મનસિ કાતું, ન સુકરાનિ અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવિતું. પુરા મં સો ધમ્મો આગચ્છતિ અનિટ્ઠો અકન્તો અમનાપો; હન્દાહં પટિકચ્ચેવ વીરિયં આરભામિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય, યેનાહં ધમ્મેન સમન્નાગતો ભિન્નેપિ સઙ્ઘે ફાસું વિહરિસ્સામી'તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમં અનાગતભયં સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

‘‘ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ અનાગતભયાનિ સમ્પસ્સમાનેન અલમેવ ભિક્ખુના અપ્પમત્તેન આતાપિના પહિતત્તેન વિહરિતું અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાયા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. તતિયઅનાગતભયસુત્તં

૭૯. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, અનાગતભયાનિ એતરહિ અસમુપ્પન્નાનિ આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સન્તિ. તાનિ વો [ખો (કત્થચિ)] પટિબુજ્ઝિતબ્બાનિ ; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તેસં પહાનાય વાયમિતબ્બં.

‘‘કતમાનિ પઞ્ચ? ભવિસ્સન્તિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ અનાગતમદ્ધાનં અભાવિતકાયા અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા. તે અભાવિતકાયા સમાના અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા અઞ્ઞે ઉપસમ્પાદેસ્સન્તિ. તેપિ [તે (સી॰)] ન સક્ખિસ્સન્તિ વિનેતું અધિસીલે અધિચિત્તે અધિપઞ્ઞાય. તેપિ ભવિસ્સન્તિ અભાવિતકાયા અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા. તે અભાવિતકાયા સમાના અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા અઞ્ઞે ઉપસમ્પાદેસ્સન્તિ. તેપિ [તે (?)] ન સક્ખિસ્સન્તિ વિનેતું અધિસીલે અધિચિત્તે અધિપઞ્ઞાય. તેપિ ભવિસ્સન્તિ અભાવિતકાયા અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ધમ્મસન્દોસા વિનયસન્દોસો; વિનયસન્દોસા ધમ્મસન્દોસો. ઇદં, ભિક્ખવે, પઠમં અનાગતભયં એતરહિ અસમુપ્પન્નં આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સતિ. તં વો પટિબુજ્ઝિતબ્બં; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તસ્સ પહાનાય વાયમિતબ્બં.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભવિસ્સન્તિ ભિક્ખૂ અનાગતમદ્ધાનં અભાવિતકાયા અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા. તે અભાવિતકાયા સમાના અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા અઞ્ઞેસં નિસ્સયં દસ્સન્તિ. તેપિ ન સક્ખિસ્સન્તિ વિનેતું અધિસીલે અધિચિત્તે અધિપઞ્ઞાય . તેપિ ભવિસ્સન્તિ અભાવિતકાયા અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા. તે અભાવિતકાયા સમાના અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા અઞ્ઞેસં નિસ્સયં દસ્સન્તિ. તેપિ ન સક્ખિસ્સન્તિ વિનેતું અધિસીલે અધિચિત્તે અધિપઞ્ઞાય. તેપિ ભવિસ્સન્તિ અભાવિતકાયા અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ધમ્મસન્દોસા વિનયસન્દોસો; વિનયસન્દોસા ધમ્મસન્દોસો. ઇદં, ભિક્ખવે, દુતિયં અનાગતભયં એતરહિ અસમુપ્પન્નં આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સતિ. તં વો પટિબુજ્ઝિતબ્બં; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તસ્સ પહાનાય વાયમિતબ્બં.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભવિસ્સન્તિ ભિક્ખૂ અનાગતમદ્ધાનં અભાવિતકાયા અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા. તે અભાવિતકાયા સમાના અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા અભિધમ્મકથં વેદલ્લકથં કથેન્તા કણ્હધમ્મં ઓક્કમમાના ન બુજ્ઝિસ્સન્તિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ધમ્મસન્દોસા વિનયસન્દોસો; વિનયસન્દોસા ધમ્મસન્દોસો. ઇદં, ભિક્ખવે, તતિયં અનાગતભયં એતરહિ અસમુપ્પન્નં આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સતિ. તં વો પટિબુજ્ઝિતબ્બં; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તસ્સ પહાનાય વાયમિતબ્બં.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભવિસ્સન્તિ ભિક્ખૂ અનાગતમદ્ધાનં અભાવિતકાયા અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા. તે અભાવિતકાયા સમાના અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા યે તે સુત્તન્તા તથાગતભાસિતા ગમ્ભીરા ગમ્ભીરત્થા લોકુત્તરા સુઞ્ઞતાપ્પટિસંયુત્તા, તેસુ ભઞ્ઞમાનેસુ ન સુસ્સૂસિસ્સન્તિ, ન સોતં ઓદહિસ્સન્તિ, ન અઞ્ઞા ચિત્તં ઉપટ્ઠપેસ્સન્તિ, ન ચ તે ધમ્મે ઉગ્ગહેતબ્બં પરિયાપુણિતબ્બં મઞ્ઞિસ્સન્તિ. યે પન તે સુત્તન્તા કવિતા [કવિકતા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰, સં॰ નિ॰ ૨.૨૨૯) ટીકા ઓલોકેતબ્બા] કાવેય્યા ચિત્તક્ખરા

ચિત્તબ્યઞ્જના બાહિરકા સાવકભાસિતા, તેસુ ભઞ્ઞમાનેસુ સુસ્સૂસિસ્સન્તિ, સોતં ઓદહિસ્સન્તિ, અઞ્ઞા ચિત્તં ઉપટ્ઠપેસ્સન્તિ, તે ચ ધમ્મે ઉગ્ગહેતબ્બં પરિયાપુણિતબ્બં મઞ્ઞિસ્સન્તિ. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ધમ્મસન્દોસા વિનયસન્દોસો; વિનયસન્દોસા ધમ્મસન્દોસો. ઇદં, ભિક્ખવે, ચતુત્થં અનાગતભયં એતરહિ અસમુપ્પન્નં આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સતિ. તં વો પટિબુજ્ઝિતબ્બં; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તસ્સ પહાનાય વાયમિતબ્બં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભવિસ્સન્તિ ભિક્ખૂ અનાગતમદ્ધાનં અભાવિતકાયા અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા . તે અભાવિતકાયા સમાના અભાવિતસીલા અભાવિતચિત્તા અભાવિતપઞ્ઞા થેરા ભિક્ખૂ બાહુલિકા [બાહુલ્લિકા (સ્યા॰ કં॰) અ॰ નિ॰ ૨.૪૯; ૩.૯૬] ભવિસ્સન્તિ સાથલિકા ઓક્કમને પુબ્બઙ્ગમા પવિવેકે નિક્ખિત્તધુરા, ન વીરિયં આરભિસ્સન્તિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. તેસં પચ્છિમા જનતા દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જિસ્સતિ. સાપિ ભવિસ્સતિ બાહુલિકા સાથલિકા ઓક્કમને પુબ્બઙ્ગમા પવિવેકે નિક્ખિત્તધુરા, ન વીરિયં આરભિસ્સતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ધમ્મસન્દોસા વિનયસન્દોસો; વિનયસન્દોસા ધમ્મસન્દોસો. ઇદં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમં અનાગતભયં એતરહિ અસમુપ્પન્નં આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સતિ. તં વો પટિબુજ્ઝિતબ્બં; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તસ્સ પહાનાય વાયમિતબ્બં . ''ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ અનાગતભયાનિ એતરહિ અસમુપ્પન્નાનિ આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સન્તિ. તાનિ વો પટિબુજ્ઝિતબ્બાનિ; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તેસં પહાનાય વાયમિતબ્બ''ન્તિ. નવમં.

૧૦. ચતુત્થઅનાગતભયસુત્તં

૮૦. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, અનાગતભયાનિ એતરહિ અસમુપ્પન્નાનિ આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સન્તિ. તાનિ વો પટિબુજ્ઝિતબ્બાનિ; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તેસં પહાનાય વાયમિતબ્બં.

''કતમાનિ પઞ્ચ? ભવિસ્સન્તિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ અનાગતમદ્ધાનં ચીવરે કલ્યાણકામા. તે ચીવરે કલ્યાણકામા સમાના રિઞ્ચિસ્સન્તિ પંસુકૂલિકત્તં, રિઞ્ચિસ્સન્તિ અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ; ગામનિગમરાજધાનીસુ ઓસરિત્વા વાસં કપ્પેસ્સન્તિ, ચીવરહેતુ ચ અનેકવિહિતં અનેસનં અપ્પતિરૂપં આપજ્જિસ્સન્તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, પઠમં અનાગતભયં એતરહિ અસમુપ્પન્નં આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સતિ. તં વો પટિબુજ્ઝિતબ્બં; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તસ્સ પહાનાય વાયમિતબ્બં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભવિસ્સન્તિ ભિક્ખૂ અનાગતમદ્ધાનં પિણ્ડપાતે કલ્યાણકામા. તે પિણ્ડપાતે કલ્યાણકામા સમાના રિઞ્ચિસ્સન્તિ પિણ્ડપાતિકત્તં , રિઞ્ચિસ્સન્તિ અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ; ગામનિગમરાજધાનીસુ ઓસરિત્વા વાસં કપ્પેસ્સન્તિ જિવ્હગ્ગેન રસગ્ગાનિ પરિયેસમાના, પિણ્ડપાતહેતુ ચ અનેકવિહિતં અનેસનં અપ્પતિરૂપં આપજ્જિસ્સન્તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, દુતિયં અનાગતભયં એતરહિ અસમુપ્પન્નં આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સતિ. તં વો પટિબુજ્ઝિતબ્બં; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તસ્સ પહાનાય વાયમિતબ્બં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભવિસ્સન્તિ ભિક્ખૂ અનાગતમદ્ધાનં સેનાસને કલ્યાણકામા. તે સેનાસને કલ્યાણકામા સમાના રિઞ્ચિસ્સન્તિ રુક્ખમૂલિકત્તં [આરઞ્ઞકત્તં (સ્યા॰ કં॰)], રિઞ્ચિસ્સન્તિ અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ; ગામનિગમરાજધાનીસુ ઓસરિત્વા વાસં કપ્પેસ્સન્તિ, સેનાસનહેતુ ચ અનેકવિહિતં અનેસનં

અપ્પતિરૂપં આપજ્જિસ્સન્તિ. ઇદં, ભિક્ખવે, તતિયં અનાગતભયં એતરહિ અસમુપ્પન્નં આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સતિ. તં વો પટિબુજ્ઝિતબ્બં; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તસ્સ પહાનાય વાયમિતબ્બં.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભવિસ્સન્તિ ભિક્ખૂ અનાગતમદ્ધાનં ભિક્ખુનીસિક્ખમાનાસમણુદ્દેસેહિ સંસટ્ઠા વિહરિસ્સન્તિ. ભિક્ખુનીસિક્ખમાનાસમણુદ્દેસેહિ સંસગ્ગે ખો પન, ભિક્ખવે, સતિ એતં પાટિકઙ્ખં – ‘અનભિરતા વા બ્રહ્મચરિયં ચરિસ્સન્તિ, અઞ્ઞતરં વા સંકિલિટ્ઠં આપત્તિં આપજ્જિસ્સન્તિ, સિક્ખં વા પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સન્તિ’. ઇદં, ભિક્ખવે, ચતુત્થં અનાગતભયં એતરહિ અસમુપ્પન્નં આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સતિ. તં વો પટિબુજ્ઝિતબ્બં; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તસ્સ પહાનાય વાયમિતબ્બં.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભવિસ્સન્તિ ભિક્ખૂ અનાગતમદ્ધાનં આરામિકસમણુદ્દેસેહિ સંસટ્ઠા વિહરિસ્સન્તિ. આરામિકસમણુદ્દેસેહિ સંસગ્ગે ખો પન, ભિક્ખવે, સતિ એતં પાટિકઙ્ખં – ‘અનેકવિહિતં સન્નિધિકારપરિભોગં અનુયુત્તા વિહરિસ્સન્તિ, ઓળારિકમ્પિ નિમિત્તં કરિસ્સન્તિ, પથવિયાપિ હરિતગ્ગેપિ’. ઇદં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમં અનાગતભયં એતરહિ અસમુપ્પન્નં આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સતિ. તં વો પટિબુજ્ઝિતબ્બં; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તસ્સ પહાનાય વાયમિતબ્બં.

‘‘ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ અનાગતભયાનિ એતરહિ અસમુપ્પન્નાનિ આયતિં સમુપ્પજ્જિસ્સન્તિ. તાનિ વો પટિબુજ્ઝિતબ્બાનિ; પટિબુજ્ઝિત્વા ચ તેસં પહાનાય વાયમિતબ્બ’’ન્તિ. દસમં.

યોધાજીવવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે ચેતોવિમુત્તિફલા, દ્વે ચ ધમ્મવિહારિનો;
યોધાજીવા ચ દ્વે વુત્તા, ચત્તારો ચ અનાગતાતિ.

(૯) ૪. થેરવગ્ગો

૧. રજનીયસુત્તં

૮૧. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? રજનીયે રજ્જતિ, દુસ્સનીયે [દુસનીયે (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] દુસ્સતિ, મોહનીયે મુય્હતિ, કુપ્પનીયે [કુપનીયે (સી॰ સ્યા॰ કં॰), કોપનીયે (પી॰)] કુપ્પતિ, મદનીયે મજ્જતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? રજનીયે ન રજ્જતિ, દુસ્સનીયે ન દુસ્સતિ, મોહનીયે ન મુય્હતિ, કુપ્પનીયે ન કુપ્પતિ, મદનીયે ન મજ્જતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા’’તિ. પઠમં.

૨. વીતરાગસુત્તં

૮૨. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અવીતરાગો હોતિ, અવીતદોસો હોતિ, અવીતમોહો હોતિ, મક્ખી ચ, પળાસી ચ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? વીતરાગો હોતિ, વીતદોસો હોતિ, વીતમોહો હોતિ, અમક્ખી ચ, અપળાસી ચ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા’’તિ. દુતિયં.

૩. કુહકસુત્તં

૮૩. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? કુહકો ચ હોતિ, લપકો ચ, નેમિત્તિકો [નિમિત્તિકો (સ્યા॰ કં॰), નિમિત્તકો (ક॰)] ચ, નિપ્પેસિકો ચ, લાભેન ચ લાભં નિજિગીસિતા [નિજિગિંસિતા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ.

‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન ચ કુહકો હોતિ, ન ચ લપકો, ન ચ નેમિત્તિકો, ન ચ નિપ્પેસિકો, ન ચ લાભેન

લાભં નિજિગીસિતા – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા''તિ. તતિયં.

૪. અસ્સદ્ધસુત્તં

૮૪. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ, અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અસ્સદ્ધો હોતિ, અહિરિકો હોતિ, અનોત્તપ્પી હોતિ , કુસીતો હોતિ, દુપ્પઞ્ઞો હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ.

''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? સદ્ધો હોતિ, હિરીમા હોતિ, ઓત્તપ્પી હોતિ, આરદ્ધવીરિયો હોતિ, પઞ્ઞવા હોતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા''તિ. ચતુત્થં.

૫. અક્ખમસુત્તં

૮૫. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અક્ખમો હોતિ રૂપાનં, અક્ખમો સદ્દાનં, અક્ખમો ગન્ધાનં, અક્ખમો રસાનં, અક્ખમો ફોટ્ઠબ્બાનં – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ.

''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ખમો હોતિ રૂપાનં, ખમો સદ્દાનં, ખમો ગન્ધાનં, ખમો રસાનં, ખમો ફોટ્ઠબ્બાનં – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. પટિસમ્ભિદાપત્તસુત્તં

૮૬. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અત્થપટિસમ્ભિદાપત્તો હોતિ, ધમ્મપટિસમ્ભિદાપત્તો હોતિ, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદાપત્તો હોતિ, પટિભાનપટિસમ્ભિદાપત્તો હોતિ , યાનિ તાનિ સબ્રહ્મચારીનં ઉચ્ચાવચાનિ કિંકરણીયાનિ તત્થ દક્ખો હોતિ અનલસો તત્રુપાયાય વીમંસાય સમન્નાગતો અલં કાતું અલં સંવિધાતું – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા''તિ. છટ્ઠં.

૭. સીલવન્તસુત્તં

૮૭. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ. આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ

વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં [સાત્થા સબ્યઞ્જના (સી॰)] કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા [ધતા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; કલ્યાણવાચો હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગળાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા''તિ. સત્તમં.

૮. થેરસુત્તં

૮૮. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ બહુજનઅહિતાય પટિપન્નો હોતિ બહુજનઅસુખાય બહુનો જનસ્સ અનત્થાય અહિતાય દુક્ખાય દેવમનુસ્સાનં.

''કતમેહિ પઞ્ચહિ? થેરો હોતિ રત્તઞ્ઞૂ ચિરપબ્બજિતો; ઞાતો હોતિ યસસ્સી સગહટ્ઠપબ્બજિતાનં [ગહટ્ઠપબ્બજિતાનં (સી॰)] બહુજનપરિવારો; લાભી હોતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં; બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા અપ્પટિવિદ્ધા; મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ વિપરીતદસ્સનો, સો બહુજનં સદ્ધમ્મા વુટ્ઠાપેત્વા અસદ્ધમ્મે પતિટ્ઠાપેતિ. થેરો ભિક્ખુ રત્તઞ્ઞૂ ચિરપબ્બજિતો ઇતિપિસ્સ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ , ઞાતો થેરો ભિક્ખુ યસસ્સી સગહટ્ઠપબ્બજિતાનં બહુજનપરિવારો ઇતિપિસ્સ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ, લાભી થેરો ભિક્ખુ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં ઇતિપિસ્સ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ, બહુસ્સુતો થેરો ભિક્ખુ સુતધરો સુતસન્નિચયો ઇતિપિસ્સ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ બહુજનઅહિતાય પટિપન્નો હોતિ બહુજનઅસુખાય બહુનો જનસ્સ અનત્થાય અહિતાય દુક્ખાય દેવમનુસ્સાનં.

''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ બહુજનહિતાય પટિપન્નો હોતિ બહુજનસુખાય બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાનં.

''કતમેહિ પઞ્ચહિ? થેરો હોતિ રત્તઞ્ઞૂ ચિરપબ્બજિતો; ઞાતો હોતિ યસસ્સી સગહટ્ઠપબ્બજિતાનં બહુજનપરિવારો; લાભી હોતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં ; બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; સમ્માદિટ્ઠિકો હોતિ અવિપરીતદસ્સનો, સો બહુજનં અસદ્ધમ્મા વુટ્ઠાપેત્વા સદ્ધમ્મે પતિટ્ઠાપેતિ. થેરો ભિક્ખુ રત્તઞ્ઞૂ ચિરપબ્બજિતો ઇતિપિસ્સ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ, ઞાતો થેરો ભિક્ખુ યસસ્સી સગહટ્ઠપબ્બજિતાનં બહુજનપરિવારો ઇતિપિસ્સ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ, લાભી થેરો ભિક્ખુ

ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં ઇતિપિસ્સ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ, બહુસ્સુતો થેરો ભિક્ખુ સુતધરો સુતસન્નિચયો ઇતિપિસ્સ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ બહુજનહિતાય પટિપન્નો હોતિ બહુજનસુખાય બહુનો જનસ્સ અત્થાય હિતાય સુખાય દેવમનુસ્સાન''ન્તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમસેખસુત્તં

૮૯. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ ? કમ્મારામતા, ભસ્સારામતા, નિદ્દારામતા, સઙ્ગણિકારામતા, યથાવિમુત્તં ચિત્તં ન પચ્ચવેક્ખતિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ.

''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ન કમ્મારામતા, ન ભસ્સારામતા, ન નિદ્દારામતા, ન સઙ્ગણિકારામતા, યથાવિમુત્તં ચિત્તં પચ્ચવેક્ખતિ – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી''તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયસેખસુત્તં

૯૦. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ બહુકિચ્ચો હોતિ બહુકરણીયો વિયત્તો કિંકરણીયેસુ; રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, નાનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો ધમ્મો સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ અપ્પમત્તકેન કમ્મેન દિવસં અતિનામેતિ; રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, નાનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો ધમ્મો સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ સંસટ્ઠો વિહરતિ ગહટ્ઠપબ્બજિતેહિ અનનુલોમિકેન ગિહિસંસગ્ગેન; રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, નાનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં . અયં, ભિક્ખવે, તતિયો ધમ્મો સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ અકાલેન ગામં પવિસતિ, અતિદિવા પટિક્કમતિ; રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, નાનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો ધમ્મો સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ યાયં કથા આભિસલ્લેખિકા ચેતોવિવરણસપ્પાયા, સેય્યથિદં – અપ્પિચ્છકથા સન્તુટ્ઠિકથા પવિવેકકથા અસંસગ્ગકથા વીરિયારમ્ભકથા સીલકથા સમાધિકથા પઞ્ઞાકથા વિમુત્તિકથા વિમુત્તિઞાણદસ્સનકથા, એવરૂપિયા કથાય ન નિકામલાભી હોતિ ન અકિચ્છલાભી ન અકસિરલાભી [કિચ્છલાભી કસિરલાભી (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી)]; રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, નાનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો ધમ્મો સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ ન બહુકિચ્ચો હોતિ ન બહુકરણીયો વિયત્તો કિંકરણીયેસુ; ન રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, અનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો ધમ્મો સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ ન અપ્પમત્તકેન કમ્મેન દિવસં અતિનામેતિ; ન રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, અનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો ધમ્મો સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ અસંસટ્ઠો વિહરતિ ગહટ્ઠપબ્બજિતેહિ અનનુલોમિકેન ગિહિસંસગ્ગેન; ન રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, અનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં . અયં, ભિક્ખવે, તતિયો ધમ્મો સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ ન અતિકાલેન ગામં પવિસતિ, નાતિદિવા પટિક્કમતિ; ન રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, અનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો ધમ્મો સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સેખો ભિક્ખુ યાયં કથા આભિસલ્લેખિકા ચેતોવિવરણસપ્પાયા, સેય્યથિદં – અપ્પિચ્છકથા સન્તુટ્ઠિકથા પવિવેકકથા અસંસગ્ગકથા વીરિયારમ્ભકથા સીલકથા સમાધિકથા પઞ્ઞાકથા વિમુત્તિકથા વિમુત્તિઞાણદસ્સનકથા, એવરૂપિયા કથાય નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; ન રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનં, અનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથં. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો ધમ્મો સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સેખસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી’’તિ. દસમં.

થેરવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

રજનીયો વીતરાગો, કુહકાસ્સદ્ધઅક્ખમા;
પટિસમ્ભિદા ચ સીલેન, થેરો સેખા પરે દુવેતિ.

(૧૦) ૫. કકુધવગ્ગો

૧. પઠમસમ્પદાસુત્તં

૯૧. ‘‘પઞ્ચિમા , ભિક્ખવે, સમ્પદા. કતમા પઞ્ચ? સદ્ધાસમ્પદા, સીલસમ્પદા, સુતસમ્પદા, ચાગસમ્પદા, પઞ્ઞાસમ્પદા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સમ્પદા’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયસમ્પદાસુત્તં

૯૨. ‘‘પઞ્ચિમા , ભિક્ખવે, સમ્પદા. કતમા પઞ્ચ? સીલસમ્પદા, સમાધિસમ્પદા, પઞ્ઞાસમ્પદા, વિમુત્તિસમ્પદા, વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સમ્પદા’’તિ. દુતિયં.

૩. બ્યાકરણસુત્તં

૯૩. ‘‘પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, અઞ્ઞાબ્યાકરણાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? મન્દત્તા મોમૂહત્તા અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ; પાપિચ્છો ઇચ્છાપકતો અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ; ઉમ્માદા ચિત્તક્ખેપા અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ; અધિમાનેન અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ; સમ્મદેવ અઞ્ઞં બ્યાકરોતિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ અઞ્ઞાબ્યાકરણાની’’તિ. તતિયં.

૪. ફાસુવિહારસુત્તં

૯૪. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, ફાસુવિહારા. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા…પે॰… દુતિયં ઝાનં… તતિયં ઝાનં… ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ફાસુવિહારા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. અકુપ્પસુત્તં

૯૫. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ નચિરસ્સેવ અકુપ્પં પટિવિજ્ઝતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થપટિસમ્ભિદાપત્તો હોતિ, ધમ્મપટિસમ્ભિદાપત્તો હોતિ, નિરુત્તિપટિસમ્ભિદાપત્તો હોતિ, પટિભાનપટિસમ્ભિદાપત્તો હોતિ, યથાવિમુત્તં ચિત્તં પચ્ચવેક્ખતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ નચિરસ્સેવ અકુપ્પં પટિવિજ્ઝતી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. સુતધરસુત્તં

૯૬. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આનાપાનસ્સતિં આસેવન્તો નચિરસ્સેવ અકુપ્પં પટિવિજ્ઝતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પટ્ઠો હોતિ અપ્પકિચ્ચો સુભરો સુસન્તોસો જીવિતપરિક્ખારેસુ; અપ્પાહારો હોતિ અનોદરિકત્તં અનુયુત્તો; અપ્પમિદ્ધો હોતિ જાગરિયં અનુયુત્તો; બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં

કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; યથાવિમુત્તં ચિત્તં પચ્ચવેક્ખતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આનાપાનસ્સતિં આસેવન્તો નચિરસ્સેવ અકુપ્પં પટિવિજ્ઝતી''તિ. છટ્ઠં.

૭. કથાસુત્તં

૯૭. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આનાપાનસ્સતિં ભાવેન્તો નચિરસ્સેવ અકુપ્પં પટિવિજ્ઝતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પટ્ઠો હોતિ અપ્પકિચ્ચો સુભરો સુસન્તોસો જીવિતપરિક્ખારેસુ; અપ્પાહારો હોતિ અનોદરિકત્તં અનુયુત્તો; અપ્પમિદ્ધો હોતિ જાગરિયં અનુયુત્તો; યાયં કથા આભિસલ્લેખિકા ચેતોવિવરણસપ્પાયા, સેય્યથિદં – અપ્પિચ્છકથા...પે॰... વિમુત્તિઞાણદસ્સનકથા, એવરૂપિયા કથાય નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; યથાવિમુત્તં ચિત્તં પચ્ચવેક્ખતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આનાપાનસ્સતિં ભાવેન્તો નચિરસ્સેવ અકુપ્પં પટિવિજ્ઝતી''તિ. સત્તમં.

૮. આરઞ્ઞકસુત્તં

૯૮. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આનાપાનસ્સતિં બહુલીકરોન્તો નચિરસ્સેવ અકુપ્પં પટિવિજ્ઝતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અપ્પટ્ઠો હોતિ અપ્પકિચ્ચો સુભરો સુસન્તોસો જીવિતપરિક્ખારેસુ; અપ્પાહારો હોતિ અનોદરિકત્તં અનુયુત્તો; અપ્પમિદ્ધો હોતિ જાગરિયં અનુયુત્તો; આરઞ્ઞકો હોતિ પન્તસેનાસનો; યથાવિમુત્તં ચિત્તં પચ્ચવેક્ખતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આનાપાનસ્સતિં બહુલીકરોન્તો નચિરસ્સેવ અકુપ્પં પટિવિજ્ઝતી''તિ. અટ્ઠમં.

૯. સીહસુત્તં

૯૯. ''સીહો, ભિક્ખવે, મિગરાજા સાયન્હસમયં આસયા નિક્ખમતિ; આસયા નિક્ખમિત્વા વિજમ્ભતિ; વિજમ્ભિત્વા સમન્તા ચતુદ્દિસં [ચતુદ્દિસા (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૪.૩૩; સં॰ નિ॰ ૩.૭૮ પસ્સિતબ્બં] અનુવિલોકેતિ; સમન્તા ચતુદ્દિસં [ચતુદ્દિસા (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૪.૩૩; સં॰ નિ॰ ૩.૭૮ પસ્સિતબ્બં] અનુવિલોકેત્વા તિક્ખત્તું સીહનાદં નદતિ; તિક્ખત્તું સીહનાદં નદિત્વા ગોચરાય પક્કમતિ. સો હત્થિસ્સ ચેપિ પહારં દેતિ, સક્કચ્ચઞ્ઞેવ પહારં દેતિ, નો અસક્કચ્ચં; મહિંસસ્સ [મહિસસ્સ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ચેપિ પહારં દેતિ, સક્કચ્ચઞ્ઞેવ પહારં દેતિ, નો અસક્કચ્ચં; ગવસ્સ ચેપિ પહારં દેતિ, સક્કચ્ચઞ્ઞેવ પહારં દેતિ, નો અસક્કચ્ચં; દીપિસ્સ ચેપિ પહારં દેતિ, સક્કચ્ચઞ્ઞેવ પહારં દેતિ , નો અસક્કચ્ચં; ખુદ્દકાનઞ્ચેપિ પાણાનં પહારં દેતિ અન્તમસો સસબિળારાનમ્પિ [સસબિળારાનં (ક॰)], સક્કચ્ચઞ્ઞેવ પહારં દેતિ, નો અસક્કચ્ચં. તં કિસ્સ હેતુ? 'મા મે યોગ્ગપથો નસ્સા'તિ.

''સીહોતિ ખો, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સેતં અધિવચનં અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ. યં ખો, ભિક્ખવે, તથાગતો પરિસાય ધમ્મં દેસેતિ, ઇદમસ્સ હોતિ સીહનાદસ્મિં. ભિક્ખૂનઞ્ચેપિ, ભિક્ખવે, તથાગતો ધમ્મં દેસેતિ, સક્કચ્ચઞ્ઞેવ તથાગતો ધમ્મં દેસેતિ, નો અસક્કચ્ચં; ભિક્ખુનીનઞ્ચેપિ, ભિક્ખવે, તથાગતો ધમ્મં દેસેતિ, સક્કચ્ચઞ્ઞેવ તથાગતો ધમ્મં દેસેતિ, નો અસક્કચ્ચં; ઉપાસકાનઞ્ચેપિ, ભિક્ખવે, તથાગતો ધમ્મં દેસેતિ, સક્કચ્ચઞ્ઞેવ તથાગતો ધમ્મં દેસેતિ, નો અસક્કચ્ચં; ઉપાસિકાનઞ્ચેપિ, ભિક્ખવે, તથાગતો ધમ્મં દેસેતિ, સક્કચ્ચઞ્ઞેવ તથાગતો ધમ્મં

દેસેતિ, નો અસક્કચ્ચં; પુથુજ્જનાનઞ્ચેપિ, ભિક્ખવે, તથાગતો ધમ્મં દેસેતિ અન્તમસો અન્નભારનેસાદાનમ્પિ [અન્નભારનેસાદાનં (ક॰)], સક્કચ્ચઞ્ઞેવ તથાગતો ધમ્મં દેસેતિ, નો અસક્કચ્ચં. તં કિસ્સ હેતુ? ધમ્મગરુ, ભિક્ખવે, તથાગતો ધમ્મગારવો''તિ. નવમં.

૧૦. કકુધથેરસુત્તં

૧૦૦. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કોસમ્બિયં વિહરતિ ઘોસિતારામે. [ચૂળવ॰ ૩૩૩, ૩૪૧] તેન ખો પન સમયેન કકુધો નામ કોલિયપુત્તો [કોળીયપુત્તો (સી॰ સ્યા॰ ક॰)] આયસ્મતો મહામોગ્ગલ્લાનસ્સ ઉપટ્ઠાકો અધુનાકાલઙ્કતો અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો. તસ્સ એવરૂપો અત્તભાવપટિલાભો હોતિ – સેય્યથાપિ નામ દ્વે વા તીણિ વા માગધકાનિ [માગધિકાનિ (સી॰ પી॰ ક॰)] ગામક્ખેત્તાનિ. સો તેન અત્તભાવપટિલાભેન નેવ અત્તાનં [નેવત્તાનં બ્યાબાધેતિ (સી॰)] નો પરં બ્યાબાધેતિ.

અથ ખો કકુધો દેવપુત્તો યેનાયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો કકુધો દેવપુત્તો આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં એતદવોચ – ''દેવદત્તસ્સ, ભન્તે, એવરૂપં ઇચ્છાગતં ઉપ્પજ્જિ – 'અહં ભિક્ખુસઙ્ઘં પરિહરિસ્સામી'તિ. સહચિત્તુપ્પાદા ચ, ભન્તે, દેવદત્તો તસ્સા ઇદ્ધિયા પરિહીનો''તિ. ઇદમવોચ કકુધો દેવપુત્તો. ઇદં વત્વા આયસ્મન્તં મહામોગ્ગલ્લાનં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયિ.

અથ ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા મહામોગ્ગલ્લાનો ભગવન્તં એતદવોચ –

''કકુધો નામ, ભન્તે, કોલિયપુત્તો મમં ઉપટ્ઠાકો અધુનાકાલઙ્કતો અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો હોતિ. તસ્સ એવરૂપો અત્તભાવપટિલાભો – સેય્યથાપિ નામ દ્વે વા તીણિ વા માગધકાનિ ગામક્ખેત્તાનિ. સો તેન અત્તભાવપટિલાભેન નેવ અત્તાનં નો પરં બ્યાબાધેતિ. અથ ખો, ભન્તે, કકુધો દેવપુત્તો યેનાહં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા મં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. એકમન્તં ઠિતો ખો, ભન્તે, કકુધો દેવપુત્તો મં એતદવોચ – 'દેવદત્તસ્સ, ભન્તે, એવરૂપં ઇચ્છાગતં ઉપ્પજ્જિ – અહં ભિક્ખુસઙ્ઘં પરિહરિસ્સામીતિ. સહચિત્તુપ્પાદા ચ, ભન્તે, દેવદત્તો તસ્સા ઇદ્ધિયા પરિહીનો'તિ. ઇદમવોચ, ભન્તે, કકુધો દેવપુત્તો. ઇદં વત્વા મં અભિવાદેત્વા પદક્ખિણં કત્વા તત્થેવન્તરધાયી''તિ.

''કિં પન તે, મોગ્ગલ્લાન, કકુધો દેવપુત્તો ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ વિદિતો – 'યં કિઞ્ચિ કકુધો દેવપુત્તો ભાસતિ સબ્બં તં તથેવ હોતિ, નો અઞ્ઞથા'''તિ? ''ચેતસા ચેતો પરિચ્ચ વિદિતો મે, ભન્તે, કકુધો દેવપુત્તો – 'યં કિઞ્ચિ કકુધો દેવપુત્તો ભાસતિ સબ્બં તં તથેવ હોતિ, નો અઞ્ઞથા'''તિ. ''રક્ખસ્સેતં, મોગ્ગલ્લાન, વાચં! (રક્ખસ્સેતં, મોગ્ગલ્લાન, વાચં) [( ) સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰ પોત્થકેસુ નત્થિ ચૂળવ॰ ૩૩૩ પન સબ્બત્થપિ દિસ્સતિયેવ]! ઇદાનિ સો મોઘપુરિસો અત્તનાવ અત્તાનં પાતુકરિસ્સતિ .

''પઞ્ચિમે, મોગ્ગલ્લાન, સત્થારો સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે પઞ્ચ? ઇધ , મોગ્ગલ્લાન, એકચ્ચો સત્થા અપરિસુદ્ધસીલો સમાનો 'પરિસુદ્ધસીલોમ્હી'તિ પટિજાનાતિ 'પરિસુદ્ધં મે સીલં પરિયોદાતં અસંકિલિટ્ઠ'ન્તિ. તમેનં સાવકા એવં જાનન્તિ – 'અયં ખો ભવં સત્થા અપરિસુદ્ધસીલો સમાનો પરિસુદ્ધસીલોમ્હી'તિ પટિજાનાતિ

‘પરિસુદ્ધં મે સીલં પરિયોદાતં અસંકિલિટ્ઠ’ન્તિ. મયઞ્ચેવ ખો પન ગિહીનં આરોચેય્યામ, નાસ્સસ્સ મનાપં. યં ખો પનસ્સ અમનાપં, કથં નં [કથં નુ તં (સી॰), કથં નુ (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰), કથં તં (કત્થચિ)] મયં તેન સમુદાચરેય્યામ – ‘સમ્મન્નતિ ખો પન ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન; યં તુમો કરિસ્સતિ તુમોવ તેન પઞ્ઞાયિસ્સતી’તિ . એવરૂપં ખો, મોગ્ગલ્લાન, સત્થારં સાવકા સીલતો રક્ખન્તિ; એવરૂપો ચ પન સત્થા સાવકેહિ સીલતો રક્ખં પચ્ચાસીસતિ [પચ્ચાસિંસતિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)].

‘‘પુન ચપરં, મોગ્ગલ્લાન, ઇધેકચ્ચો સત્થા અપરિસુદ્ધાજીવો સમાનો ‘પરિસુદ્ધાજીવોમ્હી’તિ પટિજાનાતિ ‘પરિસુદ્ધો મે આજીવો પરિયોદાતો અસંકિલિટ્ઠો’તિ. તમેનં સાવકા એવં જાનન્તિ – ‘અયં ખો ભવં સત્થા અપરિસુદ્ધાજીવો સમાનો પરિસુદ્ધાજીવોમ્હી’તિ પટિજાનાતિ ‘પરિસુદ્ધો મે આજીવો પરિયોદાતો અસંકિલિટ્ઠો’તિ. મયઞ્ચેવ ખો પન ગિહીનં આરોચેય્યામ, નાસ્સસ્સ મનાપં. યં ખો પનસ્સ અમનાપં, કથં નં મયં તેન સમુદાચરેય્યામ – ‘સમ્મન્નતિ ખો પન ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન; યં તુમો કરિસ્સતિ તુમોવ તેન પઞ્ઞાયિસ્સતી’તિ. એવરૂપં ખો, મોગ્ગલ્લાન, સત્થારં સાવકા આજીવતો રક્ખન્તિ; એવરૂપો ચ પન સત્થા સાવકેહિ આજીવતો રક્ખં પચ્ચાસીસતિ.

‘‘પુન ચપરં, મોગ્ગલ્લાન, ઇધેકચ્ચો સત્થા અપરિસુદ્ધધમ્મદેસનો સમાનો ‘પરિસુદ્ધધમ્મદેસનોમ્હી’તિ પટિજાનાતિ ‘પરિસુદ્ધા મે ધમ્મદેસના પરિયોદાતા અસંકિલિટ્ઠા’તિ. તમેનં સાવકા એવં જાનન્તિ – ‘અયં ખો ભવં સત્થા અપરિસુદ્ધધમ્મદેસનો સમાનો પરિસુદ્ધધમ્મદેસનોમ્હી’તિ પટિજાનાતિ ‘પરિસુદ્ધા મે ધમ્મદેસના પરિયોદાતા અસંકિલિટ્ઠા’તિ. મયઞ્ચેવ ખો પન ગિહીનં આરોચેય્યામ, નાસ્સસ્સ મનાપં. યં ખો પનસ્સ અમનાપં, કથં નં મયં તેન સમુદાચરેય્યામ – ‘સમ્મન્નતિ ખો પન ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન; યં તુમો કરિસ્સતિ તુમોવ તેન પઞ્ઞાયિસ્સતી’તિ. એવરૂપં ખો, મોગ્ગલ્લાન, સત્થારં સાવકા ધમ્મદેસનતો રક્ખન્તિ ; એવરૂપો ચ પન સત્થા સાવકેહિ ધમ્મદેસનતો રક્ખં પચ્ચાસીસતિ.

‘‘પુન ચપરં, મોગ્ગલ્લાન, ઇધેકચ્ચો સત્થા અપરિસુદ્ધવેય્યાકરણો સમાનો ‘પરિસુદ્ધવેય્યાકરણોમ્હી’તિ પટિજાનાતિ ‘પરિસુદ્ધં મે વેય્યાકરણં પરિયોદાતં અસંકિલિટ્ઠ’ન્તિ. તમેનં સાવકા એવં જાનન્તિ – ‘અયં ખો ભવં સત્થા અપરિસુદ્ધવેય્યાકરણો સમાનો પરિસુદ્ધવેય્યાકરણોમ્હી’તિ પટિજાનાતિ ‘પરિસુદ્ધં મે વેય્યાકરણં પરિયોદાતં અસંકિલિટ્ઠ’ન્તિ. મયઞ્ચેવ ખો પન ગિહીનં આરોચેય્યામ, નાસ્સસ્સ મનાપં . યં ખો પનસ્સ અમનાપં, કથં નં મયં તેન સમુદાચરેય્યામ – ‘સમ્મન્નતિ ખો પન ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન; યં તુમો કરિસ્સતિ તુમોવ તેન પઞ્ઞાયિસ્સતી’તિ. એવરૂપં ખો, મોગ્ગલ્લાન, સત્થારં સાવકા વેય્યાકરણતો રક્ખન્તિ; એવરૂપો ચ પન સત્થા સાવકેહિ વેય્યાકરણતો રક્ખં પચ્ચાસીસતિ.

‘‘પુન ચપરં, મોગ્ગલ્લાન, ઇધેકચ્ચો સત્થા અપરિસુદ્ધઞાણદસ્સનો સમાનો ‘પરિસુદ્ધઞાણદસ્સનોમ્હી’તિ પટિજાનાતિ ‘પરિસુદ્ધં મે ઞાણદસ્સનં પરિયોદાતં અસંકિલિટ્ઠ’ન્તિ. તમેનં સાવકા એવં જાનન્તિ – ‘અયં ખો ભવં સત્થા અપરિસુદ્ધઞાણદસ્સનો સમાનો પરિસુદ્ધઞાણદસ્સનોમ્હી’તિ પટિજાનાતિ ‘પરિસુદ્ધં મે ઞાણદસ્સનં પરિયોદાતં અસંકિલિટ્ઠ’ન્તિ. મયઞ્ચેવ ખો પન ગિહીનં આરોચેય્યામ, નાસ્સસ્સ મનાપં. યં ખો પનસ્સ અમનાપં, કથં નં મયં તેન સમુદાચરેય્યામ – ‘સમ્મન્નતિ ખો પન ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન; યં તુમો કરિસ્સતિ તુમોવ તેન પઞ્ઞાયિસ્સતી’તિ.

એવરૂપં ખો, મોગ્ગલ્લાન, સત્થારં સાવકા ઞાણદસ્સનતો રક્ખન્તિ; એવરૂપો ચ પન સત્થા સાવકેહિ ઞાણદસ્સનતો રક્ખં પચ્ચાસીસતિ. ઇમે ખો, મોગ્ગલ્લાન, પઞ્ચ સત્થારો સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

‘‘અહં ખો પન, મોગ્ગલ્લાન, પરિસુદ્ધસીલો સમાનો ‘પરિસુદ્ધસીલોમ્હી’તિ પટિજાનામિ ‘પરિસુદ્ધં મે સીલં પરિયોદાતં અસંકિલિટ્ઠ’ન્તિ. ન ચ મં સાવકા સીલતો રક્ખન્તિ, ન ચાહં સાવકેહિ સીલતો રક્ખં પચ્ચાસીસામિ. પરિસુદ્ધાજીવો સમાનો ‘પરિસુદ્ધાજીવોમ્હી’તિ પટિજાનામિ ‘પરિસુદ્ધો મે આજીવો પરિયોદાતો અસંકિલિટ્ઠો’તિ. ન ચ મં સાવકા આજીવતો રક્ખન્તિ, ન ચાહં સાવકેહિ આજીવતો રક્ખં પચ્ચાસીસામિ. પરિસુદ્ધધમ્મદેસનો સમાનો ‘પરિસુદ્ધધમ્મદેસનોમ્હી’તિ પટિજાનામિ ‘પરિસુદ્ધા મે ધમ્મદેસના પરિયોદાતા અસંકિલિટ્ઠા’તિ. ન ચ મં સાવકા ધમ્મદેસનતો રક્ખન્તિ, ન ચાહં સાવકેહિ ધમ્મદેસનતો રક્ખં પચ્ચાસીસામિ. પરિસુદ્ધવેય્યાકરણો સમાનો ‘પરિસુદ્ધવેય્યાકરણોમ્હી’તિ પટિજાનામિ ‘પરિસુદ્ધં મે વેય્યાકરણં પરિયોદાતં અસંકિલિટ્ઠ’ન્તિ. ન ચ મં સાવકા વેય્યાકરણતો રક્ખન્તિ, ન ચાહં સાવકેહિ વેય્યાકરણતો રક્ખં પચ્ચાસીસામિ. પરિસુદ્ધઞાણદસ્સનો સમાનો ‘પરિસુદ્ધઞાણદસ્સનોમ્હી’તિ પટિજાનામિ ‘પરિસુદ્ધં મે ઞાણદસ્સનં પરિયોદાતં અસંકિલિટ્ઠ’ન્તિ. ન ચ મં સાવકા ઞાણદસ્સનતો રક્ખન્તિ, ન ચાહં સાવકેહિ ઞાણદસ્સનતો રક્ખં પચ્ચાસીસામી’’તિ. દસમં.

કકુધવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે સમ્પદા બ્યાકરણં, ફાસુ અકુપ્પપઞ્ચમં;
સુતં કથા આરઞ્ઞકો, સીહો ચ કકુધો દસાતિ.

દુતિયપણ્ણાસકં સમત્તં.

૩. તતિયપણ્ણાસકં

(૧૧) ૧. ફાસુવિહારવગ્ગો

૧. સારજ્જસુત્તં

૧૦૧. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, સેખવેસારજ્જકરણા ધમ્મા. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો હોતિ, સીલવા હોતિ, બહુસ્સુતો હોતિ, આરદ્ધવીરિયો હોતિ, પઞ્ઞવા હોતિ.

‘‘યં, ભિક્ખવે, અસ્સદ્ધસ્સ સારજ્જં હોતિ, સદ્ધસ્સ તં સારજ્જં ન હોતિ. તસ્માયં ધમ્મો સેખવેસારજ્જકરણો.

‘‘યં, ભિક્ખવે, દુસ્સીલસ્સ સારજ્જં હોતિ, સીલવતો તં સારજ્જં ન હોતિ. તસ્માયં ધમ્મો સેખવેસારજ્જકરણો.

‘‘યં, ભિક્ખવે, અપ્પસ્સુતસ્સ સારજ્જં હોતિ, બહુસ્સુતસ્સ તં સારજ્જં ન હોતિ. તસ્માયં ધમ્મો સેખવેસારજ્જકરણો.

‘‘યં, ભિક્ખવે, કુસીતસ્સ સારજ્જં હોતિ, આરદ્ધવીરિયસ્સ તં સારજ્જં ન હોતિ. તસ્માયં ધમ્મો સેખવેસારજ્જકરણો.

‘‘યં, ભિક્ખવે, દુપ્પઞ્ઞસ્સ સારજ્જં હોતિ, પઞ્ઞવતો તં સારજ્જં ન હોતિ. તસ્માયં ધમ્મો સેખવેસારજ્જકરણો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સેખવેસારજ્જકરણા ધમ્મા’’તિ. પઠમં.

૨. ઉસ્સઙ્કિતસુત્તં

૧૦૨. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ઉસ્સઙ્કિતપરિસઙ્કિતો હોતિ પાપભિક્ખૂતિ અપિ અકુપ્પધમ્મોપિ [અપિ અકુપ્પધમ્મો (સી॰ સ્યા॰ કં॰)].

કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વેસિયાગોચરો વા હોતિ, વિધવાગોચરો વા હોતિ, થુલ્લકુમારિકાગોચરો વા હોતિ, પણ્ડકગોચરો વા હોતિ, ભિક્ખુનીગોચરો વા હોતિ.

‘‘ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ઉસ્સઙ્કિતપરિસઙ્કિતો હોતિ પાપભિક્ખૂતિ અપિ અકુપ્પધમ્મોપી’’તિ. દુતિયં.

૩. મહાચોરસુત્તં

૧૦૩. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો મહાચોરો સન્ધિમ્પિ છિન્દતિ, નિલ્લોપમ્પિ હરતિ, એકાગારિકમ્પિ કરોતિ, પરિપન્થેપિ તિટ્ઠતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, મહાચોરો વિસમનિસ્સિતો ચ હોતિ, ગહનનિસ્સિતો ચ, બલવનિસ્સિતો ચ, ભોગચાગી ચ, એકચારી ચ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, મહાચોરો વિસમનિસ્સિતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, મહાચોરો નદીવિદુગ્ગં વા નિસ્સિતો હોતિ પબ્બતવિસમં વા. એવં ખો, ભિક્ખવે, મહાચોરો વિસમનિસ્સિતો હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, મહાચોરો ગહનનિસ્સિતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, મહાચોરો તિણગહનં વા નિસ્સિતો હોતિ રુક્ખગહનં વા રોધં [ગેધં (સી॰) અ॰ નિ॰ ૩.૫૧] વા મહાવનસણ્ડં વા. એવં ખો, ભિક્ખવે, મહાચોરો ગહનનિસ્સિતો હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, મહાચોરો બલવનિસ્સિતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, મહાચોરો રાજાનં વા રાજમહામત્તાનં વા નિસ્સિતો હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – ‘સચે મં કોચિ કિઞ્ચિ વક્ખતિ, ઇમે મે રાજાનો વા રાજમહામત્તા વા પરિયોધાય અત્થં ભણિસ્સન્તી’તિ. સચે નં કોચિ કિઞ્ચિ આહ, ત્યસ્સ રાજાનો વા રાજમહામત્તા વા પરિયોધાય અત્થં ભણન્તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, મહાચોરો બલવનિસ્સિતો હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, મહાચોરો ભોગચાગી હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, મહાચોરો અડ્ઢો હોતિ મહદ્ધનો મહાભોગો. તસ્સ એવં હોતિ – ‘સચે મં કોચિ કિઞ્ચિ વક્ખતિ, ઇતો ભોગેન પટિસન્થરિસ્સામી’તિ. સચે નં કોચિ કિઞ્ચિ આહ, તતો ભોગેન પટિસન્થરતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, મહાચોરો ભોગચાગી હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, મહાચોરો એકચારી હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, મહાચોરો એકકોવ ગહણાનિ [નિગ્ગહણાનિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] કત્તા હોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? ‘મા મે ગુય્હમન્તા બહિદ્ધા સમ્ભેદં અગમંસૂ’તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, મહાચોરો એકચારી હોતિ.

“ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહઙ્ગેહિ સમન્નાગતો મહાચોરો સન્ધિમ્પિ છિન્દતિ નિલ્લોપમ્પિ હરતિ એકાગારિકમ્પિ કરોતિ પરિપન્થેપિ તિટ્ઠતિ.

“એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પાપભિક્ખુ ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, સાવજ્જો ચ હોતિ સાનુવજ્જો વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ અપુઞ્ઞં પસવતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ વિસમનિસ્સિતો ચ હોતિ, ગહનનિસ્સિતો ચ, બલવનિસ્સિતો ચ, ભોગચાગી ચ, એકચારી ચ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ વિસમનિસ્સિતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ વિસમેન કાયકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ, વિસમેન વચીકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ, વિસમેન મનોકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ વિસમનિસ્સિતો હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ ગહનનિસ્સિતો હોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ મિચ્છાદિટ્ઠિકો હોતિ અન્તગ્ગાહિકાય દિટ્ઠિયા સમન્નાગતો. એવં ખો, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ ગહનનિસ્સિતો હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ બલવનિસ્સિતો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ રાજાનં વા રાજમહામત્તાનં વા નિસ્સિતો હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – ‘સચે મં કોચિ કિઞ્ચિ વક્ખતિ, ઇમે મે રાજાનો વા રાજમહામત્તા વા પરિયોધાય અત્થં ભણિસ્સન્તી’તિ. સચે નં કોચિ કિઞ્ચિ આહ, ત્યસ્સ રાજાનો વા રાજમહામત્તા વા પરિયોધાય અત્થં ભણન્તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ બલવનિસ્સિતો હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ ભોગચાગી હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ લાભી હોતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં. તસ્સ એવં હોતિ – ‘સચે મં કોચિ કિઞ્ચિ વક્ખતિ,

ઇતો લાભેન પટિસન્થરિસ્સામી’તિ. સચે નં કોચિ કિઞ્ચિ આહ, તતો લાભેન પટિસન્થરતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ ભોગચાગી હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ એકચારી હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ એકકોવ પચ્ચન્તિમેસુ જનપદેસુ નિવાસં કપ્પેતિ. સો તત્થ કુલાનિ ઉપસઙ્કમન્તો લાભં લભતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પાપભિક્ખુ એકચારી હોતિ.

‘‘ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પાપભિક્ખુ ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ, સાવજ્જો ચ હોતિ સાનુવજ્જો વિઞ્ઞૂનં, બહુઞ્ચ અપુઞ્ઞં પસવતી’’તિ. તતિયં.

૪. સમણસુખુમાલસુત્તં

૧૦૪. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સમણેસુ સમણસુખુમાલો હોતિ.

‘‘કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યાચિતોવ બહુલં ચીવરં પરિભુઞ્જતિ, અપ્પં અયાચિતો; યાચિતોવ બહુલં પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જતિ, અપ્પં અયાચિતો; યાચિતોવ બહુલં સેનાસનં પરિભુઞ્જતિ, અપ્પં અયાચિતો; યાચિતોવ બહુલં ગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં પરિભુઞ્જતિ, અપ્પં અયાચિતો. યેહિ ખો પન સબ્રહ્મચારીહિ સદ્ધિં વિહરતિ , ત્યસ્સ [ત્યાસ્સ (ક॰) અ॰ નિ॰ ૪.૮૭] મનાપેનેવ બહુલં કાયકમ્મેન સમુદાચરન્તિ, અપ્પં અમનાપેન; મનાપેનેવ બહુલં વચીકમ્મેન સમુદાચરન્તિ, અપ્પં અમનાપેન; મનાપેનેવ બહુલં મનોકમ્મેન સમુદાચરન્તિ, અપ્પં અમનાપેન; મનાપંયેવ ઉપહારં ઉપહરન્તિ, અપ્પં અમનાપં. યાનિ ખો પન તાનિ વેદયિતાનિ પિત્તસમુટ્ઠાનાનિ વા સેમ્હસમુટ્ઠાનાનિ વા વાતસમુટ્ઠાનાનિ વા સન્નિપાતિકાનિ વા ઉતુપરિણામજાનિ વા વિસમપરિહારજાનિ વા ઓપક્કમિકાનિ વા કમ્મવિપાકજાનિ વા, તાનિસ્સ ન બહુદેવ ઉપ્પજ્જન્તિ. અપ્પાબાધો હોતિ, ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સમણેસુ સમણસુખુમાલો હોતિ.

‘‘યઞ્હિ તં, ભિક્ખવે, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘સમણેસુ સમણસુખુમાલો’તિ, મમેવ તં, ભિક્ખવે, સમ્મા [મમેવ તં સમ્મા (?)] વદમાનો વદેય્ય – ‘સમણેસુ સમણસુખુમાલો’તિ . અહઞ્હિ, ભિક્ખવે, યાચિતોવ બહુલં ચીવરં પરિભુઞ્જામિ, અપ્પં અયાચિતો; યાચિતોવ બહુલં પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જામિ, અપ્પં અયાચિતો; યાચિતોવ બહુલં સેનાસનં પરિભુઞ્જામિ, અપ્પં અયાચિતો; યાચિતોવ બહુલં ગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં પરિભુઞ્જામિ, અપ્પં અયાચિતો. યેહિ ખો પન ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં વિહરામિ, તે મં મનાપેનેવ બહુલં કાયકમ્મેન સમુદાચરન્તિ, અપ્પં અમનાપેન ; મનાપેનેવ બહુલં વચીકમ્મેન સમુદાચરન્તિ, અપ્પં અમનાપેન; મનાપેનેવ બહુલં મનોકમ્મેન સમુદાચરન્તિ, અપ્પં અમનાપેન; મનાપંયેવ ઉપહારં ઉપહરન્તિ, અપ્પં અમનાપં. યાનિ ખો પન તાનિ વેદયિતાનિ – પિત્તસમુટ્ઠાનાનિ વા સેમ્હસમુટ્ઠાનાનિ વા વાતસમુટ્ઠાનાનિ વા સન્નિપાતિકાનિ વા ઉતુપરિણામજાનિ વા વિસમપરિહારજાનિ વા ઓપક્કમિકાનિ વા કમ્મવિપાકજાનિ વા – તાનિ મે ન બહુદેવ ઉપ્પજ્જન્તિ. અપ્પાબાધોહમસ્મિ, ચતુન્નં ખો પનસ્મિ [ચતુન્નં ખો પન (સી॰), ચતુન્નં (સ્યા॰ પી॰)] ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી [નિકામલાભી હોમિ (સી॰ ક॰)] અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી, આસવાનં ખયા…પે॰… સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરામિ.

“યઞ્હિ તં, ભિક્ખવે, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘સમણેસુ સમણસુખુમાલો’તિ, મમેવ તં, ભિક્ખવે, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – ‘સમણેસુ સમણસુખુમાલો’”તિ. ચતુત્થં.

૫. ફાસુવિહારસુત્તં

૧૦૫. “પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ફાસુવિહારા. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો મેત્તં કાયકમ્મં પચ્ચુપટ્ઠિતં હોતિ સબ્રહ્મચારીસુ આવિ ચેવ રહો ચ, મેત્તં વચીકમ્મં…પે॰… મેત્તં મનોકમ્મં પચ્ચુપટ્ઠિતં હોતિ સબ્રહ્મચારીસુ આવિ ચેવ રહો ચ. યાનિ તાનિ સીલાનિ અખણ્ડાનિ અચ્છિદ્દાનિ અસબલાનિ અકમ્માસાનિ ભુજિસ્સાનિ વિઞ્ઞુપ્પસત્થાનિ અપરામટ્ઠાનિ સમાધિસંવત્તનિકાનિ, તથારૂપેહિ સીલેહિ સીલસામઞ્ઞગતો વિહરતિ સબ્રહ્મચારીહિ આવિ ચેવ રહો ચ. યાયં દિટ્ઠિ અરિયા નિય્યાનિકા નિય્યાતિ તક્કરસ્સ સમ્મા દુક્ખક્ખયાય, તથારૂપાય દિટ્ઠિયા દિટ્ઠિસામઞ્ઞગતો વિહરતિ સબ્રહ્મચારીહિ આવિ ચેવ રહો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ફાસુવિહારા”તિ. પઞ્ચમં.

૬. આનન્દસુત્તં

૧૦૬. એકં સમયં ભગવા કોસમ્બિયં વિહરતિ ઘોસિતારામે. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ –

“કિત્તાવતા નુ ખો, ભન્તે, ભિક્ખુ સઙ્ઘે [ભિક્ખુંસંઘો (સ્યા॰ પી॰)] વિહરન્તો ફાસું વિહરેય્યા”તિ? “યતો ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ અત્તના [અત્તના ચ (પી॰ ક॰)] સીલસમ્પન્નો હોતિ, નો [નો ચ (ક॰)] પરં અધિસીલે સમ્પવત્તા [સમ્પવત્તા હોતિ (ક॰)]; એત્તાવતાપિ ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ સઙ્ઘે વિહરન્તો ફાસું વિહરેય્યા”તિ.

“સિયા પન, ભન્તે, અઞ્ઞોપિ પરિયાયો યથા ભિક્ખુ સઙ્ઘે વિહરન્તો ફાસું વિહરેય્યા”તિ? “સિયા, આનન્દ [આનન્દાતિ ભગવા આવોચ (સ્યા॰ પી॰)]! યતો ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ અત્તના સીલસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં અધિસીલે સમ્પવત્તા; અત્તાનુપેક્ખી ચ હોતિ, નો પરાનુપેક્ખી; એત્તાવતાપિ ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ સઙ્ઘે વિહરન્તો ફાસું વિહરેય્યા”તિ.

“સિયા પન, ભન્તે, અઞ્ઞોપિ પરિયાયો યથા ભિક્ખુ સઙ્ઘે વિહરન્તો ફાસું વિહરેય્યા”તિ? “સિયા, આનન્દ! યતો ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ અત્તના સીલસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં અધિસીલે સમ્પવત્તા; અત્તાનુપેક્ખી ચ હોતિ, નો પરાનુપેક્ખી; અપઞ્ઞાતો ચ હોતિ, તેન ચ અપઞ્ઞાતકેન નો પરિતસ્સતિ; એત્તાવતાપિ ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ સઙ્ઘે વિહરન્તો ફાસું વિહરેય્યા”તિ.

“સિયા પન, ભન્તે, અઞ્ઞોપિ પરિયાયો યથા ભિક્ખુ સઙ્ઘે વિહરન્તો ફાસું વિહરેય્યા”તિ? “સિયા, આનન્દ! યતો ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ અત્તના સીલસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં અધિસીલે સમ્પવત્તા; અત્તાનુપેક્ખી ચ હોતિ, નો પરાનુપેક્ખી; અપઞ્ઞાતો ચ હોતિ, તેન ચ અપઞ્ઞાતકેન નો પરિતસ્સતિ; ચતુન્નઞ્ચ [ચતુન્નં (પી॰ ક॰)] ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; એત્તાવતાપિ ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ સઙ્ઘે વિહરન્તો ફાસું વિહરેય્યા”તિ.

“સિયા પન, ભન્તે, અઞ્ઞોપિ પરિયાયો યથા ભિક્ખુ સદ્ધે વિહરન્તો ફાસું વિહરેય્યા’’તિ? ‘‘સિયા, આનન્દ! યતો ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ અત્તના સીલસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં અધિસીલે સમ્પવત્તા; અત્તાનુપેક્ખી ચ હોતિ, નો પરાનુપેક્ખી; અપઞ્ઞાતો ચ હોતિ, તેન ચ અપઞ્ઞાતકેન નો પરિતસ્સતિ; ચતુન્નઞ્ચ ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; આસવાનઞ્ચ [આસવાનં (સી॰ પી॰ ક॰)] ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; એત્તાવતાપિ ખો, આનન્દ, ભિક્ખુ સદ્ધે વિહરન્તો ફાસું વિહરેય્ય.

“ઇમમ્હા ચાહં, આનન્દ, ફાસુવિહારા અઞ્ઞો ફાસુવિહારો ઉત્તરિતરો વા પણીતતરો વા નત્થીતિ વદામી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. સીલસુત્તં

૧૦૭. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

“કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલસમ્પન્નો હોતિ, સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ.

“ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ. સત્તમં.

૮. અસેખસુત્તં

૧૦૮. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

“કતમેહિ, પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસેખેન સીલક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન સમાધિક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન પઞ્ઞાક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન વિમુત્તિક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ, અસેખેન વિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. ચાતુદ્દિસસુત્તં

૧૦૯. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ચાતુદ્દિસો હોતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો , યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન; ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં

દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ, ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ચાતુદ્દિસો હોતી''તિ. નવમં.

૧૦. અરઞ્ઞસુત્તં

૧૧૦. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવિતું. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ...પે॰... દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ; ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવિતુ''ન્તિ. દસમં.

ફાસુવિહારવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

સારજ્જં સઙ્કિતો ચોરો, સુખુમાલં ફાસુ પઞ્ચમં;
આનન્દ સીલાસેખા ચ, ચાતુદ્દિસો અરઞ્ઞેન ચાતિ.

(૧૨) ૨. અન્ધકવિન્દવગ્ગો

૧. કુલૂપકસુત્તં

૧૧૧. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો કુલૂપકો ભિક્ખુ કુલેસુ અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અસન્થવવિસ્સાસી [અસન્થુતવિસ્સાસી (સી॰), અસન્ધવવિસ્સાસી (ક॰)] ચ હોતિ, અનિસ્સરવિકપ્પી ચ, વિસ્સટ્ઠુપસેવી [વિયત્થુપસેવી (સી॰), બ્યત્થુપસેવી (સ્યા॰ કં॰), વ્યત્તૂપસેવી (પી॰)] ચ, ઉપકણ્ણકજપ્પી ચ, અતિયાચનકો ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો કુલૂપકો ભિક્ખુ કુલેસુ અપ્પિયો ચ હોતિ અમનાપો ચ અગરુ ચ અભાવનીયો ચ.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો કુલૂપકો ભિક્ખુ કુલેસુ પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન અસન્થવવિસ્સાસી ચ હોતિ, ન અનિસ્સરવિકપ્પી ચ, ન વિસ્સટ્ઠુપસેવી ચ, ન ઉપકણ્ણકજપ્પી ચ, ન અતિયાચનકો ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો કુલૂપકો ભિક્ખુ કુલેસુ પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા’’તિ. પઠમં.

૨. પચ્છાસમણસુત્તં

૧૧૨. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પચ્છાસમણો ન આદાતબ્બો. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અતિદૂરે વા ગચ્છતિ અચ્ચાસન્ને વા , ન પત્તપરિયાપન્નં ગણ્હતિ, આપત્તિસામન્તા ભણમાનં ન નિવારેતિ, ભણમાનસ્સ અન્તરન્તરા કથં ઓપાતેતિ, દુપ્પઞ્ઞો હોતિ જળો એળમૂગો. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પચ્છાસમણો ન આદાતબ્બો.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પચ્છાસમણો આદાતબ્બો. કતમેહિ પઞ્ચહિ? નાતિદૂરે ગચ્છતિ ન અચ્ચાસન્ને, પત્તપરિયાપન્નં ગણ્હતિ, આપત્તિસામન્તા ભણમાનં નિવારેતિ , ભણમાનસ્સ ન અન્તરન્તરા કથં ઓપાતેતિ, પઞ્ઞવા હોતિ અજળો અનેળમૂગો. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો પચ્છાસમણો આદાતબ્બો’’તિ. દુતિયં.

૩. સમ્માસમાધિસુત્તં

૧૧૩. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અભબ્બો સમ્માસમાધિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતું. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ રૂપાનં, અક્ખમો સદ્દાનં, અક્ખમો ગન્ધાનં, અક્ખમો રસાનં, અક્ખમો ફોટ્ઠબ્બાનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અભબ્બો સમ્માસમાધિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતું.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ભબ્બો સમ્માસમાધિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતું. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ રૂપાનં, ખમો સદ્દાનં, ખમો ગન્ધાનં, ખમો રસાનં, ખમો ફોટ્ઠબ્બાનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ભબ્બો સમ્માસમાધિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતુ’’ન્તિ. તતિયં.

૪. અન્ધકવિન્દસુત્તં

૧૧૪. એકં સમયં ભગવા મગધેસુ વિહરતિ અન્ધકવિન્દે. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં આનન્દં ભગવા એતદવોચ –

''યે તે, આનન્દ, ભિક્ખૂ નવા અચિરપબ્બજિતા અધુનાગતા ઇમં ધમ્મવિનયં, તે વો, આનન્દ, ભિક્ખૂ પઞ્ચસુ ધમ્મેસુ સમાદપેતબ્બા [સમાદાપેતબ્બા (?)] નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા . કતમેસુ પઞ્ચસુ? 'એથ તુમ્હે, આવુસો, સીલવા હોથ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતા વિહરથ આચારગોચરસમ્પન્ના અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવિનો, સમાદાય સિક્ખથ સિક્ખાપદેસૂ'તિ – ઇતિ પાતિમોક્ખસંવરે સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા.

'''એથ તુમ્હે, આવુસો, ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારા વિહરથ આરક્ખસતિનો નિપક્કસતિનો [નિપકસતિનો (સી॰ સ્યા॰), નેપક્કસતિનો (?)], સારક્ખિતમાનસા સતારક્ખેન ચેતસા સમન્નાગતા'તિ – ઇતિ ઇન્દ્રિયસંવરે સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા.

'''એથ તુમ્હે, આવુસો, અપ્પભસ્સા હોથ, ભસ્સે પરિયન્તકારિનો'તિ – ઇતિ ભસ્સપરિયન્તે સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા.

'''એથ તુમ્હે, આવુસો, આરઞ્ઞિકા હોથ, અરઞ્ઞવનપત્થાનિ પન્તાનિ સેનાસનાનિ પટિસેવથા'તિ – ઇતિ કાયવૂપકાસે સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા.

'''એથ તુમ્હે, આવુસો, સમ્માદિટ્ઠિકા હોથ સમ્માદસ્સનેન સમન્નાગતા'તિ – ઇતિ સમ્માદસ્સને સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા. યે તે, આનન્દ, ભિક્ખૂ નવા અચિરપબ્બજિતા અધુનાગતા ઇમં ધમ્મવિનયં, તે વો, આનન્દ, ભિક્ખૂ ઇમેસુ પઞ્ચસુ ધમ્મેસુ સમાદપેતબ્બા નિવેસેતબ્બા પતિટ્ઠાપેતબ્બા''તિ . ચતુત્થં.

૫. મચ્છરિનીસુત્તં

૧૧૫. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? આવાસમચ્છરિની હોતિ, કુલમચ્છરિની હોતિ, લાભમચ્છરિની હોતિ, વણ્ણમચ્છરિની હોતિ, ધમ્મમચ્છરિની હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે.

''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન આવાસમચ્છરિની હોતિ, ન કુલમચ્છરિની હોતિ, ન લાભમચ્છરિની હોતિ, ન વણ્ણમચ્છરિની હોતિ, ન ધમ્મમચ્છરિની હોતિ . ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે''તિ. પઞ્ચમં.

૬. વણ્ણનાસુત્તં

૧૧૬. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસેતિ, અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસેતિ, સદ્ધાદેય્યં વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસેતિ, અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસેતિ, સદ્ધાદેય્યં ન વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે’’તિ. છટ્ઠં.

૭. ઇસ્સુકિનીસુત્તં

૧૧૭. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, ઇસ્સુકિની ચ હોતિ, મચ્છરિની ચ, સદ્ધાદેય્યં [સદ્ધાદેય્યઞ્ચ (સ્યા॰)] વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ , અનિસ્સુકિની ચ હોતિ, અમચ્છરિની ચ, સદ્ધાદેય્યં ન વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે’’તિ. સત્તમં.

૮. મિચ્છાદિટ્ઠિકસુત્તં

૧૧૮. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિકા ચ હોતિ, મિચ્છાસઙ્કપ્પા ચ, સદ્ધાદેય્યં વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે . કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, સમ્માદિટ્ઠિકા ચ, હોતિ, સમ્માસઙ્કપ્પા ચ, સદ્ધાદેય્યં ન વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. મિચ્છાવાચાસુત્તં

૧૧૯. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, મિચ્છાવાચા ચ હોતિ, મિચ્છાકમ્મન્તા ચ, સદ્ધાદેય્યં વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, સમ્માવાચા ચ હોતિ, સમ્માકમ્મન્તા ચ, સદ્ધાદેય્યં ન વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે’’તિ. નવમં.

૧૦. મિચ્છાવાયામસુત્તં

૧૨૦. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, મિચ્છાવાયામા ચ હોતિ, મિચ્છાસતિની ચ [મિચ્છાસતિ ચ (સ્યા॰)], સદ્ધાદેય્યં વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ, અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ, સમ્માવાયામા ચ હોતિ, સમ્માસતિની ચ, સદ્ધાદેય્યં ન વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે’’તિ. દસમં.

અન્ધકવિન્દવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

કુલૂપકો પચ્છાસમણો, સમાધિઅન્ધકવિન્દં;
મચ્છરી વણ્ણના ઇસ્સા, દિટ્ઠિવાચાય વાયમાતિ.

(૧૩) ૩. ગિલાનવગ્ગો

૧. ગિલાનસુત્તં

૧૨૧. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો ભગવા સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેન ગિલાનસાલા તેનુપસઙ્કમિ. અદ્દસા ખો ભગવા અઞ્ઞતરં ભિક્ખું દુબ્બલં ગિલાનકં; દિસ્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ –

‘‘યં કિઞ્ચિ [યં કિઞ્ચિ (સ્યા॰ કં॰)], ભિક્ખવે, ભિક્ખું દુબ્બલં [ભિક્ખવે દુબ્બલં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ગિલાનકં પઞ્ચ ધમ્મા ન વિજહન્તિ, તસ્સેતં પાટિકઙ્ખં – ‘નચિરસ્સેવ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સતી’’’તિ.

‘‘કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસુભાનુપસ્સી કાયે વિહરતિ, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞી, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞી [સબ્બત્થપિ એવમેવ દિસ્સતિ], સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી, મરણસઞ્ઞા ખો પનસ્સ અજ્ઝત્તં સૂપટ્ઠિતા હોતિ. યં કિઞ્ચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખું દુબ્બલં ગિલાનકં ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા ન વિજહન્તિ, તસ્સેતં પાટિકઙ્ખં – ‘નચિરસ્સેવ આસવાનં ખયા…પે॰… સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સતી’’’તિ. પઠમં.

૨. સતિસૂપટ્ઠિતસુત્તં

૧૨૨. ‘‘યો હિ કોચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા પઞ્ચ ધમ્મે ભાવેતિ પઞ્ચ ધમ્મે બહુલીકરોતિ, તસ્સ દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા.

‘‘કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અજ્ઝત્તઞ્ઞેવ સતિ સૂપટ્ઠિતા હોતિ ધમ્માનં ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય, અસુભાનુપસ્સી કાયે વિહરતિ, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞી, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞી, સબ્બસઙ્ખારેસુ અનિચ્ચાનુપસ્સી. યો હિ કોચિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે ભાવેતિ ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે બહુલીકરોતિ, તસ્સ દ્વિન્નં ફલાનં અઞ્ઞતરં ફલં પાટિકઙ્ખં – દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞા, સતિ વા ઉપાદિસેસે અનાગામિતા’’તિ. દુતિયં.

૩. પઠમઉપટ્ઠાકસુત્તં

૧૨૩. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ગિલાનો દૂપટ્ઠાકો [દુપટ્ઠાકો (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰) મહાવ॰ ૩૬૬] હોતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અસપ્પાયકારી હોતિ, સપ્પાયે મત્તં ન જાનાતિ, ભેસજ્જં નપ્પટિસેવિતા હોતિ, અત્થકામસ્સ ગિલાનુપટ્ઠાકસ્સ ન યથાભૂતં આબાધં આવિકત્તા હોતિ અભિક્કમન્તં વા અભિક્કમતીતિ પટિક્કમન્તં વા પટિક્કમતીતિ ઠિતં વા ઠિતોતિ, ઉપ્પન્નાનં સારીરિકાનં વેદનાનં દુક્ખાનં તિબ્બાનં [તિપ્પાનં (સી॰) મહાવ॰ ૩૬૬] ખરાનં કટુકાનં અસાતાનં અમનાપાનં પાણહરાનં અનધિવાસકજાતિકો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ગિલાનો દૂપટ્ઠાકો હોતિ.

“પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ગિલાનો સૂપટ્ઠાકો હોતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? સપ્પાયકારી હોતિ, સપ્પાયે મત્તં જાનાતિ, ભેસજ્જં પટિસેવિતા હોતિ, અત્થકામસ્સ ગિલાનુપટ્ઠાકસ્સ યથાભૂતં આબાધં આવિકત્તા હોતિ અભિક્કમન્તં વા અભિક્કમતીતિ પટિક્કમન્તં વા પટિક્કમતીતિ ઠિતં વા ઠિતોતિ, ઉપ્પન્નાનં સારીરિકાનં વેદનાનં દુક્ખાનં તિબ્બાનં ખરાનં કટુકાનં અસાતાનં અમનાપાનં પાણહરાનં અધિવાસકજાતિકો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ગિલાનો સૂપટ્ઠાકો હોતી”તિ. તતિયં.

૪. દુતિયઉપટ્ઠાકસુત્તં

૧૨૪. “પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ગિલાનુપટ્ઠાકો નાલં ગિલાનં ઉપટ્ઠાતું. કતમેહિ પઞ્ચહિ? નપ્પટિબલો હોતિ ભેસજ્જં સંવિધાતું; સપ્પાયાસપ્પાયં ન જાનાતિ, અસપ્પાયં ઉપનામેતિ, સપ્પાયં અપનામેતિ; આમિસન્તરો ગિલાનં ઉપટ્ઠાતિ, નો મેત્તચિત્તો ; જેગુચ્છી હોતિ ઉચ્ચારં વા પસ્સાવં વા વન્તં વા ખેળં વા નીહરિતું; નપ્પટિબલો હોતિ ગિલાનં કાલેન કાલં ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતું સમાદપેતું [સમાદાપેતું (?) મહાવ॰ ૩૬૬] સમુત્તેજેતું સમ્પહંસેતું. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ગિલાનુપટ્ઠાકો નાલં ગિલાનં ઉપટ્ઠાતું.

“પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ગિલાનુપટ્ઠાકો અલં ગિલાનં ઉપટ્ઠાતું. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પટિબલો હોતિ ભેસજ્જં સંવિધાતું; સપ્પાયાસપ્પાયં જાનાતિ, અસપ્પાયં અપનામેતિ, સપ્પાયં ઉપનામેતિ; મેત્તચિત્તો ગિલાનં ઉપટ્ઠાતિ, નો આમિસન્તરો; અજેગુચ્છી હોતિ ઉચ્ચારં વા પસ્સાવં વા વન્તં વા ખેળં વા નીહરિતું; પટિબલો હોતિ ગિલાનં કાલેન કાલં ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતું સમાદપેતું સમુત્તેજેતું સમ્પહંસેતું. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ગિલાનુપટ્ઠાકો અલં ગિલાનં ઉપટ્ઠાતુ”ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમઅનાયુસ્સાસુત્તં

૧૨૫. “પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા અનાયુસ્સા. કતમે પઞ્ચ? અસપ્પાયકારી હોતિ, સપ્પાયે મત્તં ન જાનાતિ, અપરિણતભોજી ચ હોતિ, અકાલચારી ચ હોતિ, અબ્રહ્મચારી ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા અનાયુસ્સા.

“પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા આયુસ્સા. કતમે પઞ્ચ? સપ્પાયકારી હોતિ, સપ્પાયે મત્તં જાનાતિ, પરિણતભોજી ચ હોતિ, કાલચારી ચ હોતિ, બ્રહ્મચારી ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા આયુસ્સા”તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયઅનાયુસ્સાસુત્તં

૧૨૬. “પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા અનાયુસ્સા. કતમે પઞ્ચ? અસપ્પાયકારી હોતિ, સપ્પાયે મત્તં ન જાનાતિ, અપરિણતભોજી ચ હોતિ, દુસ્સીલો ચ, પાપમિત્તો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા અનાયુસ્સા.

“પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા આયુસ્સા. કતમે પઞ્ચ ? સપ્પાયકારી હોતિ, સપ્પાયે મત્તં જાનાતિ, પરિણતભોજી ચ હોતિ, સીલવા ચ, કલ્યાણમિત્તો ચ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા આયુસ્સા”તિ. છટ્ઠં.

૭. વપકાસસુત્તં

१२७. "પञ्चहि, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ નાલં સઙ્ઘમ્હા વપકાસિતું [વિ + અપ + કાસિતું = વપકાસિતું]. કતમેહિ પञ्चहि? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન ચીવરેન, અસન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન પિણ્ડપાતેન, અસન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન સેનાસનેન, અસન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન ગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન, કામસઙ્કપ્પબહુલો ચ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પञ्चहि ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ નાલં સઙ્ઘમ્હા વપકાસિતું.

"પञ्चहि, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં સઙ્ઘમ્હા વપકાસિતું. કતમેહિ પञ्चहि? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન ચીવરેન, સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન પિણ્ડપાતેન, સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન સેનાસનેન, સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન ગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન , નેક્ખમ્મસઙ્કપ્પબહુલો [ન કામસઙ્કપ્પબહુલો (ક॰)] ચ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પञ्चहि ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં સઙ્ઘમ્હા વપકાસિતુ"ન્તિ. સત્તમં.

८. સમણસુખસુત્તં

१२८. "પञ्चिमानि, ભિક્ખવે, સમણદુક્ખાનિ. કતમાનિ પञ्च? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન ચીવરેન, અસન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન પિણ્ડપાતેન, અસન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન સેનાસનેન, અસન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન ગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન, અનભિરતો ચ બ્રહ્મચરિયં ચરતિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પञ्च સમણદુક્ખાનિ.

"પञ्चिमानि, ભિક્ખવે, સમણસુખાનિ. કતમાનિ પञ्च? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન ચીવરેન, સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન પિણ્ડપાતેન, સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન સેનાસનેન, સન્તુટ્ઠો હોતિ ઇતરીતરેન ગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન, અભિરતો ચ બ્રહ્મચરિયં ચરતિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પञ्च સમણસુખાની"તિ. અટ્ઠમં.

९. પરિકુપ્પસુત્તં

१२९. "પञ्चिमे, ભિક્ખવે, આપાયિકા નેરયિકા પરિકુપ્પા અતેકિચ્છા. કતમે પञ्च? માતા [માતરં (ક॰)] જીવિતા વોરોપિતા હોતિ, પિતા [પિતરં (ક॰)] જીવિતા વોરોપિતો [વોરોપિતા (ક॰)] હોતિ, અરહં [અરહન્તં (ક॰), અરહા (સ્યા॰)] જીવિતા વોરોપિતો હોતિ, તથાગતસ્સ દુટ્ઠેન ચિત્તેન લોહિતં ઉપ્પાદિતં હોતિ, સઙ્ઘો ભિન્નો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પञ्च આપાયિકા નેરયિકા પરિકુપ્પા અતેકિચ્છા"તિ. નવમં.

१०. બ્યસનસુત્તં

१३०. "પञ्चिमानि , ભિક્ખવે, બ્યસનાનિ. કતમાનિ પञ्च? ञાતિબ્યસનં, ભોગબ્યસનં, રોગબ્યસનં, સીલબ્યસનં, દિટ્ઠિબ્યસનં. ન, ભિક્ખવે, સત્તા ञાતિબ્યસનહેતુ વા ભોગબ્યસનહેતુ વા રોગબ્યસનહેતુ વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ. સીલબ્યસનહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા દિટ્ઠિબ્યસનહેતુ વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જન્તિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પञ्च બ્યસનાનિ.

"પઞ્ચિમા, ભિક્ખવે, સમ્પદા. કતમા પઞ્ચ? ઞાતિસમ્પદા, ભોગસમ્પદા, આરોગ્યસમ્પદા, સીલસમ્પદા, દિટ્ઠિસમ્પદા. ન, ભિક્ખવે, સત્તા ઞાતિસમ્પદાહેતુ વા ભોગસમ્પદાહેતુ વા આરોગ્યસમ્પદાહેતુ વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ. સીલસમ્પદાહેતુ વા, ભિક્ખવે, સત્તા દિટ્ઠિસમ્પદાહેતુ વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જન્તિ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સમ્પદા"તિ. દસમં.

ગિલાનવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

ગિલાનો સતિસૂપટ્ઠિ, દ્વે ઉપટ્ઠાકા દ્વાયુસા;
વપકાસસમણસુખા, પરિકુપ્પં બ્યસનેન ચાતિ.

(૧૪) ૪. રાજવગ્ગો

૧. પઠમચક્કાનુવત્તનસુત્તં

૧૩૧. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રાજા ચક્કવત્તી ધમ્મેનેવ ચક્કં વત્તેતિ [પવત્તેતિ (સ્યા॰ પી॰ ક॰)]; તં હોતિ ચક્કં અપ્પટિવત્તિયં [અપ્પતિવત્તિયં (સી॰)] કેનચિ મનુસ્સભૂતેન પચ્ચત્થિકેન પાણિના.

‘‘કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રાજા ચક્કવત્તી અત્થઞ્ઞૂ ચ હોતિ, ધમ્મઞ્ઞૂ ચ, મત્તઞ્ઞૂ ચ, કાલઞ્ઞૂ ચ, પરિસઞ્ઞૂ ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રાજા ચક્કવત્તી ધમ્મેનેવ ચક્કં પવત્તેતિ; તં હોતિ ચક્કં અપ્પટિવત્તિયં કેનચિ મનુસ્સભૂતેન પચ્ચત્થિકેન પાણિના.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો તથાગતો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ધમ્મેનેવ અનુત્તરં ધમ્મચક્કં પવત્તેતિ; તં હોતિ ચક્કં અપ્પટિવત્તિયં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિં.

‘‘કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, તથાગતો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો અત્થઞ્ઞૂ, ધમ્મઞ્ઞૂ, મત્તઞ્ઞૂ, કાલઞ્ઞૂ, પરિસઞ્ઞૂ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો તથાગતો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ધમ્મેનેવ અનુત્તરં ધમ્મચક્કં પવત્તેતિ; તં હોતિ ધમ્મચક્કં અપ્પટિવત્તિયં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિ’’ન્તિ. પઠમં.

૨. દુતિયચક્કાનુવત્તનસુત્તં

૧૩૨. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો ચક્કવત્તિસ્સ જેટ્ઠો પુત્તો પિતરા પવત્તિતં ચક્કં ધમ્મેનેવ અનુપ્પવત્તેતિ; તં હોતિ ચક્કં અપ્પટિવત્તિયં કેનચિ મનુસ્સભૂતેન પચ્ચત્થિકેન પાણિના.

‘‘કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો ચક્કવત્તિસ્સ જેટ્ઠો પુત્તો અત્થઞ્ઞૂ ચ હોતિ, ધમ્મઞ્ઞૂ ચ, મત્તઞ્ઞૂ ચ, કાલઞ્ઞૂ ચ, પરિસઞ્ઞૂ ચ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો ચક્કવત્તિસ્સ જેટ્ઠો પુત્તો પિતરા પવત્તિતં ચક્કં ધમ્મેનેવ અનુપ્પવત્તેતિ; તં હોતિ ચક્કં અપ્પટિવત્તિયં કેનચિ મનુસ્સભૂતેન પચ્ચત્થિકેન પાણિના.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સારિપુત્તો તથાગતેન અનુત્તરં ધમ્મચક્કં પવત્તિતં સમ્મદેવ અનુપ્પવત્તેતિ; તં હોતિ ચક્કં અપ્પટિવત્તિયં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિં.

‘‘કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, સારિપુત્તો અત્થઞ્ઞૂ, ધમ્મઞ્ઞૂ, મત્તઞ્ઞૂ , કાલઞ્ઞૂ, પરિસઞ્ઞૂ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સારિપુત્તો તથાગતેન અનુત્તરં ધમ્મચક્કં પવત્તિતં સમ્મદેવ અનુપ્પવત્તેતિ; તં હોતિ ચક્કં અપ્પટિવત્તિયં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિ’’ન્તિ. દુતિયં.

૩. ધમ્મરાજાસુત્તં

૧૩૩. ''યોપિ સો [યોપિ ખો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)], ભિક્ખવે, રાજા ચક્કવત્તી ધમ્મિકો ધમ્મરાજા, સોપિ ન અરાજકં ચક્કં વત્તેતી''તિ. એવં વુત્તે અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ ભગવન્તં એતદવોચ – ''કો પન, ભન્તે, રઞ્ઞો ચક્કવત્તિસ્સ ધમ્મિકસ્સ ધમ્મરઞ્ઞો રાજા''તિ? ''ધમ્મો, ભિક્ખૂ''તિ ભગવા અવોચ.

''ઇધ, ભિક્ખુ, રાજા ચક્કવત્તી ધમ્મિકો ધમ્મરાજા ધમ્મઞ્ઞેવ નિસ્સાય ધમ્મં સક્કરોન્તો ધમ્મં ગરું કરોન્તો ધમ્મં અપચાયમાનો ધમ્મદ્ધજો ધમ્મકેતુ ધમ્માધિપતેય્યો ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં સંવિદહતિ અન્તોજનસ્મિં.

''પુન ચપરં, ભિક્ખુ, રાજા ચક્કવત્તી ધમ્મિકો ધમ્મરાજા ધમ્મઞ્ઞેવ નિસ્સાય ધમ્મં સક્કરોન્તો ધમ્મં ગરું કરોન્તો ધમ્મં અપચાયમાનો ધમ્મદ્ધજો ધમ્મકેતુ ધમ્માધિપતેય્યો ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં સંવિદહતિ ખત્તિયેસુ અનુયન્તેસુ [અનુયુત્તેસુ (સી॰) અ॰ નિ॰ ૩.૧૪] ...પે॰... બલકાયસ્મિં બ્રાહ્મણગહપતિકેસુ નેગમજાનપદેસુ સમણબ્રાહ્મણેસુ મિગપક્ખીસુ. સ ખો સો, ભિક્ખુ, રાજા ચક્કવત્તી ધમ્મિકો ધમ્મરાજા ધમ્મઞ્ઞેવ નિસ્સાય ધમ્મં સક્કરોન્તો ધમ્મં ગરું કરોન્તો ધમ્મં અપચાયમાનો ધમ્મદ્ધજો ધમ્મકેતુ ધમ્માધિપતેય્યો ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં સંવિદહિત્વા અન્તોજનસ્મિં ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં સંવિદહિત્વા ખત્તિયેસુ અનુયન્તેસુ બલકાયસ્મિં બ્રાહ્મણગહપતિકેસુ નેગમજાનપદેસુ સમણબ્રાહ્મણેસુ મિગપક્ખીસુ ધમ્મેનેવ ચક્કં પવત્તેતિ; તં હોતિ ચક્કં અપ્પટિવત્તિયં કેનચિ મનુસ્સભૂતેન પચ્ચત્થિકેન પાણિના.

''એવમેવં ખો, ભિક્ખુ, તથાગતો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ધમ્મિકો ધમ્મરાજા ધમ્મઞ્ઞેવ નિસ્સાય ધમ્મં સક્કરોન્તો ધમ્મં ગરું કરોન્તો ધમ્મં અપચાયમાનો ધમ્મદ્ધજો ધમ્મકેતુ ધમ્માધિપતેય્યો ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં સંવિદહતિ ભિક્ખૂસુ – 'એવરૂપં કાયકમ્મં સેવિતબ્બં, એવરૂપં કાયકમ્મં ન સેવિતબ્બં; એવરૂપં વચીકમ્મં સેવિતબ્બં, એવરૂપં વચીકમ્મં ન સેવિતબ્બં; એવરૂપં મનોકમ્મં સેવિતબ્બં, એવરૂપં મનોકમ્મં ન સેવિતબ્બં; એવરૂપો આજીવો સેવિતબ્બો, એવરૂપો આજીવો ન સેવિતબ્બો; એવરૂપો ગામનિગમો સેવિતબ્બો, એવરૂપો ગામનિગમો ન સેવિતબ્બો'તિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખુ, તથાગતો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ધમ્મિકો ધમ્મરાજા ધમ્મઞ્ઞેવ નિસ્સાય ધમ્મં સક્કરોન્તો ધમ્મં ગરું કરોન્તો ધમ્મં અપચાયમાનો ધમ્મદ્ધજો ધમ્મકેતુ ધમ્માધિપતેય્યો ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં સંવિદહતિ ભિક્ખુનીસુ [ભિક્ખૂસુ ભિક્ખુનીસુ (સી॰ પી॰)] ...પે॰... ઉપાસકેસુ...પે॰... ઉપાસિકાસુ – 'એવરૂપં કાયકમ્મં સેવિતબ્બં, એવરૂપં કાયકમ્મં ન સેવિતબ્બં; એવરૂપં વચીકમ્મં સેવિતબ્બં, એવરૂપં વચીકમ્મં ન સેવિતબ્બં; એવરૂપં મનોકમ્મં સેવિતબ્બં, એવરૂપં મનોકમ્મં ન સેવિતબ્બં; એવરૂપો આજીવો સેવિતબ્બો, એવરૂપો આજીવો ન સેવિતબ્બો; એવરૂપો ગામનિગમો સેવિતબ્બો, એવરૂપો ગામનિગમો ન સેવિતબ્બો'''તિ.

''સ ખો સો, ભિક્ખુ, તથાગતો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ધમ્મિકો ધમ્મરાજા ધમ્મઞ્ઞેવ નિસ્સાય ધમ્મં સક્કરોન્તો ધમ્મં ગરું કરોન્તો ધમ્મં અપચાયમાનો ધમ્મદ્ધજો ધમ્મકેતુ ધમ્માધિપતેય્યો ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં સંવિદહિત્વા ભિક્ખૂસુ, ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં સંવિદહિત્વા ભિક્ખુનીસુ, ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં સંવિદહિત્વા ઉપાસકેસુ, ધમ્મિકં રક્ખાવરણગુત્તિં સંવિદહિત્વા ઉપાસિકાસુ ધમ્મેનેવ અનુત્તરં ધમ્મચક્કં પવત્તેતિ; તં હોતિ ચક્કં અપ્પટિવત્તિયં સમણેન વા બ્રાહ્મણેન વા દેવેન વા મારેન વા બ્રહ્મુના વા કેનચિ વા લોકસ્મિ''ન્તિ. તતિયં.

૪. યસ્સંદિસંસુત્તં

१३४. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રાજા ખત્તિયો મુદ્ધાવસિત્તો યસ્સં યસ્સં દિસાયં વિહરતિ, સકસ્મિંયેવ વિજિતે વિહરતિ.

‘‘કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રાજા ખત્તિયો મુદ્ધાવસિત્તો ઉભતો સુજાતો હોતિ માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન; અડ્ઢો હોતિ મહદ્ધનો મહાભોગો પરિપુણ્ણકોસકોટ્ઠાગારો; બલવા ખો પન હોતિ ચતુરઙ્ગિનિયા સેનાય સમન્નાગતો અસ્સવાય ઓવાદપટિકરાય; પરિણાયકો ખો પનસ્સ હોતિ પણ્ડિતો વિયત્તો મેધાવી પટિબલો અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્ને અત્થે ચિન્તેતું; તસ્સિમે ચત્તારો ધમ્મા યસં પરિપાચેન્તિ. સો ઇમિના યસપઞ્ચમેન [યસેન પઞ્ચમેન (ક॰), પઞ્ચમેન (સી॰)] ધમ્મેન સમન્નાગતો યસ્સં યસ્સં દિસાયં વિહરતિ, સકસ્મિંયેવ વિજિતે વિહરતિ. તં કિસ્સ હેતુ? એવઞ્હેતં, ભિક્ખવે, હોતિ વિજિતાવીનં.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ યસ્સં યસ્સં દિસાયં વિહરતિ, વિમુત્તચિત્તોવ [વિમુત્તચિત્તો (સી॰ પી॰), વિમુત્તચિત્તો ચ (ક॰)] વિહરતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ – રાજાવ ખત્તિયો મુદ્ધાવસિત્તો જાતિસમ્પન્નો; બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા – રાજાવ ખત્તિયો મુદ્ધાવસિત્તો અડ્ઢો મહદ્ધનો મહાભોગો પરિપુણ્ણકોસકોટ્ઠાગારો; આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ – રાજાવ ખત્તિયો મુદ્ધાવસિત્તો બલસમ્પન્નો; પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા – રાજાવ ખત્તિયો મુદ્ધાવસિત્તો પરિણાયકસમ્પન્નો; તસ્સિમે ચત્તારો ધમ્મા વિમુત્તિં પરિપાચેન્તિ . સો ઇમિના વિમુત્તિપઞ્ચમેન ધમ્મેન સમન્નાગતો યસ્સં યસ્સં દિસાયં વિહરતિ વિમુત્તચિત્તોવ વિહરતિ. તં કિસ્સ હેતુ? એવઞ્હેતં, ભિક્ખવે, હોતિ વિમુત્તચિત્તાન’’ન્તિ. ચતુત્થં.

५. પઠમપત્થનાસુત્તં

१३५. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો ખત્તિયસ્સ મુદ્ધાવસિત્તસ્સ જેટ્ઠો પુત્તો રજ્જં પત્થેતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો ખત્તિયસ્સ મુદ્ધાવસિત્તસ્સ જેટ્ઠો પુત્તો ઉભતો સુજાતો હોતિ માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન; અભિરૂપો હોતિ દસ્સનીયો પાસાદિકો પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતો; માતાપિતૂનં પિયો હોતિ મનાપો; નેગમજાનપદસ્સ પિયો હોતિ મનાપો; યાનિ તાનિ રઞ્ઞં ખત્તિયાનં મુદ્ધાવસિત્તાનં સિપ્પટ્ઠાનાનિ હત્થિસ્મિં વા અસ્સસ્મિં વા રથસ્મિં વા ધનુસ્મિં વા થરુસ્મિં વા તત્થ સિક્ખિતો હોતિ અનવયો.

‘‘તસ્સ એવં હોતિ – ‘અહં ખોમ્હિ ઉભતો સુજાતો માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન. કસ્માહં રજ્જં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ અભિરૂપો દસ્સનીયો પાસાદિકો પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતો. કસ્માહં રજ્જં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ માતાપિતૂનં પિયો મનાપો. કસ્માહં રજ્જં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ નેગમજાનપદસ્સ પિયો મનાપો. કસ્માહં રજ્જં ન પત્થેય્યં! અહં

ખોમ્હિ યાનિ તાનિ રઞ્ઞં ખત્તિયાનં મુદ્ધાવસિત્તાનં સિપ્પટ્ઠાનાનિ હત્થિસ્મિં વા અસ્સસ્મિં વા રથસ્મિં વા ધનુસ્મિં વા થરુસ્મિં વા, તત્થ [તત્થમ્હિ (સી॰), તત્થપિ (ક॰)] સિક્ખિતો અનવયો. કસ્માહં રજ્જં ન પત્થેય્ય'ન્તિ! ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો ખત્તિયસ્સ મુદ્ધાવસિત્તસ્સ જેટ્ઠો પુત્તો રજ્જં પત્થેતિ.

''એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પત્થેતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો હોતિ, સદ્દહતિ તથાગતસ્સ બોધિં – 'ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા'તિ. અપ્પાબાધો હોતિ અપ્પાતઙ્કો, સમવેપાકિનિયા ગહણિયા સમન્નાગતો નાતિસીતાય નાચ્ચુણ્હાય મજ્ઝિમાય પધાનક્ખમાય; અસઠો હોતિ અમાયાવી, યથાભૂતં અત્તાનં આવિકત્તા સત્થરિ વા વિઞ્ઞૂસુ વા સબ્રહ્મચારીસુ; આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ; પઞ્ઞવા હોતિ ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા.

''તસ્સ એવં હોતિ – 'અહં ખોમ્હિ સદ્ધો, સદ્દહામિ તથાગતસ્સ બોધિં – ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો...પે॰... સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા'તિ. 'કસ્માહં આસવાનં ખયં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ અપ્પાબાધો અપ્પાતઙ્કો સમવેપાકિનિયા ગહણિયા સમન્નાગતો નાતિસીતાય નાચ્ચુણ્હાય મજ્ઝિમાય પધાનક્ખમાય. કસ્માહં આસવાનં ખયં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ અસઠો અમાયાવી યથાભૂતં અત્તાનં આવિકત્તા સત્થરિ વા વિઞ્ઞૂસુ વા સબ્રહ્મચારીસુ. કસ્માહં આસવાનં ખયં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ આરદ્ધવીરિયો વિહરામિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. કસ્માહં આસવાનં ખયં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ પઞ્ઞવા ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. કસ્માહં આસવાનં ખયં ન પત્થેય્ય'ન્તિ! ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પત્થેતી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયપત્થનાસુત્તં

૧૩૬. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો ખત્તિયસ્સ મુદ્ધાવસિત્તસ્સ જેટ્ઠો પુત્તો ઓપરજ્જં [ઉપરજ્જં (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] પત્થેતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો ખત્તિયસ્સ મુદ્ધાવસિત્તસ્સ જેટ્ઠો પુત્તો ઉભતો સુજાતો હોતિ માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન; અભિરૂપો હોતિ દસ્સનીયો પાસાદિકો પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતો; માતાપિતૂનં પિયો હોતિ મનાપો, બલકાયસ્સ પિયો હોતિ મનાપો; પણ્ડિતો હોતિ વિયત્તો મેધાવી પટિબલો અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્ને અત્થે ચિન્તેતું.

''તસ્સ એવં હોતિ – 'અહં ખોમ્હિ ઉભતો સુજાતો માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન. કસ્માહં ઓપરજ્જં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ અભિરૂપો દસ્સનીયો પાસાદિકો પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતો. કસ્માહં ઓપરજ્જં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ માતાપિતૂનં પિયો મનાપો. કસ્માહં ઓપરજ્જં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ બલકાયસ્સ પિયો મનાપો. કસ્માહં ઓપરજ્જં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ પણ્ડિતો વિયત્તો મેધાવી પટિબલો અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્ને અત્થે ચિન્તેતું. કસ્માહં ઓપરજ્જં ન

પત્થેય્ય’ન્તિ! ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો ખત્તિયસ્સ મુદ્ધાવસિત્તસ્સ જેટ્ઠો પુત્તો ઓપરજ્જં પત્થેતિ.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પત્થેતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલવા હોતિ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ...પે॰... દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો [સુપટ્ઠિતચિત્તો (સી॰ સ્યા॰), સૂપટ્ઠિતચિત્તો (ક॰)] હોતિ; આરદ્ધવીરિયો વિહરતિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ; પઞ્ઞવા હોતિ, ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા.

‘‘તસ્સ એવં હોતિ – ‘અહં ખોમ્હિ સીલવા, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરામિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખામિ સિક્ખાપદેસુ. કસ્માહં આસવાનં ખયં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ બહુસ્સુતો સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં [સત્થા બ્યઞ્જના (સી॰)] કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપા મે ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા. કસ્માહં આસવાનં ખયં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ ચતૂસુ સતિપટ્ઠાનેસુ સુપ્પતિટ્ઠિતચિત્તો. કસ્માહં આસવાનં ખયં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ આરદ્ધવીરિયો વિહરામિ અકુસલાનં ધમ્માનં પહાનાય, કુસલાનં ધમ્માનં ઉપસમ્પદાય, થામવા દળ્હપરક્કમો અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસુ. કસ્માહં આસવાનં ખયં ન પત્થેય્યં! અહં ખોમ્હિ પઞ્ઞવા ઉદયત્થગામિનિયા પઞ્ઞાય સમન્નાગતો અરિયાય નિબ્બેધિકાય સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા. કસ્માહં આસવાનં ખયં ન પત્થેય્ય’ન્તિ! ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આસવાનં ખયં પત્થેતી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. અપ્પંસુપતિસુત્તં

૧૩૭. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, અપ્પં રત્તિયા સુપન્તિ, બહું જગ્ગન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ઇત્થી, ભિક્ખવે, પુરિસાધિપ્પાયા અપ્પં રત્તિયા સુપતિ, બહું જગ્ગતિ. પુરિસો, ભિક્ખવે, ઇત્થાધિપ્પાયો અપ્પં રત્તિયા સુપતિ, બહું જગ્ગતિ. ચોરો, ભિક્ખવે, આદાનાધિપ્પાયો અપ્પં રત્તિયા સુપતિ, બહું જગ્ગતિ. રાજા [રાજયુત્તો (પી॰ ક॰)], ભિક્ખવે, રાજકરણીયેસુ યુત્તો અપ્પં રત્તિયા સુપતિ, બહું જગ્ગતિ. ભિક્ખુ, ભિક્ખવે, વિસંયોગાધિપ્પાયો અપ્પં રત્તિયા સુપતિ, બહું જગ્ગતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ અપ્પં રત્તિયા સુપન્તિ, બહું જગ્ગન્તી’’તિ. સત્તમં.

૮. ભત્તાદકસુત્તં

૧૩૮. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો નાગો ભત્તાદકો ચ હોતિ ઓકાસફરણો ચ લણ્ડસારણો ચ સલાકગ્ગાહી ચ રઞ્ઞો નાગોત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ રૂપાનં, અક્ખમો સદ્દાનં, અક્ખમો ગન્ધાનં, અક્ખમો રસાનં, અક્ખમો ફોટ્ઠબ્બાનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો નાગો ભત્તાદકો ચ ઓકાસફરણો ચ લણ્ડસારણો ચ સલાકગ્ગાહી ચ, રઞ્ઞો નાગોત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ભત્તાદકો ચ હોતિ, ઓકાસફરણો ચ મઞ્ચપીઠમદ્દનો [પીઠમદ્દનો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ચ સલાકગ્ગાહી ચ, ભિક્ખુત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ રૂપાનં, અક્ખમો સદ્દાનં, અક્ખમો ગન્ધાનં, અક્ખમો રસાનં, અક્ખમો ફોટ્ઠબ્બાનં. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ભત્તાદકો ચ હોતિ ઓકાસફરણો ચ મઞ્ચપીઠમદ્દનો ચ સલાકગ્ગાહી ચ, ભિક્ખુત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. અક્ખમસુત્તં

૧૩૯. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો નાગો ન રાજારહો હોતિ ન રાજભોગ્ગો, ન રઞ્ઞો અઙ્ગંત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ . કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ રૂપાનં, અક્ખમો સદ્દાનં, અક્ખમો ગન્ધાનં, અક્ખમો રસાનં, અક્ખમો ફોટ્ઠબ્બાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ રૂપાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો હત્થિકાયં વા દિસ્વા અસ્સકાયં વા દિસ્વા રથકાયં વા દિસ્વા પત્તિકાયં વા દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ રૂપાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ સદ્દાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો હત્થિસદ્દં વા સુત્વા અસ્સસદ્દં વા સુત્વા રથસદ્દં વા સુત્વા પત્તિસદ્દં વા સુત્વા ભેરિપણવસઙ્ખતિણવનિન્નાદસદ્દં વા સુત્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ સદ્દાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ ગન્ધાનં? ઇધ , ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો યે તે રઞ્ઞો નાગા અભિજાતા સઙ્ગામાવચરા તેસં મુત્તકરીસસ્સ ગન્ધં ઘાયિત્વા સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ ગન્ધાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ રસાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો એકિસ્સા વા તિણોદકદત્તિયા વિમાનિતો [વિહનીતો (સ્યા॰), વિહાનિતો (કત્થચિ)] દ્વીહિ વા તીહિ વા ચતૂહિ વા પઞ્ચહિ વા તિણોદકદત્તીહિ વિમાનિતો સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ રસાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ ફોટ્ઠબ્બાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો એકેન વા સરવેગેન વિદ્ધો, દ્વીહિ વા તીહિ વા ચતૂહિ વા પઞ્ચહિ વા સરવેગેહિ વિદ્ધો સંસીદતિ વિસીદતિ, ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો અક્ખમો હોતિ ફોટ્ઠબ્બાનં.

‘‘ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો નાગો ન રાજારહો હોતિ ન રાજભોગ્ગો ન રઞ્ઞો અઙ્ગંત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ન આહુનેય્યો હોતિ ન પાહુનેય્યો ન દક્ખિણેય્યો ન અઞ્જલિકરણીયો ન અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ રૂપાનં, અક્ખમો સદ્દાનં, અક્ખમો ગન્ધાનં, અક્ખમો રસાનં, અક્ખમો ફોટ્ઠબ્બાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ રૂપાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા રજનીયે રૂપે સારજ્જતિ, ન સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ રૂપાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ સદ્દાનં? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સોતેન સદ્દં સુત્વા રજનીયે સદ્દે સારજ્જતિ, ન સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ સદ્દાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ ગન્ધાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા રજનીયે ગન્ધે સારજ્જતિ, ન સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ ગન્ધાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ રસાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ જિવ્હાય રસં સાયિત્વા રજનીયે રસે સારજ્જતિ, ન સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ રસાનં.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ ફોટ્ઠબ્બાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા રજનીયે ફોટ્ઠબ્બે સારજ્જતિ, ન સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્ખમો હોતિ ફોટ્ઠબ્બાનં.

‘‘ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ ન આહુનેય્યો હોતિ ન પાહુનેય્યો ન દક્ખિણેય્યો ન અઞ્જલિકરણીયો ન અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો નાગો રાજારહો હોતિ રાજભોગ્ગો, રઞ્ઞો અઙ્ગંત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ રૂપાનં, ખમો સદ્દાનં, ખમો ગન્ધાનં, ખમો રસાનં, ખમો ફોટ્ઠબ્બાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ રૂપાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો હત્થિકાયં વા દિસ્વા અસ્સકાયં વા દિસ્વા રથકાયં વા દિસ્વા પત્તિકાયં વા દિસ્વા ન સંસીદતિ ન વિસીદતિ, સન્થમ્ભતિ સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ રૂપાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ સદ્દાનં? ઇધ , ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો હત્થિસદ્દં વા સુત્વા અસ્સસદ્દં વા સુત્વા રથસદ્દં વા સુત્વા પત્તિસદ્દં વા સુત્વા ભેરિપણવસઙ્ખતિણવનિન્નાદસદ્દં વા સુત્વા ન સંસીદતિ ન વિસીદતિ, સન્થમ્ભતિ સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ સદ્દાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ ગન્ધાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો યે તે રઞ્ઞો નાગા અભિજાતા સઙ્ગામાવચરા તેસં મુત્તકરીસસ્સ ગન્ધં ઘાયિત્વા ન સંસીદતિ ન વિસીદતિ, સન્થમ્ભતિ સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ ગન્ધાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ રસાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો એકિસ્સા વા તિણોદકદત્તિયા વિમાનિતો દ્વીહિ વા તીહિ વા ચતૂહિ વા પઞ્ચહિ વા તિણોદકદત્તીહિ વિમાનિતો ન સંસીદતિ ન વિસીદતિ, સન્થમ્ભતિ સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ રસાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ ફોટ્ઠબ્બાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો એકેન વા સરવેગેન વિદ્ધો, દ્વીહિ વા તીહિ વા ચતૂહિ વા પઞ્ચહિ વા સરવેગેહિ વિદ્ધો ન સંસીદતિ ન વિસીદતિ, સન્થમ્ભતિ સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખમો હોતિ ફોટ્ઠબ્બાનં.

‘‘ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો નાગો રાજારહો હોતિ રાજભોગ્ગો, રઞ્ઞો અઙ્ગંત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ.

‘‘એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ રૂપાનં, ખમો સદ્દાનં, ખમો ગન્ધાનં, ખમો રસાનં, ખમો ફોટ્ઠબ્બાનં .

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ રૂપાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા રજનીયે રૂપે ન સારજ્જતિ, સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ રૂપાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ સદ્દાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સોતેન સદ્દં સુત્વા રજનીયે સદ્દે ન સારજ્જતિ, સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ સદ્દાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ ગન્ધાનં. ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા રજનીયે ગન્ધે ન સારજ્જતિ, સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ ગન્ધાનં.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ રસાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ જિવ્હાય રસં સાયિત્વા રજનીયે રસે ન સારજ્જતિ, સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ રસાનં.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ ફોટ્ઠબ્બાનં? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા રજનીયે ફોટ્ઠબ્બે ન સારજ્જતિ, સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતું. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ ફોટ્ઠબ્બાનં.

‘‘ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા’’તિ. નવમં.

૧૦. સોતસુત્તં

૧૪૦. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો નાગો રાજારહો હોતિ રાજભોગ્ગો, રઞ્ઞો અઙ્ગંત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સોતા ચ હોતિ, હન્તા ચ, રક્ખિતા ચ, ખન્તા ચ, ગન્તા ચ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સોતા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો યમેનં હત્થિદમ્મસારથિ [હત્થિદમ્મસારથી (સી॰)] કારણં કારેતિ – યદિ વા કતપુબ્બં યદિ વા અકતપુબ્બં – તં અટ્ઠિં કત્વા [અટ્ઠિકત્વા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰) અ॰ નિ॰ ૪.૧૧૪] મનસિ કત્વા સબ્બં ચેતસા [સબ્બચેતસા (?)] સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતો સુણાતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સોતા હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો હન્તા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો હત્થિમ્પિ હનતિ [હન્તિ (સી॰ પી॰)], હત્થારુહમ્પિ હનતિ, અસ્સમ્પિ હનતિ, અસ્સારુહમ્પિ હનતિ, રથમ્પિ હનતિ, રથિકમ્પિ [રથારુહમ્પિ (પી॰)] હનતિ, પત્તિકમ્પિ હનતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો હન્તા હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો રક્ખિતા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો રક્ખતિ પુરિમં કાયં, રક્ખતિ પચ્છિમં કાયં, રક્ખતિ પુરિમે પાદે, રક્ખતિ પચ્છિમે પાદે, રક્ખતિ સીસં, રક્ખતિ કણ્ણે, રક્ખતિ દન્તે, રક્ખતિ સોણ્ડં, રક્ખતિ વાલધિં, રક્ખતિ હત્થારુહં. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો રક્ખિતા હોતિ.

“કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખન્તા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો સઙ્ગામગતો ખમો હોતિ સત્તિપ્પહારાનં અસિપ્પહારાનં ઉસુપ્પહારાનં ફરસુપ્પહારાનં ભેરિપણવસઙ્ખતિણવનિન્નાદસદ્દાનં. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ખન્તા હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ગન્તા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો યમેનં હત્થિદમ્મસારથિ દિસં પેસેતિ – યદિ વા ગતપુબ્બં યદિ વા અગતપુબ્બં – તં ખિપ્પમેવ ગન્તા હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો નાગો ગન્તા હોતિ.

“ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો નાગો રાજારહો હોતિ રાજભોગ્ગો, રઞ્ઞો અઙ્ગંત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ.

“એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સોતા ચ હોતિ, હન્તા ચ, રક્ખિતા ચ, ખન્તા ચ, ગન્તા ચ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સોતા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે દેસિયમાને અટ્ઠિંકત્વા મનસિ કત્વા સબ્બં ચેતસા સમન્નાહરિત્વા ઓહિતસોતો ધમ્મં સુણાતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સોતા હોતિ.

“કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હન્તા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ઉપ્પન્નં કામવિતક્કં નાધિવાસેતિ, પજહતિ વિનોદેતિ (હનતિ) [( ) નત્થિ સી॰ પી॰ પોત્થકેસુ અ॰ નિ॰ ૪.૧૧૪] બ્યન્તીકરોતિ અનભાવં ગમેતિ; ઉપ્પન્નં બ્યાપાદવિતક્કં…પે॰… ઉપ્પન્નં વિહિંસાવિતક્કં…પે॰… ઉપ્પન્નુપ્પન્ને પાપકે અકુસલે ધમ્મે નાધિવાસેતિ , પજહતિ વિનોદેતિ (હનતિ) [( ) નત્થિ સી॰ પી॰ પોત્થકેસુ અ॰ નિ॰ ૪.૧૧૪] બ્યન્તીકરોતિ અનભાવં ગમેતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ હન્તા હોતિ.

“કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ રક્ખિતા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં ચક્ખુન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ; રક્ખતિ ચક્ખુન્દ્રિયં; ચક્ખુન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. સોતેન સદ્દં સુત્વા… ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા… જિવ્હાય રસં સાયિત્વા… કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા… મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં મનિન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા

અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ; રક્ખતિ મનિન્દ્રિયં; મનિન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ રક્ખિતા હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખન્તા હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખમો હોતિ સીતસ્સ ઉણ્હસ્સ જિઘચ્છાય પિપાસાય ડંસમકસવાતાતપસરીસ [... સિરિંસપ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પસમ્ફસ્સાનં; દુરુત્તાનં દુરાગતાનં વચનપથાનં ઉપ્પન્નાનં સારીરિકાનં વેદનાનં દુક્ખાનં તિબ્બાનં ખરાનં કટુકાનં અસાતાનં અમનાપાનં પાણહરાનં અધિવાસકજાતિકો હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ખન્તા હોતિ.

''કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ગન્તા હોતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ યા સા દિસા અગતપુબ્બા ઇમિના દીઘેન અદ્ધુના, યદિદં સબ્બસઙ્ખારસમથો સબ્બૂપધિપટિનિસ્સગ્ગો તણ્હાક્ખયો વિરાગો નિરોધો નિબ્બાનં, તં ખિપ્પઞ્ઞેવ ગન્તા હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ગન્તા હોતિ.

''ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ...પે॰... અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા''તિ. દસમં.

રાજવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

ચક્કાનુવત્તના રાજા, યસ્સંદિસં દ્વે ચેવ પત્થના;
અપ્પંસુપતિ ભત્તાદો, અક્ખમો ચ સોતેન ચાતિ.

(૧૫) ૫. તિકણ્ડકીવગ્ગો

૧. અવજાનાતિસુત્તં

૧૪૧. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે પઞ્ચ? દત્વા અવજાનાતિ, સંવાસેન અવજાનાતિ, આધેય્યમુખો [આદિય્યમુખો (સી॰), આદેય્યમુખો (સ્યા॰ કં॰), આદિયમુખો (પી॰) અટ્ઠકથાય પઠમસંવણ્ણનાનુરૂપં. પુ॰ પ॰ ૧૯૩ પસ્સિતબ્બં] હોતિ, લોલો હોતિ, મન્દો મોમૂહો હોતિ [મન્દો હોતિ મોમૂહો (સી॰)].

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો દત્વા અવજાનાતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો પુગ્ગલસ્સ દેતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં. તસ્સ એવં હોતિ – ‘અહં દેમિ; અયં પટિગ્ગણ્હાતી’તિ. તમેનં દત્વા અવજાનાતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો દત્વા અવજાનાતિ.

‘‘કથઞ્ચ , ભિક્ખવે, પુગ્ગલો સંવાસેન અવજાનાતિ? ઇધ , ભિક્ખવે, પુગ્ગલો પુગ્ગલેન સદ્ધિં સંવસતિ દ્વે વા તીણિ વા વસ્સાનિ. તમેનં સંવાસેન અવજાનાતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો સંવાસેન અવજાનાતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો આધેય્યમુખો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો પરસ્સ વણ્ણે વા અવણ્ણે વા ભાસિયમાને તં ખિપ્પઞ્ઞેવ અધિમુચ્ચિતા [અધિમુચ્ચિતો (સ્યા॰)] હોતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો આધેય્યમુખો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો લોલો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ઇત્તરસદ્ધો હોતિ ઇત્તરભત્તી ઇત્તરપેમો ઇત્તરપ્પસાદો. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો લોલો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો મન્દો મોમૂહો હોતિ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો કુસલાકુસલે ધમ્મે ન જાનાતિ, સાવજ્જાનવજ્જે ધમ્મે ન જાનાતિ, હીનપ્પણીતે ધમ્મે ન જાનાતિ , કણ્હસુક્કસપ્પટિભાગે ધમ્મે ન જાનાતિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, પુગ્ગલો મન્દો મોમૂહો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિ’’ન્તિ. પઠમં.

૨. આરભતિસુત્તં

૧૪૨. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો આરભતિ ચ વિપ્પટિસારી ચ હોતિ; તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ.

[પુ॰ પ॰ ૧૯૧] ‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો આરભતિ, ન વિપ્પટિસારી હોતિ; તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ.

‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ન આરભતિ, વિપ્પટિસારી હોતિ; તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ.

“ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ન આરભતિ ન વિપ્પટિસારી હોતિ; તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ.

“ઇધ પન, ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો ન આરભતિ ન વિપ્પટિસારી હોતિ; તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં પજાનાતિ યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ.

“તત્ર, ભિક્ખવે, ય્વાયં પુગ્ગલો આરભતિ ચ વિપ્પટિસારી ચ હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘આયસ્મતો ખો આરમ્ભજા [આરબ્ભજા (પી॰ ક॰), આરભજા (સ્યા॰ કં॰)] આસવા સંવિજ્જન્તિ, વિપ્પટિસારજા આસવા પવड्ढન્તિ [સંવડ્ઢન્તિ (ક॰)], સાધુ વતાયસ્મા આરમ્ભજે આસવે પહાય વિપ્પટિસારજે આસવે પટિવિનોદેત્વા ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવેતુ [ભાવેતું (સી॰ પી॰)]; એવમાયસ્મા અમુના પઞ્ચમેન પુગ્ગલેન સમસમો ભવિસ્સતી’”તિ.

“તત્ર, ભિક્ખવે, ય્વાયં પુગ્ગલો આરભતિ ન વિપ્પટિસારી હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘આયસ્મતો ખો આરમ્ભજા આસવા સંવિજ્જન્તિ, વિપ્પટિસારજા આસવા ન પવड्ढન્તિ, સાધુ વતાયસ્મા આરમ્ભજે આસવે પહાય ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવેતુ; એવમાયસ્મા અમુના પઞ્ચમેન પુગ્ગલેન સમસમો ભવિસ્સતી’”તિ.

“તત્ર, ભિક્ખવે, ય્વાયં પુગ્ગલો ન આરભતિ વિપ્પટિસારી હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘આયસ્મતો ખો આરમ્ભજા આસવા ન સંવિજ્જન્તિ, વિપ્પટિસારજા આસવા પવड्ढન્તિ, સાધુ વતાયસ્મા વિપ્પટિસારજે આસવે પટિવિનોદેત્વા ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવેતુ; એવમાયસ્મા અમુના પઞ્ચમેન પુગ્ગલેન સમસમો ભવિસ્સતી’” તિ.

“તત્ર, ભિક્ખવે, ય્વાયં પુગ્ગલો ન આરભતિ ન વિપ્પટિસારી હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘આયસ્મતો ખો આરમ્ભજા આસવા ન સંવિજ્જન્તિ, વિપ્પટિસારજા આસવા ન પવड्ढન્તિ, સાધુ વતાયસ્મા ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવેતુ; એવમાયસ્મા અમુના પઞ્ચમેન પુગ્ગલેન સમસમો ભવિસ્સતી’”તિ.

“ઇતિ ખો, ભિક્ખવે, ઇમે ચત્તારો પુગ્ગલા અમુના પઞ્ચમેન પુગ્ગલેન એવં ઓવદિયમાના એવં અનુસાસિયમાના અનુપુબ્બેન આસવાનં ખયં પાપુણન્તી”તિ [પુ॰ પ॰ ૧૯૧]. દુતિયં.

૩. સારન્દદસુત્તં

૧૪૩. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. અથ ખો ભગવા પુબ્બણ્હસમયં નિવાસેત્વા પત્તચીવરમાદાય વેસાલિં પિણ્ડાય પાવિસિ. તેન ખો પન સમયેન પઞ્ચમત્તાનં લિચ્છવિસતાનં સારન્દદે ચેતિયે સન્નિસિન્નાનં સન્નિપતિતાનં અયમન્તરાકથા ઉદપાદિ – “પઞ્ચન્નં રતનાનં પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં. કતમેસં પઞ્ચન્નં? હત્થિરતનસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં, અસ્સરતનસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં,

મણિરતનસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં, ઇત્થિરતનસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં, ગહપતિરતનસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં. ઇમેસં પઞ્ચન્નં રતનાનં પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિ''ન્તિ.

અથ ખો તે લિચ્છવી મઞ્ઞ પુરિસં ઠપેસું [પેસેસું (સ્યા॰ ક॰)] – ''યદા ત્વં [યથા ત્વં (સી॰ પી॰)], અમ્ભો પુરિસ, પસ્સેય્યાસિ ભગવન્તં, અથ અમ્હાકં આરોચેય્યાસી''તિ. અદ્દસા ખો સો પુરિસો ભગવન્તં દૂરતોવ આગચ્છન્તં; દિસ્વાન યેન તે લિચ્છવી તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તે લિચ્છવી એતદવોચ – ''અયં સો, ભન્તે, ભગવા ગચ્છતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો; યસ્સદાનિ કાલં મઞ્ઞથા''તિ.

અથ ખો તે લિચ્છવી યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં અટ્ઠંસુ. એકમન્તં ઠિતા ખો તે લિચ્છવી ભગવન્તં એતદવોચું –

''સાધુ, ભન્તે, યેન સારન્દદં ચેતિયં તેનુપસઙ્કમતુ અનુકમ્પં ઉપાદાયા''તિ. અધિવાસેસિ ભગવા તુણ્હીભાવેન. અથ ખો ભગવા યેન સારન્દદં ચેતિયં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા તે લિચ્છવી એતદવોચ – ''કાય નુત્થ, લિચ્છવી, એતરહિ કથાય સન્નિસિન્ના, કા ચ પન વો અન્તરાકથા વિપ્પકતા''તિ? ''ઇધ, ભન્તે, અમ્હાકં સન્નિસિન્નાનં સન્નિપતિતાનં અયમન્તરાકથા ઉદપાદિ – 'પઞ્ચન્નં રતનાનં પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં. કતમેસં પઞ્ચન્નં ? હત્થિરતનસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં, અસ્સરતનસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં, મણિરતનસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં, ઇત્થિરતનસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં, ગહપતિરતનસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં. ઇમેસં પઞ્ચન્નં રતનાનં પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિ'''ન્તિ.

''કામાધિમુત્તાનં વત, ભો, લિચ્છવીનં [કામાધિમુત્તાનં વત વો લિચ્છવીનં (સી॰), કામાધિમુત્તાનં વત વો લિચ્છવી (સ્યા॰), કામાધિમુત્તાનંવ વો લિચ્છવી (?)] કામંયેવ આરબ્ભ અન્તરાકથા ઉદપાદિ. પઞ્ચન્નં, લિચ્છવી, રતનાનં પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં. કતમેસં પઞ્ચન્નં? તથાગતસ્સ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં, તથાગતપ્પવેદિતસ્સ ધમ્મવિનયસ્સ દેસેતા પુગ્ગલો દુલ્લભો લોકસ્મિં, તથાગતપ્પવેદિતસ્સ ધમ્મવિનયસ્સ દેસિતસ્સ વિઞ્ઞાતા પુગ્ગલો દુલ્લભો લોકસ્મિં, તથાગતપ્પવેદિતસ્સ ધમ્મવિનયસ્સ દેસિતસ્સ વિઞ્ઞાતા [વિઞ્ઞાતસ્સ (સી॰ પી॰) અ॰ નિ॰ ૫.૧૯૫] ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો પુગ્ગલો દુલ્લભો લોકસ્મિં, કતઞ્ઞૂ કતવેદી પુગ્ગલો દુલ્લભો લોકસ્મિં. ઇમેસં ખો, લિચ્છવી, પઞ્ચન્નં રતનાનં પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિ''ન્તિ. તતિયં.

૪. તિકણ્ડકીસુત્તં

૧૪૪. એકં સમયં ભગવા સાકેતે વિહરતિ તિકણ્ડકીવને [કણ્ડકીવને (સં॰ નિ॰ ૫.૯૦૨)]. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ભિક્ખવો''તિ. ''ભદન્તે''તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

''સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી [અપ્પટિક્કૂલે પટિક્કૂલસઞ્ઞી (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વિહરેય્ય. સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પટિકૂલે અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય. સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં અપ્પટિકૂલે ચ પટિકૂલે ચ પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય. સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય. સાધુ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાલેન કાલં પટિકૂલઞ્ચ અપ્પટિકૂલઞ્ચ તદુભયં અભિનિવજ્જેત્વા ઉપેક્ખકો વિહરેય્ય સતો સમ્પજાનો.

‘‘કિઞ્ચ [કથઞ્ચ (સી॰ પી॰ ક॰)], ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય? ‘મા મે રજનીયેસુ ધમ્મેસુ રાગો ઉદપાદી’તિ – ઇદં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય.

‘‘કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ પટિકૂલે અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય? ‘મા મે દોસનીયેસુ ધમ્મેસુ દોસો ઉદપાદી’તિ – ઇદં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ પટિકૂલે અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય.

‘‘કિઞ્ચ , ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ અપ્પટિકૂલે ચ પટિકૂલે ચ પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય? ‘મા મે રજનીયેસુ ધમ્મેસુ રાગો ઉદપાદિ, મા મે દોસનીયેસુ ધમ્મેસુ દોસો ઉદપાદી’તિ – ઇદં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ અપ્પટિકૂલે ચ પટિકૂલે ચ પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય.

‘‘કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય? ‘મા મે દોસનીયેસુ ધમ્મેસુ દોસો ઉદપાદિ, મા મે રજનીયેસુ ધમ્મેસુ રાગો ઉદપાદી’તિ – ઇદં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલે ચ અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરેય્ય.

‘‘કિઞ્ચ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ પટિકૂલઞ્ચ અપ્પટિકૂલઞ્ચ તદુભયં અભિનિવજ્જેત્વા ઉપેક્ખકો વિહરેય્ય? ‘સતો સમ્પજાનો મા મે ક્વચનિ [ક્વચિનિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] કત્થચિ કિઞ્ચનં [કિઞ્ચન (સી॰ પી॰)] રજનીયેસુ ધમ્મેસુ રાગો ઉદપાદિ, મા મે ક્વચનિ કત્થચિ કિઞ્ચનં દોસનીયેસુ ધમ્મેસુ દોસો ઉદપાદિ, મા મે ક્વચનિ કત્થચિ કિઞ્ચનં મોહનીયેસુ ધમ્મેસુ મોહો ઉદપાદી’તિ – ઇદં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અત્થવસં પટિચ્ચ પટિકૂલઞ્ચ અપ્પટિકૂલઞ્ચ તદુભયં અભિનિવજ્જેત્વા ઉપેક્ખકો વિહરેય્ય સતો સમ્પજાનો’’તિ. ચતુત્થં.

૫. નિરયસુત્તં

૧૪૫. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ, મુસાવાદી હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. મિત્તસુત્તં

૧૪૬. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ મિત્તો ન સેવિતબ્બો. કતમેહિ પઞ્ચહિ? કમ્મન્તં કારેતિ, અધિકરણં આદિયતિ, પામોક્ખેસુ ભિક્ખૂસુ પટિવિરુદ્ધો હોતિ, દીઘચારિકં અનવત્થચારિકં [અવત્થાનચારિકં (સ્યા॰)] અનુયુત્તો વિહરતિ, નપ્પટિબલો હોતિ કાલેન કાલં ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતું સમાદપેતું સમુત્તેજેતું સમ્પહંસેતું. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ મિત્તો ન સેવિતબ્બો.

“પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ મિત્તો સેવિતબ્બો. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન કમ્મન્તં કારેતિ, ન અધિકરણં આદિયતિ, ન પામોક્ખેસુ ભિક્ખૂસુ પટિવિરુદ્ધો હોતિ, ન દીઘચારિકં અનવત્થચારિકં અનુયુત્તો વિહરતિ, પટિબલો હોતિ કાલેન કાલં ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતું સમાદપેતું સમુત્તેજેતું સમ્પહંસેતું. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ મિત્તો સેવિતબ્બો”તિ. છટ્ઠં.

૭. અસપ્પુરિસદાનસુત્તં

૧૪૭. “પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, અસપ્પુરિસદાનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? અસક્કચ્ચં દેતિ, અચિત્તીકત્વા [અચિત્તિકત્વા (પી॰), અચિતિં કત્વા (સ્યા॰), અચિત્તિં કત્વા (ક॰)] દેતિ, અસહત્થા દેતિ, અપવિદ્ધં [અપવિટ્ટં (સ્યા॰ કં॰)] દેતિ, અનાગમનદિટ્ઠિકો દેતિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ અસપ્પુરિસદાનાનિ.

“પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, સપ્પુરિસદાનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સક્કચ્ચં દેતિ, ચિત્તીકત્વા દેતિ, સહત્થા દેતિ, અનપવિદ્ધં દેતિ, આગમનદિટ્ઠિકો દેતિ. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સપ્પુરિસદાનાની”તિ. સત્તમં.

૮. સપ્પુરિસદાનસુત્તં

૧૪૮. “પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, સપ્પુરિસદાનાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાય દાનં દેતિ, સક્કચ્ચં દાનં દેતિ, કાલેન દાનં દેતિ, અનુગ્ગહિતચિત્તો [અનગ્ગહિતચિત્તો (સી॰)] દાનં દેતિ, અત્તાનઞ્ચ પરઞ્ચ અનુપહચ્ચ દાનં દેતિ.

“સદ્ધાય ખો પન, ભિક્ખવે, દાનં દત્વા યત્થ યત્થ તસ્સ દાનસ્સ વિપાકો નિબ્બત્તતિ, અડ્ઢો ચ હોતિ મહદ્ધનો મહાભોગો, અભિરૂપો ચ હોતિ દસ્સનીયો પાસાદિકો પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતો.

“સક્કચ્ચં ખો પન, ભિક્ખવે, દાનં દત્વા યત્થ યત્થ તસ્સ દાનસ્સ વિપાકો નિબ્બત્તતિ, અડ્ઢો ચ હોતિ મહદ્ધનો મહાભોગો. યેપિસ્સ તે હોન્તિ પુત્તાતિ વા દારાતિ વા દાસાતિ વા પેસ્સાતિ વા કમ્મકરાતિ [કમ્મકારાતિ (ક॰)] વા, તેપિ સુસ્સૂસન્તિ સોતં ઓદહન્તિ અઞ્ઞા ચિત્તં ઉપટ્ઠપેન્તિ.

“કાલેન ખો પન, ભિક્ખવે, દાનં દત્વા યત્થ યત્થ તસ્સ દાનસ્સ વિપાકો નિબ્બત્તતિ, અડ્ઢો ચ હોતિ મહદ્ધનો મહાભોગો; કાલાગતા ચસ્સ અત્થા પચુરા હોન્તિ.

“અનુગ્ગહિતચિત્તો ખો પન, ભિક્ખવે, દાનં દત્વા યત્થ યત્થ તસ્સ દાનસ્સ વિપાકો નિબ્બત્તતિ, અડ્ઢો ચ હોતિ મહદ્ધનો મહાભોગો; ઉળારેસુ ચ પઞ્ચસુ કામગુણેસુ ભોગાય ચિત્તં નમતિ.

“અત્તાનઞ્ચ પરઞ્ચ અનુપહચ્ચ ખો પન, ભિક્ખવે, દાનં દત્વા યત્થ યત્થ તસ્સ દાનસ્સ વિપાકો નિબ્બત્તતિ, અડ્ઢો ચ હોતિ મહદ્ધનો મહાભોગો; ન ચસ્સ કુતોચિ ભોગાનં ઉપઘાતો આગચ્છતિ અગ્ગિતો વા ઉદકતો વા રાજતો વા ચોરતો વા અપ્પિયતો વા દાયાદતો વા [અપ્પિયતો વા દાયાદતો વા (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), અપ્પિયદાયાદતો વા (ક॰)]. ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સપ્પુરિસદાનાની”તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમસમયવિમુત્તસુત્તં

૧૪૯. ''પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મા સમયવિમુત્તસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? કમ્મારામતા, ભસ્સારામતા, નિદ્દારામતા , સઙ્ગણિકારામતા, યથાવિમુત્તં ચિત્તં ન પચ્ચવેક્ખતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સમયવિમુત્તસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ.

''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સમયવિમુત્તસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ન કમ્મારામતા, ન ભસ્સારામતા, ન નિદ્દારામતા, ન સઙ્ગણિકારામતા, યથાવિમુત્તં ચિત્તં પચ્ચવેક્ખતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સમયવિમુત્તસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી''તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયસમયવિમુત્તસુત્તં

૧૫૦. [કથા॰ ૨૬૭] ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સમયવિમુત્તસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? કમ્મારામતા, ભસ્સારામતા, નિદ્દારામતા, ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા, ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સમયવિમુત્તસ્સ ભિક્ખુનો પરિહાનાય સંવત્તન્તિ.

''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સમયવિમુત્તસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ન કમ્મારામતા, ન ભસ્સારામતા, ન નિદ્દારામતા, ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતા, ભોજને મત્તઞ્ઞુતા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સમયવિમુત્તસ્સ ભિક્ખુનો અપરિહાનાય સંવત્તન્તી''તિ. દસમં.

તિકણ્ડકીવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

દત્વા અવજાનાતિ આરભતિ ચ, સારન્દદ તિકણ્ડ નિરયેન ચ;
મિત્તો અસપ્પુરિસસપ્પુરિસેન, સમયવિમુત્તં અપરે દ્વેતિ.

તતિયપણ્ણાસકં સમત્તં.

૪. ચતુત્થપણ્ણાસકં

(૧૬) ૧. સદ્ધમ્મવગ્ગો

૧. પઠમસમ્મત્તનિયામસુત્તં

૧૫૧. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તોપિ સદ્ધમ્મં અભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? કથં પરિભોતિ, કથિકં [કથિતં (ક॰)] પરિભોતિ, અત્તાનં પરિભોતિ, વિક્ખિત્તચિત્તો ધમ્મં સુણાતિ, અનેકગ્ગચિત્તો અયોનિસો ચ [અયોનિસો (સ્યા॰ કં॰)] મનસિ કરોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તોપિ સદ્ધમ્મં અભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તો સદ્ધમ્મં ભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન કથં પરિભોતિ, ન કથિકં પરિભોતિ, ન અત્તાનં પરિભોતિ, અવિક્ખિત્તચિત્તો ધમ્મં સુણાતિ, એકગ્ગચિત્તો યોનિસો ચ મનસિ કરોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તો સદ્ધમ્મં ભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્ત’’ન્તિ. પઠમં.

૨. દુતિયસમ્મત્તનિયામસુત્તં

૧૫૨. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તોપિ સદ્ધમ્મં અભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? કથં પરિભોતિ, કથિકં પરિભોતિ, અત્તાનં પરિભોતિ, દુપ્પઞ્ઞો હોતિ જળો એળમૂગો, અનઞ્ઞાતે અઞ્ઞાતમાની હોતિ. ઇમેહિ ખો , ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તોપિ સદ્ધમ્મં અભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં.

‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તો સદ્ધમ્મં ભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન કથં પરિભોતિ, ન કથિકં પરિભોતિ, ન અત્તાનં પરિભોતિ, પઞ્ઞવા હોતિ અજળો અનેળમૂગો, ન અનઞ્ઞાતે અઞ્ઞાતમાની હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તો સદ્ધમ્મં ભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્ત’’ન્તિ. દુતિયં.

૩. તતિયસમ્મત્તનિયામસુત્તં

૧૫૩. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તોપિ સદ્ધમ્મં અભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? મક્ખી ધમ્મં સુણાતિ મક્ખપરિયુટ્ઠિતો, ઉપારમ્ભચિત્તો [સઉપારમ્ભચિત્તો (સ્યા॰ કં॰)] ધમ્મં સુણાતિ રન્ધગવેસી, ધમ્મદેસકે આહતચિત્તો હોતિ ખીલજાતો [ખિલજાતો (સ્યા॰ પી॰)], દુપ્પઞ્ઞો હોતિ જળો એળમૂગો, અનઞ્ઞાતે અઞ્ઞાતમાની હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તોપિ સદ્ધમ્મં અભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તો સદ્ધમ્મં ભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અમક્ખી ધમ્મં સુણાતિ ન મક્ખપરિયુટ્ઠિતો, અનુપારમ્ભચિત્તો ધમ્મં સુણાતિ ન રન્ધગવેસી, ધમ્મદેસકે અનાહતચિત્તો હોતિ અખીલજાતો, પઞ્ઞવા હોતિ અજળો અનેળમૂગો, ન અનઞ્ઞાતે અઞ્ઞાતમાની

હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સુણન્તો સદ્ધમ્મં ભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્ત''ન્તિ. તતિયં.

૪. પઠમસદ્ધમ્મસમ્મોસસુત્તં

૧૫૪. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ન સક્કચ્ચં ધમ્મં સુણન્તિ, ન સક્કચ્ચં ધમ્મં પરિયાપુણન્તિ, ન સક્કચ્ચં ધમ્મં ધારેન્તિ, ન સક્કચ્ચં ધાતાનં [ધતાનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખન્તિ, ન સક્કચ્ચં અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મં પટિપજ્જન્તિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ.

''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સક્કચ્ચં ધમ્મં સુણન્તિ, સક્કચ્ચં ધમ્મં પરિયાપુણન્તિ, સક્કચ્ચં ધમ્મં ધારેન્તિ, સક્કચ્ચં ધાતાનં ધમ્માનં અત્થં ઉપપરિક્ખન્તિ, સક્કચ્ચં અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મં પટિપજ્જન્તિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તન્તી''તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયસદ્ધમ્મસમ્મોસસુત્તં

૧૫૫. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ધમ્મં ન પરિયાપુણન્તિ – સુત્તં, ગેય્યં, વેય્યાકરણં, ગાથં, ઉદાનં, ઇતિવુત્તકં, જાતકં, અબ્ભુતધમ્મં, વેદલ્લં. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ન વિત્થારેન પરેસં દેસેન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ન વિત્થારેન પરં [પરેસં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), પરે (?)] વાચેન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ન વિત્થારેન સજ્ઝાયં કરોન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ન ચેતસા અનુવિતક્કેન્તિ અનુવિચારેન્તિ મનસાનુપેક્ખન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ.

''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ધમ્મં પરિયાપુણન્તિ – સુત્તં, ગેય્યં, વેય્યાકરણં, ગાથં, ઉદાનં, ઇતિવુત્તકં, જાતકં, અબ્ભુતધમ્મં, વેદલ્લં. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન પરેસં દેસેન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન પરં વાચેન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે , ભિક્ખૂ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં વિત્થારેન સજ્ઝાયં કરોન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ યથાસુતં યથાપરિયત્તં ધમ્મં ચેતસા અનુવિતક્કેન્તિ અનુવિચારેન્તિ મનસાનુપેક્ખન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તન્તી”તિ. પઞ્ચમં.

૬. તતિયસદ્ધમ્મસમ્મોસસુત્તં

૧૫૬. [અ॰ નિ॰ ૪.૧૬૦] “પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ દુગ્ગહિતં સુત્તન્તં પરિયાપુણન્તિ દુન્નિક્ખિત્તેહિ પદબ્યઞ્જનેહિ . દુન્નિક્ખિત્તસ્સ, ભિક્ખવે, પદબ્યઞ્જનસ્સ અત્થોપિ દુન્નયો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ દુબ્બચા હોન્તિ, દોવચસ્સકરણેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા, અક્ખમા અપ્પદક્ખિણગ્ગાહિનો અનુસાસનિં. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, યે તે ભિક્ખૂ બહુસ્સુતા આગતાગમા ધમ્મધરા વિનયધરા માતિકાધરા, તે ન સક્કચ્ચં સુત્તન્તં પરં વાચેન્તિ; તેસં અચ્ચયેન છિન્નમૂલકો સુત્તન્તો હોતિ અપ્પટિસરણો. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, થેરા ભિક્ખૂ બાહુલિકા હોન્તિ સાથલિકા ઓક્કમને પુબ્બઙ્ગમા પવિવેકે નિક્ખિત્તધુરા , ન વીરિયં આરભન્તિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. તેસં પચ્છિમા જનતા દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ. સાપિ હોતિ બાહુલિકા સાથલિકા ઓક્કમને પુબ્બઙ્ગમા પવિવેકે નિક્ખિત્તધુરા, ન વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સઙ્ઘો ભિન્નો હોતિ. સઙ્ઘે ખો પન, ભિક્ખવે, ભિન્ને અઞ્ઞમઞ્ઞં અક્કોસા ચ હોન્તિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિભાસા ચ હોન્તિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિક્ખેપા ચ હોન્તિ, અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિચ્ચજના [પરિચ્ચજા (સ્યા॰ કં॰)] ચ હોન્તિ. તત્થ અપ્પસન્ના ચેવ નપ્પસીદન્તિ, પસન્નાનઞ્ચ એકચ્ચાનં અઞ્ઞથત્તં હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ સમ્મોસાય અન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ.

“પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તન્તિ. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સુગ્ગહિતં સુત્તન્તં પરિયાપુણન્તિ સુનિક્ખિત્તેહિ પદબ્યઞ્જનેહિ. સુનિક્ખિત્તસ્સ, ભિક્ખવે, પદબ્યઞ્જનસ્સ અત્થોપિ સુનયો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ સુવચા હોન્તિ સોવચસ્સકરણેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા, ખમા પદક્ખિણગ્ગાહિનો અનુસાસનિં. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, યે તે ભિક્ખૂ બહુસ્સુતા આગતાગમા ધમ્મધરા વિનયધરા માતિકાધરા, તે સક્કચ્ચં સુત્તન્તં પરં વાચેન્તિ; તેસં અચ્ચયેન ન છિન્નમૂલકો [અચ્છિન્નમૂલકો (ક॰) અ॰ નિ॰ ૪.૧૬૦] સુત્તન્તો હોતિ સપ્પટિસરણો. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, થેરા ભિક્ખૂ ન બાહુલિકા હોન્તિ ન સાથલિકા, ઓક્કમને નિક્ખિત્તધુરા પવિવેકે પુબ્બઙ્ગમા; વીરિયં આરભન્તિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. તેસં પચ્છિમા જનતા દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ. સાપિ હોતિ ન બાહુલિકા ન સાથલિકા, ઓક્કમને નિક્ખિત્તધુરા પવિવેકે પુબ્બઙ્ગમા, વીરિયં આરભતિ અપ્પત્તસ્સ પત્તિયા અનધિગતસ્સ અધિગમાય અસચ્છિકતસ્સ સચ્છિકિરિયાય. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તતિ.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સઙ્ઘો સમગ્ગો સમ્મોદમાનો અવિવદમાનો એકુદ્દેસો ફાસું વિહરતિ. સઙ્ઘે ખો પન, ભિક્ખવે, સમગ્ગે ન ચેવ અઞ્ઞમઞ્ઞં અક્કોસા હોન્તિ, ન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિભાસા હોન્તિ, ન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિક્ખેપા હોન્તિ, ન ચ અઞ્ઞમઞ્ઞં પરિચ્ચજના હોન્તિ. તત્થ અપ્પસન્ના ચેવ પસીદન્તિ, પસન્નાનઞ્ચ ભિય્યોભાવો હોતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો ધમ્મો સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મા સદ્ધમ્મસ્સ ઠિતિયા અસમ્મોસાય અનન્તરધાનાય સંવત્તન્તી”તિ. છટ્ઠં.

૭. દુક્કથાસુત્તં

૧૫૭. “પઞ્ચન્નં , ભિક્ખવે, પુગ્ગલાનં કથા દુક્કથા પુગ્ગલે પુગ્ગલં [પુગ્ગલં પુગ્ગલં (સી॰ પી॰)] ઉપનિધાય. કતમેસં પઞ્ચન્નં? અસ્સદ્ધસ્સ, ભિક્ખવે, સદ્ધાકથા દુક્કથા; દુસ્સીલસ્સ સીલકથા દુક્કથા; અપ્પસ્સુતસ્સ બાહુસચ્ચકથા દુક્કથા; મચ્છરિસ્સ [મચ્છરિયસ્સ (સી॰ પી॰ ક॰)] ચાગકથા દુક્કથા; દુપ્પઞ્ઞસ્સ પઞ્ઞાકથા દુક્કથા.

“કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, અસ્સદ્ધસ્સ સદ્ધાકથા દુક્કથા? અસ્સદ્ધો, ભિક્ખવે, સદ્ધાકથાય કચ્છમાનાય અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, સદ્ધાસમ્પદં અત્તનિ ન સમનુપસ્સતિ [ન સમ્પસ્સતિ (સી॰)], ન ચ લભતિ તતોનિદાનં પીતિપામોજ્જં. તસ્મા અસ્સદ્ધસ્સ સદ્ધાકથા દુક્કથા.

“કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, દુસ્સીલસ્સ સીલકથા દુક્કથા? દુસ્સીલો, ભિક્ખવે, સીલકથાય કચ્છમાનાય અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તઞ્હિ સો

, ભિક્ખવે, સીલસમ્પદં અત્તનિ ન સમનુપસ્સતિ ન ચ લભતિ તતોનિદાનં પીતિપામોજ્જં. તસ્મા દુસ્સીલસ્સ સીલકથા દુક્કથા.

‘‘કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, અપ્પસ્સુતસ્સ બાહુસચ્ચકથા દુક્કથા? અપ્પસ્સુતો, ભિક્ખવે, બાહુસચ્ચકથાય કચ્છમાનાય અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, સુતસમ્પદં અત્તનિ ન સમનુપસ્સતિ, ન ચ લભતિ તતોનિદાનં પીતિપામોજ્જં. તસ્મા અપ્પસ્સુતસ્સ બાહુસચ્ચકથા દુક્કથા.

‘‘કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, મચ્છરિસ્સ ચાગકથા દુક્કથા? મચ્છરી, ભિક્ખવે, ચાગકથાય કચ્છમાનાય અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ . તં કિસ્સ હેતુ? તઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, ચાગસમ્પદં અત્તનિ ન સમનુપસ્સતિ ન ચ લભતિ તતોનિદાનં પીતિપામોજ્જં. તસ્મા મચ્છરિસ્સ ચાગકથા દુક્કથા.

‘‘કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, દુપ્પઞ્ઞસ્સ પઞ્ઞાકથા દુક્કથા? દુપ્પઞ્ઞો, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાકથાય કચ્છમાનાય અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાસમ્પદં અત્તનિ ન સમનુપસ્સતિ, ન ચ લભતિ તતોનિદાનં પીતિપામોજ્જં. તસ્મા દુપ્પઞ્ઞસ્સ પઞ્ઞાકથા દુક્કથા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં પુગ્ગલાનં કથા દુક્કથા પુગ્ગલે પુગ્ગલં ઉપનિધાય.

‘‘પઞ્ચન્નં, ભિક્ખવે, પુગ્ગલાનં કથા સુકથા પુગ્ગલે પુગ્ગલં ઉપનિધાય. કતમેસં પઞ્ચન્નં? સદ્ધસ્સ, ભિક્ખવે, સદ્ધાકથા સુકથા; સીલવતો સીલકથા સુકથા; બહુસ્સુતસ્સ બાહુસચ્ચકથા સુકથા; ચાગવતો ચાગકથા સુકથા; પઞ્ઞવતો પઞ્ઞાકથા સુકથા.

‘‘કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધસ્સ સદ્ધાકથા સુકથા? સદ્ધો, ભિક્ખવે, સદ્ધાકથાય કચ્છમાનાય નાભિસજ્જતિ ન કુપ્પતિ ન બ્યાપજ્જતિ ન પતિત્થીયતિ ન કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, સદ્ધાસમ્પદં અત્તનિ સમનુપસ્સતિ લભતિ ચ તતોનિદાનં પીતિપામોજ્જં . તસ્મા સદ્ધસ્સ સદ્ધાકથા સુકથા.

‘‘કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, સીલવતો સીલકથા સુકથા? સીલવા, ભિક્ખવે, સીલકથાય કચ્છમાનાય નાભિસજ્જતિ ન કુપ્પતિ ન બ્યાપજ્જતિ ન પતિત્થીયતિ ન કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, સીલસમ્પદં અત્તનિ સમનુપસ્સતિ, લભતિ ચ તતોનિદાનં પીતિપામોજ્જં. તસ્મા સીલવતો સીલકથા સુકથા.

‘‘કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, બહુસ્સુતસ્સ બાહુસચ્ચકથા સુકથા? બહુસ્સુતો, ભિક્ખવે, બાહુસચ્ચકથાય કચ્છમાનાય નાભિસજ્જતિ ન કુપ્પતિ ન બ્યાપજ્જતિ ન પતિત્થીયતિ ન કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, સુતસમ્પદં અત્તનિ સમનુપસ્સતિ, લભતિ ચ તતોનિદાનં પીતિપામોજ્જં. તસ્મા બહુસ્સુતસ્સ બાહુસચ્ચકથા સુકથા.

‘‘કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, ચાગવતો ચાગકથા સુકથા? ચાગવા, ભિક્ખવે, ચાગકથાય કચ્છમાનાય નાભિસજ્જતિ ન કુપ્પતિ ન બ્યાપજ્જતિ ન પતિત્થીયતિ ન કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, ચાગસમ્પદં અત્તનિ સમનુપસ્સતિ, લભતિ ચ તતોનિદાનં પીતિપામોજ્જં. તસ્મા ચાગવતો ચાગકથા સુકથા.

‘‘કસ્મા ચ, ભિક્ખવે, પઞ્ઞવતો પઞ્ઞાકથા સુકથા? પઞ્ઞવા, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાકથાય કચ્છમાનાય નાભિસજ્જતિ ન કુપ્પતિ ન બ્યાપજ્જતિ ન પતિત્થીયતિ ન કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. તં કિસ્સ હેતુ? તઞ્હિ સો, ભિક્ખવે, પઞ્ઞાસમ્પદં અત્તનિ સમનુપસ્સતિ લભતિ ચ તતોનિદાનં પીતિપામોજ્જં. તસ્મા પઞ્ઞવતો પઞ્ઞાકથા સુકથા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં પુગ્ગલાનં કથા સુકથા પુગ્ગલે પુગ્ગલં ઉપનિધાયા’’તિ. સત્તમં.

૮. સારજ્જસુત્તં

૧૫૮. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સારજ્જં ઓક્કન્તો [ઓક્કમન્તો (ક॰)] હોતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસ્સદ્ધો હોતિ, દુસ્સીલો હોતિ, અપ્પસ્સુતો હોતિ, કુસીતો હોતિ, દુપ્પઞ્ઞો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ સારજ્જં ઓક્કન્તો હોતિ.

‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ વિસારદો હોતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સદ્ધો હોતિ, સીલવા હોતિ, બહુસ્સુતો હોતિ, આરદ્ધવીરિયો હોતિ, પઞ્ઞવા હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ વિસારદો હોતી’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. ઉદાયીસુત્તં

૧૫૯. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા કોસમ્બિયં વિહરતિ ઘોસિતારામે. તેન ખો પન સમયેન આયસ્મા ઉદાયી મહતિયા ગિહિપરિસાય પરિવુતો ધમ્મં દેસેન્તો નિસિન્નો હોતિ. અદ્દસા ખો આયસ્મા આનન્દો આયસ્મન્તં ઉદાયિં મહતિયા ગિહિપરિસાય પરિવુતં ધમ્મં દેસેન્તં નિસિન્નં. દિસ્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘આયસ્મા, ભન્તે, ઉદાયી મહતિયા ગિહિપરિસાય પરિવુતો ધમ્મં દેસેતી’’તિ [દેસેન્તો નિસિન્નો’’તિ (સ્યા॰)].

‘‘ન ખો, આનન્દ , સુકરં પરેસં ધમ્મં દેસેતું. પરેસં, આનન્દ, ધમ્મં દેસેન્તેન પઞ્ચ ધમ્મે અજ્ઝત્તં ઉપટ્ઠાપેત્વા પરેસં ધમ્મો દેસેતબ્બો. કતમે પઞ્ચ? ‘અનુપુબ્બિં કથં [આનુપુબ્બિકથં (સી॰), અનુપુબ્બિકથં (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] કથેસ્સામી’તિ પરેસં ધમ્મો દેસેતબ્બો; ‘પરિયાયદસ્સાવી કથં કથેસ્સામી’તિ પરેસં ધમ્મો દેસેતબ્બો; ‘અનુદ્દયતં પટિચ્ચ કથં કથેસ્સામી’તિ પરેસં ધમ્મો દેસેતબ્બો; ‘ન આમિસન્તરો કથં કથેસ્સામી’તિ પરેસં ધમ્મો દેસેતબ્બો; ‘અત્તાનઞ્ચ પરઞ્ચ અનુપહચ્ચ કથં કથેસ્સામી’તિ પરેસં ધમ્મો દેસેતબ્બો. ન ખો, આનન્દ, સુકરં પરેસં ધમ્મં દેસેતું. પરેસં, આનન્દ, ધમ્મં દેસેન્તેન ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે અજ્ઝત્તં ઉપટ્ઠાપેત્વા પરેસં ધમ્મો દેસેતબ્બો’’તિ. નવમં.

૧૦. દુપ્પટિવિનોદયસુત્તં

૧૬૦. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ઉપ્પન્ના દુપ્પટિવિનોદયા. કતમે પઞ્ચ? ઉપ્પન્નો રાગો દુપ્પટિવિનોદયો, ઉપ્પન્નો દોસો દુપ્પટિવિનોદયો, ઉપ્પન્નો મોહો દુપ્પટિવિનોદયો, ઉપ્પન્નં પટિભાનં દુપ્પટિવિનોદયં, ઉપ્પન્નં ગમિકચિત્તં દુપ્પટિવિનોદયં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ઉપ્પન્ના દુપ્પટિવિનોદયા''તિ. દસમં.

સદ્ધમ્મવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

તયો સમ્મત્તનિયામા, તયો સદ્ધમ્મસમ્મોસા;
દુક્કથા ચેવ સારજ્જં, ઉદાયિદુબ્બિનોદયાતિ.

(૧૭) ૨. આઘાતવગ્ગો

૧. પઠમઆઘાતપટિવિનયસુત્તં

૧૬૧. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આઘાતપટિવિનયા યત્થ ભિક્ખુનો ઉપ્પન્નો આઘાતો સબ્બસો પટિવિનેતબ્બો. કતમે પઞ્ચ? યસ્મિં, ભિક્ખવે, પુગ્ગલે આઘાતો જાયેથ, મેત્તા તસ્મિં પુગ્ગલે ભાવેતબ્બા; એવં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો. યસ્મિં, ભિક્ખવે, પુગ્ગલે આઘાતો જાયેથ, કરુણા તસ્મિં પુગ્ગલે ભાવેતબ્બા; એવં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો. યસ્મિં, ભિક્ખવે, પુગ્ગલે આઘાતો જાયેથ, ઉપેક્ખા તસ્મિં પુગ્ગલે ભાવેતબ્બા; એવં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો. યસ્મિં, ભિક્ખવે, પુગ્ગલે આઘાતો જાયેથ, અસતિઅમનસિકારો તસ્મિં પુગ્ગલે આપજ્જિતબ્બો; એવં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો. યસ્મિં , ભિક્ખવે, પુગ્ગલે આઘાતો જાયેથ, કમ્મસ્સકતા તસ્મિં પુગ્ગલે અધિટ્ઠાતબ્બા – ‘કમ્મસ્સકો અયમાયસ્મા કમ્મદાયાદો કમ્મયોનિ કમ્મબન્ધુ કમ્મપ્પટિસરણો, યં કમ્મં કરિસ્સતિ કલ્યાણં વા પાપકં વા તસ્સ દાયાદો ભવિસ્સતી’તિ; એવં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આઘાતપટિવિનયા, યત્થ ભિક્ખુનો ઉપ્પન્નો આઘાતો સબ્બસો પટિવિનેતબ્બો’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયઆઘાતપટિવિનયસુત્તં

૧૬૨. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘આવુસો ભિક્ખવે’’તિ. ‘‘આવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ –

‘‘પઞ્ચિમે, આવુસો, આઘાતપટિવિનયા યત્થ ભિક્ખુનો ઉપ્પન્નો આઘાતો સબ્બસો પટિવિનેતબ્બો. કતમે પઞ્ચ? ઇધાવુસો, એકચ્ચો પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધકાયસમાચારો હોતિ પરિસુદ્ધવચીસમાચારો; એવરૂપેપિ, આવુસો, પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો. ઇધ પનાવુસો, એકચ્ચો પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધવચીસમાચારો હોતિ પરિસુદ્ધકાયસમાચારો; એવરૂપેપિ, આવુસો, પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો. ઇધ પનાવુસો, એકચ્ચો પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધકાયસમાચારો હોતિ અપરિસુદ્ધવચીસમાચારો, લભતિ ચ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં; એવરૂપેપિ, આવુસો, પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો. ઇધ પનાવુસો, એકચ્ચો પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધકાયસમાચારો હોતિ અપરિસુદ્ધવચીસમાચારો, ન ચ લભતિ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં; એવરૂપેપિ, આવુસો, પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો. ઇધ પનાવુસો, એકચ્ચો પુગ્ગલો પરિસુદ્ધકાયસમાચારો પરિસુદ્ધવચીસમાચારો, લભતિ ચ કાલેન વા કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં; એવરૂપેપિ, આવુસો, પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો.

‘‘તત્રાવુસો, ય્વાયં પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધકાયસમાચારો પરિસુદ્ધવચીસમાચારો, કથં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો? સેય્યથાપિ, આવુસો, ભિક્ખુ પંસુકૂલિકો રથિયાય નન્તકં દિસ્વા વામેન પાદેન નિગ્ગણ્હિત્વા દક્ખિણેન પાદેન પત્થરિત્વા [વિત્થારેત્વા (સી॰ પી॰)], યો તત્થ સારો તં પરિપાતેત્વા આદાય પક્કમેય્ય; એવમેવં ખ્વાવુસો, ય્વાયં પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધકાયસમાચારો પરિસુદ્ધવચીસમાચારો, યાસ્સ અપરિસુદ્ધકાયસમાચારતા ન સાસ્સ તસ્મિં સમયે મનસિ કાતબ્બા, યા ચ ખ્વાસ્સ પરિસુદ્ધવચીસમાચારતા સાસ્સ તસ્મિં સમયે મનસિ કાતબ્બા. એવં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો.

‘‘તત્રાવુસો, ય્વાયં પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધવચીસમાચારો પરિસુદ્ધકાયસમાચારો, કથં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો? સેય્યથાપિ, આવુસો, પોક્ખરણી સેવાલપણકપરિયોનદ્ધા. અથ પુરિસો આગચ્છેય્ય ઘમ્માભિતત્તો ઘમ્મપરેતો કિલન્તો તસિતો પિપાસિતો. સો તં પોક્ખરણિં ઓગાહેત્વા ઉભોહિ હત્થેહિ ઇતિચિતિ ચ સેવાલપણકં અપવિયૂહિત્વા અઞ્જલિના પિવિત્વા પક્કમેય્ય. એવમેવં ખો, આવુસો , ય્વાયં પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધવચીસમાચારો પરિસુદ્ધકાયસમાચારો, યાસ્સ અપરિસુદ્ધવચીસમાચારતા ન સાસ્સ તસ્મિં સમયે મનસિ કાતબ્બા, યા ચ ખ્વાસ્સ પરિસુદ્ધકાયસમાચારતા સાસ્સ તસ્મિં સમયે મનસિ કાતબ્બા. એવં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો.

‘‘તત્રાવુસો, ય્વાયં પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધકાયસમાચારો અપરિસુદ્ધવચીસમાચારો લભતિ ચ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં, કથં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો? સેય્યથાપિ, આવુસો, પરિત્તં ગોપદે [ગોપદકે (સી॰ સ્યા॰)] ઉદકં. અથ પુરિસો આગચ્છેય્ય ઘમ્માભિતત્તો ઘમ્મપરેતો કિલન્તો તસિતો પિપાસિતો. તસ્સ એવમસ્સ – ‘ઇદં ખો પરિત્તં ગોપદે ઉદકં. સચાહં અઞ્જલિના વા પિવિસ્સામિ ભાજનેન વા ખોભેસ્સામિપિ તં લોળેસ્સામિપિ તં અપેય્યમ્પિ તં કરિસ્સામિ. યંનૂનાહં ચતુક્કુણ્ડિકો [ચતુગુણ્ડિકો (સી॰), ચતુકુણ્ડિકો (સ્યા॰ કં॰ પી॰), ચતુકોણ્ડિકો (દી॰ નિ॰ ૩.૭)] નિપતિત્વા ગોપીતકં પિવિત્વા પક્કમેય્ય’ન્તિ. સો ચતુક્કુણ્ડિકો નિપતિત્વા ગોપીતકં પિવિત્વા પક્કમેય્ય. એવમેવં ખો, આવુસો, ય્વાયં પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધકાયસમાચારો અપરિસુદ્ધવચીસમાચારો લભતિ ચ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં, યાસ્સ અપરિસુદ્ધકાયસમાચારતા ન સાસ્સ તસ્મિં સમયે મનસિ કાતબ્બા; યાપિસ્સ અપરિસુદ્ધવચીસમાચારતા ન સાપિસ્સ તસ્મિં સમયે મનસિ કાતબ્બા. યઞ્ચ ખો સો લભતિ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં, તમેવસ્સ [તદેવસ્સ (સી॰ સ્યા॰)] તસ્મિં સમયે મનસિ કાતબ્બં. એવં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો.

‘‘તત્રાવુસો , ય્વાયં પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધકાયસમાચારો અપરિસુદ્ધવચીસમાચારો ન ચ લભતિ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં, કથં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો? સેય્યથાપિ, આવુસો, પુરિસો આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો અદ્ધાનમગ્ગપ્પટિપન્નો. તસ્સ પુરતોપિસ્સ દૂરે ગામો પચ્છતોપિસ્સ દૂરે ગામો. સો ન લભેય્ય સપ્પાયાનિ ભોજનાનિ, ન લભેય્ય સપ્પાયાનિ ભેસજ્જાનિ, ન લભેય્ય પતિરૂપં ઉપટ્ઠાકં, ન લભેય્ય ગામન્તનાયકં. તમેનં અઞ્ઞતરો પુરિસો પસ્સેય્ય અદ્ધાનમગ્ગપ્પટિપન્નો. સો તસ્મિં પુરિસે કારુઞ્ઞંયેવ ઉપટ્ઠાપેય્ય, અનુદ્દયંયેવ ઉપટ્ઠાપેય્ય, અનુકમ્પંયેવ ઉપટ્ઠાપેય્ય – ‘અહો વતાયં પુરિસો લભેય્ય સપ્પાયાનિ ભોજનાનિ, લભેય્ય સપ્પાયાનિ ભેસજ્જાનિ, લભેય્ય પતિરૂપં ઉપટ્ઠાકં, લભેય્ય ગામન્તનાયકં! તં કિસ્સ હેતુ? માયં [અયં (ક॰)] પુરિસો ઇધેવ અનયબ્યસનં આપજ્જી’તિ [આપજ્જેય્ય (ક॰)]! એવમેવં ખો, આવુસો, ય્વાયં પુગ્ગલો અપરિસુદ્ધકાયસમાચારો અપરિસુદ્ધવચીસમાચારો ન ચ લભતિ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં, એવરૂપેપિ [એવરૂપે (પી॰)], આવુસો, પુગ્ગલે કારુઞ્ઞંયેવ ઉપટ્ઠાપેતબ્બં અનુદ્દયાયેવ ઉપટ્ઠાપેતબ્બા અનુકમ્પાયેવ ઉપટ્ઠાપેતબ્બા – ‘અહો વત અયમાયસ્મા કાયદુચ્ચરિતં પહાય કાયસુચરિતં ભાવેય્ય, વચીદુચ્ચરિતં પહાય વચીસુચરિતં ભાવેય્ય, મનોદુચ્ચરિતં પહાય મનોસુચરિતં ભાવેય્ય ! તં કિસ્સ હેતુ? માયં આયસ્મા [અયમાયસ્મા (ક॰)] કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જી’તિ [ઉપપજ્જતીતિ (ક॰)]! એવં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો.

‘‘તત્રાવુસો , ય્વાયં પુગ્ગલો પરિસુદ્ધકાયસમાચારો પરિસુદ્ધવચીસમાચારો લભતિ ચ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં, કથં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો? સેય્યથાપિ, આવુસો, પોક્ખરણી અચ્છોદકા સાતોદકા સીતોદકા [અચ્છોદિકા સાતોદિકા સીતોદિકા (સી॰)] સેતકા [સેતોદકા (ક॰)] સુપતિત્થા રમણીયા

નાનારુક્ખેહિ સઞ્છન્ના. અથ પુરિસો આગચ્છેય્ય ઘમ્માભિતત્તો ઘમ્મપરેતો કિલન્તો તસિતો પિપાસિતો . સો તં પોક્ખરણિં ઓગાહેત્વા ન્હાત્વા ચ પિવિત્વા ચ પચ્ચુત્તરિત્વા તત્થેવ રુક્ખચ્છાયાય નિસીદેય્ય વા નિપજ્જેય્ય વા.

એવમેવં ખો, આવુસો, ય્વાયં પુગ્ગલો પરિસુદ્ધકાયસમાચારો પરિસુદ્ધવચીસમાચારો લભતિ ચ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં, યાપિસ્સ પરિસુદ્ધકાયસમાચારતા સાપિસ્સ તસ્મિં સમયે મનસિ કાતબ્બા; યાપિસ્સ પરિસુદ્ધવચીસમાચારતા સાપિસ્સ તસ્મિં સમયે મનસિ કાતબ્બા; યમ્પિ લભતિ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે મનસિ કાતબ્બં. એવં તસ્મિં પુગ્ગલે આઘાતો પટિવિનેતબ્બો. સમન્તપાસાદિકં, આવુસો, પુગ્ગલં આગમ્મ ચિત્તં પસીદતિ.

‘‘ઇમે ખો, આવુસો, પઞ્ચ આઘાતપટિવિનયા, યત્થ ભિક્ખુનો ઉપ્પન્નો આઘાતો સબ્બસો પટિવિનેતબ્બો’’તિ. દુતિયં.

૩. સાકચ્છસુત્તં

૧૬૩. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘આવુસો ભિક્ખવે’’તિ. ‘‘આવુસો’’તિ ખો તે ભિક્ખૂ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ પચ્ચસ્સોસું. આયસ્મા સારિપુત્તો એતદવોચ –

[અ॰ નિ॰ ૫.૬૫-૬૬] ‘‘પઞ્ચહાવુસો , ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં સાકચ્છો સબ્રહ્મચારીનં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ અત્તના ચ સીલસમ્પન્નો હોતિ, સીલસમ્પદાકથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, સમાધિસમ્પદાકથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, પઞ્ઞાસમ્પદાકથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિસમ્પદાકથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાકથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ. ઇમેહિ ખો, આવુસો, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલં સાકચ્છો સબ્રહ્મચારીન’’ન્તિ. તતિયં.

૪. સાજીવસુત્તં

૧૬૪. [અ॰ નિ॰ ૫.૬૫] તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ…પે॰… ‘‘પઞ્ચહિ, આવુસો, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલંસાજીવો સબ્રહ્મચારીનં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધાવુસો, ભિક્ખુ અત્તના ચ સીલસમ્પન્નો હોતિ , સીલસમ્પદાકથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, સમાધિસમ્પદાકથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, પઞ્ઞાસમ્પદાકથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિસમ્પદાકથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાકથાય ચ આગતં પઞ્હં બ્યાકત્તા હોતિ. ઇમેહિ ખો, આવુસો, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ અલંસાજીવો સબ્રહ્મચારીન’’ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. પઞ્હપુચ્છાસુત્તં

૧૬૫. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ…પે॰… ‘‘યો હિ કોચિ, આવુસો, પરં પઞ્હં પુચ્છતિ, સબ્બો સો પઞ્ચહિ ઠાનેહિ, એતેસં વા અઞ્ઞતરેન. કતમેહિ પઞ્ચહિ? મન્દત્તા મોમૂહત્તા [મોમુહત્તા (સી॰)] પરં પઞ્હં

પુચ્છતિ, પાપિચ્છો ઇચ્છાપકતો પરં પઞ્હં પુચ્છતિ, પરિભવં પરં પઞ્હં પુચ્છતિ, અઞ્ઞાતુકામો પરં પઞ્હં પુચ્છતિ, અથ વા પનેવંચિત્તો [અથ વા પકુપ્પન્તો (સી॰ પી॰)] પરં પઞ્હં પુચ્છતિ – 'સચે મે પઞ્હં પુટ્ઠો સમ્મદેવ બ્યાકરિસ્સતિ ઇચ્ચેતં કુસલં, નો ચે [નો ચ (સ્યા॰)] મે પઞ્હં પુટ્ઠો સમ્મદેવ બ્યાકરિસ્સતિ અહમસ્સ સમ્મદેવ બ્યાકરિસ્સામી'તિ. યો હિ કોચિ, આવુસો, પરં પઞ્હં પુચ્છતિ, સબ્બો સો ઇમેહિ પઞ્ચહિ ઠાનેહિ, એતેસં વા અઞ્ઞતરેન. અહં ખો પનાવુસો, એવંચિત્તો પરં પઞ્હં પુચ્છામિ – 'સચે મે પઞ્હં પુટ્ઠો સમ્મદેવ બ્યાકરિસ્સતિ ઇચ્ચેતં કુસલં, નો ચે મે પઞ્હં પુટ્ઠો સમ્મદેવ બ્યાકરિસ્સતિ, અહમસ્સ સમ્મદેવ બ્યાકરિસ્સામી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. નિરોધસુત્તં

૧૬૬. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ...પે॰... ''ઇધાવુસો, ભિક્ખુ સીલસમ્પન્નો સમાધિસમ્પન્નો પઞ્ઞાસમ્પન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ [સમાપજ્જેય્યપિ વુટ્ઠહેય્યપિ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] – અત્થેતં ઠાનં. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞં આરાધેય્ય, અતિક્કમ્મેવ કબળીકારાહારભક્ખાનં [કબળિંકારાહારભક્ખાનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] દેવાનં સહબ્યતં અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – અત્થેતં ઠાન''ન્તિ.

એવં વુત્તે આયસ્મા ઉદાયી આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ – ''અટ્ઠાનં ખો એતં, આવુસો સારિપુત્ત, અનવકાસો યં સો ભિક્ખુ અતિક્કમ્મેવ કબળીકારાહારભક્ખાનં દેવાનં સહબ્યતં અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – નત્થેતં ઠાન''ન્તિ.

દુતિયમ્પિ ખો...પે॰... તતિયમ્પિ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ઇધાવુસો, ભિક્ખુ સીલસમ્પન્નો સમાધિસમ્પન્નો પઞ્ઞાસમ્પન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – અત્થેતં ઠાનં. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞં આરાધેય્ય, અતિક્કમ્મેવ કબળીકારાહારભક્ખાનં દેવાનં સહબ્યતં અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – અત્થેતં ઠાન''ન્તિ.

તતિયમ્પિ ખો આયસ્મા ઉદાયી આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ – ''અટ્ઠાનં ખો એતં, આવુસો સારિપુત્ત , અનવકાસો યં સો ભિક્ખુ અતિક્કમ્મેવ કબળીકારાહારભક્ખાનં દેવાનં સહબ્યતં અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – નત્થેતં ઠાન''ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ એતદહોસિ – ''યાવતતિયકમ્પિ [યાવતતિયમ્પિ (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] ખો મે આયસ્મા ઉદાયી પટિક્કોસતિ, ન ચ મે કોચિ ભિક્ખુ અનુમોદતિ. યંનૂનાહં યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમેય્ય''ન્તિ. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ઇધાવુસો, ભિક્ખુ સીલસમ્પન્નો સમાધિસમ્પન્નો પઞ્ઞાસમ્પન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – અત્થેતં ઠાનં. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞં આરાધેય્ય, અતિક્કમ્મેવ કબળીકારાહારભક્ખાનં દેવાનં સહબ્યતં અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – અત્થેતં ઠાન''ન્તિ.

એવં વુત્તે આયસ્મા ઉદાયી આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ – ''અટ્ઠાનં ખો એતં, આવુસો સારિપુત્ત, અનવકાસો યં સો ભિક્ખુ અતિક્કમ્મેવ કબળીકારાહારભક્ખાનં દેવાનં સહબ્યતં અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો

સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – નત્થેતં ઠાન''ન્તિ.

દુતિયમ્પિ ખો…પે॰… તતિયમ્પિ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ઇધાવુસો, ભિક્ખુ સીલસમ્પન્નો સમાધિસમ્પન્નો પઞ્ઞાસમ્પન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – અત્થેતં ઠાનં . નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞં આરાધેય્ય, અતિક્કમ્મેવ કબળીકારાહારભક્ખાનં દેવાનં સહબ્યતં અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – અત્થેતં ઠાન''ન્તિ.

તતિયમ્પિ ખો આયસ્મા ઉદાયી આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ – ''અટ્ઠાનં ખો એતં, આવુસો સારિપુત્ત, અનવકાસો યં સો ભિક્ખુ અતિક્કમ્મેવ કબળીકારાહારભક્ખાનં દેવાનં સહબ્યતં અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – નત્થેતં ઠાન''ન્તિ.

અથ ખો આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ એતદહોસિ – ''ભગવતોપિ ખો મે સમ્મુખા આયસ્મા ઉદાયી યાવતતિયકં પટિક્કોસતિ, ન ચ મે કોચિ ભિક્ખુ અનુમોદતિ. યંનૂનાહં તુણ્હી અસ્સ''ન્તિ. અથ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો તુણ્હી અહોસિ.

અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં ઉદાયિં આમન્તેસિ – ''કં પન ત્વં, ઉદાયિ, મનોમયં કાયં પચ્ચેસી''તિ? ''યે તે, ભન્તે, દેવા અરૂપિનો સઞ્ઞામયા''તિ. ''કિં નુ ખો તુય્હં, ઉદાયિ, બાલસ્સ અબ્યત્તસ્સ ભણિતેન! ત્વમ્પિ નામ ભણિતબ્બં મઞ્ઞસી''તિ! અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં આનન્દં આમન્તેસિ – ''અત્થિ નામ, આનન્દ, થેરં ભિક્ખું વિહેસિયમાનં અજ્ઝુપેક્ખિસ્સથ . ન હિ નામ, આનન્દ, કારુઞ્ઞમ્પિ ભવિસ્સતિ થેરમ્હિ [બ્યત્તમ્હિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] ભિક્ખુમ્હિ વિહેસિયમાનમ્હી''તિ.

અથ ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સીલસમ્પન્નો સમાધિસમ્પન્નો પઞ્ઞાસમ્પન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – અત્થેતં ઠાનં. નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞં આરાધેય્ય , અતિક્કમ્મેવ કબળીકારાહારભક્ખાનં દેવાનં સહબ્યતં અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયં ઉપપન્નો સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધં સમાપજ્જેય્યાપિ વુટ્ઠહેય્યાપિ – અત્થેતં ઠાન''ન્તિ. ઇદમવોચ ભગવા. ઇદં વત્વાન સુગતો ઉટ્ઠાયાસના વિહારં પાવિસિ.

અથ ખો આયસ્મા આનન્દો અચિરપક્કન્તસ્સ ભગવતો યેનાયસ્મા ઉપવાણો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મન્તં ઉપવાણં એતદવોચ – ''ઇધાવુસો ઉપવાણ, અઞ્ઞે થેરે ભિક્ખૂ વિહેસેન્તિ. મયં તેન ન મુચ્ચામ. અનચ્છરિયં ખો, પનેતં આવુસો ઉપવાણ, યં ભગવા સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો એતદેવ આરબ્ભ ઉદાહરેય્ય યથા આયસ્મન્તંયેવેત્થ ઉપવાણં પટિભાસેય્ય. ઇદાનેવ અમ્હાકં સારજ્જં ઓક્કન્ત''ન્તિ. અથ ખો ભગવા સાયન્હસમયં પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો યેન ઉપટ્ઠાનસાલા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા પઞ્ઞત્તે આસને નિસીદિ. નિસજ્જ ખો ભગવા આયસ્મન્તં ઉપવાણં એતદવોચ –

''કતીહિ નુ ખો, ઉપવાણ, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા''તિ? ''પઞ્ચહિ, ભન્તે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભન્તે, થેરો ભિક્ખુ સીલવા હોતિ…પે॰… સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ…પે॰… દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; કલ્યાણવાચો હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો

વિસ્સટ્ઠાય અનેલગલાય [અનેલગળાય (સ્યા॰ કં॰)] અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; આસવાનં ખયા...પે॰... સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભન્તે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા''તિ.

''સાધુ સાધુ, ઉપવાણ! ઇમેહિ ખો, ઉપવાણ, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો થેરો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ. ઇમે ચે, ઉપવાણ, પઞ્ચ ધમ્મા થેરસ્સ ભિક્ખુનો ન સંવિજ્જેય્યું, તં સબ્રહ્મચારી ન સક્કરેય્યું ન ગરું કરેય્યું ન માનેય્યું ન પૂજેય્યું ખણ્ડિચ્ચેન પાલિચ્ચેન વલિત્તચતાય. યસ્મા ચ ખો, ઉપવાણ, ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા થેરસ્સ ભિક્ખુનો સંવિજ્જન્તિ, તસ્મા તં સબ્રહ્મચારી સક્કરોન્તિ ગરું કરોન્તિ માનેન્તિ પૂજેન્તી''તિ. છટ્ઠં.

૭. ચોદનાસુત્તં

૧૬૭. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ''ચોદકેન, આવુસો, ભિક્ખુના પરં ચોદેતુકામેન પઞ્ચ ધમ્મે અજ્ઝત્તં ઉપટ્ઠાપેત્વા પરો ચોદેતબ્બો''.

''કતમે પઞ્ચ? કાલેન વક્ખામિ, નો અકાલેન; ભૂતેન વક્ખામિ, નો અભૂતેન; સણ્હેન વક્ખામિ, નો ફરુસેન; અત્થસંહિતેન વક્ખામિ, નો અનત્થસંહિતેન; મેત્તચિત્તો [મેત્તચિત્તેન (સી॰ પી॰ ક॰) ચૂળવ॰ ૪૦૦ પસ્સિતબ્બં] વક્ખામિ, નો દોસન્તરો [દોસન્તરેન (સી॰ પી॰ ક॰)]. ચોદકેન, આવુસો, ભિક્ખુના પરં ચોદેતુકામેન ઇમે પઞ્ચ ધમ્મે અજ્ઝત્તં ઉપટ્ઠાપેત્વા પરો ચોદેતબ્બો.

''ઇધાહં , આવુસો, એકચ્ચં પુગ્ગલં પસ્સામિ અકાલેન ચોદિયમાનં નો કાલેન કુપિતં, અભૂતેન ચોદિયમાનં નો ભૂતેન કુપિતં, ફરુસેન ચોદિયમાનં નો સણ્હેન કુપિતં, અનત્થસંહિતેન ચોદિયમાનં નો અત્થસંહિતેન કુપિતં, દોસન્તરેન ચોદિયમાનં નો મેત્તચિત્તેન કુપિતં.

''અધમ્મચુદિતસ્સ, આવુસો, ભિક્ખુનો પઞ્ચહાકારેહિ અવિપ્પટિસારો ઉપદહાતબ્બો [ઉપદહિતબ્બો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] – 'અકાલેનાયસ્મા ચુદિતો નો કાલેન , અલં તે અવિપ્પટિસારાય; અભૂતેનાયસ્મા ચુદિતો નો ભૂતેન , અલં તે અવિપ્પટિસારાય; ફરુસેનાયસ્મા ચુદિતો નો સણ્હેન, અલં તે અવિપ્પટિસારાય ; અનત્થસંહિતેનાયસ્મા ચુદિતો નો અત્થસંહિતેન, અલં તે અવિપ્પટિસારાય; દોસન્તરેનાયસ્મા ચુદિતો નો મેત્તચિત્તેન, અલં તે અવિપ્પટિસારાયા'તિ. અધમ્મચુદિતસ્સ, આવુસો, ભિક્ખુનો ઇમેહિ પઞ્ચહાકારેહિ અવિપ્પટિસારો ઉપદહાતબ્બો.

''અધમ્મચોદકસ્સ, આવુસો, ભિક્ખુનો પઞ્ચહાકારેહિ વિપ્પટિસારો ઉપદહાતબ્બો – 'અકાલેન તે, આવુસો, ચોદિતો [ચુદિતો (સી॰ સ્યા॰ પી॰)] નો કાલેન, અલં તે વિપ્પટિસારાય; અભૂતેન તે, આવુસો, ચોદિતો નો ભૂતેન, અલં તે વિપ્પટિસારાય; ફરુસેન તે, આવુસો, ચોદિતો નો સણ્હેન, અલં તે વિપ્પટિસારાય; અનત્થસંહિતેન તે, આવુસો, ચોદિતો નો અત્થસંહિતેન, અલં તે વિપ્પટિસારાય; દોસન્તરેન તે, આવુસો, ચોદિતો નો મેત્તચિત્તેન, અલં તે વિપ્પટિસારાયા'તિ. અધમ્મચોદકસ્સ, આવુસો, ભિક્ખુનો ઇમેહિ પઞ્ચહાકારેહિ વિપ્પટિસારો ઉપદહાતબ્બો. તં કિસ્સ હેતુ? યથા ન અઞ્ઞોપિ ભિક્ખુ અભૂતેન ચોદેતબ્બં મઞ્ઞેય્યાતિ.

“ઇધ પનાહં, આવુસો, એકચ્ચં પુગ્ગલં પસ્સામિ કાલેન ચોદિયમાનં નો અકાલેન કુપિતં, ભૂતેન ચોદિયમાનં નો અભૂતેન કુપિતં, સણ્હેન ચોદિયમાનં નો ફરુસેન કુપિતં, અત્થસંહિતેન ચોદિયમાનં નો અનત્થસંહિતેન કુપિતં, મેત્તચિત્તેન ચોદિયમાનં નો દોસન્તરેન કુપિતં.

“ધમ્મચુદિતસ્સ, આવુસો, ભિક્ખુનો પઞ્ચહાકારેહિ વિપ્પટિસારો ઉપદહાતબ્બો – ‘કાલેનાયસ્મા ચુદિતો નો અકાલેન, અલં તે વિપ્પટિસારાય; ભૂતેનાયસ્મા ચુદિતો નો અભૂતેન, અલં તે વિપ્પટિસારાય; સણ્હેનાયસ્મા ચુદિતો નો ફરુસેન, અલં તે વિપ્પટિસારાય; અત્થસંહિતેનાયસ્મા ચુદિતો નો અનત્થસંહિતેન, અલં તે વિપ્પટિસારાય; મેત્તચિત્તેનાયસ્મા ચુદિતો નો દોસન્તરેન, અલં તે વિપ્પટિસારાયા’તિ. ધમ્મચુદિતસ્સ , આવુસો, ભિક્ખુનો ઇમેહિ પઞ્ચહાકારેહિ વિપ્પટિસારો ઉપદહાતબ્બો.

“ધમ્મચોદકસ્સ, આવુસો, ભિક્ખુનો પઞ્ચહાકારેહિ અવિપ્પટિસારો ઉપદહાતબ્બો – ‘કાલેન તે, આવુસો, ચોદિતો નો અકાલેન, અલં તે અવિપ્પટિસારાય; ભૂતેન તે, આવુસો, ચોદિતો નો અભૂતેન, અલં તે અવિપ્પટિસારાય; સણ્હેન તે, આવુસો, ચોદિતો નો ફરુસેન, અલં તે અવિપ્પટિસારાય; અત્થસંહિતેન તે, આવુસો, ચોદિતો નો અનત્થસંહિતેન, અલં તે અવિપ્પટિસારાય; મેત્તચિત્તેન તે, આવુસો, ચોદિતો નો દોસન્તરેન, અલં તે અવિપ્પટિસારાયા’તિ. ધમ્મચોદકસ્સ, આવુસો, ભિક્ખુનો ઇમેહિ પઞ્ચહાકારેહિ અવિપ્પટિસારો ઉપદહાતબ્બો. તં કિસ્સ હેતુ? યથા અઞ્ઞોપિ ભિક્ખુ ભૂતેન ચોદિતબ્બં મઞ્ઞેય્યાતિ.

“ચુદિતેન, આવુસો, પુગ્ગલેન દ્વીસુ ધમ્મેસુ પતિટ્ઠાતબ્બં – સચ્ચે ચ, અકુપ્પે ચ. મં ચેપિ [પઞ્ચહિ (સ્યા॰ ક॰)], આવુસો, પરે ચોદેય્યું કાલેન વા અકાલેન વા ભૂતેન વા અભૂતેન વા સણ્હેન વા ફરુસેન વા અત્થસંહિતેન વા અનત્થસંહિતેન વા મેત્તચિત્તા [મેત્તચિત્તેન (સી॰ પી॰ ક॰) મ॰ નિ॰ ૧.૨૨૭ પસ્સિતબ્બં] વા દોસન્તરા [દોસન્તરેન (સી॰ પી॰ ક॰)] વા, અહમ્પિ દ્વીસુયેવ ધમ્મેસુ પતિટ્ઠહેય્યં – સચ્ચે ચ, અકુપ્પે ચ. સચે જાનેય્યં – ‘અત્થેસો મયિ ધમ્મો’તિ, ‘અત્થી’તિ નં વદેય્યં – ‘સંવિજ્જતેસો મયિ ધમ્મો’તિ. સચે જાનેય્યં – ‘નત્થેસો મયિ ધમ્મો’તિ, ‘નત્થી’તિ નં વદેય્યં – ‘નેસો ધમ્મો મયિ સંવિજ્જતી’તિ.

“એવમ્પિ ખો તે [એવમ્પિ ખો (ક॰)], સારિપુત્ત, વુચ્ચમાના અથ ચ પનિધેકચ્ચે મોઘપુરિસા ન પદક્ખિણં ગણ્હન્તી”તિ.

“યે તે, ભન્તે, પુગ્ગલા અસ્સદ્ધા જીવિકત્થા ન સદ્ધા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતા સઠા માયાવિનો કેતબિનો [કેટુભિનો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ઉદ્ધતા ઉન્નળા ચપલા મુખરા વિકિણ્ણવાચા ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારા ભોજને અમત્તઞ્ઞુનો જાગરિયં અનનુયુત્તા સામઞ્ઞે અનપેક્ખવન્તો સિક્ખાય ન તિબ્બગારવા બાહુલિકા સાથલિકા ઓક્કમને પુબ્બઙ્ગમા પવિવેકે નિક્ખિત્તધુરા કુસીતા હીનવીરિયા મુટ્ઠસ્સતિનો અસમ્પજાના અસમાહિતા વિબ્ભન્તચિત્તા દુપ્પઞ્ઞા એળમૂગા, તે મયા એવં વુચ્ચમાના ન પદક્ખિણં ગણ્હન્તિ.

“યે પન તે, ભન્તે, કુલપુત્તા સદ્ધા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતા અસઠા અમાયાવિનો અકેતબિનો અનુદ્ધતા અનુન્નળા અચપલા અમુખરા અવિકિણ્ણવાચા ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારા ભોજને મત્તઞ્ઞુનો જાગરિયં અનુયુત્તા સામઞ્ઞે અપેક્ખવન્તો સિક્ખાય તિબ્બગારવા ન બાહુલિકા ન સાથલિકા ઓક્કમને નિક્ખિત્તધુરા પવિવેકે પુબ્બઙ્ગમા આરદ્ધવીરિયા પહિતત્તા ઉપટ્ઠિતસ્સતિનો સમ્પજાના સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા પઞ્ઞવન્તો અનેળમૂગા, તે મયા એવં વુચ્ચમાના પદક્ખિણં ગણ્હન્તીતિ.

‘‘યે તે, સારિપુત્ત, પુગ્ગલા અસ્સદ્ધા જીવિકત્થા ન સદ્ધા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતા સઠા માયાવિનો કેતબિનો ઉદ્ધતા ઉન્નળા ચપલા મુખરા વિકિણ્ણવાચા ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારા ભોજને અમત્તઞ્ઞુનો જાગરિયં અનનુયુત્તા સામઞ્ઞે અનપેક્ખવન્તો સિક્ખાય ન તિબ્બગારવા બાહુલિકા સાથલિકા ઓક્કમને પુબ્બઙ્ગમા પવિવેકે નિક્ખિત્તધુરા કુસીતા હીનવીરિયા મુટ્ઠસ્સતિનો અસમ્પજાના અસમાહિતા વિબ્ભન્તચિત્તા દુપ્પઞ્ઞા એળમૂગા, તિટ્ઠન્તુ તે.

‘‘યે પન, તે સારિપુત્ત, કુલપુત્તા સદ્ધા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિતા અસઠા અમાયાવિનો અકેતબિનો અનુદ્ધતા અનુન્નળા અચપલા અમુખરા અવિકિણ્ણવાચા ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારા ભોજને મત્તઞ્ઞુનો જાગરિયં અનુયુત્તા સામઞ્ઞે અપેક્ખવન્તો સિક્ખાય તિબ્બગારવા ન બાહુલિકા ન સાથલિકા ઓક્કમને નિક્ખિત્તધુરા પવિવેકે પુબ્બઙ્ગમા આરદ્ધવીરિયા પહિતત્તા ઉપટ્ઠિતસ્સતિનો સમ્પજાના સમાહિતા એકગ્ગચિત્તા પઞ્ઞવન્તો અનેળમૂગા, તે ત્વં, સારિપુત્ત, વદેય્યાસિ . ઓવદ, સારિપુત્ત , સબ્રહ્મચારી; અનુસાસ, સારિપુત્ત, સબ્રહ્મચારી – ‘અસદ્ધમ્મા વુટ્ઠાપેત્વા સદ્ધમ્મે પતિટ્ઠાપેસ્સામિ સબ્રહ્મચારી’તિ. એવઞ્હિ તે, સારિપુત્ત, સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ. સત્તમં.

૮. સીલસુત્તં

૧૬૮. તત્ર ખો આયસ્મા સારિપુત્તો ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘દુસ્સીલસ્સ, આવુસો, સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ અસતિ સમ્માસમાધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને અસતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે અસતિ નિબ્બિદાવિરાગવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, આવુસો, રુક્ખો સાખાપલાસવિપન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ ...પે॰... ફેગ્ગુપિ... સારોપિ ન પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, આવુસો, દુસ્સીલસ્સ સીલવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ અસતિ સમ્માસમાધિવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને અસતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનવિપન્નસ્સ હતૂપનિસો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે અસતિ નિબ્બિદાવિરાગવિપન્નસ્સ હતૂપનિસં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં.

‘‘સીલવતો, આવુસો, સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ સતિ સમ્માસમાધિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને સતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે સતિ નિબ્બિદાવિરાગસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનં. સેય્યથાપિ, આવુસો, રુક્ખો, સાખાપલાસસમ્પન્નો. તસ્સ પપટિકાપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ, તચોપિ...પે॰... ફેગ્ગુપિ... સારોપિ પારિપૂરિં ગચ્છતિ. એવમેવં ખો, આવુસો, સીલવતો સીલસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ સમ્માસમાધિ; સમ્માસમાધિમ્હિ સતિ સમ્માસમાધિસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનં; યથાભૂતઞાણદસ્સને સતિ યથાભૂતઞાણદસ્સનસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નો હોતિ નિબ્બિદાવિરાગો; નિબ્બિદાવિરાગે સતિ નિબ્બિદાવિરાગસમ્પન્નસ્સ ઉપનિસસમ્પન્નં હોતિ વિમુત્તિઞાણદસ્સન’’ન્તિ [અ॰ નિ॰ ૫.૧૬૮; ૬.૫૦; ૭.૬૫]. અટ્ઠમં.

૯. ખિપ્પનિસન્તિસુત્તં

૧૬૯. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો યેનાયસ્મા સારિપુત્તો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા સારિપુત્તેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં [સારાણીયં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા આનન્દો આયસ્મન્તં સારિપુત્તં એતદવોચ –

''કિત્તાવતા નુ ખો, આવુસો સારિપુત્ત, ભિક્ખુ ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ, કુસલેસુ ધમ્મેસુ સુગ્ગહિતગ્ગાહી ચ, બહુઞ્ચ ગણ્હાતિ, ગહિતઞ્ચસ્સ નપ્પમુસ્સતી''તિ? ''આયસ્મા ખો આનન્દો બહુસ્સુતો. પટિભાતુ આયસ્મન્તંયેવ આનન્દ''ન્તિ. ''તેનહાવુસો સારિપુત્ત, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવમાવુસો''તિ ખો આયસ્મા સારિપુત્તો આયસ્મતો આનન્દસ્સ પચ્ચસ્સોસિ. આયસ્મા આનન્દો એતદવોચ –

''ઇધાવુસો સારિપુત્ત, ભિક્ખુ અત્થકુસલો ચ હોતિ, ધમ્મકુસલો ચ, બ્યઞ્જનકુસલો ચ , નિરુત્તિકુસલો ચ, પુબ્બાપરકુસલો ચ. એત્તાવતા ખો , આવુસો સારિપુત્ત, ભિક્ખુ ખિપ્પનિસન્તિ ચ હોતિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સુગ્ગહિતગ્ગાહી ચ, બહુઞ્ચ ગણ્હાતિ, ગહિતઞ્ચસ્સ નપ્પમુસ્સતી''તિ. ''અચ્છરિયં, આવુસો! અબ્ભુતં, આવુસો!! યાવ સુભાસિતં ચિદં આયસ્મતા આનન્દેન. ઇમેહિ ચ મયં પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતં આયસ્મન્તં આનન્દં ધારેમ – 'આયસ્મા આનન્દો અત્થકુસલો ધમ્મકુસલો બ્યઞ્જનકુસલો નિરુત્તિકુસલો પુબ્બાપરકુસલો'''તિ. નવમં.

૧૦. ભદ્દજિસુત્તં

૧૭૦. એકં સમયં આયસ્મા આનન્દો કોસમ્બિયં વિહરતિ ઘોસિતારામે. અથ ખો આયસ્મા ભદ્દજિ યેનાયસ્મા આનન્દો તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા આયસ્મતા આનન્દેન સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો આયસ્મન્તં ભદ્દજિં આયસ્મા આનન્દો એતદવોચ – ''કિં નુ ખો, આવુસો ભદ્દજિ, દસ્સનાનં અગ્ગં, કિં સવનાનં અગ્ગં, કિં સુખાનં અગ્ગં, કિં સઞ્ઞાનં અગ્ગં, કિં ભવાનં અગ્ગ''ન્તિ?

''અત્થાવુસો, બ્રહ્મા અભિભૂ અનભિભૂતો અઞ્ઞદત્થુદસો વસવત્તી, યો તં બ્રહ્માનં પસ્સતિ, ઇદં દસ્સનાનં અગ્ગં. અત્થાવુસો, આભસ્સરા નામ દેવા સુખેન અભિસન્ના પરિસન્ના. તે કદાચિ કરહચિ ઉદાનં ઉદાનેન્તિ – 'અહો સુખં, અહો સુખ'ન્તિ! યો તં સદ્દં સુણાતિ, ઇદં સવનાનં અગ્ગં. અત્થાવુસો, સુભકિણ્હા નામ દેવા. તે સન્તંયેવ તુસિતા સુખં પટિવેદેન્તિ, ઇદં સુખાનં અગ્ગં. અત્થાવુસો, આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનૂપગા દેવા, ઇદં સઞ્ઞાનં અગ્ગં. અત્થાવુસો, નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનૂપગા દેવા, ઇદં ભવાનં અગ્ગ''ન્તિ. ''સમેતિ ખો ઇદં આયસ્મતો ભદ્દજિસ્સ, યદિદં બહુના જનેના''તિ?

''આયસ્મા ખો, આનન્દો, બહુસ્સુતો. પટિભાતુ આયસ્મન્તંયેવ આનન્દ''ન્તિ. ''તેનહાવુસો ભદ્દજિ, સુણાહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવમાવુસો''તિ ખો આયસ્મા ભદ્દજિ આયસ્મતો આનન્દસ્સ પચ્ચસ્સોસિ. આયસ્મા આનન્દો એતદવોચ –

''યથા પસ્સતો ખો, આવુસો, અનન્તરા આસવાનં ખયો હોતિ, ઇદં દસ્સનાનં અગ્ગં. યથા સુણતો અનન્તરા આસવાનં ખયો હોતિ, ઇદં સવનાનં અગ્ગં. યથા સુખિતસ્સ અનન્તરા આસવાનં ખયો હોતિ, ઇદં સુખાનં અગ્ગં. યથા સઞ્ઞિસ્સ અનન્તરા આસવાનં ખયો હોતિ, ઇદં સઞ્ઞાનં અગ્ગં. યથા ભૂતસ્સ અનન્તરા આસવાનં ખયો હોતિ, ઇદં ભવાનં અગ્ગ''ન્તિ. દસમં.

આઘાતવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

> દ્વે આઘાતવિનયા, સાકચ્છા સાજીવતો પઞ્હં;
> પુચ્છા નિરોધો ચોદના, સીલં નિસન્તિ ભદ્દજીતિ.

(૧૮) ૩. ઉપાસકવગ્ગો

૧. સારજ્જસુત્તં

૧૭૧. એવં મે સુતં – એકં સમયં ભગવા સાવત્થિયં વિહરતિ જેતવને અનાથપિણ્ડિકસ્સ આરામે. તત્ર ખો ભગવા ભિક્ખૂ આમન્તેસિ – ‘‘ભિક્ખવો’’તિ . ‘‘ભદન્તે’’તિ તે ભિક્ખૂ ભગવતો પચ્ચસ્સોસું. ભગવા એતદવોચ –

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો સારજ્જં ઓક્કન્તો હોતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ, મુસાવાદી હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો સારજ્જં ઓક્કન્તો હોતિ.

‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો વિસારદો હોતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો વિસારદો હોતી’’તિ. પઠમં.

૨. વિસારદસુત્તં

૧૭૨. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો અવિસારદો અગારં અજ્ઝાવસતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતી હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો અવિસારદો અગારં અજ્ઝાવસતિ.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો વિસારદો અગારં અજ્ઝાવસતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો વિસારદો અગારં અજ્ઝાવસતી’’તિ. દુતિયં.

૩. નિરયસુત્તં

૧૭૩. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતી હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. તતિયં.

૪. વેરસુત્તં

૧૭૪. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં ભગવા એતદવોચ –

‘‘પઞ્ચ, ગહપતિ, ભયાનિ વેરાનિ અપ્પહાય ‘દુસ્સીલો’ ઇતિ વુચ્ચતિ, નિરયઞ્ચ ઉપપજ્જતિ. કતમાનિ પઞ્ચ? પાણાતિપાતં, અદિન્નાદાનં, કામેસુમિચ્છાચારં, મુસાવાદં, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં – ઇમાનિ ખો, ગહપતિ, પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ અપ્પહાય ‘દુસ્સીલો’ ઇતિ વુચ્ચતિ, નિરયઞ્ચ ઉપપજ્જતિ.

‘‘પઞ્ચ, ગહપતિ, ભયાનિ વેરાનિ પહાય ‘સીલવા’ ઇતિ વુચ્ચતિ, સુગતિઞ્ચ ઉપપજ્જતિ . કતમાનિ પઞ્ચ? પાણાતિપાતં, અદિન્નાદાનં, કામેસુમિચ્છાચારં, મુસાવાદં, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં – ઇમાનિ ખો, ગહપતિ, પઞ્ચ ભયાનિ વેરાનિ પહાય ‘સીલવા’ ઇતિ વુચ્ચતિ, સુગતિઞ્ચ ઉપપજ્જતિ.

‘‘યં, ગહપતિ, પાણાતિપાતી પાણાતિપાતપચ્ચયા દિટ્ઠધમ્મિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ, સમ્પરાયિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ, ચેતસિકમ્પિ દુક્ખં દોમનસ્સં પટિસંવેદેતિ, પાણાતિપાતા પટિવિરતો નેવ દિટ્ઠધમ્મિકં ભયં વેરં પસવતિ, ન સમ્પરાયિકં ભયં વેરં પસવતિ, ન ચેતસિકં દુક્ખં દોમનસ્સં પટિસંવેદેતિ. પાણાતિપાતા પટિવિરતસ્સ એવં તં ભયં વેરં વૂપસન્તં હોતિ.

‘‘યં, ગહપતિ, અદિન્નાદાયી…પે॰….

‘‘યં, ગહપતિ, કામેસુમિચ્છાચારી…પે॰….

‘‘યં, ગહપતિ, મુસાવાદી…પે॰….

‘‘યં, ગહપતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનપચ્ચયા દિટ્ઠધમ્મિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ, સમ્પરાયિકમ્પિ ભયં વેરં પસવતિ, ચેતસિકમ્પિ દુક્ખં દોમનસ્સં પટિસંવેદેતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો નેવ દિટ્ઠધમ્મિકં ભયં વેરં પસવતિ, ન સમ્પરાયિકં ભયં વેરં પસવતિ, ન ચેતસિકં દુક્ખં દોમનસ્સં પટિસંવેદેતિ. સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતસ્સ એવં તં ભયં વેરં વૂપસન્તં હોતી’’તિ.

‘‘યો પાણમતિપાતેતિ, મુસાવાદઞ્ચ ભાસતિ;
લોકે અદિન્નં આદિયતિ, પરદારઞ્ચ ગચ્છતિ;
સુરામેરયપાનઞ્ચ, યો નરો અનુયુઞ્જતિ.

‘‘અપ્પહાય પઞ્ચ વેરાનિ, દુસ્સીલો ઇતિ વુચ્ચતિ;
કાયસ્સ ભેદા દુપ્પઞ્ઞો, નિરયં સોપપજ્જતિ.

‘‘યો પાણં નાતિપાતેતિ, મુસાવાદં ન ભાસતિ;
લોકે અદિન્નં નાદિયતિ, પરદારં ન ગચ્છતિ;
સુરામેરયપાનઞ્ચ , યો નરો નાનુયુઞ્જતિ.

“પહાય પઞ્ચ વેરાનિ, સીલવા ઇતિ વુચ્ચતિ;
કાયસ્સ ભેદા સપ્પઞ્ઞો, સુગતિં સોપપજ્જતી”તિ. ચતુત્થં;

૫. ચણ્ડાલસુત્તં

૧૭૫. “પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો ઉપાસકચણ્ડાલો ચ હોતિ ઉપાસકમલઞ્ચ ઉપાસકપતિકુટ્ઠો ચ [ઉપાસકપતિકિટ્ઠો ચ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અસ્સદ્ધો હોતિ; દુસ્સીલો હોતિ; કોતૂહલમઙ્ગલિકો હોતિ, મઙ્ગલં પચ્ચેતિ નો કમ્મં; ઇતો ચ બહિદ્ધા દક્ખિણેય્યં ગવેસતિ; તત્થ ચ પુબ્બકારં કરોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો ઉપાસકચણ્ડાલો ચ હોતિ ઉપાસકમલઞ્ચ ઉપાસકપતિકુટ્ઠો ચ.

“પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો ઉપાસકરતનઞ્ચ હોતિ ઉપાસકપદુમઞ્ચ ઉપાસકપુણ્ડરીકઞ્ચ [ઉપાસકપુણ્ડરીકો ચ (પી॰ ક॰)]. કતમેહિ પઞ્ચહિ? સદ્ધો હોતિ; સીલવા હોતિ; અકોતૂહલમઙ્ગલિકો હોતિ, કમ્મં પચ્ચેતિ નો મઙ્ગલં; ન ઇતો બહિદ્ધા દક્ખિણેય્યં ગવેસતિ; ઇધ ચ પુબ્બકારં કરોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ઉપાસકો ઉપાસકરતનઞ્ચ હોતિ ઉપાસકપદુમઞ્ચ ઉપાસકપુણ્ડરીકઞ્ચા”તિ. પઞ્ચમં.

૬. પીતિસુત્તં

૧૭૬. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ પઞ્ચમત્તેહિ ઉપાસકસતેહિ પરિવુતો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નં ખો અનાથપિણ્ડિકં ગહપતિં ભગવા એતદવોચ –

“તુમ્હે ખો, ગહપતિ, ભિક્ખુસઙ્ઘં પચ્ચુપટ્ઠિતા ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન . ન ખો, ગહપતિ, તાવતકેનેવ તુટ્ઠિ કરણીયા – ‘મયં ભિક્ખુસઙ્ઘં પચ્ચુપટ્ઠિતા ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેના’તિ . તસ્માતિહ, ગહપતિ, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘કિન્તિ મયં કાલેન કાલં પવિવેકં પીતિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્યામા’તિ! એવઞ્હિ વો, ગહપતિ, સિક્ખિતબ્બ”ન્તિ.

એવં વુત્તે આયસ્મા સારિપુત્તો ભગવન્તં એતદવોચ – “અચ્છરિયં, ભન્તે, અબ્ભુતં, ભન્તે! યાવ સુભાસિતં ચિદં, ભન્તે, ભગવતા – ‘તુમ્હે ખો, ગહપતિ, ભિક્ખુસઙ્ઘં પચ્ચુપટ્ઠિતા ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેન. ન ખો, ગહપતિ, તાવતકેનેવ તુટ્ઠિ કરણીયા – મયં ભિક્ખુસઙ્ઘં પચ્ચુપટ્ઠિતા ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારેનાતિ. તસ્માતિહ, ગહપતિ, એવં સિક્ખિતબ્બં – કિન્તિ મયં કાલેન કાલં પવિવેકં પીતિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરેય્યામાતિ! એવઞ્હિ વો, ગહપતિ, સિક્ખિતબ્બ’ન્તિ. યસ્મિં, ભન્તે, સમયે અરિયસાવકો પવિવેકં પીતિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, પઞ્ચસ્સ ઠાનાનિ તસ્મિં સમયે ન હોન્તિ. યમ્પિસ્સ કામૂપસંહિતં દુક્ખં દોમનસ્સં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે ન હોતિ. યમ્પિસ્સ કામૂપસંહિતં સુખં સોમનસ્સં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે ન હોતિ. યમ્પિસ્સ અકુસલૂપસંહિતં દુક્ખં દોમનસ્સં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે ન હોતિ. યમ્પિસ્સ અકુસલૂપસંહિતં સુખં સોમનસ્સં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે ન હોતિ. યમ્પિસ્સ કુસલૂપસંહિતં દુક્ખં દોમનસ્સં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે ન હોતિ. યસ્મિં, ભન્તે, સમયે અરિયસાવકો પવિવેકં પીતિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, ઇમાનિસ્સ પઞ્ચ [ઇમાનિ પઞ્ચસ્સ (સ્યા॰ કં॰)] ઠાનાનિ તસ્મિં સમયે ન હોન્તી”તિ.

‘‘સાધુ સાધુ, સારિપુત્ત! યસ્મિં, સારિપુત્ત, સમયે અરિયસાવકો પવિવેકં પીતિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, પઞ્ચસ્સ ઠાનાનિ તસ્મિં સમયે ન હોન્તિ. યમ્પિસ્સ કામૂપસંહિતં દુક્ખં દોમનસ્સં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે ન હોતિ. યમ્પિસ્સ કામૂપસંહિતં સુખં સોમનસ્સં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે ન હોતિ. યમ્પિસ્સ અકુસલૂપસંહિતં દુક્ખં દોમનસ્સં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે ન હોતિ. યમ્પિસ્સ અકુસલૂપસંહિતં સુખં સોમનસ્સં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે ન હોતિ. યમ્પિસ્સ કુસલૂપસંહિતં દુક્ખં દોમનસ્સં, તમ્પિસ્સ તસ્મિં સમયે ન હોતિ. યસ્મિં, સારિપુત્ત, સમયે અરિયસાવકો પવિવેકં પીતિં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ, ઇમાનિસ્સ [ઇમાનેત્થ (સી॰)] પઞ્ચ ઠાનાનિ તસ્મિં સમયે ન હોન્તી’’તિ. છટ્ઠં.

૭. વણિજ્જાસુત્તં

૧૭૭. ‘‘પઞ્ચિમા , ભિક્ખવે, વણિજ્જા ઉપાસકેન અકરણીયા. કતમા પઞ્ચ? સત્થવણિજ્જા, સત્તવણિજ્જા, મંસવણિજ્જા, મજ્જવણિજ્જા, વિસવણિજ્જા – ઇમા ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ વણિજ્જા ઉપાસકેન અકરણીયા’’તિ. સત્તમં.

૮. રાજાસુત્તં

૧૭૮. ‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, અપિ નુ તુમ્હેહિ દિટ્ઠં વા સુતં વા – ‘અયં પુરિસો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતોતિ [પટિવિરતો હોતીતિ (સી॰), પટિવિરતો હોતિ (સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા પાણાતિપાતા વેરમણિહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી’’’તિ? ‘‘નો હેતં, ભન્તે’’. ‘‘સાધુ, ભિક્ખવે! મયાપિ ખો એતં, ભિક્ખવે, નેવ દિટ્ઠં ન સુતં – ‘અયં પુરિસો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતોતિ. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા પાણાતિપાતા વેરમણિહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી’તિ. અપિ ચ, ખ્વસ્સ તથેવ પાપકમ્મં પવેદેન્તિ [તથેવ પાપકં કમ્મં પવેદયન્તિ (સી॰), તદેવ પાપકમ્મં પવેદેતિ (સ્યા॰ કં॰)] – ‘અયં પુરિસો ઇત્થિં વા પુરિસં વા જીવિતા વોરોપેસીતિ [વોરોપેતીતિ (સ્યા॰ કં॰)]. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા પાણાતિપાતહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તિ. અપિ નુ તુમ્હેહિ એવરૂપં દિટ્ઠં વા સુતં વા’’’તિ? ‘‘દિટ્ઠઞ્ચ નો, ભન્તે, સુતઞ્ચ સુય્યિસ્સતિ [સૂયિસ્સતિ (સી॰ પી॰)] ચા’’તિ.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, અપિ નુ તુમ્હેહિ દિટ્ઠં વા સુતં વા – ‘અયં પુરિસો અદિન્નાદાનં પહાય અદિન્નાદાના પટિવિરતોતિ. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા અદિન્નાદાના વેરમણિહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી’’’તિ? ‘‘નો હેતં ભન્તે’’. ‘‘સાધુ, ભિક્ખવે! મયાપિ ખો એતં, ભિક્ખવે, નેવ દિટ્ઠં ન સુતં – ‘અયં પુરિસો અદિન્નાદાનં પહાય અદિન્નાદાના પટિવિરતોતિ. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા અદિન્નાદાના વેરમણિહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી’તિ. અપિ ચ ખ્વસ્સ તથેવ પાપકમ્મં પવેદેન્તિ – ‘અયં પુરિસો ગામા વા અરઞ્ઞા વા અદિન્નં થેય્યસઙ્ખાતં આદિયીતિ [આદિયતિ (સ્યા॰ કં॰)]. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા અદિન્નાદાનહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તિ. અપિ નુ તુમ્હેહિ એવરૂપં દિટ્ઠં વા સુતં વા’’’તિ? ‘‘દિટ્ઠઞ્ચ નો, ભન્તે, સુતઞ્ચ સુય્યિસ્સતિ ચા’’તિ.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, અપિ નુ તુમ્હેહિ દિટ્ઠં વા સુતં વા – ‘અયં પુરિસો કામેસુમિચ્છાચારં પહાય કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતોતિ. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી’’’તિ? ‘‘નો હેતં , ભન્તે’’. ‘‘સાધુ, ભિક્ખવે! મયાપિ ખો એતં, ભિક્ખવે,

નેવ દિટ્ઠં ન સુતં – ‘અયં પુરિસો કામેસુમિચ્છાચારં પહાય કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતોતિ. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી’તિ. અપિ ચ ખ્વસ્સ તથેવ પાપકમ્મં પવેદેન્તિ – ‘અયં પુરિસો પરિત્થીસુ પરકુમારીસુ ચારિત્તં આપજ્જીતિ [આપજ્જતિ (સ્યા॰ કં॰)]. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા કામેસુમિચ્છાચારહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તિ. અપિ નુ તુમ્હેહિ એવરૂપં દિટ્ઠં વા સુતં વા’’’તિ? ‘‘દિટ્ઠઞ્ચ નો, ભન્તે, સુતઞ્ચ સુય્યિસ્સતિ ચા’’તિ.

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, અપિ નુ તુમ્હેહિ દિટ્ઠં વા સુતં વા – ‘અયં પુરિસો મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતોતિ. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા મુસાવાદા વેરમણિહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી’’’તિ? ‘‘નો હેતં, ભન્તે’’. ‘‘સાધુ, ભિક્ખવે! મયાપિ ખો એતં, ભિક્ખવે, નેવ દિટ્ઠં ન સુતં – ‘અયં પુરિસો મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતોતિ. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા મુસાવાદા વેરમણિહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી’તિ. અપિ ચ ખ્વસ્સ તથેવ પાપકમ્મં પવેદેન્તિ – ‘અયં પુરિસો ગહપતિસ્સ વા ગહપતિપુત્તસ્સ વા મુસાવાદેન અત્થં પભઞ્જીતિ [ભઞ્જતીતિ (સી॰), ભઞ્જતિ (સ્યા॰ કં॰), ભઞ્જીતિ (પી॰)]. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા મુસાવાદહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તિ. અપિ નુ તુમ્હેહિ એવરૂપં દિટ્ઠં વા સુતં વા’’’તિ? ‘‘દિટ્ઠઞ્ચ નો, ભન્તે, સુતઞ્ચ સુય્યિસ્સતિ ચા’’તિ .

‘‘તં કિં મઞ્ઞથ, ભિક્ખવે, અપિ નુ તુમ્હેહિ દિટ્ઠં વા સુતં વા – ‘અયં પુરિસો સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં પહાય સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતોતિ. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણિહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી’તિ? ‘‘નો હેતં, ભન્તે’’. ‘‘સાધુ, ભિક્ખવે! મયાપિ ખો એતં, ભિક્ખવે, નેવ દિટ્ઠં ન સુતં – ‘અયં પુરિસો સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં પહાય સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતોતિ. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણિહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી’તિ. અપિ ચ ખ્વસ્સ તથેવ પાપકમ્મં પવેદેન્તિ – ‘અયં પુરિસો સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં અનુયુત્તો ઇત્થિં વા પુરિસં વા જીવિતા વોરોપેસિ [વોરોપેતિ (સ્યા॰)]; અયં પુરિસો સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં અનુયુત્તો ગામા વા અરઞ્ઞા વા અદિન્નં થેય્યસઙ્ખાતં આદિયિ [આદિયતિ (સી॰ સ્યા॰)]; અયં પુરિસો સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં અનુયુત્તો પરિત્થીસુ પરકુમારીસુ ચારિત્તં આપજ્જિ [આપજ્જતિ (સી॰ સ્યા॰)]; અયં પુરિસો સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનં અનુયુત્તો ગહપતિસ્સ વા ગહપતિપુત્તસ્સ વા મુસાવાદેન અત્થં પભઞ્જીતિ. તમેનં રાજાનો ગહેત્વા સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાનહેતુ હનન્તિ વા બન્ધન્તિ વા પબ્બાજેન્તિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોન્તિ. અપિ નુ તુમ્હેહિ એવરૂપં દિટ્ઠં વા સુતં વા’’’તિ? ‘‘દિટ્ઠઞ્ચ નો, ભન્તે, સુતઞ્ચ સુય્યિસ્સતિ ચા’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. ગિહિસુત્તં

૧૭૯. અથ ખો અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ પઞ્ચમત્તેહિ ઉપાસકસતેહિ પરિવુતો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. અથ ખો ભગવા આયસ્મન્તં સારિપુત્તં આમન્તેસિ – ‘‘યં કઞ્ચિ [યં કિઞ્ચિ (સી॰ પી॰)], સારિપુત્ત, જાનેય્યાથ ગિહિં ઓદાતવસનં પઞ્ચસુ સિક્ખાપદેસુ સંવુતકમ્મન્તં ચતુન્નં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભિં અકિચ્છલાભિં અકસિરલાભિં, સો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ

અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – 'ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો, સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો'''તિ.

''કતમેસુ પઞ્ચસુ સિક્ખાપદેસુ સંવુતકમ્મન્તો હોતિ? ઇધ , સારિપુત્ત, અરિયસાવકો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. ઇમેસુ પઞ્ચસુ સિક્ખાપદેસુ સંવુતકમ્મન્તો હોતિ.

''કતમેસં ચતુન્નં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી? ઇધ, સારિપુત્ત, અરિયસાવકો બુદ્ધે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – 'ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ, સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા'તિ. અયમસ્સ પઠમો આભિચેતસિકો દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારો અધિગતો હોતિ અવિસુદ્ધસ્સ ચિત્તસ્સ વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતસ્સ ચિત્તસ્સ પરિયોદપનાય.

''પુન ચપરં, સારિપુત્ત, અરિયસાવકો ધમ્મે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – 'સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો સન્દિટ્ઠિકો અકાલિકો એહિપસ્સિકો ઓપનેય્યિકો પચ્ચત્તં વેદિતબ્બો વિઞ્ઞૂહી'તિ. અયમસ્સ દુતિયો આભિચેતસિકો દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારો અધિગતો હોતિ અવિસુદ્ધસ્સ ચિત્તસ્સ વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતસ્સ ચિત્તસ્સ પરિયોદપનાય.

''પુન ચપરં, સારિપુત્ત, અરિયસાવકો સઙ્ઘે અવેચ્ચપ્પસાદેન સમન્નાગતો હોતિ – 'સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો ઉજુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો ઞાયપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો સામીચિપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો, યદિદં ચત્તારિ પુરિસયુગાનિ અટ્ઠ પુરિસપુગ્ગલા એસ ભગવતો સાવકસઙ્ઘો આહુનેય્યો પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા'તિ. અયમસ્સ તતિયો આભિચેતસિકો દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારો અધિગતો હોતિ અવિસુદ્ધસ્સ ચિત્તસ્સ વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતસ્સ ચિત્તસ્સ પરિયોદપનાય.

''પુન ચપરં, સારિપુત્ત, અરિયસાવકો અરિયકન્તેહિ સીલેહિ સમન્નાગતો હોતિ અખણ્ડેહિ અચ્છિદ્દેહિ અસબલેહિ અકમ્માસેહિ ભુજિસ્સેહિ વિઞ્ઞુપ્પસત્થેહિ અપરામટ્ઠેહિ સમાધિસંવત્તનિકેહિ. અયમસ્સ ચતુત્થો આભિચેતસિકો દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારો અધિગતો હોતિ અવિસુદ્ધસ્સ ચિત્તસ્સ વિસુદ્ધિયા અપરિયોદાતસ્સ ચિત્તસ્સ પરિયોદપનાય. ઇમેસં ચતુન્નં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી.

''યં કઞ્ચિ, સારિપુત્ત, જાનેય્યાથ ગિહિં ઓદાતવસનં – ઇમેસુ પઞ્ચસુ સિક્ખાપદેસુ સંવુતકમ્મન્તં, ઇમેસઞ્ચ ચતુન્નં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભિં અકિચ્છલાભિં અકસિરલાભિં, સો આકઙ્ખમાનો અત્તનાવ અત્તાનં બ્યાકરેય્ય – 'ખીણનિરયોમ્હિ ખીણતિરચ્છાનયોનિ ખીણપેત્તિવિસયો ખીણાપાયદુગ્ગતિવિનિપાતો, સોતાપન્નોહમસ્મિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયણો'''તિ.

''નિરયેસુ ભયં દિસ્વા, પાપાનિ પરિવજ્જયે;
અરિયધમ્મં સમાદાય, પણ્ડિતો પરિવજ્જયે.

“ન હિંસે પાણભૂતાનિ, વિજ્જમાને પરક્કમે;
મુસા ચ ન ભણે જાનં, અદિન્નં ન પરામસે.

“સેહિ દારેહિ સન્તુટ્ઠો, પરદારઞ્ચ આરમે [નારમે (સી॰ સ્યા॰)];
મેરયં વારુણિં જન્તુ, ન પિવે ચિત્તમોહનિં.

“અનુસ્સરેય્ય સમ્બુદ્ધં, ધમ્મઞ્ચાનુવિતક્કયે;
અબ્યાપજ્જં [અબ્યાપજ્ઝં (?) અબ્યાપજ્ઝં (ક॰)] હિતં ચિત્તં, દેવલોકાય ભાવયે.

“ઉપટ્ઠિતે દેય્યધમ્મે, પુઞ્ઞત્થસ્સ જિગીસતો [જિગિંસતો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)];
સન્તેસુ પઠમં દિન્ના, વિપુલા હોતિ દક્ખિણા.

“સન્તો હવે પવક્ખામિ, સારિપુત્ત સુણોહિ મે;
ઇતિ કણ્હાસુ સેતાસુ, રોહિણીસુ હરીસુ વા.

“કમ્માસાસુ સરૂપાસુ, ગોસુ પારેવતાસુ વા;
યાસુ કાસુચિ એતાસુ, દન્તો જાયતિ પુઙ્ગવો.

“ધોરય્હો બલસમ્પન્નો, કલ્યાણજવનિક્કમો;
તમેવ ભારે યુઞ્જન્તિ, નાસ્સ વણ્ણં પરિક્ખરે.

“એવમેવં મનુસ્સેસુ, યસ્મિં કિસ્મિઞ્ચિ જાતિયે;
ખત્તિયે બ્રાહ્મણે વેસ્સે, સુદ્દે ચણ્ડાલપુક્કુસે.

“યાસુ કાસુચિ એતાસુ, દન્તો જાયતિ સુબ્બતો;
ધમ્મટ્ઠો સીલસમ્પન્નો, સચ્ચવાદી હિરીમનો.

“પહીનજાતિમરણો, બ્રહ્મચરિયસ્સ કેવલી;
પન્નભારો વિસંયુત્તો, કતકિચ્ચો અનાસવો.

“પારગૂ સબ્બધમ્માનં, અનુપાદાય નિબ્બુતો;
તસ્મિઞ્ઞ વિરજે ખેત્તે, વિપુલા હોતિ દક્ખિણા.

“બાલા ચ અવિજાનન્તા, દુમ્મેધા અસ્સુતાવિનો;
બહિદ્ધા દદન્તિ દાનાનિ, ન હિ સન્તે ઉપાસરે.

“યે ચ સન્તે ઉપાસન્તિ, સપ્પઞ્ઞે ધીરસમ્મતે;
સદ્ધા ચ નેસં સુગતે, મૂલજાતા પતિટ્ઠિતા.

“દેવલોકઞ્ચ તે યન્તિ, કુલે વા ઇધ જાયરે;

અનુપુબ્બેન નિબ્બાનં, અધિગચ્છન્તિ પણ્ડિતા’’તિ. નવમં;

૧૦. ગવેસીસુત્તં

૧૮૦. એકં સમયં ભગવા કોસલેસુ ચારિકં ચરતિ મહતા ભિક્ખુસઙ્ઘેન સદ્ધિં. અદ્દસા ખો ભગવા અદ્ધાનમગ્ગપ્પટિપન્નો અઞ્ઞતરસ્મિં પદેસે મહન્તં સાલવનં; દિસ્વાન [દિસ્વા (સી॰ પી॰)] મગ્ગા ઓક્કમ્મ [ઉક્કમ્મ (કત્થચિ)] યેન તં સાલવનં તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તં સાલવનં અજ્ઝોગાહેત્વા અઞ્ઞતરસ્મિં પદેસે સિતં પાત્વાકાસિ.

અથ ખો આયસ્મતો આનન્દસ્સ એતદહોસિ – ‘‘કો નુ ખો હેતુ કો પચ્ચયો ભગવતો સિતસ્સ પાતુકમ્માય? ન અકારણેન તથાગતા સિતં પાતુકરોન્તી’’તિ. અથ ખો આયસ્મા આનન્દો ભગવન્તં એતદવોચ – ‘‘કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો ભગવતો સિતસ્સ પાતુકમ્માય? ન અકારણેન તથાગતા સિતં પાતુકરોન્તી’’તિ.

‘‘ભૂતપુબ્બં, આનન્દ, ઇમસ્મિં પદેસે નગરં અહોસિ ઇદ્ધઞ્ચેવ ફીતઞ્ચ બહુજનં આકિણ્ણમનુસ્સં. તં ખો પનાનન્દ, નગરં કસ્સપો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો ઉપનિસ્સાય વિહાસિ. કસ્સપસ્સ ખો પનાનન્દ, ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ ગવેસી નામ ઉપાસકો અહોસિ સીલેસુ અપરિપૂરકારી. ગવેસિના ખો, આનન્દ, ઉપાસકેન પઞ્ચમત્તાનિ ઉપાસકસતાનિ પટિદેસિતાનિ સમાદપિતાનિ [સમાદાપિતાનિ (?)] અહેસું સીલેસુ અપરિપૂરકારિનો. અથ ખો, આનન્દ, ગવેસિસ્સ ઉપાસકસ્સ એતદહોસિ – ‘અહં ખો ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઉપાસકસતાનં બહૂપકારો [બહુકારો (કત્થચિ)] પુબ્બઙ્ગમો સમાદપેતા [સમાદાપેતા (?)], અહઞ્ચમ્હિ સીલેસુ અપરિપૂરકારી, ઇમાનિ ચ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ સીલેસુ અપરિપૂરકારિનો. ઇચ્ચેતં સમસમં, નત્થિ કિઞ્ચિ અતિરેકં; હન્દાહં અતિરેકાયા’’’તિ.

‘‘અથ ખો, આનન્દ, ગવેસી ઉપાસકો યેન તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ એતદવોચ – ‘અજ્જતગ્ગે મં આયસ્મન્તો સીલેસુ પરિપૂરકારિં ધારેથા’તિ! અથ ખો, આનન્દ, તેસં પઞ્ચન્નં ઉપાસકસતાનં એતદહોસિ – ‘અય્યો ખો ગવેસી અમ્હાકં બહૂપકારો પુબ્બઙ્ગમો સમાદપેતા . અય્યો હિ નામ ગવેસી સીલેસુ પરિપૂરકારી ભવિસ્સતિ. કિમઙ્ગં [કિમઙ્ગ (સી॰ પી॰)] પન મય’ન્તિ [પન ન મયન્તિ (સી॰) અ॰ નિ॰ ૪.૧૫૯; ચૂળવ॰ ૩૩૦; સં॰ નિ॰ ૫.૧૦૨૦ પાળિયા સંસન્દેતબ્બં]! અથ ખો, આનન્દ, તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ યેન ગવેસી ઉપાસકો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ગવેસિં ઉપાસકં એતદવોચું – ‘અજ્જતગ્ગે અય્યો ગવેસી ઇમાનિપિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ સીલેસુ પરિપૂરકારિનો ધારેતૂ’તિ. અથ ખો, આનન્દ, ગવેસિસ્સ ઉપાસકસ્સ એતદહોસિ – ‘અહં ખો ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઉપાસકસતાનં બહૂપકારો પુબ્બઙ્ગમો સમાદપેતા, અહઞ્ચમ્હિ સીલેસુ પરિપૂરકારી, ઇમાનિપિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ સીલેસુ પરિપૂરકારિનો . ઇચ્ચેતં સમસમં, નત્થિ કિઞ્ચિ અતિરેકં; હન્દાહં અતિરેકાયા’’’તિ!

‘‘અથ ખો, આનન્દ, ગવેસી ઉપાસકો યેન તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ એતદવોચ – ‘અજ્જતગ્ગે મં આયસ્મન્તો બ્રહ્મચારિં ધારેથ આરાચારિ [અનાચારિં (પી॰)] વિરતં મેથુના ગામધમ્મા’તિ. અથ ખો, આનન્દ, તેસં પઞ્ચન્નં ઉપાસકસતાનં એતદહોસિ – ‘અય્યો ખો ગવેસી અમ્હાકં બહૂપકારો પુબ્બઙ્ગમો સમાદપેતા. અય્યો હિ નામ ગવેસી બ્રહ્મચારી ભવિસ્સતિ આરાચારી વિરતો મેથુના ગામધમ્મા. કિમઙ્ગં પન મય’ન્તિ! અથ ખો, આનન્દ, તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ યેન ગવેસી ઉપાસકો

તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ગવેસિં ઉપાસકં એતદવોચું – ‘અજ્જતગ્ગે અય્યો ગવેસી ઇમાનિપિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ બ્રહ્મચારિનો ધારેતુ આરાચારિનો વિરતા મેથુના ગામધમ્મા’તિ. અથ ખો, આનન્દ, ગવેસિસ્સ ઉપાસકસ્સ એતદહોસિ – ‘અહં ખો ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઉપાસકસતાનં બહૂપકારો પુબ્બઙ્ગમો સમાદપેતા. અહઞ્ચમ્હિ સીલેસુ પરિપૂરકારી. ઇમાનિપિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ સીલેસુ પરિપૂરકારિનો. અહઞ્ચમ્હિ બ્રહ્મચારી આરાચારી વિરતો મેથુના ગામધમ્મા. ઇમાનિપિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ બ્રહ્મચારિનો આરાચારિનો વિરતા મેથુના ગામધમ્મા. ઇચ્ચેતં સમસમં, નત્થિ કિઞ્ચિ અતિરેકં; હન્દાહં અતિરેકાયા’’’તિ.

‘‘અથ ખો, આનન્દ, ગવેસી ઉપાસકો યેન તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ એતદવોચ – ‘અજ્જતગ્ગે મં આયસ્મન્તો એકભત્તિકં ધારેથ રત્તૂપરતં વિરતં વિકાલભોજના’તિ. અથ ખો, આનન્દ, તેસં પઞ્ચન્નં ઉપાસકસતાનં એતદહોસિ – ‘અય્યો ખો ગવેસી બહૂપકારો પુબ્બઙ્ગમો સમાદપેતા. અય્યો હિ નામ ગવેસી એકભત્તિકો ભવિસ્સતિ રત્તૂપરતો વિરતો વિકાલભોજના. કિમઙ્ગ પન મય’ન્તિ! અથ ખો, આનન્દ, તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ યેન ગવેસી ઉપાસકો તેનુપસઙ્કમિંસુ; ઉપસઙ્કમિત્વા ગવેસિં ઉપાસકં એતદવોચું – ‘અજ્જતગ્ગે અય્યો ગવેસી ઇમાનિપિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ એકભત્તિકે ધારેતુ રત્તૂપરતે વિરતે વિકાલભોજના’તિ. અથ ખો, આનન્દ, ગવેસિસ્સ ઉપાસકસ્સ એતદહોસિ – ‘અહં ખો ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઉપાસકસતાનં બહૂપકારો પુબ્બઙ્ગમો સમાદપેતા. અહઞ્ચમ્હિ સીલેસુ પરિપૂરકારી. ઇમાનિપિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ સીલેસુ પરિપૂરકારિનો. અહઞ્ચમ્હિ બ્રહ્મચારી આરાચારી વિરતો મેથુના ગામધમ્મા. ઇમાનિપિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ બ્રહ્મચારિનો આરાચારિનો વિરતા મેથુના ગામધમ્મા. અહઞ્ચમ્હિ એકભત્તિકો રત્તૂપરતો વિરતો વિકાલભોજના. ઇમાનિપિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ એકભત્તિકા રત્તૂપરતા વિરતા વિકાલભોજના. ઇચ્ચેતં સમસમં, નત્થિ કિઞ્ચિ અતિરેકં; હન્દાહં અતિરેકાયા’’’તિ.

‘‘અથ ખો, આનન્દ, ગવેસી ઉપાસકો યેન કસ્સપો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો તેનુપસઙ્કમિ ; ઉપસઙ્કમિત્વા કસ્સપં ભગવન્તં અરહન્તં સમ્માસમ્બુદ્ધં એતદવોચ – ‘લભેય્યાહં, ભન્તે, ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં લભેય્યં ઉપસમ્પદ’ન્તિ. અલત્થ ખો, આનન્દ, ગવેસી ઉપાસકો કસ્સપસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ સન્તિકે પબ્બજ્જં, અલત્થ ઉપસમ્પદં. અચિરૂપસમ્પન્નો ખો પનાનન્દ, ગવેસી ભિક્ખુ એકો વૂપકટ્ઠો અપ્પમત્તો આતાપી પહિતત્તો વિહરન્તો નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહાસિ. ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ અબ્ભઞ્ઞાસિ. અઞ્ઞતરો ચ પનાનન્દ, ગવેસી ભિક્ખુ અરહતં અહોસિ.

‘‘અથ ખો, આનન્દ, તેસ પઞ્ચન્નં ઉપાસકસતાનં એતદહોસિ – ‘અય્યો ખો ગવેસી અમ્હાકં બહૂપકારો પુબ્બઙ્ગમો સમાદપેતા. અય્યો હિ નામ ગવેસી કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિસ્સતિ. કિમઙ્ગ પન મય’ન્તિ! અથ ખો, આનન્દ, તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ યેન કસ્સપો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો તેનુપસઙ્કમિંસુ ; ઉપસઙ્કમિત્વા કસ્સપં ભગવન્તં અરહન્તં સમ્માસમ્બુદ્ધં એતદવોચું – ‘લભેય્યામ મયં, ભન્તે, ભગવતો સન્તિકે પબ્બજ્જં, લભેય્યામ ઉપસમ્પદ’ન્તિ. અલભિંસુ ખો, આનન્દ, તાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ કસ્સપસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ સન્તિકે પબ્બજ્જં, અલભિંસુ ઉપસમ્પદં.

“અથ ખો, આનન્દ, ગવેસિસ્સ ભિક્ખુનો એતદહોસિ – ‘અહં ખો ઇમસ્સ અનુત્તરસ્સ વિમુત્તિસુખસ્સ નિકામલાભી હોમિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. અહો વતિમાનિપિ પઞ્ચ ભિક્ખુસતાનિ ઇમસ્સ અનુત્તરસ્સ વિમુત્તિસુખસ્સ નિકામલાભિનો અસ્સુ અકિચ્છલાભિનો અકસિરલાભિનો’તિ. અથ ખો, આનન્દ, તાનિ પઞ્ચ ભિક્ખુસતાનિ વૂપકટ્ઠા [ભિક્ખુસતાનિ એકેકા વૂપકટ્ઠા (સ્યા॰ કં॰)] અપ્પમત્તા આતાપિનો પહિતત્તા વિહરન્તા નચિરસ્સેવ – યસ્સત્થાય કુલપુત્તા સમ્મદેવ અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજન્તિ, તદનુત્તરં – બ્રહ્મચરિયપરિયોસાનં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિંસુ. ‘ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા’તિ અબ્ભઞ્ઞિંસુ”.

“ઇતિ ખો , આનન્દ, તાનિ પઞ્ચ ભિક્ખુસતાનિ ગવેસીપમુખાનિ ઉત્તરુત્તરિ [ઉત્તરુત્તરિં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] પણીતપણીતં વાયમમાના અનુત્તરં વિમુત્તિં સચ્છાકંસુ. તસ્માતિહ, આનન્દ, એવં સિક્ખિતબ્બં – ‘ઉત્તરુત્તરિ પણીતપણીતં વાયમમાના અનુત્તરં વિમુત્તિં સચ્છિકરિસ્સામા’તિ. એવઞ્હિ વો, આનન્દ, સિક્ખિતબ્બ”ન્તિ. દસમં.

ઉપાસકવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

સારજ્જં વિસારદો નિરયં, વેરં ચણ્ડાલપઞ્ચમં;
પીતિ વણિજ્જા રાજાનો, ગિહી ચેવ ગવેસિનાતિ.

(១៩) ४. અરઞ્ઞવગ્ગો

૧. આરઞ્ઞિકસુત્તં

૧૮૧. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આરઞ્ઞિકા [આરઞ્ઞતા (સબ્બત્થ) પરિ॰ ૪૪૩ પસ્સિતબ્બં]. કતમે પઞ્ચ? મન્દત્તા મોમૂહત્તા આરઞ્ઞિકો હોતિ, પાપિચ્છો ઇચ્છાપકતો આરઞ્ઞિકો હોતિ, ઉમ્માદા ચિત્તક્ખેપા આરઞ્ઞિકો હોતિ, વણ્ણિતં બુદ્ધેહિ બુદ્ધસાવકેહીતિ આરઞ્ઞિકો હોતિ, અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય પવિવેકંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ [ઇદમટ્ઠિતંયેવ (સી॰ પી॰)] નિસ્સાય આરઞ્ઞિકો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આરઞ્ઞિકા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં આરઞ્ઞિકાનં ય્વાયં આરઞ્ઞિકો અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય પવિવેકંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય આરઞ્ઞિકો હોતિ, અયં ઇમેસં પઞ્ચન્નં આરઞ્ઞિકાનં અગ્ગો ચ સેટ્ઠો ચ મોક્ખો [પામોક્ખો (અ॰ નિ॰ ૪.૯૫; ૧૦.૯૧)] ચ ઉત્તમો ચ પવરો ચ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગવા ખીરં, ખીરમ્હા દધિ, દધિમ્હા નવનીતં, નવનીતમ્હા સપ્પિ, સપ્પિમ્હા સપ્પિમણ્ડો, સપ્પિમણ્ડો [સપ્પિમ્હા સપ્પિમણ્ડો (ક॰) સં॰ નિ॰ ૩.૬૬૨] તત્થ અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ઇમેસં પઞ્ચન્નં આરઞ્ઞિકાનં ય્વાયં આરઞ્ઞિકો અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય પવિવેકંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય આરઞ્ઞિકો હોતિ, અયં ઇમેસં પઞ્ચન્નં આરઞ્ઞિકાનં અગ્ગો ચ સેટ્ઠો ચ મોક્ખો ચ ઉત્તમો ચ પવરો ચા’’તિ. પઠમં.

૨. ચીવરસુત્તં

૧૮૨. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, પંસુકૂલિકા. કતમે પઞ્ચ? મન્દત્તા મોમૂહત્તા પંસુકૂલિકો હોતિ…પે॰… ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય પંસુકૂલિકો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ પંસુકૂલિકા’’તિ. દુતિયં.

૩. રુક્ખમૂલિકસુત્તં

૧૮૩. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, રુક્ખમૂલિકા. કતમે પઞ્ચ? મન્દત્તા મોમૂહત્તા રુક્ખમૂલિકો હોતિ…પે॰… ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય રુક્ખમૂલિકો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ રુક્ખમૂલિકા’’તિ. તતિયં.

૪. સોસાનિકસુત્તં

૧૮૪. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, સોસાનિકા. કતમે પઞ્ચ? મન્દત્તા મોમૂહત્તા સોસાનિકો હોતિ…પે॰… ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય સોસાનિકો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ સોસાનિકા’’તિ. ચતુત્થં.

૫. અબ્ભોકાસિકસુત્તં

૧૮૫. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, અબ્ભોકાસિકા…પે॰…. પઞ્ચમં.

૬. નેસજ્જિકસુત્તં

૧૮૬. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, નેસજ્જિકા…પે॰…. છટ્ઠં.

૭. યથાસન્થતિકસુત્તં

૧૮૭. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, યથાસન્થતિકા…પે॰…. સત્તમં.

૮. એકાસનિકસુત્તં

૧૮૮. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, એકાસનિકા…પે॰…. અટ્ઠમં.

૯. ખલુપચ્છાભત્તિકસુત્તં

૧૮૯. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, ખલુપચ્છાભત્તિકા…પે॰…. નવમં.

૧૦. પત્તપિણ્ડિકસુત્તં

૧૯૦. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, પત્તપિણ્ડિકા. કતમે પઞ્ચ? મન્દત્તા મોમૂહત્તા પત્તપિણ્ડિકો હોતિ, પાપિચ્છો ઇચ્છાપકતો પત્તપિણ્ડિકો હોતિ, ઉમ્માદા ચિત્તક્ખેપા પત્તપિણ્ડિકો હોતિ, ‘વણ્ણિતં બુદ્ધેહિ બુદ્ધસાવકેહી’તિ પત્તપિણ્ડિકો હોતિ, અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય પવિવેકંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય પત્તપિણ્ડિકો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ પત્તપિણ્ડિકા. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં પત્તપિણ્ડિકાનં ય્વાયં પત્તપિણ્ડિકો અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય પવિવેકંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય પત્તપિણ્ડિકો હોતિ, અયં ઇમેસં પઞ્ચન્નં પત્તપિણ્ડિકાનં અગ્ગો ચ સેટ્ઠો ચ મોક્ખો ચ ઉત્તમો ચ પવરો ચ.

‘‘સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, ગવા ખીરં, ખીરમ્હા દધિ, દધિમ્હા નવનીતં, નવનીતમ્હા સપ્પિ, સપ્પિમ્હા સપ્પિમણ્ડો, સપ્પિમણ્ડો તત્થ અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, ઇમેસં પઞ્ચન્નં પત્તપિણ્ડિકાનં ય્વાયં પત્તપિણ્ડિકો અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય પવિવેકંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય પત્તપિણ્ડિકો હોતિ, અયં ઇમેસં પઞ્ચન્નં પત્તપિણ્ડિકાનં અગ્ગો ચ સેટ્ઠો ચ મોક્ખો ચ ઉત્તમો ચ પવરો ચા’’તિ. દસમં.

અરઞ્ઞવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

અરઞ્ઞં ચીવરં રુક્ખ, સુસાનં અબ્ભોકાસિકં;
નેસજ્જં સન્થતં એકાસનિકં, ખલુપચ્છાપિણ્ડિકેન ચાતિ.

(૨૦) ૫. બ્રાહ્મણવગ્ગો

૧. સોણસુત્તં

૧૯૧. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, પોરાણા બ્રાહ્મણધમ્મા એતરહિ સુનખેસુ સન્દિસ્સન્તિ, નો બ્રાહ્મણેસુ. કતમે પઞ્ચ? પુબ્બે સુદં [પુબ્બસ્સુદં (ક॰)], ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણા બ્રાહ્મણિંયેવ ગચ્છન્તિ, નો અબ્રાહ્મણિં. એતરહિ, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણા બ્રાહ્મણિમ્પિ ગચ્છન્તિ, અબ્રાહ્મણિમ્પિ ગચ્છન્તિ. એતરહિ, ભિક્ખવે, સુનખા સુનખિંયેવ ગચ્છન્તિ, નો અસુનખિં. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો પોરાણો બ્રાહ્મણધમ્મો એતરહિ સુનખેસુ સન્દિસ્સતિ, નો બ્રાહ્મણેસુ.

‘‘પુબ્બે સુદં, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણા બ્રાહ્મણિં ઉતુનિંયેવ ગચ્છન્તિ, નો અનુતુનિં. એતરહિ, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણા બ્રાહ્મણિં ઉતુનિમ્પિ ગચ્છન્તિ, અનુતુનિમ્પિ ગચ્છન્તિ . એતરહિ, ભિક્ખવે, સુનખા સુનખિં ઉતુનિંયેવ ગચ્છન્તિ, નો અનુતુનિં. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો પોરાણો બ્રાહ્મણધમ્મો એતરહિ સુનખેસુ સન્દિસ્સતિ, નો બ્રાહ્મણેસુ.

‘‘પુબ્બે સુદં, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણા બ્રાહ્મણિં નેવ કિણન્તિ નો વિક્કિણન્તિ, સમ્પિયેનેવ સંવાસં સંબન્ધાય [સંસગ્ગત્થાય (સી॰ પી॰)] સંપવત્તેન્તિ. એતરહિ, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણા બ્રાહ્મણિં કિણન્તિપિ વિક્કિણન્તિપિ, સમ્પિયેનપિ સંવાસં સંબન્ધાય સંપવત્તેન્તિ. એતરહિ, ભિક્ખવે, સુનખા સુનખિં નેવ કિણન્તિ નો વિક્કિણન્તિ, સમ્પિયેનેવ સંવાસં સંબન્ધાય સંપવત્તેન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો પોરાણો બ્રાહ્મણધમ્મો એતરહિ સુનખેસુ સન્દિસ્સતિ, નો બ્રાહ્મણેસુ.

‘‘પુબ્બે સુદં, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણા ન સન્નિધિં કરોન્તિ ધનસ્સપિ ધઞ્ઞસ્સપિ રજતસ્સપિ જાતરૂપસ્સપિ. એતરહિ, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણા સન્નિધિં કરોન્તિ ધનસ્સપિ ધઞ્ઞસ્સપિ રજતસ્સપિ જાતરૂપસ્સપિ. એતરહિ, ભિક્ખવે, સુનખા ન સન્નિધિં કરોન્તિ ધનસ્સપિ ધઞ્ઞસ્સપિ રજતસ્સપિ જાતરૂપસ્સપિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો પોરાણો બ્રાહ્મણધમ્મો એતરહિ સુનખેસુ સન્દિસ્સતિ, નો બ્રાહ્મણેસુ.

‘‘પુબ્બે સુદં, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણા સાયં સાયમાસાય પાતો પાતરાસાય ભિક્ખં પરિયેસન્તિ. એતરહિ, ભિક્ખવે, બ્રાહ્મણા યાવદત્થં ઉદરાવદેહકં ભુઞ્જિત્વા અવસેસં આદાય પક્કમન્તિ. એતરહિ, ભિક્ખવે, સુનખા સાયં સાયમાસાય પાતો પાતરાસાય ભિક્ખં પરિયેસન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો પોરાણો બ્રાહ્મણધમ્મો એતરહિ સુનખેસુ સન્દિસ્સતિ, નો બ્રાહ્મણેસુ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ પોરાણા બ્રાહ્મણધમ્મા એતરહિ સુનખેસુ સન્દિસ્સન્તિ, નો બ્રાહ્મણેસૂ’’તિ. પઠમં.

૨. દોણબ્રાહ્મણસુત્તં

૧૯૨. અથ ખો દોણો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો દોણો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ –

‘‘સુતં મેતં, ભો ગોતમ – ‘ન સમણો ગોતમો બ્રાહ્મણે જિણ્ણે વુડ્ઢે મહલ્લકે અદ્ધગતે વયોઅનુપ્પત્તે અભિવાદેતિ વા પચ્ચુટ્ઠેતિ વા આસનેન વા નિમન્તેતી’તિ. તયિદં, ભો ગોતમ, તથેવ. ન હિ ભવં ગોતમો બ્રાહ્મણે જિણ્ણે વુડ્ઢે મહલ્લકે અદ્ધગતે વયોઅનુપ્પત્તે અભિવાદેતિ વા પચ્ચુટ્ઠેતિ વા આસનેન વા નિમન્તેતિ. તયિદં, ભો

ગોતમ, ન સમ્પન્નમેવા''તિ. ''ત્વમ્પિ નો, દોણ, બ્રાહ્મણો પટિજાનાસી''તિ? ''યઞ્હિ તં, ભો ગોતમ, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય – 'બ્રાહ્મણો ઉભતો સુજાતો – માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિતો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન, અજ્ઝાયકો મન્તધરો, તિણ્ણં વેદાનં પારગૂ સનિઘણ્ડુકેટુભાનં સાક્ખરપ્પભેદાનં ઇતિહાસપઞ્ચમાનં, પદકો વેય્યાકરણો લોકાયતમહાપુરિસલક્ખણેસુ અનવયો'તિ, મમેવ તં, ભો ગોતમ, સમ્મા વદમાનો વદેય્ય. અહઞ્હિ, ભો ગોતમ, બ્રાહ્મણો ઉભતો સુજાતો – માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન, અજ્ઝાયકો મન્તધરો, તિણ્ણં વેદાનં પારગૂ સનિઘણ્ડુકેટુભાનં સાક્ખરપ્પભેદાનં ઇતિહાસપઞ્ચમાનં, પદકો વેય્યાકરણો લોકાયતમહાપુરિસલક્ખણેસુ અનવયો''તિ.

''યે ખો, તે દોણ, બ્રાહ્મણાનં પુબ્બકા ઇસયો મન્તાનં કત્તારો મન્તાનં પવત્તારો, યેસમિદં એતરહિ બ્રાહ્મણા પોરાણં મન્તપદં ગીતં પવુત્તં સમિહિતં તદનુગાયન્તિ તદનુભાસન્તિ ભાસિતમનુભાસન્તિ સજ્ઝાયિતમનુસજ્ઝાયન્તિ વાચિતમનુવાચેન્તિ, સેય્યથિદં – અટ્ઠકો, વામકો, વામદેવો, વેસ્સામિત્તો, યમદગ્ગિ [યમતગ્ગિ (સી॰) દી॰ નિ॰ ૧.૨૮૪, ૫૨૬, ૫૩૬; મ॰ નિ॰ ૨.૪૨૭; મહાવ॰ ૩૦૦; અ॰ નિ॰ ૫.૧૯૨ પસ્સિતબ્બં], અઙ્ગીરસો, ભારદ્વાજો, વાસેટ્ઠો, કસ્સપો, ભગુ; ત્યાસ્સુ'મે પઞ્ચ બ્રાહ્મણે પઞ્ઞાપેન્તિ – બ્રહ્મસમં, દેવસમં, મરિયાદં, સમ્ભિન્નમરિયાદં, બ્રાહ્મણચણ્ડાલંયેવ પઞ્ચમં. તેસં ત્વં દોણ, કતમો''તિ?

''ન ખો મયં, ભો ગોતમ, પઞ્ચ બ્રાહ્મણે જાનામ, અથ ખો મયં બ્રાહ્મણાત્વેવ જાનામ. સાધુ મે ભવં ગોતમો તથા ધમ્મં દેસેતુ યથા અહં ઇમે પઞ્ચ બ્રાહ્મણે જાનેય્ય''ન્તિ. ''તેન હિ, બ્રાહ્મણ, સુણોહિ, સાધુકં મનસિ કરોહિ; ભાસિસ્સામી''તિ. ''એવં ભો''તિ ખો દોણો બ્રાહ્મણો ભગવતો પચ્ચસ્સોસિ. ભગવા એતદવોચ –

''કથઞ્ચ, દોણ, બ્રાહ્મણો બ્રહ્મસમો હોતિ? ઇધ, દોણ, બ્રાહ્મણો ઉભતો સુજાતો હોતિ – માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન. સો અટ્ઠચત્તાલીસવસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં [કોધારં બ્રહ્મચરિયં (સ્યા॰ ક॰)] ચરતિ મન્તે અધીયમાનો. અટ્ઠચત્તાલીસવસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરિત્વા મન્તે અધીયિત્વા આચરિયસ્સ આચરિયધનં પરિયેસતિ ધમ્મેનેવ, નો અધમ્મેન.

''તત્થ ચ, દોણ, કો ધમ્મો? નેવ કસિયા ન વણિજ્જાય ન ગોરક્ખેન ન ઇસ્સત્થેન [ન ઇસ્સત્તેન (ક॰)] ન રાજપોરિસેન ન સિપ્પઞ્ઞતરેન, કેવલં ભિક્ખાચરિયાય કપાલં અનતિમઞ્ઞમાનો. સો આચરિયસ્સ આચરિયધનં નિય્યાદેત્વા [નીય્યાદેત્વા (સી॰), નીયાદેત્વા (પી॰), નિય્યાતેત્વા (કત્થચિ)] કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજતિ. સો એવં પબ્બજિતો સમાનો મેત્તાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ, તથા દુતિયં તથા તતિયં તથા ચતુત્થં [ચતુત્થિં (સી॰)], ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં મેત્તાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન [અબ્યાપજ્ઝેન (ક॰) અબ્યાબજ્ઝેન (?)] ફરિત્વા વિહરતિ. કરુણા…પે॰… મુદિતા… ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા એકં દિસં ફરિત્વા વિહરતિ, તથા દુતિયં તથા તતિયં તથા ચતુત્થં , ઇતિ ઉદ્ધમધો તિરિયં સબ્બધિ સબ્બત્તતાય સબ્બાવન્તં લોકં ઉપેક્ખાસહગતેન ચેતસા વિપુલેન મહગ્ગતેન અપ્પમાણેન અવેરેન અબ્યાપજ્જેન ફરિત્વા વિહરતિ. સો ઇમે ચત્તારો બ્રહ્મવિહારે ભાવેત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં બ્રહ્મલોકં ઉપપજ્જતિ. એવં ખો, દોણ, બ્રાહ્મણો બ્રહ્મસમો હોતિ.

''કથઞ્ચ, દોણ, બ્રાહ્મણો દેવસમો હોતિ? ઇધ, દોણ, બ્રાહ્મણો ઉભતો સુજાતો હોતિ – માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન . સો અટ્ઠચત્તાલીસવસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરતિ મન્તે અધીયમાનો. અટ્ઠચત્તાલીસવસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરિત્વા મન્તે અધીયિત્વા આચરિયસ્સ આચરિયધનં પરિયેસતિ ધમ્મેનેવ, નો અધમ્મેન. તત્થ ચ, દોણ, કો ધમ્મો? નેવ કસિયા ન વણિજ્જાય ન ગોરક્ખેન ન ઇસ્સત્થેન ન રાજપોરિસેન ન સિપ્પઞ્ઞતરેન, કેવલં ભિક્ખાચરિયાય કપાલં અનતિમઞ્ઞમાનો. સો આચરિયસ્સ આચરિયધનં નિય્યાદેત્વા દારં પરિયેસતિ ધમ્મેનેવ, નો અધમ્મેન.

''તત્થ ચ, દોણ, કો ધમ્મો? નેવ કયેન ન વિક્કયેન, બ્રાહ્મણિંયેવ ઉદકૂપસ્સટ્ઠં. સો બ્રાહ્મણિંયેવ ગચ્છતિ, ન ખત્તિયિં ન વેસ્સિં ન સુદ્દિં ન ચણ્ડાલિં ન નેસાદિં ન વેનિં [ન વેણિં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] ન રથકારિં ન પુક્કુસિં ગચ્છતિ, ન ગબ્ભિનિં ગચ્છતિ, ન પાયમાનં ગચ્છતિ, ન અનુતુનિં ગચ્છતિ. કસ્મા ચ, દોણ, બ્રાહ્મણો ન ગબ્ભિનિં ગચ્છતિ? સચે, દોણ, બ્રાહ્મણો ગબ્ભિનિં ગચ્છતિ, અતિમીળ્હજો નામ સો હોતિ માણવકો વા માણવિકા [માણવકી (ક॰)] વા . તસ્મા, દોણ, બ્રાહ્મણો ન ગબ્ભિનિં ગચ્છતિ. કસ્મા ચ, દોણ, બ્રાહ્મણો ન પાયમાનં ગચ્છતિ? સચે, દોણ, બ્રાહ્મણો પાયમાનં ગચ્છતિ, અસુચિપટિપીળિતો નામ સો હોતિ માણવકો વા માણવિકા વા. તસ્મા, દોણ, બ્રાહ્મણો ન પાયમાનં ગચ્છતિ. તસ્સ સા હોતિ બ્રાહ્મણી નેવ કામત્થા ન દવત્થા ન રતત્થા, પજત્થાવ બ્રાહ્મણસ્સ બ્રાહ્મણી હોતિ. સો મેથુનં ઉપ્પાદેત્વા કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજતિ. સો એવં પબ્બજિતો સમાનો વિવિચ્ચેવ કામેહિ...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સો ઇમે ચત્તારો ઝાને ભાવેત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. એવં ખો, દોણ, બ્રાહ્મણો દેવસમો હોતિ.

''કથઞ્ચ, દોણ, બ્રાહ્મણો મરિયાદો હોતિ? ઇધ, દોણ, બ્રાહ્મણો ઉભતો સુજાતો હોતિ – માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન. સો અટ્ઠચત્તાલીસવસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરતિ મન્તે અધીયમાનો. અટ્ઠચત્તાલીસવસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરિત્વા મન્તે અધીયિત્વા આચરિયસ્સ આચરિયધનં પરિયેસતિ ધમ્મેનેવ, નો અધમ્મેન . તત્થ ચ, દોણ, કો ધમ્મો? નેવ કસિયા ન વણિજ્જાય ન ગોરક્ખેન ન ઇસ્સત્થેન ન રાજપોરિસેન ન સિપ્પઞ્ઞતરેન, કેવલં ભિક્ખાચરિયાય કપાલં અનતિમઞ્ઞમાનો. સો આચરિયસ્સ આચરિયધનં નિય્યાદેત્વા દારં પરિયેસતિ ધમ્મેનેવ, નો અધમ્મેન.

''તત્થ ચ, દોણ , કો ધમ્મો? નેવ કયેન ન વિક્કયેન, બ્રાહ્મણિંયેવ ઉદકૂપસ્સટ્ઠં. સો બ્રાહ્મણિંયેવ ગચ્છતિ, ન ખત્તિયિં ન વેસ્સિં ન સુદ્દિં ન ચણ્ડાલિં ન નેસાદિં ન વેનિં ન રથકારિં ન પુક્કુસિં ગચ્છતિ, ન ગબ્ભિનિં ગચ્છતિ, ન પાયમાનં ગચ્છતિ, ન અનુતુનિં ગચ્છતિ. કસ્મા ચ, દોણ, બ્રાહ્મણો ન ગબ્ભિનિં ગચ્છતિ? સચે, દોણ, બ્રાહ્મણો ગબ્ભિનિં ગચ્છતિ, અતિમીળ્હજો નામ સો હોતિ માણવકો વા માણવિકા વા. તસ્મા, દોણ, બ્રાહ્મણો ન ગબ્ભિનિં ગચ્છતિ. કસ્મા ચ, દોણ, બ્રાહ્મણો ન પાયમાનં ગચ્છતિ? સચે, દોણ, બ્રાહ્મણો પાયમાનં ગચ્છતિ, અસુચિપટિપીળિતો નામ સો હોતિ માણવકો વા માણવિકા વા. તસ્મા, દોણ, બ્રાહ્મણો ન પાયમાનં ગચ્છતિ. તસ્સ સા હોતિ બ્રાહ્મણી નેવ કામત્થા ન દવત્થા ન રતત્થા, પજત્થાવ બ્રાહ્મણસ્સ બ્રાહ્મણી હોતિ. સો મેથુનં ઉપ્પાદેત્વા તમેવ પુત્તસ્સાદં નિકામયમાનો કુટુમ્બં અજ્ઝાવસતિ, ન અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજતિ. યાવ પોરાણાનં બ્રાહ્મણાનં મરિયાદો તત્થ તિટ્ઠતિ, તં ન વીતિક્કમતિ. 'યાવ પોરાણાનં બ્રાહ્મણાનં મરિયાદો તત્થ બ્રાહ્મણો ઠિતો તં ન વીતિક્કમતી'તિ, ખો, દોણ, તસ્મા બ્રાહ્મણો મરિયાદોતિ વુચ્ચતિ. એવં ખો, દોણ, બ્રાહ્મણો મરિયાદો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, દોણ, બ્રાહ્મણો સમ્ભિન્નમરિયાદો હોતિ? ઇધ , દોણ, બ્રાહ્મણો ઉભતો સુજાતો હોતિ – માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન . સો અટ્ઠચત્તાલીસવસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરતિ મન્તે અધીયમાનો. અટ્ઠચત્તાલીસવસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરિત્વા મન્તે અધીયિત્વા આચરિયસ્સ આચરિયધનં પરિયેસતિ ધમ્મેનેવ, નો અધમ્મેન.

‘‘તત્થ ચ, દોણ, કો ધમ્મો? નેવ કસિયા ન વણિજ્જાય ન ગોરક્ખેન ન ઇસ્સત્થેન ન રાજપોરિસેન ન સિપ્પઞ્ઞતરેન, કેવલં ભિક્ખાચરિયાય કપાલં અનતિમઞ્ઞમાનો. સો આચરિયસ્સ આચરિયધનં નિય્યાદેત્વા દારં પરિયેસતિ ધમ્મેનપિ અધમ્મેનપિ કયેનપિ વિક્કયેનપિ બ્રાહ્મણિમ્પિ ઉદકૂપસ્સટ્ઠં. સો બ્રાહ્મણિમ્પિ ગચ્છતિ ખત્તિયિમ્પિ ગચ્છતિ વેસ્સિમ્પિ ગચ્છતિ સુદ્દિમ્પિ ગચ્છતિ ચણ્ડાલિમ્પિ ગચ્છતિ નેસાદિમ્પિ ગચ્છતિ વેનિમ્પિ ગચ્છતિ રથકારિમ્પિ ગચ્છતિ પુક્કુસિમ્પિ ગચ્છતિ ગબ્ભિનિમ્પિ ગચ્છતિ પાયમાનમ્પિ ગચ્છતિ ઉતુનિમ્પિ ગચ્છતિ અનુતુનિમ્પિ ગચ્છતિ. તસ્સ સા હોતિ બ્રાહ્મણી કામત્થાપિ દવત્થાપિ રતત્થાપિ પજત્થાપિ બ્રાહ્મણસ્સ બ્રાહ્મણી હોતિ. યાવ પોરાણાનં બ્રાહ્મણાનં મરિયાદો તત્થ ન તિટ્ઠતિ, તં વીતિક્કમતિ. ‘યાવ પોરાણાનં બ્રાહ્મણાનં મરિયાદો તત્થ બ્રાહ્મણો ન ઠિતો તં વીતિક્કમતી’તિ ખો, દોણ, તસ્મા બ્રાહ્મણો સમ્ભિન્નમરિયાદોતિ વુચ્ચતિ. એવં ખો, દોણ, બ્રાહ્મણો સમ્ભિન્નમરિયાદો હોતિ.

‘‘કથઞ્ચ, દોણ, બ્રાહ્મણો બ્રાહ્મણચણ્ડાલો હોતિ? ઇધ, દોણ, બ્રાહ્મણો ઉભતો સુજાતો હોતિ – માતિતો ચ પિતિતો ચ, સંસુદ્ધગહણિકો, યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેન. સો અટ્ઠચત્તાલીસવસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરતિ મન્તે અધીયમાનો. અટ્ઠચત્તાલીસવસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરિત્વા મન્તે અધીયિત્વા આચરિયસ્સ આચરિયધનં પરિયેસતિ ધમ્મેનપિ અધમ્મેનપિ કસિયાપિ વણિજ્જાયપિ ગોરક્ખેનપિ ઇસ્સત્થેનપિ રાજપોરિસેનપિ સિપ્પઞ્ઞતરેનપિ, કેવલમ્પિ ભિક્ખાચરિયાય, કપાલં અનતિમઞ્ઞમાનો.

‘‘સો આચરિયસ્સ આચરિયધનં નિય્યાદેત્વા દારં પરિયેસતિ ધમ્મેનપિ અધમ્મેનપિ કયેનપિ વિક્કયેનપિ બ્રાહ્મણિમ્પિ ઉદકૂપસ્સટ્ઠં. સો બ્રાહ્મણિમ્પિ ગચ્છતિ ખત્તિયિમ્પિ ગચ્છતિ વેસ્સિમ્પિ ગચ્છતિ સુદ્દિમ્પિ ગચ્છતિ ચણ્ડાલિમ્પિ ગચ્છતિ નેસાદિમ્પિ ગચ્છતિ વેનિમ્પિ ગચ્છતિ રથકારિમ્પિ ગચ્છતિ પુક્કુસિમ્પિ ગચ્છતિ ગબ્ભિનિમ્પિ ગચ્છતિ પાયમાનમ્પિ ગચ્છતિ ઉતુનિમ્પિ ગચ્છતિ અનુતુનિમ્પિ ગચ્છતિ. તસ્સ સા હોતિ બ્રાહ્મણી કામત્થાપિ દવત્થાપિ રતત્થાપિ પજત્થાપિ બ્રાહ્મણસ્સ બ્રાહ્મણી હોતિ. સો સબ્બકમ્મેહિ જીવિકં [જીવિતં (ક॰)] કપ્પેતિ. તમેનં બ્રાહ્મણા એવમાહંસુ – ‘કસ્મા ભવં બ્રાહ્મણો પટિજાનમાનો સબ્બકમ્મેહિ જીવિકં કપ્પેતી’તિ? સો એવમાહ – ‘સેય્યથાપિ, ભો, અગ્ગિ સુચિમ્પિ ડહતિ અસુચિમ્પિ ડહતિ, ન ચ તેન અગ્ગિ ઉપલિપ્પતિ [ઉપલિમ્પતિ (ક॰)]; એવમેવં ખો, ભો, સબ્બકમ્મેહિ ચેપિ બ્રાહ્મણો જીવિકં કપ્પેતિ, ન ચ તેન બ્રાહ્મણો ઉપલિપ્પતિ’. ‘સબ્બકમ્મેહિ જીવિકં કપ્પેતી’તિ ખો, દોણ , તસ્મા બ્રાહ્મણો બ્રાહ્મણચણ્ડાલોતિ વુચ્ચતિ. એવં ખો, દોણ, બ્રાહ્મણો બ્રાહ્મણચણ્ડાલો હોતિ.

‘‘યે ખો તે, દોણ, બ્રાહ્મણાનં પુબ્બકા ઇસયો મન્તાનં કત્તારો મન્તાનં પવત્તારો યેસમિદં એતરહિ બ્રાહ્મણા પોરાણં મન્તપદં ગીતં પવુત્તં સમીહિતં તદનુગાયન્તિ તદનુભાસન્તિ ભાસિતમનુભાસન્તિ સજ્ઝાયિતમનુસજ્ઝાયન્તિ વાચિતમનુવાચેન્તિ, સેય્યથિદં – અટ્ઠકો, વામકો, વામદેવો, વેસ્સામિત્તો, યમદગ્ગિ, અઙ્ગીરસો, ભારદ્વાજો, વાસેટ્ઠો , કસ્સપો, ભગુ; ત્યાસ્સુમે પઞ્ચ બ્રાહ્મણે પઞ્ઞાપેન્તિ – બ્રહ્મસમં, દેવસમં, મરિયાદં, સમ્ભિન્નમરિયાદં, બ્રાહ્મણચણ્ડાલંયેવ પઞ્ચમં. તેસં ત્વં, દોણ, કતમો’’તિ?

“એવં સન્તે મયં, ભો ગોતમ, બ્રાહ્મણચણ્ડાલમ્પિ ન પૂરેમ. અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ…પે॰… ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત”ન્તિ. દુતિયં.

૩. સઙ્ગારવસુત્તં

૧૯૩. અથ ખો સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવતા સદ્ધિં સમ્મોદિ. સમ્મોદનીયં કથં સારણીયં વીતિસારેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો સઙ્ગારવો બ્રાહ્મણો ભગવન્તં એતદવોચ – “કો નુ ખો, ભો ગોતમ, હેતુ કો પચ્ચયો, યેન કદાચિ દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા? કો પન, ભો ગોતમ, હેતુ કો પચ્ચયો, યેન કદાચિ દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા”તિ?

“યસ્મિં, બ્રાહ્મણ, સમયે કામરાગપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ કામરાગપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ કામરાગસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ , અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા. સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો સંસટ્ઠો લાખાય વા હલિદ્દિયા વા નીલિયા વા મઞ્જિટ્ઠાય વા. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં નપ્પજાનેય્ય ન પસ્સેય્ય. એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે કામરાગપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ કામરાગપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ કામરાગસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ…પે॰… ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

“પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે બ્યાપાદપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ બ્યાપાદપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ બ્યાપાદસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ…પે॰… ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા. સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો અગ્ગિના સન્તત્તો ઉક્કુધિતો [ઉક્કટ્ઠિતો (સી॰ પી॰), ઉક્કુટ્ઠિતો (સ્યા॰ કં॰)] ઉસ્સદકજાતો [ઉસુમકજાતો (કત્થચિ), ઉસ્સુરકજાતો (ક॰), ઉસ્મુદકજાતો (મ॰ નિ॰ ૩ મજ્ઝિમનિકાયે)]. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં નપ્પજાનેય્ય ન પસ્સેય્ય. એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે બ્યાપાદપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ બ્યાપાદપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ બ્યાપાદસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ…પે॰… ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ , પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

“પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ થિનમિદ્ધપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ થિનમિદ્ધસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ…પે॰… ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા. સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો સેવાલપણકપરિયોનદ્ધો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં નપ્પજાનેય્ય ન પસ્સેય્ય. એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે

થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ થિનમિદ્ધપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ થિનમિદ્ધસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

‘‘પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા. સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો વાતેરિતો ચલિતો ભન્તો ઊમિજાતો [ઉમ્મિજાતો (પી॰)]. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં નપ્પજાનેય્ય ન પસ્સેય્ય. એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

‘‘પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ વિચિકિચ્છાપરેતેન , ઉપ્પન્નાય ચ વિચિકિચ્છાય નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા. સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો આવિલો લુળિતો કલલીભૂતો અન્ધકારે નિક્ખિત્તો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં નપ્પજાનેય્ય ન પસ્સેય્ય. એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ વિચિકિચ્છાપરેતેન, ઉપ્પન્નાય ચ વિચિકિચ્છાય નિસ્સરણં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ ન પસ્સતિ, દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા.

‘‘યસ્મિઞ્ચ ખો, બ્રાહ્મણ, સમયે ન કામરાગપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન કામરાગપરેતેન, ઉપ્પન્નસ્સ ચ કામરાગસ્સ નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં પજાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં પજાનાતિ પસ્સતિ, ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં પજાનાતિ પસ્સતિ, દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા. સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો અસંસટ્ઠો લાખાય વા હલિદ્દિયા વા નીલિયા વા મઞ્જિટ્ઠાય વા. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં પજાનેય્ય પસ્સેય્ય. એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન કામરાગપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ...પે॰... .

‘‘પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન બ્યાપાદપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ...પે॰... સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો અગ્ગિના અસન્તત્તો અનુક્કુધિતો અનુસ્સદકજાતો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં પજાનેય્ય પસ્સેય્ય. એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન બ્યાપાદપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ...પે॰....

‘‘પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ...પે॰... સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો ન સેવાલપણકપરિયોનદ્ધો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં પજાનેય્ય પસ્સેય્ય. એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન થિનમિદ્ધપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ...પે॰....

‘‘પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ , યસ્મિં સમયે ન ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ...પે॰... સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો ન વાતેરિતો ન ચલિતો ન ભન્તો ન ઊમિજાતો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં પજાનેય્ય પસ્સેય્ય. એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ...પે॰....

‘‘પુન ચપરં, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન વિચિકિચ્છાપરેતેન, ઉપ્પન્નાય ચ વિચિકિચ્છાય નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ , અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં પજાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં પજાનાતિ પસ્સતિ, ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં પજાનાતિ પસ્સતિ, દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા. સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો અચ્છો વિપ્પસન્નો અનાવિલો આલોકે નિક્ખિત્તો. તત્થ ચક્ખુમા પુરિસો સકં મુખનિમિત્તં પચ્ચવેક્ખમાનો યથાભૂતં પજાનેય્ય પસ્સેય્ય. એવમેવં ખો, બ્રાહ્મણ, યસ્મિં સમયે ન વિચિકિચ્છાપરિયુટ્ઠિતેન ચેતસા વિહરતિ ન વિચિકિચ્છાપરેતેન, ઉપ્પન્નાય ચ વિચિકિચ્છાય નિસ્સરણં યથાભૂતં પજાનાતિ, અત્તત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં પજાનાતિ પસ્સતિ, પરત્થમ્પિ...પે॰... ઉભયત્થમ્પિ તસ્મિં સમયે યથાભૂતં પજાનાતિ પસ્સતિ, દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા.

‘‘અયં ખો, બ્રાહ્મણ, હેતુ અયં પચ્ચયો, યેન કદાચિ દીઘરત્તં સજ્ઝાયકતાપિ મન્તા નપ્પટિભન્તિ, પગેવ અસજ્ઝાયકતા . અયં પન, બ્રાહ્મણ, હેતુ અયં પચ્ચયો, યેન કદાચિ દીઘરત્તં અસજ્ઝાયકતાપિ મન્તા પટિભન્તિ, પગેવ સજ્ઝાયકતા’’તિ.

‘‘અભિક્કન્તં, ભો ગોતમ...પે॰... ઉપાસકં મં ભવં ગોતમો ધારેતુ અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત’’ન્તિ. તતિયં.

૪. કારણપાલીસુત્તં

૧૯૪. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. તેન ખો પન સમયેન કારણપાલી [કરણપાલી (ક॰)] બ્રાહ્મણો લિચ્છવીનં કમ્મન્તં કારેતિ. અદ્દસા ખો કારણપાલી બ્રાહ્મણો પિઙ્ગિયાનિં બ્રાહ્મણં દૂરતોવ આગચ્છન્તં; દિસ્વા પિઙ્ગિયાનિં બ્રાહ્મણં એતદવોચ –

‘‘હન્દ, કુતો નુ ભવં પિઙ્ગિયાની આગચ્છતિ દિવા દિવસ્સા’’તિ? ‘‘ઇતોહં [ઇધાહં (સ્યા॰ કં॰), ઇતો હિ ખો અહં (મ॰ નિ॰ ૧.૨૮૮)], ભો, આગચ્છામિ સમણસ્સ ગોતમસ્સ સન્તિકા’’તિ. ‘‘તં કિં મઞ્ઞતિ ભવં, પિઙ્ગિયાની, સમણસ્સ ગોતમસ્સ પઞ્ઞાવેય્યત્તિયં? પણ્ડિતો મઞ્ઞે’’તિ? ‘‘કો ચાહં, ભો, કો ચ સમણસ્સ ગોતમસ્સ પઞ્ઞાવેય્યત્તિયં જાનિસ્સામિ! સોપિ નૂનસ્સ તાદિસોવ યો સમણસ્સ ગોતમસ્સ પઞ્ઞાવેય્યત્તિયં જાનેય્યા’’તિ! ‘‘ઉળારાય ખલુ ભવં, પિઙ્ગિયાની, સમણં ગોતમં પસંસાય પસંસતી’’તિ. ‘‘કો ચાહં, ભો, કો ચ સમણં ગોતમં

પસંસિસ્સામિ! પસત્થપ્પસત્થોવ [પસટ્ઠપસટ્ઠો ચ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] સો ભવં ગોતમો સેટ્ઠો દેવમનુસ્સાન''ન્તિ. ''કિં પન ભવં, પિઙ્ગિયાની, અત્થવસં સમ્પસ્સમાનો સમણે ગોતમે એવં અભિપ્પસન્નો''તિ?

''સેય્યથાપિ, ભો, પુરિસો અગ્ગરસપરિતિત્તો ન અઞ્ઞેસં હીનાનં રસાનં પિહેતિ; એવમેવં ખો, ભો, યતો યતો તસ્સ ભોતો ગોતમસ્સ ધમ્મં સુણાતિ – યદિ સુત્તસો, યદિ ગેય્યસો, યદિ વેય્યાકરણસો, યદિ અબ્ભુતધમ્મસો – તતો તતો ન અઞ્ઞેસં પુથુસમણબ્રાહ્મણપ્પવાદાનં પિહેતિ.

''સેય્યથાપિ, ભો, પુરિસો જિઘચ્છાદુબ્બલ્યપરેતો મધુપિણ્ડિકં અધિગચ્છેય્ય. સો યતો યતો સાયેથ, લભતેવ [સાયેય્ય, લભેથેવ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૦૫)] સાદુરસં અસેચનકં; એવમેવં ખો, ભો, યતો યતો તસ્સ ભોતો ગોતમસ્સ ધમ્મં સુણાતિ – યદિ સુત્તસો, યદિ ગેય્યસો, યદિ વેય્યાકરણસો, યદિ અબ્ભુતધમ્મસો – તતો તતો લભતેવ અત્તમનતં, લભતિ ચેતસો પસાદં.

''સેય્યથાપિ, ભો, પુરિસો ચન્દનઘટિકં અધિગચ્છેય્ય – હરિચન્દનસ્સ વા લોહિતચન્દનસ્સ વા. સો યતો યતો ઘાયેથ – યદિ મૂલતો, યદિ મજ્ઝતો, યદિ અગ્ગતો – અધિગચ્છતેવ [અધિગચ્છેથેવ (?)] સુરભિગન્ધં અસેચનકં; એવમેવં ખો, ભો, યતો યતો તસ્સ ભોતો ગોતમસ્સ ધમ્મં સુણાતિ – યદિ સુત્તસો, યદિ ગેય્યસો, યદિ વેય્યાકરણસો, યદિ અબ્ભુતધમ્મસો – તતો તતો અધિગચ્છતિ પામોજ્જં અધિગચ્છતિ સોમનસ્સં.

''સેય્યથાપિ, ભો, પુરિસો આબાધિકો દુક્ખિતો બાળ્હગિલાનો. તસ્સ કુસલો ભિસક્કો ઠાનસો આબાધં નીહરેય્ય; એવમેવં ખો, ભો, યતો યતો તસ્સ ભોતો ગોતમસ્સ ધમ્મં સુણાતિ – યદિ સુત્તસો, યદિ ગેય્યસો, યદિ વેય્યાકરણસો, યદિ અબ્ભુતધમ્મસો – તતો તતો સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સુપાયાસા અબ્ભત્થં ગચ્છન્તિ.

''સેય્યથાપિ , ભો, પોક્ખરણી અચ્છોદકા સાતોદકા સીતોદકા સેતકા સુપતિત્થા રમણીયા. અથ પુરિસો આગચ્છેય્ય ઘમ્માભિતત્તો ઘમ્મપરેતો કિલન્તો તસિતો પિપાસિતો . સો તં પોક્ખરણિં ઓગાહેત્વા ન્હાત્વા ચ પિવિત્વા ચ સબ્બદરથકિલમથપરિળાહં પટિપ્પસ્સમ્ભેય્ય. એવમેવં ખો, ભો, યતો યતો તસ્સ ભોતો ગોતમસ્સ ધમ્મં સુણાતિ – યદિ સુત્તસો, યદિ ગેય્યસો, યદિ વેય્યાકરણસો, યદિ અબ્ભુતધમ્મસો – તતો તતો સબ્બદરથકિલમથપરિળાહા પટિપ્પસ્સમ્ભન્તી''તિ.

એવં વુત્તે કારણપાલી બ્રાહ્મણો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા દક્ખિણં જાણુમણ્ડલં પથવિયં નિહન્ત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા તિક્ખત્તું ઉદાનં ઉદાનેસિ –

''નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ;
નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ;
નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સા''તિ.

''અભિક્કન્તં, ભો પિઙ્ગિયાનિ, અભિક્કન્તં, ભો પિઙ્ગિયાનિ! સેય્યથાપિ, ભો પિઙ્ગિયાનિ, નિક્કુજ્જિતં [નિકુજ્જિતં (ક॰)] વા ઉક્કુજ્જેય્ય પટિચ્છન્નં વા વિવરેય્ય, મૂળ્હસ્સ વા મગ્ગં આચિક્ખેય્ય અન્ધકારે વા તેલપજ્જોતં ધારેય્ય – ચક્ખુમન્તો રૂપાનિ દક્ખન્તીતિ; એવમેવં ભોતા પિઙ્ગિયાનિના અનેકપરિયાયેન ધમ્મો પકાસિતો. એસાહં, ભો

પિઙ્ગિયાનિ, તં ભવન્તં ગોતમં સરણં ગચ્છામિ ધમ્મઞ્ચ ભિક્ખુસઙ્ઘઞ્ચ. ઉપાસકં મં ભવં પિઙ્ગિયાની ધારેતુ, અજ્જતગ્ગે પાણુપેતં સરણં ગત''ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. પિઙ્ગિયાનીસુત્તં

૧૯૫. એકં સમયં ભગવા વેસાલિયં વિહરતિ મહાવને કૂટાગારસાલાયં. તેન ખો પન સમયેન પઞ્ચમત્તાનિ લિચ્છવિસતાનિ ભગવન્તં પયિરુપાસન્તિ. અપ્પેકચ્ચે લિચ્છવી નીલા હોન્તિ નીલવણ્ણા નીલવત્થા નીલાલઙ્કારા, અપ્પેકચ્ચે લિચ્છવી પીતા હોન્તિ પીતવણ્ણા પીતવત્થા પીતાલઙ્કારા , અપ્પેકચ્ચે લિચ્છવી લોહિતકા હોન્તિ લોહિતકવણ્ણા લોહિતકવત્થા લોહિતકાલઙ્કારા, અપ્પેકચ્ચે લિચ્છવી ઓદાતા હોન્તિ ઓદાતવણ્ણા ઓદાતવત્થા ઓદાતાલઙ્કારા. ત્યસ્સુદં ભગવા અતિરોચતિ વણ્ણેન ચેવ યસસા ચ.

અથ ખો પિઙ્ગિયાની બ્રાહ્મણો ઉટ્ઠાયાસના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા યેન ભગવા તેનઞ્જલિં પણામેત્વા ભગવન્તં એતદવોચ – ''પટિભાતિ મં, ભગવા, પટિભાતિ મં, સુગતા''તિ. ''પટિભાતુ તં પિઙ્ગિયાની''તિ ભગવા અવોચ. અથ ખો પિઙ્ગિયાની બ્રાહ્મણો ભગવતો સમ્મુખા સારુપ્પાય ગાથાય અભિત્થવિ –

> ''પદ્મં [પદુમં (ક॰) સં॰ નિ॰ ૧.૧૩૨] યથા કોકનદં [કોકનુદં (સ્યા॰ કં॰)] સુગન્ધં,
> પાતો સિયા ફુલ્લમવીતગન્ધં;
> અઙ્ગીરસં પસ્સ વિરોચમાનં,
> તપન્તમાદિચ્ચમિવન્તલિક્ખે''તિ.

અથ ખો તે લિચ્છવી પઞ્ચહિ ઉત્તરાસઙ્ગસતેહિ પિઙ્ગિયાનિં બ્રાહ્મણં અચ્છાદેસું. અથ ખો પિઙ્ગિયાની બ્રાહ્મણો તેહિ પઞ્ચહિ ઉત્તરાસઙ્ગસતેહિ ભગવન્તં અચ્છાદેસિ .

અથ ખો ભગવા તે લિચ્છવી એતદવોચ – ''પઞ્ચન્નં, લિચ્છવી, રતનાનં પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં. કતમેસં પઞ્ચન્નં? તથાગતસ્સ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિં. તથાગતપ્પવેદિતસ્સ ધમ્મવિનયસ્સ દેસેતા પુગ્ગલો દુલ્લભો લોકસ્મિં. તથાગતપ્પવેદિતસ્સ ધમ્મવિનયસ્સ દેસિતસ્સ વિઞ્ઞાતા પુગ્ગલો દુલ્લભો લોકસ્મિં. તથાગતપ્પવેદિતસ્સ ધમ્મવિનયસ્સ દેસિતસ્સ વિઞ્ઞાતા ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો પુગ્ગલો દુલ્લભો લોકસ્મિં. કતઞ્ઞૂ કતવેદી પુગ્ગલો દુલ્લભો લોકસ્મિં. ઇમેસં ખો, લિચ્છવી, પઞ્ચન્નં રતનાનં પાતુભાવો દુલ્લભો લોકસ્મિ''ન્તિ [અ॰ નિ॰ ૫.૧૪૩]. પઞ્ચમં.

૬. મહાસુપિનસુત્તં

૧૯૬. ''તથાગતસ્સ, ભિક્ખવે, અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો પઞ્ચ મહાસુપિના પાતુરહેસું. કતમે પઞ્ચ? તથાગતસ્સ, ભિક્ખવે, અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો અયં મહાપથવી મહાસયનં અહોસિ, હિમવા પબ્બતરાજા બિબ્બોહનં [બિબ્બોહનં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰), બિમ્બ + ઓહનં = ઇતિ પદવિભાગો] અહોસિ, પુરત્થિમે સમુદ્દે વામો હત્થો ઓહિતો અહોસિ, પચ્છિમે સમુદ્દે દક્ખિણો હત્થો ઓહિતો અહોસિ, દક્ખિણે સમુદ્દે ઉભો પાદા ઓહિતા અહેસું.

તથાગતસ્સ, ભિક્ખવે, અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો અયં પઠમો મહાસુપિનો પાતુરહોસિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો તિરિયા નામ તિણજાતિ નાભિયા ઉગ્ગન્ત્વા નભં આહચ્ચ ઠિતા અહોસિ. તથાગતસ્સ, ભિક્ખવે , અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો અયં દુતિયો મહાસુપિનો પાતુરહોસિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો સેતા કિમી કણ્હસીસા પાદેહિ ઉસ્સક્કિત્વા ( ) [(અગ્ગનખતો) કત્થચિ દિસ્સતિ] યાવ જાણુમણ્ડલા પટિચ્છાદેસું. તથાગતસ્સ, ભિક્ખવે, અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો અયં તતિયો મહાસુપિનો પાતુરહોસિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો ચત્તારો સકુણા નાનાવણ્ણા ચતૂહિ દિસાહિ આગન્ત્વા પાદમૂલે નિપતિત્વા સબ્બસેતા સમ્પજ્જિંસુ. તથાગતસ્સ, ભિક્ખવે, અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો અયં ચતુત્થો મહાસુપિનો પાતુરહોસિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, તથાગતો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધો બોધિસત્તોવ સમાનો મહતો મીળ્હપબ્બતસ્સ ઉપરૂપરિ ચઙ્કમતિ અલિપ્પમાનો મીળ્હેન. તથાગતસ્સ, ભિક્ખવે, અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો અયં પઞ્ચમો મહાસુપિનો પાતુરહોસિ.

‘‘યમ્પિ , ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો અયં મહાપથવી મહાસયનં અહોસિ, હિમવા પબ્બતરાજા બિબ્બોહનં અહોસિ, પુરત્થિમે સમુદ્દે વામો હત્થો ઓહિતો અહોસિ, પચ્છિમે સમુદ્દે દક્ખિણો હત્થો ઓહિતો અહોસિ, દક્ખિણે સમુદ્દે ઉભો પાદા ઓહિતા અહેસું; તથાગતેન , ભિક્ખવે, અરહતા સમ્માસમ્બુદ્ધેન અનુત્તરા સમ્માસમ્બોધિ અભિસમ્બુદ્ધા. તસ્સા અભિસમ્બોધાય અયં પઠમો મહાસુપિનો પાતુરહોસિ.

‘‘યમ્પિ , ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો તિરિયા નામ તિણજાતિ નાભિયા ઉગ્ગન્ત્વા નભં આહચ્ચ ઠિતા અહોસિ; તથાગતેન, ભિક્ખવે, અરહતા સમ્માસમ્બુદ્ધેન અરિયો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો અભિસમ્બુજ્ઝિત્વા યાવ દેવમનુસ્સેહિ સુપ્પકાસિતો. તસ્સ અભિસમ્બોધાય અયં દુતિયો મહાસુપિનો પાતુરહોસિ.

‘‘યમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો સેતા કિમી કણ્હસીસા પાદેહિ ઉસ્સક્કિત્વા યાવ જાણુમણ્ડલા પટિચ્છાદેસું; બહૂ, ભિક્ખવે, ગિહી ઓદાતવસના તથાગતં પાણુપેતા [પાણુપેતં (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] સરણં ગતા. તસ્સ અભિસમ્બોધાય અયં તતિયો મહાસુપિનો પાતુરહોસિ.

‘‘યમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતસ્સ અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો ચત્તારો સકુણા નાનાવણ્ણા ચતૂહિ દિસાહિ આગન્ત્વા પાદમૂલે નિપતિત્વા સબ્બસેતા સમ્પજ્જિંસુ; ચત્તારોમે, ભિક્ખવે, વણ્ણા ખત્તિયા બ્રાહ્મણા વેસ્સા સુદ્દા તે તથાગતપ્પવેદિતે ધમ્મવિનયે અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજિત્વા અનુત્તરં વિમુત્તિં સચ્છિકરોન્તિ. તસ્સ અભિસમ્બોધાય અયં ચતુત્થો મહાસુપિનો પાતુરહોસિ.

‘‘યમ્પિ, ભિક્ખવે, તથાગતો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધો બોધિસત્તોવ સમાનો મહતો મીળ્હપબ્બતસ્સ ઉપરૂપરિ ચઙ્કમતિ અલિપ્પમાનો મીળ્હેન; લાભી, ભિક્ખવે, તથાગતો ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપ્પચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારાનં, તં [તત્થ ચ (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] તથાગતો અગથિતો [અગધિતો (સ્યા॰ પી॰ ક॰)] અમુચ્છિતો અનજ્ઝોસન્નો [અનજ્ઝાપન્નો (ક॰) અનજ્ઝોપન્નો (સી॰ સ્યા॰)] આદીનવદસ્સાવી નિસ્સરણપઞ્ઞો પરિભુઞ્જતિ. તસ્સ અભિસમ્બોધાય અયં પઞ્ચમો મહાસુપિનો પાતુરહોસિ.

‘‘તથાગતસ્સ, ભિક્ખવે, અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ પુબ્બેવ સમ્બોધા અનભિસમ્બુદ્ધસ્સ બોધિસત્તસ્સેવ સતો ઇમે પઞ્ચ મહાસુપિના પાતુરહેસુ’’ન્તિ. છટ્ઠં.

૭. વસ્સસુત્તં

૧૯૭. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, વસ્સસ્સ અન્તરાયા, યં નેમિત્તા [નેમિત્તકા (કત્થચિ)] ન જાનન્તિ, યત્થ નેમિત્તાનં ચક્ખુ ન કમતિ. કતમે પઞ્ચ? ઉપરિ, ભિક્ખવે, આકાસે તેજોધાતુ પકુપ્પતિ. તેન ઉપ્પન્ના મેઘા પટિવિગચ્છન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો વસ્સસ્સ અન્તરાયો, યં નેમિત્તા ન જાનન્તિ, યત્થ નેમિત્તાનં ચક્ખુ ન કમતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ઉપરિ આકાસે વાયોધાતુ પકુપ્પતિ. તેન ઉપ્પન્ના મેઘા પટિવિગચ્છન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો વસ્સસ્સ અન્તરાયો, યં નેમિત્તા ન જાનન્તિ, યત્થ નેમિત્તાનં ચક્ખુ ન કમતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાહુ અસુરિન્દો પાણિના ઉદકં સમ્પટિચ્છિત્વા મહાસમુદ્દે છડ્ડેતિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો વસ્સસ્સ અન્તરાયો, યં નેમિત્તા ન જાનન્તિ, યત્થ નેમિત્તાનં ચક્ખુ ન કમતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, વસ્સવલાહકા દેવા પમત્તા હોન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો વસ્સસ્સ અન્તરાયો, યં નેમિત્તા ન જાનન્તિ, યત્થ નેમિત્તાનં ચક્ખુ ન કમતિ.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, મનુસ્સા અધમ્મિકા હોન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો વસ્સસ્સ અન્તરાયો, યં નેમિત્તા ન જાનન્તિ, યત્થ નેમિત્તાનં ચક્ખુ ન કમતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ વસ્સસ્સ અન્તરાયા, યં નેમિત્તા ન જાનન્તિ, યત્થ નેમિત્તાનં ચક્ખુ ન કમતી’’તિ. સત્તમં.

૮. વાચાસુત્તં

૧૯૮. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતા વાચા સુભાસિતા હોતિ, નો દુબ્ભાસિતા, અનવજ્જા ચ અનનુવજ્જા ચ વિઞ્ઞૂનં [અનનુવજ્જા વિઞ્ઞૂનં (સ્યા॰ કં॰)]. કતમેહિ પઞ્ચહિ? કાલેન ચ ભાસિતા હોતિ, સચ્ચા ચ ભાસિતા હોતિ, સણ્હા ચ ભાસિતા હોતિ, અત્થસંહિતા ચ ભાસિતા હોતિ, મેત્તચિત્તેન ચ ભાસિતા હોતિ. ઇમેહિ

ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતા વાચા સુભાસિતા હોતિ, નો દુબ્ભાસિતા, અનવજ્જા ચ અનનુવજ્જા ચ વિઞ્ઞૂન’’ન્તિ. અટ્ઠમં.

૯. કુલસુત્તં

૧૯૯. ‘‘યં, ભિક્ખવે, સીલવન્તો પબ્બજિતા કુલં ઉપસઙ્કમન્તિ, તત્થ મનુસ્સા પઞ્ચહિ ઠાનેહિ બહું પુઞ્ઞં પસવન્તિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે સીલવન્તે પબ્બજિતે કુલં ઉપસઙ્કમન્તે મનુસ્સા દિસ્વા ચિત્તાનિ પસાદેન્તિ [પસીદન્તિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)], સગ્ગસંવત્તનિકં, ભિક્ખવે, તં કુલં તસ્મિં સમયે પટિપદં પટિપન્નં હોતિ.

‘‘યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે સીલવન્તે પબ્બજિતે કુલં ઉપસઙ્કમન્તે મનુસ્સા પચ્ચુટ્ઠેન્તિ અભિવાદેન્તિ આસનં દેન્તિ, ઉચ્ચાકુલીનસંવત્તનિકં, ભિક્ખવે, તં કુલં તસ્મિં સમયે પટિપદં પટિપન્નં હોતિ.

‘‘યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે સીલવન્તે પબ્બજિતે કુલં ઉપસઙ્કમન્તે મનુસ્સા મચ્છેરમલં પટિવિનેન્તિ [પટિવિનોદેન્તિ (સી॰ પી॰)], મહેસક્ખસંવત્તનિકં, ભિક્ખવે, તં કુલં તસ્મિં સમયે પટિપદં પટિપન્નં હોતિ.

‘‘યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે સીલવન્તે પબ્બજિતે કુલં ઉપસઙ્કમન્તે મનુસ્સા યથાસત્તિ યથાબલં સંવિભજન્તિ, મહાભોગસંવત્તનિકં , ભિક્ખવે, તં કુલં તસ્મિં સમયે પટિપદં પટિપન્નં હોતિ.

‘‘યસ્મિં, ભિક્ખવે, સમયે સીલવન્તે પબ્બજિતે કુલં ઉપસઙ્કમન્તે મનુસ્સા પરિપુચ્છન્તિ પરિપઞ્હન્તિ ધમ્મં સુણન્તિ, મહાપઞ્ઞાસંવત્તનિકં, ભિક્ખવે, તં કુલં તસ્મિં સમયે પટિપદં પટિપન્નં હોતિ. યં , ભિક્ખવે, સીલવન્તો પબ્બજિતા કુલં ઉપસઙ્કમન્તિ, તત્થ મનુસ્સા ઇમેહિ પઞ્ચહિ ઠાનેહિ બહું પુઞ્ઞં પસવન્તી’’તિ. નવમં.

૧૦. નિસ્સારણીયસુત્તં

૨૦૦. ‘‘પઞ્ચિમા , ભિક્ખવે, નિસ્સારણીયા [નિસ્સરણીયા (પી॰), નિસ્સરણિયા (દી॰ નિ॰ ૩.૩૨૧)] ધાતુયો. કતમા પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો કામં [કામે (સ્યા॰ કં॰) દી॰ નિ॰ ૩.૩૨૧] મનસિકરોતો કામેસુ ચિત્તં ન પક્ખન્દતિ નપ્પસીદતિ ન સન્તિટ્ઠતિ ન વિમુચ્ચતિ. નેક્ખમ્મં ખો પનસ્સ મનસિકરોતો નેક્ખમ્મે ચિત્તં પક્ખન્દતિ પસીદતિ સન્તિટ્ઠતિ વિમુચ્ચતિ. તસ્સ તં ચિત્તં સુગતં [સુકતં (પી॰ ક॰)] સુભાવિતં સુવુટ્ઠિતં સુવિમુત્તં સુવિસંયુત્તં [વિસંયુત્તં (કત્થચિ, દી॰ નિ॰ ૩.૩૨૧)] કામેહિ; યે ચ કામપચ્ચયા ઉપ્પજ્જન્તિ આસવા વિઘાતપરિળાહા, મુત્તો સો તેહિ, ન સો તં વેદનં વેદિયતિ. ઇદમક્ખાતં કામાનં નિસ્સરણં.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો બ્યાપાદં મનસિકરોતો બ્યાપાદે ચિત્તં ન પક્ખન્દતિ નપ્પસીદતિ ન સન્તિટ્ઠતિ ન વિમુચ્ચતિ. અબ્યાપાદં ખો પનસ્સ મનસિકરોતો અબ્યાપાદે ચિત્તં પક્ખન્દતિ પસીદતિ સન્તિટ્ઠતિ વિમુચ્ચતિ. તસ્સ તં ચિત્તં સુગતં સુભાવિતં સુવુટ્ઠિતં સુવિમુત્તં સુવિસંયુત્તં બ્યાપાદેન; યે ચ બ્યાપાદપચ્ચયા ઉપ્પજ્જન્તિ આસવા વિઘાતપરિળાહા, મુત્તો સો તેહિ, ન સો તં વેદનં વેદિયતિ. ઇદમક્ખાતં બ્યાપાદસ્સ નિસ્સરણં.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો વિહેસં મનસિકરોતો વિહેસાય ચિત્તં ન પક્ખન્દતિ નપ્પસીદતિ ન સન્તિટ્ઠતિ ન વિમુચ્ચતિ. અવિહેસં ખો પનસ્સ મનસિકરોતો અવિહેસાય ચિત્તં પક્ખન્દતિ પસીદતિ સન્તિટ્ઠતિ વિમુચ્ચતિ. તસ્સ તં ચિત્તં સુગતં સુભાવિતં સુવુટ્ઠિતં સુવિમુત્તં સુવિસંયુત્તં વિહેસાય; યે ચ વિહેસાપચ્ચયા ઉપ્પજ્જન્તિ આસવા વિઘાતપરિળાહા, મુત્તો સો તેહિ, ન સો તં વેદનં વેદિયતિ. ઇદમક્ખાતં વિહેસાય નિસ્સરણં.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો રૂપં મનસિકરોતો રૂપે ચિત્તં ન પક્ખન્દતિ નપ્પસીદતિ ન સન્તિટ્ઠતિ ન વિમુચ્ચતિ. અરૂપં ખો પનસ્સ મનસિકરોતો અરૂપે ચિત્તં પક્ખન્દતિ પસીદતિ સન્તિટ્ઠતિ વિમુચ્ચતિ. તસ્સ તં ચિત્તં સુગતં સુભાવિતં સુવુટ્ઠિતં સુવિમુત્તં સુવિસંયુત્તં રૂપેહિ; યે ચ રૂપપચ્ચયા ઉપ્પજ્જન્તિ આસવા વિઘાતપરિળાહા, મુત્તો સો તેહિ, ન સો તં વેદનં વેદિયતિ. ઇદમક્ખાતં રૂપાનં નિસ્સરણં.

“પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો સક્કાયં મનસિકરોતો સક્કાયે ચિત્તં ન પક્ખન્દતિ નપ્પસીદતિ ન સન્તિટ્ઠતિ ન વિમુચ્ચતિ. સક્કાયનિરોધં ખો પનસ્સ મનસિકરોતો સક્કાયનિરોધે ચિત્તં પક્ખન્દતિ પસીદતિ સન્તિટ્ઠતિ વિમુચ્ચતિ. તસ્સ તં ચિત્તં સુગતં સુભાવિતં સુવુટ્ઠિતં સુવિમુત્તં સુવિસંયુત્તં સક્કાયેન; યે ચ સક્કાયપચ્ચયા ઉપ્પજ્જન્તિ આસવા વિઘાતપરિળાહા, મુત્તો સો તેહિ, ન સો તં વેદનં વેદિયતિ. ઇદમક્ખાતં સક્કાયસ્સ નિસ્સરણં.

“તસ્સ કામનન્દીપિ નાનુસેતિ, બ્યાપાદનન્દીપિ નાનુસેતિ, વિહેસાનન્દીપિ નાનુસેતિ , રૂપનન્દીપિ નાનુસેતિ, સક્કાયનન્દીપિ નાનુસેતિ (સો) [( ) કત્થચિ નત્થિ] કામનન્દિયાપિ અનનુસયા, બ્યાપાદનન્દિયાપિ અનનુસયા, વિહેસાનન્દિયાપિ અનનુસયા, રૂપનન્દિયાપિ અનનુસયા, સક્કાયનન્દિયાપિ અનનુસયા. અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ નિરનુસયો, અચ્છેચ્છિ [અચ્છેજ્જિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] તણ્હં, વિવત્તયિ [વાવત્તયિ (સી॰)] સંયોજનં, સમ્મા માનાભિસમયા અન્તમકાસિ દુક્ખસ્સ. ઇમા ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ નિસ્સારણીયા ધાતુયો”તિ. દસમં.

બ્રાહ્મણવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

સોણો દોણો સઙ્ગારવો, કારણપાલી ચ પિઙ્ગિયાની;
સુપિના ચ વસ્સા વાચા, કુલં નિસ્સારણીયેન ચાતિ.

ચતુત્થંપણ્ણાસકં સમત્તો.

૫. પઞ્ચમપણ્ણાસકં

(૨૧) ૧. કિમિલવગ્ગો

૧. કિમિલસુત્તં

૨૦૧. એકં સમયં ભગવા કિમિલાયં [કિમ્બિલાયં (સી॰ પી॰) અ॰ નિ॰ ૬.૪૦; ૭.૫૯] વિહરતિ વેળુવને. અથ ખો આયસ્મા કિમિલો [કિમ્બિલો (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)] યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ; ઉપસઙ્કમિત્વા ભગવન્તં અભિવાદેત્વા એકમન્તં નિસીદિ. એકમન્તં નિસિન્નો ખો આયસ્મા કિમિલો ભગવન્તં એતદવોચ – ''કો નુ ખો, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો, યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતી''તિ? ''ઇધ, કિમિલ, તથાગતે પરિનિબ્બુતે ભિક્ખૂ ભિક્ખુનિયો ઉપાસકા ઉપાસિકાયો સત્થરિ અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા, ધમ્મે અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા, સઙ્ઘે અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા, સિક્ખાય અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા, અઞ્ઞમઞ્ઞં અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સા. અયં ખો, કિમિલ, હેતુ અયં પચ્ચયો, યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતી''તિ.

''કો પન, ભન્તે, હેતુ કો પચ્ચયો, યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતી''તિ? ''ઇધ, કિમિલ, તથાગતે પરિનિબ્બુતે ભિક્ખૂ ભિક્ખુનિયો ઉપાસકા ઉપાસિકાયો સત્થરિ સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા, ધમ્મે સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા, સઙ્ઘે સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા, સિક્ખાય સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા, અઞ્ઞમઞ્ઞં સગારવા વિહરન્તિ સપ્પતિસ્સા. અયં ખો, કિમિલ, હેતુ અયં પચ્ચયો, યેન તથાગતે પરિનિબ્બુતે સદ્ધમ્મો ચિરટ્ઠિતિકો હોતી''તિ. પઠમં.

૨. ધમ્મસ્સવનસુત્તં

૨૦૨. ''પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આનિસંસા ધમ્મસ્સવને. કતમે પઞ્ચ? અસ્સુતં સુણાતિ , સુતં પરિયોદાપેતિ, કઙ્ખં વિતરતિ [વિહનતિ (સ્યા॰ કં॰ પી॰ ક॰)], દિટ્ઠિં ઉજું કરોતિ, ચિત્તમસ્સ પસીદતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા ધમ્મસ્સવને''તિ. દુતિયં.

3. અસ્સાજાનીયસુત્તં

૨૦૩. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો ભદ્રો [ભદ્દો (પી॰)] અસ્સાજાનીયો રાજારહો હોતિ રાજભોગ્ગો, રઞ્ઞો અઙ્ગન્ત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ.

''કતમેહિ પઞ્ચહિ? અજ્જવેન, જવેન, મદ્દવેન, ખન્તિયા, સોરચ્ચેન – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો રઞ્ઞો ભદ્રો અસ્સાજાનીયો રાજારહો હોતિ રાજભોગ્ગો, રઞ્ઞો અઙ્ગન્ત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ. ''એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સ.

''કતમેહિ પઞ્ચહિ? અજ્જવેન, જવેન, મદ્દવેન, ખન્તિયા, સોરચ્ચેન – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ આહુનેય્યો હોતિ પાહુનેય્યો દક્ખિણેય્યો અઞ્જલિકરણીયો અનુત્તરં પુઞ્ઞક્ખેત્તં લોકસ્સા''તિ. તતિયં.

૪. બલસુત્તં

૨૦૪. ''પઞ્ચિમાનિ, ભિક્ખવે, બલાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, હિરિબલં, ઓત્તપ્પબલં, વીરિયબલં, પઞ્ઞાબલં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ બલાની''તિ. ચતુત્થં.

૫. ચેતોખિલસુત્તં

૨૦૫. [અ॰ નિ॰ ૯.૭૧; મ॰ નિ॰ ૧.૧૮૫; દી॰ નિ॰ ૩.૩૧૯] ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ચેતોખિલા. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે , ભિક્ખુ સત્થરિ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સત્થરિ કઙ્ખતિ વિચિકિચ્છતિ નાધિમુચ્ચતિ ન સમ્પસીદતિ, તસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, અયં પઠમો ચેતોખિલો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ધમ્મે કઙ્ખતિ...પે॰... સઙ્ઘે કઙ્ખતિ...પે॰... સિક્ખાય કઙ્ખતિ...પે॰... સબ્રહ્મચારીસુ કુપિતો હોતિ અનત્તમનો આહતચિત્તો ખિલજાતો. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીસુ કુપિતો હોતિ અનત્તમનો આહતચિત્તો ખિલજાતો, તસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, અયં પઞ્ચમો ચેતોખિલો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ચેતોખિલા''તિ. પઞ્ચમં.

૬. વિનિબન્ધસુત્તં

૨૦૬. [અ॰ નિ॰ ૯.૭૨; દી॰ નિ॰ ૩.૩૨૦] ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ચેતસોવિનિબન્ધા [ચેતોવિનિબદ્ધા (સારત્થદીપનીટીકાયં)]. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કામેસુ અવીતરાગો [અવિગતરાગો (ક॰)] હોતિ અવિગતચ્છન્દો અવિગતપેમો અવિગતપિપાસો અવિગતપરિળાહો અવિગતતણ્હો. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કામેસુ અવીતરાગો હોતિ અવિગતચ્છન્દો અવિગતપેમો અવિગતપિપાસો અવિગતપરિળાહો અવિગતતણ્હો, તસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, અયં પઠમો ચેતસોવિનિબન્ધો.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ કાયે અવીતરાગો હોતિ...પે॰... રૂપે અવીતરાગો હોતિ...પે॰... યાવદત્થં ઉદરાવદેહકં ભુઞ્જિત્વા સેય્યસુખં પસ્સસુખં મિદ્ધસુખં અનુયુત્તો વિહરતિ...પે॰... અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં પણિધાય બ્રહ્મચરિયં ચરતિ – 'ઇમિનાહં સીલેન વા વતેન વા તપેન વા બ્રહ્મચરિયેન વા દેવો વા ભવિસ્સામિ દેવઞ્ઞતરો વા'તિ. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અઞ્ઞતરં દેવનિકાયં પણિધાય બ્રહ્મચરિયં ચરતિ – 'ઇમિનાહં સીલેન વા વતેન વા તપેન વા બ્રહ્મચરિયેન વા દેવો વા ભવિસ્સામિ દેવઞ્ઞતરો વા'તિ, તસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય. યસ્સ ચિત્તં ન નમતિ આતપ્પાય અનુયોગાય સાતચ્ચાય પધાનાય, અયં પઞ્ચમો ચેતસોવિનિબન્ધો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ચેતસોવિનિબન્ધા''તિ. છટ્ઠં.

૭. યાગુસુત્તં

૨૦૭. ''પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આનિસંસા યાગુયા. કતમે પઞ્ચ? ખુદ્દં [ખુદં (સી॰ પી॰) ખુધાતિ સક્કતાનુલોમં. મહાવ॰ ૨૮૨] પટિહનતિ, પિપાસં પટિવિનેતિ, વાતં અનુલોમેતિ, વત્થિં સોધેતિ, આમાવસેસં પાચેતિ. ઇમે ખો,

ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા યાગુયા''તિ. સત્તમં.

૮. દન્તકટ્ઠસુત્તં

૨૦૮. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા દન્તકટ્ઠસ્સ અખાદને. કતમે પઞ્ચ? અચક્ખુસ્સં, મુખં દુગ્ગન્ધં હોતિ, રસહરણિયો ન વિસુજ્ઝન્તિ, પિત્તં સેમ્હં ભત્તં પરિયોનન્ધતિ [પરિયોનદ્ધન્તિ (સી॰ પી॰), પરિયોનદ્ધતિ (સ્યા॰ કં॰ ક॰) ચૂળવ॰ ૨૮૨ પસ્સિતબ્બં], ભત્તમસ્સ નચ્છાદેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા દન્તકટ્ઠસ્સ અખાદને.

''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા દન્તકટ્ઠસ્સ ખાદને. કતમે પઞ્ચ? ચક્ખુસ્સં, મુખં ન દુગ્ગન્ધં હોતિ, રસહરણિયો વિસુજ્ઝન્તિ, પિત્તં સેમ્હં ભત્તં ન પરિયોનન્ધતિ, ભત્તમસ્સ છાદેતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા દન્તકટ્ઠસ્સ ખાદને''તિ. અટ્ઠમં.

૯. ગીતસ્સરસુત્તં

૨૦૯. [ચૂળવ॰ ૨૪૯] ''પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા આયતકેન ગીતસ્સરેન ધમ્મં ભણન્તસ્સ. કતમે પઞ્ચ? અત્તનાપિ તસ્મિં સરે સારજ્જતિ, પરેપિ તસ્મિં સરે સારજ્જન્તિ, ગહપતિકાપિ ઉજ્ઝાયન્તિ – 'યથેવ મયં ગાયામ, એવમેવં ખો સમણા સક્યપુત્તિયા ગાયન્તી'તિ, સરકુત્તિમ્પિ નિકામયમાનસ્સ સમાધિસ્સ ભઙ્ગો હોતિ, પચ્છિમા જનતા દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા આયતકેન ગીતસ્સરેન ધમ્મં ભણન્તસ્સા''તિ. નવમં.

૧૦. મુટ્ઠસ્સતિસુત્તં

૨૧૦. [મહાવ॰ ૩૫૩] ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા મુટ્ઠસ્સતિસ્સ અસમ્પજાનસ્સ નિદ્દં ઓક્કમયતો . કતમે પઞ્ચ? દુક્ખં સુપતિ, દુક્ખં પટિબુજ્ઝતિ, પાપકં સુપિનં પસ્સતિ, દેવતા ન રક્ખન્તિ, અસુચિ મુચ્ચતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા મુટ્ઠસ્સતિસ્સ અસમ્પજાનસ્સ નિદ્દં ઓક્કમયતો.

''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા ઉપટ્ઠિતસ્સતિસ્સ સમ્પજાનસ્સ નિદ્દં ઓક્કમયતો. કતમે પઞ્ચ? સુખં સુપતિ, સુખં પટિબુજ્ઝતિ, ન પાપકં સુપિનં પસ્સતિ , દેવતા રક્ખન્તિ, અસુચિ ન મુચ્ચતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા ઉપટ્ઠિતસ્સતિસ્સ સમ્પજાનસ્સ નિદ્દં ઓક્કમયતો''તિ. દસમં.

કિમિલવગ્ગો પઠમો.

તસ્સુદ્દાનં –

કિમિલો ધમ્મસ્સવનં, આજાનીયો બલં ખિલં;
વિનિબન્ધં યાગુ કટ્ઠં, ગીતં મુટ્ઠસ્સતિના ચાતિ.

(૨૨) ૨. અક્કોસકવગ્ગો

૧. અક્કોસકસુત્તં

૨૧૧. ‘‘યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્કોસકપરિભાસકો અરિયૂપવાદી સબ્રહ્મચારીનં, તસ્સ પઞ્ચ આદીનવા પાટિકઙ્ખા. કતમે પઞ્ચ? પારાજિકો વા હોતિ છિન્નપરિપન્થો [છિન્નપરિબન્ધો (ક॰)], અઞ્ઞતરં વા સંકિલિટ્ઠં આપત્તિં આપજ્જતિ, બાળ્હં વા રોગાતઙ્કં ફુસતિ, સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અક્કોસકપરિભાસકો અરિયૂપવાદી સબ્રહ્મચારીનં, તસ્સ ઇમે પઞ્ચ આદીનવા પાટિકઙ્ખા’’તિ. પઠમં.

૨. ભણ્ડનકારકસુત્તં

૨૧૨. ‘‘યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ભણ્ડનકારકો કલહકારકો વિવાદકારકો ભસ્સકારકો સઙ્ઘે અધિકરણકારકો, તસ્સ પઞ્ચ આદીનવા પાટિકઙ્ખા. કતમે પઞ્ચ? અનધિગતં નાધિગચ્છતિ, અધિગતા [અધિગતં (સબ્બત્થ)] પરિહાયતિ, પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ, સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. યો સો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ભણ્ડનકારકો કલહકારકો વિવાદકારકો ભસ્સકારકો સઙ્ઘે અધિકરણકારકો, તસ્સ ઇમે પઞ્ચ આદીનવા પાટિકઙ્ખા’’તિ. દુતિયં.

૩. સીલસુત્તં

૨૧૩. [મહાવ॰ ૨૦૯; દી॰ નિ॰ ૩.૩૧૬] ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા દુસ્સીલસ્સ સીલવિપત્તિયા. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો સીલવિપન્નો પમાદાધિકરણં મહતિં ભોગજાનિં નિગચ્છતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો આદીનવો દુસ્સીલસ્સ સીલવિપત્તિયા.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, દુસ્સીલસ્સ સીલવિપન્નસ્સ પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો આદીનવો દુસ્સીલસ્સ સીલવિપત્તિયા.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો સીલવિપન્નો યઞ્ઞદેવ પરિસં ઉપસઙ્કમતિ – યદિ ખત્તિયપરિસં, યદિ બ્રાહ્મણપરિસં, યદિ ગહપતિપરિસં, યદિ સમણપરિસં – અવિસારદો ઉપસઙ્કમતિ મઙ્કુભૂતો. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો આદીનવો દુસ્સીલસ્સ સીલવિપત્તિયા.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો સીલવિપન્નો સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો આદીનવો દુસ્સીલસ્સ સીલવિપત્તિયા.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, દુસ્સીલો સીલવિપન્નો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો આદીનવો દુસ્સીલસ્સ સીલવિપત્તિયા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા દુસ્સીલસ્સ સીલવિપત્તિયા.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા સીલવતો સીલસમ્પદાય. કતમે પઞ્ચ? ઇધ, ભિક્ખવે, સીલવા સીલસમ્પન્નો અપ્પમાદાધિકરણં મહન્તં ભોગક્ખન્ધં અધિગચ્છતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો આનિસંસો સીલવતો સીલસમ્પદાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સીલવતો સીલસમ્પન્નસ્સ કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો આનિસંસો સીલવતો સીલસમ્પદાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સીલવા સીલસમ્પન્નો યઞ્ઞદેવ પરિસં ઉપસઙ્કમતિ – યદિ ખત્તિયપરિસં, યદિ બ્રાહ્મણપરિસં , યદિ ગહપતિપરિસં, યદિ સમણપરિસં – વિસારદો ઉપસઙ્કમતિ અમઙ્કુભૂતો. અયં ભિક્ખવે, તતિયો આનિસંસો સીલવતો સીલસમ્પદાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સીલવા સીલસમ્પન્નો અસમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો આનિસંસો સીલવતો સીલસમ્પદાય.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, સીલવા સીલસમ્પન્નો કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો આનિસંસો સીલવતો સીલસમ્પદાય. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા સીલવતો સીલસમ્પદાયા’’તિ. તતિયં.

૪. બહુભાણિસુત્તં

૨૧૪. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા બહુભાણિસ્મિં પુગ્ગલે. કતમે પઞ્ચ? મુસા ભણતિ, પિસુણં ભણતિ, ફરુસં ભણતિ, સમ્ફપ્પલાપં ભણતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા બહુભાણિસ્મિં પુગ્ગલે.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા મન્તભાણિસ્મિં પુગ્ગલે. કતમે પઞ્ચ? ન મુસા ભણતિ, ન પિસુણં ભણતિ, ન ફરુસં ભણતિ, ન સમ્ફપ્પલાપં ભણતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા મન્તભાણિસ્મિં પુગ્ગલે’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમઅક્ખન્તિસુત્તં

૨૧૫. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા અક્ખન્તિયા. કતમે પઞ્ચ? બહુનો જનસ્સ અપ્પિયો હોતિ અમનાપો, વેરબહુલો ચ હોતિ, વજ્જબહુલો ચ, સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા અક્ખન્તિયા.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા ખન્તિયા. કતમે પઞ્ચ? બહુનો જનસ્સ પિયો હોતિ મનાપો, ન વેરબહુલો હોતિ, ન વજ્જબહુલો, અસમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા ખન્તિયા’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયઅક્ખન્તિસુત્તં

૨૧૬. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા અક્ખન્તિયા. કતમે પઞ્ચ? બહુનો જનસ્સ અપ્પિયો હોતિ અમનાપો, લુદ્દો ચ હોતિ, વિપ્પટિસારી ચ, સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા અક્ખન્તિયા.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા ખન્તિયા. કતમે પઞ્ચ? બહુનો જનસ્સ પિયો હોતિ મનાપો, અલુદ્દો ચ હોતિ, અવિપ્પટિસારી ચ, અસમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા ખન્તિયા’’તિ. છટ્ઠં.

૭. પઠમઅપાસાદિકસુત્તં

૨૧૭. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા અપાસાદિકે. કતમે પઞ્ચ? અત્તાપિ અત્તાનં ઉપવદતિ, અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ ગરહન્તિ, પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ, સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા અપાસાદિકે.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા પાસાદિકે . કતમે પઞ્ચ? અત્તાપિ અત્તાનં ન ઉપવદતિ, અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ પસંસન્તિ, કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ, અસમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ, કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા પાસાદિકે’’તિ. સત્તમં.

૮. દુતિયઅપાસાદિકસુત્તં

૨૧૮. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા અપાસાદિકે. કતમે પઞ્ચ? અપ્પસન્ના નપ્પસીદન્તિ, પસન્નાનઞ્ચ એકચ્ચાનં અઞ્ઞથત્તં હોતિ, સત્થુસાસનં અકતં [ન કતં (સ્યા॰ કં॰ ક॰)] હોતિ, પચ્છિમા જનતા દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ, ચિત્તમસ્સ નપ્પસીદતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા અપાસાદિકે.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા પાસાદિકે. કતમે પઞ્ચ? અપ્પસન્ના પસીદન્તિ, પસન્નાનઞ્ચ ભિય્યોભાવો હોતિ, સત્થુસાસનં કતં હોતિ, પચ્છિમા જનતા દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ, ચિત્તમસ્સ પસીદતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા પાસાદિકે’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. અગ્ગિસુત્તં

૨૧૯. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા અગ્ગિસ્મિં. કતમે પઞ્ચ? અચક્ખુસ્સો, દુબ્બણ્ણકરણો, દુબ્બલકરણો, સઙ્ગણિકાપવડ્ઢનો [સઙ્ગણિકાપવદ્ધનો (સી॰), સઙ્ગણિકારામબદ્ધનો (ક॰)], તિરચ્છાનકથાપવત્તનિકો હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા અગ્ગિસ્મિ’’ન્તિ. નવમં.

૧૦. મધુરાસુત્તં

૨૨૦. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા મધુરાયં. કતમે પઞ્ચ? વિસમા, બહુરજા, ચણ્ડસુનખા, વાળયક્ખા, દુલ્લભપિણ્ડા – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા મધુરાય’’ન્તિ. દસમં.

અક્કોસકવગ્ગો દુતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

અક્કોસભણ્ડનસીલં , બહુભાણી દ્વે અખન્તિયો;
અપાસાદિકા દ્વે વુત્તા, અગ્ગિસ્મિં મધુરેન ચાતિ.

(૨૩) ૩. દીઘચારિકવગ્ગો

૧. પઠમદીઘચારિકસુત્તં

૨૨૧. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા દીઘચારિકં અનવત્થચારિકં અનુયુત્તસ્સ વિહરતો. કતમે પઞ્ચ? અસ્સુતં ન સુણાતિ, સુતં ન પરિયોદાપેતિ, સુતેનેકચ્ચેન અવિસારદો હોતિ, ગાળ્હં [બાળ્હં (સ્યા॰)] રોગાતઙ્કં ફુસતિ, ન ચ મિત્તવા હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા દીઘચારિકં અનવત્થચારિકં અનુયુત્તસ્સ વિહરતો.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા સમવત્થચારે. કતમે પઞ્ચ? અસ્સુતં સુણાતિ, સુતં પરિયોદાપેતિ, સુતેનેકચ્ચેન વિસારદો હોતિ, ન ગાળ્હં રોગાતઙ્કં ફુસતિ, મિત્તવા ચ હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા સમવત્થચારે’’તિ. પઠમં.

૨. દુતિયદીઘચારિકસુત્તં

૨૨૨. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા દીઘચારિકં અનવત્થચારિકં અનુયુત્તસ્સ વિહરતો. કતમે પઞ્ચ? અનધિગતં નાધિગચ્છતિ, અધિગતા પરિહાયતિ, અધિગતેનેકચ્ચેન અવિસારદો હોતિ, ગાળ્હં રોગાતઙ્કં ફુસતિ, ન ચ મિત્તવા હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા દીઘચારિકં અનવત્થચારિકં અનુયુત્તસ્સ વિહરતો.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા સમવત્થચારે. કતમે પઞ્ચ? અનધિગતં અધિગચ્છતિ, અધિગતા ન પરિહાયતિ, અધિગતેનેકચ્ચેન વિસારદો હોતિ, ન ગાળ્હં રોગાતઙ્કં ફુસતિ, મિત્તવા ચ હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા સમવત્થચારે’’તિ. દુતિયં.

૩. અતિનિવાસસુત્તં

૨૨૩. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા અતિનિવાસે. કતમે પઞ્ચ? બહુભણ્ડો હોતિ બહુભણ્ડસન્નિચયો, બહુભેસજ્જો હોતિ બહુભેસજ્જસન્નિચયો, બહુકિચ્ચો હોતિ બહુકરણીયો બ્યત્તો કિંકરણીયેસુ, સંસટ્ઠો વિહરતિ ગહટ્ઠપબ્બજિતેહિ અનનુલોમિકેન ગિહિસંસગ્ગેન, તમ્હા ચ આવાસા પક્કમન્તો સાપેક્ખો પક્કમતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા અતિનિવાસે.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા સમવત્થવાસે. કતમે પઞ્ચ? ન બહુભણ્ડો હોતિ ન બહુભણ્ડસન્નિચયો, ન બહુભેસજ્જો હોતિ ન બહુભેસજ્જસન્નિચયો, ન બહુકિચ્ચો હોતિ ન બહુકરણીયો ન બ્યત્તો કિંકરણીયેસુ, અસંસટ્ઠો વિહરતિ ગહટ્ઠપબ્બજિતેહિ અનનુલોમિકેન ગિહિસંસગ્ગેન, તમ્હા ચ આવાસા પક્કમન્તો અનપેક્ખો પક્કમતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા સમવત્થવાસે’’તિ. તતિયં.

૪. મચ્છરીસુત્તં

૨૨૪. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા અતિનિવાસે. કતમે પઞ્ચ? આવાસમચ્છરી હોતિ, કુલમચ્છરી હોતિ, લાભમચ્છરી હોતિ, વણ્ણમચ્છરી હોતિ, ધમ્મમચ્છરી હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા અતિનિવાસે.

‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આનિસંસા સમવત્થવાસે. કતમે પઞ્ચ? ન આવાસમચ્છરી હોતિ, ન કુલમચ્છરી હોતિ, ન લાભમચ્છરી હોતિ, ન વણ્ણમચ્છરી હોતિ, ન ધમ્મમચ્છરી હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા સમવત્થવાસે’’તિ. ચતુત્થં.

૫. પઠમકુલૂપકસુત્તં

૨૨૫. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા કુલૂપકે [કુલુપકે (સ્યા॰ પી॰), કુલૂપગે (સી॰)]. કતમે પઞ્ચ? અનામન્તચારે આપજ્જતિ, રહો નિસજ્જાય આપજ્જતિ, પટિચ્છન્ને આસને આપજ્જતિ, માતુગામસ્સ ઉત્તરિ છપ્પઞ્ચવાચાહિ ધમ્મં દેસેન્તો આપજ્જતિ, કામસઙ્કપ્પબહુલો વિહરતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા કુલૂપકે’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયકુલૂપકસુત્તં

૨૨૬. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા કુલૂપકસ્સ ભિક્ખુનો અતિવેલં કુલેસુ સંસટ્ઠસ્સ વિહરતો. કતમે પઞ્ચ? માતુગામસ્સ અભિણ્હદસ્સનં, દસ્સને સતિ સંસગ્ગો, સંસગ્ગે સતિ વિસ્સાસો, વિસ્સાસે સતિ ઓતારો, ઓતિણ્ણચિત્તસ્સેતં પાટિકઙ્ખં – ‘અનભિરતો વા બ્રહ્મચરિયં ચરિસ્સતિ અઞ્ઞતરં વા સંકિલિટ્ઠં આપત્તિં આપજ્જિસ્સતિ સિક્ખં વા પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તિસ્સતિ’. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા કુલૂપકસ્સ ભિક્ખુનો અતિવેલં કુલેસુ સંસટ્ઠસ્સ વિહરતો’’તિ. છટ્ઠં.

૭. ભોગસુત્તં

૨૨૭. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા ભોગેસુ. કતમે પઞ્ચ? અગ્ગિસાધારણા ભોગા, ઉદકસાધારણા ભોગા, રાજસાધારણા ભોગા, ચોરસાધારણા ભોગા, અપ્પિયેહિ દાયાદેહિ સાધારણા ભોગા. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા ભોગેસુ.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા ભોગેસુ. કતમે પઞ્ચ? ભોગે નિસ્સાય અત્તાનં સુખેતિ પીણેતિ સમ્મા સુખં પરિહરતિ, માતાપિતરો સુખેતિ પીણેતિ સમ્મા સુખં પરિહરતિ, પુત્તદારદાસકમ્મકરપોરિસે સુખેતિ પીણેતિ સમ્મા સુખં પરિહરતિ, મિત્તામચ્ચે સુખેતિ પીણેતિ સમ્મા સુખં પરિહરતિ, સમણબ્રાહ્મણેસુ ઉદ્ધગ્ગિકં દક્ખિણં પતિટ્ઠાપેતિ સોવગ્ગિકં સુખવિપાકં સગ્ગસંવત્તનિકં. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા ભોગેસૂ’’તિ. સત્તમં.

૮. ઉસ્સૂરભત્તસુત્તં

૨૨૮. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા ઉસ્સૂરભત્તે કુલે. કતમે પઞ્ચ? યે તે અતિથી પાહુના, તે ન કાલેન પટિપૂજેન્તિ; યા તા બલિપટિગ્ગાહિકા દેવતા, તા ન કાલેન પટિપૂજેન્તિ; યે તે સમણબ્રાહ્મણા એકભત્તિકા રત્તૂપરતા વિરતા વિકાલભોજના, તે ન કાલેન પટિપૂજેન્તિ; દાસકમ્મકરપોરિસા વિમુખા કમ્મં કરોન્તિ; તાવતકંયેવ અસમયેન ભુત્તં અનોજવન્તં હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા ઉસ્સૂરભત્તે કુલે.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા સમયભત્તે કુલે. કતમે પઞ્ચ? યે તે અતિથી પાહુના, તે કાલેન પટિપૂજેન્તિ; યા તા બલિપટિગ્ગાહિકા દેવતા, તા કાલેન પટિપૂજેન્તિ; યે તે સમણબ્રાહ્મણા એકભત્તિકા રત્તૂપરતા વિરતા

વિકાલભોજના, તે કાલેન પટિપૂજેન્તિ; દાસકમ્મકરપોરિસા અવિમુખા કમ્મં કરોન્તિ; તાવતકંયેવ સમયેન ભુત્તં ઓજવન્તં હોતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા સમયભત્તે કુલે''તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમકણ્હસપ્પસુત્તં

૨૨૯. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા કણ્હસપ્પે. કતમે પઞ્ચ? અસુચિ, દુગ્ગન્ધો, સભીરુ, સપ્પટિભયો, મિત્તદુબ્ભી – ઇમે ખો, ભિક્ખવે , પઞ્ચ આદીનવા કણ્હસપ્પે. એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિમે આદીનવા માતુગામે. કતમે પઞ્ચ? અસુચિ, દુગ્ગન્ધો, સભીરુ, સપ્પટિભયો, મિત્તદુબ્ભી – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા માતુગામે''તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયકણ્હસપ્પસુત્તં

૨૩૦. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા કણ્હસપ્પે. કતમે પઞ્ચ? કોધનો, ઉપનાહી, ઘોરવિસો, દુજ્જિવ્હો, મિત્તદુબ્ભી – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા કણ્હસપ્પે.

''એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિમે આદીનવા માતુગામે. કતમે પઞ્ચ? કોધનો, ઉપનાહી, ઘોરવિસો, દુજ્જિવ્હો, મિત્તદુબ્ભી. તત્રિદં, ભિક્ખવે, માતુગામસ્સ ઘોરવિસતા – યેભુય્યેન, ભિક્ખવે, માતુગામો તિબ્બરાગો. તત્રિદં, ભિક્ખવે, માતુગામસ્સ દુજ્જિવ્હતા – યેભુય્યેન, ભિક્ખવે, માતુગામો પિસુણવાચો. તત્રિદં, ભિક્ખવે, માતુગામસ્સ મિત્તદુબ્ભિતા – યેભુય્યેન , ભિક્ખવે, માતુગામો અતિચારિની. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા માતુગામે''તિ. દસમં.

દીઘચારિકવગ્ગો તતિયો.

તસ્સુદ્દાનં –

દ્વે દીઘચારિકા વુત્તા, અતિનિવાસમચ્છરી;
દ્વે ચ કુલૂપકા ભોગા, ભત્તં સપ્પાપરે દુવેતિ.

(૨૪) ૪. આવાસિકવગ્ગો

૧. આવાસિકસુત્તં

૨૩૧. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ અભાવનીયો હોતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન આકપ્પસમ્પન્નો હોતિ ન વત્તસમ્પન્નો; ન બહુસ્સુતો હોતિ ન સુતધરો; ન પટિસલ્લેખિતા [સલ્લેખિતા (ક॰ સી॰)] હોતિ ન પટિસલ્લાનારામો; ન કલ્યાણવાચો હોતિ ન કલ્યાણવાક્કરણો; દુપ્પઞ્ઞો હોતિ જળો એળમૂગો. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ અભાવનીયો હોતિ.

''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ ભાવનીયો હોતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? આકપ્પસમ્પન્નો હોતિ વત્તસમ્પન્નો; બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો; પટિસલ્લેખિતા હોતિ પટિસલ્લાનારામો; કલ્યાણવાચો હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો; પઞ્ઞવા હોતિ અજળો અનેળમૂગો. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ ભાવનીયો હોતી''તિ. પઠમં.

૨. પિયસુત્તં

૨૩૨. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચ.

''કતમેહિ પઞ્ચહિ? સીલવા હોતિ, પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો વિહરતિ આચારગોચરસમ્પન્નો અણુમત્તેસુ વજ્જેસુ ભયદસ્સાવી, સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ સુતધરો સુતસન્નિચયો, યે તે ધમ્મા આદિકલ્યાણા મજ્ઝેકલ્યાણા પરિયોસાનકલ્યાણા સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં અભિવદન્તિ, તથારૂપાસ્સ ધમ્મા બહુસ્સુતા હોન્તિ ધાતા વચસા પરિચિતા મનસાનુપેક્ખિતા દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા ; કલ્યાણવાચો હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગલાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ સબ્રહ્મચારીનં પિયો ચ હોતિ મનાપો ચ ગરુ ચ ભાવનીયો ચા''તિ. દુતિયં.

૩. સોભનસુત્તં

૨૩૩. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ આવાસં સોભેતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? સીલવા હોતિ...પે॰... સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ...પે॰... દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; કલ્યાણવાચો હોતિ કલ્યાણવાક્કરણો પોરિયા વાચાય સમન્નાગતો વિસ્સટ્ઠાય અનેલગલાય અત્થસ્સ વિઞ્ઞાપનિયા; પટિબલો હોતિ ઉપસઙ્કમન્તે ધમ્મિયા કથાય સન્દસ્સેતું સમાદપેતું સમુત્તેજેતું સમ્પહંસેતું; ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ આવાસં સોભેતી''તિ. તતિયં.

૪. બહૂપકારસુત્તં

૨૩૪. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ આવાસસ્સ બહૂપકારો હોતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? સીલવા હોતિ…પે॰… સમાદાય સિક્ખતિ સિક્ખાપદેસુ; બહુસ્સુતો હોતિ…પે॰… દિટ્ઠિયા સુપ્પટિવિદ્ધા; ખણ્ડફુલ્લં પટિસઙ્ખરોતિ; મહા ખો પન ભિક્ખુસઙ્ઘો અભિક્કન્તો નાનાવેરજ્જકા ભિક્ખૂ ગિહીનં ઉપસઙ્કમિત્વા આરોચેતિ – 'મહા ખો, આવુસો, ભિક્ખુસઙ્ઘો અભિક્કન્તો નાનાવેરજ્જકા ભિક્ખૂ, કરોથ પુઞ્ઞાનિ, સમયો પુઞ્ઞાનિ કાતુ'ન્તિ; ચતુન્નં ઝાનાનં આભિચેતસિકાનં દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાનં નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ આવાસસ્સ બહૂપકારો હોતી''તિ. ચતુત્થં.

૫. અનુકમ્પસુત્તં

૨૩૫. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ ગિહીનં [ગિહિં (સ્યા॰), ગિહી (કત્થચિ)] અનુકમ્પતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અધિસીલે [અધિસીલેસુ (સ્યા॰)] સમાદપેતિ; ધમ્મદસ્સને નિવેસેતિ; ગિલાનકે ઉપસઙ્કમિત્વા સતિં ઉપ્પાદેતિ – 'અરહગ્ગતં આયસ્મન્તો સતિં ઉપટ્ઠાપેથા'તિ; મહા ખો પન ભિક્ખુસઙ્ઘો અભિક્કન્તો નાનાવેરજ્જકા ભિક્ખૂ ગિહીનં ઉપસઙ્કમિત્વા આરોચેતિ – 'મહા ખો, આવુસો, ભિક્ખુસઙ્ઘો અભિક્કન્તો નાનાવેરજ્જકા ભિક્ખૂ, કરોથ પુઞ્ઞાનિ, સમયો પુઞ્ઞાનિ કાતુ'ન્તિ; યં ખો પનસ્સ ભોજનં દેન્તિ લૂખં વા પણીતં વા તં અત્તના પરિભુઞ્જતિ, સદ્ધાદેય્યં ન વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ ગિહીનં અનુકમ્પતી''તિ. પઞ્ચમં.

૬. પઠમઅવણ્ણારહસુત્તં

૨૩૬. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ; અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ; અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસેતિ; અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસેતિ; સદ્ધાદેય્યં વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ; અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ; અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસેતિ; અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસેતિ; સદ્ધાદેય્યં ન વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે''તિ. છટ્ઠં.

૭. દુતિયઅવણ્ણારહસુત્તં

૨૩૭. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ; અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ

અવણ્ણં ભાસતિ; આવાસમચ્છરી હોતિ આવાસપલિગેધી; કુલમચ્છરી હોતિ કુલપલિગેધી; સદ્ધાદેય્યં વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ; અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ; ન આવાસમચ્છરી હોતિ ન આવાસપલિગેધી; ન કુલમચ્છરી હોતિ ન કુલપલિગેધી; સદ્ધાદેય્યં ન વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. સત્તમં.

૮. તતિયઅવણ્ણારહસુત્તં

૨૩૮. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ; અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ; આવાસમચ્છરી હોતિ; કુલમચ્છરી હોતિ; લાભમચ્છરી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસતિ; અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસતિ ; ન આવાસમચ્છરી હોતિ; ન કુલમચ્છરી હોતિ ; ન લાભમચ્છરી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. અટ્ઠમં.

૯. પઠમમચ્છરિયસુત્તં

૨૩૯. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? આવાસમચ્છરી હોતિ; કુલમચ્છરી હોતિ; લાભમચ્છરી હોતિ; વણ્ણમચ્છરી [ધમ્મમચ્છરી (ક॰)] હોતિ; સદ્ધાદેય્યં વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન આવાસમચ્છરી હોતિ; ન કુલમચ્છરી હોતિ; ન લાભમચ્છરી હોતિ; ન વણ્ણમચ્છરી હોતિ; સદ્ધાદેય્યં ન વિનિપાતેતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. નવમં.

૧૦. દુતિયમચ્છરિયસુત્તં

૨૪૦. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? આવાસમચ્છરી હોતિ; કુલમચ્છરી હોતિ; લાભમચ્છરી હોતિ; વણ્ણમચ્છરી હોતિ; ધમ્મમચ્છરી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન આવાસમચ્છરી હોતિ; ન કુલમચ્છરી હોતિ; ન લાભમચ્છરી હોતિ; ન વણ્ણમચ્છરી હોતિ; ન ધમ્મમચ્છરી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આવાસિકો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. દસમં.

આવાસિકવગ્ગો ચતુત્થો.

તસ્સુદ્દાનં –

આવાસિકો પિયો ચ સોભનો,
બહૂપકારો અનુકમ્પકો ચ;
તયો અવણ્ણારહા ચેવ,
મચ્છરિયા દુવેપિ ચાતિ [યથાભતં ચાપિ અવણ્ણગેધા, ચતુક્કમચ્છેર પઞ્ચમેન ચાતિ (સી॰ સ્યા॰) યથાભતં અવણ્ણઞ્ચ, ચતુકો મચ્છરિયેન ચાતિ (ક॰)].

(૨૫) ૫. દુચ્ચરિતવગ્ગો

૧. પઠમદુચ્ચરિતસુત્તં

૨૪૧. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા દુચ્ચરિતે. કતમે પઞ્ચ? અત્તાપિ અત્તાનં ઉપવદતિ; અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ ગરહન્તિ; પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ; સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ; કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા દુચ્ચરિતે.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા સુચરિતે. કતમે પઞ્ચ? અત્તાપિ અત્તાનં ન ઉપવદતિ; અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ પસંસન્તિ; કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ; અસમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ; કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા સુચરિતે’’તિ. પઠમં.

૨. પઠમકાયદુચ્ચરિતસુત્તં

૨૪૨. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા કાયદુચ્ચરિતે...પે॰... આનિસંસા કાયસુચરિતે...પે॰.... દુતિયં.

૩. પઠમવચીદુચ્ચરિતસુત્તં

૨૪૩. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા વચીદુચ્ચરિતે...પે॰... આનિસંસા વચીસુચરિતે...પે॰.... તતિયં.

૪. પઠમમનોદુચ્ચરિતસુત્તં

૨૪૪. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા મનોદુચ્ચરિતે...પે॰... આનિસંસા મનોસુચરિતે . કતમે પઞ્ચ? અત્તાપિ અત્તાનં ન ઉપવદતિ; અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ પસંસન્તિ; કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ; અસમ્મૂળ્હો કાલં કરોતિ; કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા મનોસુચરિતે’’તિ. ચતુત્થં.

૫. દુતિયદુચ્ચરિતસુત્તં

૨૪૫. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા દુચ્ચરિતે. કતમે પઞ્ચ? અત્તાપિ અત્તાનં ઉપવદતિ; અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ ગરહન્તિ; પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ; સદ્ધમ્મા વુટ્ઠાતિ; અસદ્ધમ્મે પતિટ્ઠાતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા દુચ્ચરિતે.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આનિસંસા સુચરિતે. કતમે પઞ્ચ? અત્તાપિ અત્તાનં ન ઉપવદતિ; અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ પસંસન્તિ; કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ; અસદ્ધમ્મા વુટ્ઠાતિ; સદ્ધમ્મે પતિટ્ઠાતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા સુચરિતે’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. દુતિયકાયદુચ્ચરિતસુત્તં

૨૪૬. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા કાયદુચ્ચરિતે...પે॰... આનિસંસા કાયસુચરિતે...પે॰.... છટ્ઠં.

૭. દુતિયવચીદુચ્ચરિતસુત્તં

૨૪૭. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા વચીદુચ્ચરિતે...પે॰... આનિસંસા વચીસુચરિતે...પે॰.... સત્તમં.

૮. દુતિયમનોદુચ્ચરિતસુત્તં

૨૪૮. ''પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા મનોદુચ્ચરિતે...પે॰... આનિસંસા મનોસુચરિતે. કતમે પઞ્ચ? અત્તાપિ અત્તાનં ન ઉપવદતિ; અનુવિચ્ચ વિઞ્ઞૂ પસંસન્તિ; કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ; અસદ્ધમ્મા વુટ્ઠાતિ; સદ્ધમ્મે પતિટ્ઠાતિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આનિસંસા મનોસુચરિતે''તિ. અટ્ઠમં.

૯. સિવથિકસુત્તં

૨૪૯. ''પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા સિવથિકાય [સીવથિકાય (સી॰ સ્યા॰ કં॰ પી॰)]. કતમે પઞ્ચ? અસુચિ, દુગ્ગન્ધા, સપ્પટિભયા, વાળાનં અમનુસ્સાનં આવાસો, બહુનો જનસ્સ આરોદના – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા સિવથિકાય.

''એવમેવં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચિમે આદીનવા સિવથિકૂપમે પુગ્ગલે. કતમે પઞ્ચ? ઇધ , ભિક્ખવે, એકચ્ચો પુગ્ગલો અસુચિના કાયકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ; અસુચિના વચીકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ; અસુચિના મનોકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ. ઇદમસ્સ અસુચિતાય વદામિ. સેય્યથાપિ સા, ભિક્ખવે, સિવથિકા અસુચિ; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ.

''તસ્સ અસુચિના કાયકમ્મેન સમન્નાગતસ્સ, અસુચિના વચીકમ્મેન સમન્નાગતસ્સ, અસુચિના મનોકમ્મેન સમન્નાગતસ્સ પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ. ઇદમસ્સ દુગ્ગન્ધતાય વદામિ. સેય્યથાપિ સા, ભિક્ખવે, સિવથિકા દુગ્ગન્ધા; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ.

''તમેનં અસુચિના કાયકમ્મેન સમન્નાગતં, અસુચિના વચીકમ્મેન સમન્નાગતં, અસુચિના મનોકમ્મેન સમન્નાગતં પેસલા સબ્રહ્મચારી આરકા પરિવજ્જન્તિ. ઇદમસ્સ સપ્પટિભયસ્મિં વદામિ. સેય્યથાપિ સા, ભિક્ખવે, સિવથિકા સપ્પટિભયા; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ.

''સો અસુચિના કાયકમ્મેન સમન્નાગતો, અસુચિના વચીકમ્મેન સમન્નાગતો , અસુચિના મનોકમ્મેન સમન્નાગતો સભાગેહિ પુગ્ગલેહિ સદ્ધિં સંવસતિ. ઇદમસ્સ વાળાવાસસ્મિં વદામિ. સેય્યથાપિ સા , ભિક્ખવે, સિવથિકા વાળાનં અમનુસ્સાનં આવાસો; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ.

''તમેનં અસુચિના કાયકમ્મેન સમન્નાગતં, અસુચિના વચીકમ્મેન સમન્નાગતં, અસુચિના મનોકમ્મેન સમન્નાગતં પેસલા સબ્રહ્મચારી દિસ્વા ખીયધમ્મં [ખીયનધમ્મં (સી॰)] આપજ્જન્તિ – 'અહો વત નો દુક્ખં યે મયં એવરૂપેહિ પુગ્ગલેહિ સદ્ધિં સંવસામા'તિ! ઇદમસ્સ આરોદનાય વદામિ. સેય્યથાપિ સા, ભિક્ખવે, સિવથિકા બહુનો જનસ્સ આરોદના; તથૂપમાહં, ભિક્ખવે, ઇમં પુગ્ગલં વદામિ. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા સિવથિકૂપમે પુગ્ગલે''તિ. નવમં.

૧૦. પુગ્ગલપ્પસાદસુત્તં

૨૫૦. ''પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, આદીનવા પુગ્ગલપ્પસાદે. કતમે પઞ્ચ? યસ્મિં, ભિક્ખવે, પુગ્ગલે પુગ્ગલો અભિપ્પસન્નો હોતિ, સો તથારૂપં આપત્તિં આપન્નો હોતિ યથારૂપાય આપત્તિયા સઙ્ઘો ઉક્ખિપતિ. તસ્સ એવં હોતિ – 'યો ખો મ્યાયં પુગ્ગલો પિયો મનાપો સો સઙ્ઘેન ઉક્ખિત્તો'તિ. ભિક્ખૂસુ અપ્પસાદબહુલો હોતિ. ભિક્ખૂસુ અપ્પસાદબહુલો સમાનો અઞ્ઞે ભિક્ખૂ ન ભજતિ. અઞ્ઞે ભિક્ખૂ અભજન્તો સદ્ધમ્મં ન સુણાતિ. સદ્ધમ્મં અસુણન્તો સદ્ધમ્મા પરિહાયતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો આદીનવો પુગ્ગલપ્પસાદે.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, યસ્મિં પુગ્ગલે પુગ્ગલો અભિપ્પસન્નો હોતિ, સો તથારૂપં આપત્તિં આપન્નો હોતિ યથારૂપાય આપત્તિયા સઙ્ઘો અન્તે નિસીદાપેતિ . તસ્સ એવં હોતિ – 'યો ખો મ્યાયં પુગ્ગલો પિયો મનાપો સો સઙ્ઘેન અન્તે નિસીદાપિતો'તિ. ભિક્ખૂસુ અપ્પસાદબહુલો હોતિ. ભિક્ખૂસુ અપ્પસાદબહુલો સમાનો અઞ્ઞે ભિક્ખૂ ન ભજતિ. અઞ્ઞે ભિક્ખૂ અભજન્તો સદ્ધમ્મં ન સુણાતિ. સદ્ધમ્મં અસુણન્તો સદ્ધમ્મા પરિહાયતિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો આદીનવો પુગ્ગલપ્પસાદે.

''પુન ચપરં, ભિક્ખવે, યસ્મિં પુગ્ગલે પુગ્ગલો અભિપ્પસન્નો હોતિ, સો દિસાપક્કન્તો હોતિ...પે॰... સો વિબ્ભન્તો હોતિ...પે॰... સો કાલઙ્કતો હોતિ. તસ્સ એવં હોતિ – 'યો ખો મ્યાયં પુગ્ગલો પિયો મનાપો સો કાલઙ્કતો'તિ. અઞ્ઞે ભિક્ખૂ ન ભજતિ. અઞ્ઞે ભિક્ખૂ અભજન્તો સદ્ધમ્મં ન સુણાતિ. સદ્ધમ્મં અસુણન્તો સદ્ધમ્મા પરિહાયતિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો આદીનવો પુગ્ગલપ્પસાદે. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ આદીનવા પુગ્ગલપ્પસાદે''તિ. દસમં.

દુચ્ચરિતવગ્ગો પઞ્ચમો.

તસ્સુદ્દાનં –

દુચ્ચરિતં કાયદુચ્ચરિતં, વચીદુચ્ચરિતં મનોદુચ્ચરિતં;
ચતૂહિ પરે દ્વે સિવથિકા, પુગ્ગલપ્પસાદેન ચાતિ.

પઞ્ચમપણ્ણાસકં સમત્તં.

(૨૬) ૬. ઉપસમ્પદાવગ્ગો

૧. ઉપસમ્પાદેતબ્બસુત્તં

૨૫૧. [મહાવ॰ ૮૪] ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના ઉપસમ્પાદેતબ્બં. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસેખેન સીલક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ; અસેખેન સમાધિક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ; અસેખેન પઞ્ઞાક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ; અસેખેન વિમુત્તિક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ; અસેખેન વિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના ઉપસમ્પાદેતબ્બ’’ન્તિ. પઠમં.

૨. નિસ્સયસુત્તં

૨૫૨. [મહાવ॰ ૮૪] ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના નિસ્સયો દાતબ્બો. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસેખેન સીલક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ…પે॰… અસેખેન વિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ. ઇમેહિ…પે॰… નિસ્સયો દાતબ્બો’’તિ. દુતિયં.

૩. સામણેરસુત્તં

૨૫૩. [મહાવ॰ ૮૪] ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બો. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ અસેખેન સીલક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ; અસેખેન સમાધિક્ખન્ધેન… અસેખેન પઞ્ઞાક્ખન્ધેન… અસેખેન વિમુત્તિક્ખન્ધેન… અસેખેન વિમુત્તિઞાણદસ્સનક્ખન્ધેન સમન્નાગતો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બો’’તિ. તતિયં.

૪. પઞ્ચમચ્છરિયસુત્તં

૨૫૪. ‘‘પઞ્ચિમાનિ , ભિક્ખવે, મચ્છરિયાનિ. કતમાનિ પઞ્ચ? આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, ધમ્મમચ્છરિયં – ઇમાનિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ મચ્છરિયાનિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં મચ્છરિયાનં એતં પટિકુટ્ઠં [પતિકિટ્ઠં (સી॰ પી॰), પટિક્કિટ્ઠં (સ્યા॰ કં॰), પટિકિટ્ઠં (ક॰)], યદિદં ધમ્મમચ્છરિય’’ન્તિ. ચતુત્થં.

૫. મચ્છરિયપ્પહાનસુત્તં

૨૫૫. ‘‘પઞ્ચન્નં , ભિક્ખવે, મચ્છરિયાનં પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ. કતમેસં પઞ્ચન્નં? આવાસમચ્છરિયસ્સ પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ; કુલમચ્છરિયસ્સ…પે॰… લાભમચ્છરિયસ્સ… વણ્ણમચ્છરિયસ્સ… ધમ્મમચ્છરિયસ્સ પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતિ. ઇમેસં ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચન્નં મચ્છરિયાનં પહાનાય સમુચ્છેદાય બ્રહ્મચરિયં વુસ્સતી’’તિ. પઞ્ચમં.

૬. પઠમઝાનસુત્તં

૨૫૬. ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતું. કતમે પઞ્ચ? આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, ધમ્મમચ્છરિયં – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતું.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતું. કતમે પઞ્ચ? આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, ધમ્મમચ્છરિયં – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મે પહાય ભબ્બો પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતુ’’ન્તિ. છટ્ઠં.

૭-૧૩. દુતિયઝાનસુત્તાદિસત્તકં

૨૫૭-૨૬૩. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો દુતિયં ઝાનં...પે॰... અભબ્બો તતિયં ઝાનં... અભબ્બો ચતુત્થં ઝાનં... અભબ્બો સોતાપત્તિફલં... અભબ્બો સકદાગામિફલં... અભબ્બો અનાગામિફલં... અભબ્બો અરહત્તં [અરહત્તફલં (સી॰)] સચ્છિકાતું. કતમે પઞ્ચ? આવાસમચ્છરિયં , કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, ધમ્મમચ્છરિયં – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અરહત્તં સચ્છિકાતું.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો દુતિયં ઝાનં...પે॰... ભબ્બો તતિયં ઝાનં... ભબ્બો ચતુત્થં ઝાનં... ભબ્બો સોતાપત્તિફલં... ભબ્બો સકદાગામિફલં... ભબ્બો અનાગામિફલં... ભબ્બો અરહત્તં સચ્છિકાતું. કતમે પઞ્ચ? આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, ધમ્મમચ્છરિયં – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મે પહાય ભબ્બો અરહત્તં સચ્છિકાતુ’’ન્તિ. તેરસમં.

૧૪. અપરપઠમઝાનસુત્તં

૨૬૪. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતું. કતમે પઞ્ચ? આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, અકતઞ્ઞુતં અકતવેદિતં – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતું.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતું. કતમે પઞ્ચ? આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, અકતઞ્ઞુતં અકતવેદિતં – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મે પહાય ભબ્બો પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરિતુ’’ન્તિ. ચુદ્દસમં.

૧૫-૨૧. અપરદુતિયઝાનસુત્તાદિસત્તકં

૨૬૫-૨૭૧. ‘‘પઞ્ચિમે , ભિક્ખવે, ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં... ચતુત્થં ઝાનં... સોતાપત્તિફલં... સકદાગામિફલં... અનાગામિફલં... અરહત્તં સચ્છિકાતું. કતમે પઞ્ચ? આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, અકતઞ્ઞુતં અકતવેદિતં – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મે અપ્પહાય અભબ્બો અરહત્તં સચ્છિકાતું.

‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, ધમ્મે પહાય ભબ્બો દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં... ચતુત્થં ઝાનં... સોતાપત્તિફલં... સકદાગામિફલં... અનાગામિફલં... અરહત્તં સચ્છિકાતું. કતમે પઞ્ચ? આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં,

લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, અકતઞ્ઞુતં અકતવેદિતં – ઇમે ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ ધમ્મે પહાય ભબ્બો અરહત્તં સચ્છિકાતુ''ન્તિ. એકવીસતિમં.

ઉપસમ્પદાવગ્ગો છટ્ઠો.

૧. સમ્મુતિપેય્યાલં

૧. ભત્તુદ્દેસકસુત્તં

૨૭૨. ''પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભત્તુદ્દેસકો ન સમ્મન્નિતબ્બો [ન સમ્મનિતબ્બો (ક॰) ચૂળવ॰ ૩૨૬ પસ્સિતબ્બં]. કતમેહિ પઞ્ચહિ? છન્દાગતિં ગચ્છતિ, દોસાગતિં ગચ્છતિ, મોહાગતિં ગચ્છતિ, ભયાગતિં ગચ્છતિ, ઉદ્દિટ્ઠાનુદ્દિટ્ઠં ન જાનાતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભત્તુદ્દેસકો ન સમ્મન્નિતબ્બો.

''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભત્તુદ્દેસકો સમ્મન્નિતબ્બો. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન છન્દાગતિં ગચ્છતિ, ન દોસાગતિં ગચ્છતિ, ન મોહાગતિં ગચ્છતિ, ન ભયાગતિં ગચ્છતિ, ઉદ્દિટ્ઠાનુદ્દિટ્ઠં જાનાતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભત્તુદ્દેસકો સમ્મન્નિતબ્બોતિ.

''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભત્તુદ્દેસકો સમ્મતો [સમ્મતોપિ (સી॰)] ન પેસેતબ્બો...પે॰... સમ્મતો પેસેતબ્બો... બાલો વેદિતબ્બો... પણ્ડિતો વેદિતબ્બો... ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ... અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ... યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે... યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન છન્દાગતિં ગચ્છતિ, ન દોસાગતિં ગચ્છતિ, ન મોહાગતિં ગચ્છતિ, ન ભયાગતિં ગચ્છતિ, ઉદ્દિટ્ઠાનુદ્દિટ્ઠં જાનાતિ – ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભત્તુદ્દેસકો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે''તિ. પઠમં.

૨-૧૪. સેનાસનપઞ્ઞાપકસુત્તાદિતેરસકં

૨૭૩-૨૮૫. ''પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સેનાસનપઞ્ઞાપકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... પઞ્ઞત્તાપઞ્ઞત્તં ન જાનાતિ...પે॰... સેનાસનપઞ્ઞાપકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... પઞ્ઞત્તાપઞ્ઞત્તં જાનાતિ...પે॰....

સેનાસનગાહાપકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ગહિતાગહિતં [પઞ્ઞત્તાપઞ્ઞત્તં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] ન જાનાતિ... પે॰... સેનાસનગાહાપકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ગહિતાગહિતં [પઞ્ઞત્તાપઞ્ઞત્તં (સી॰ સ્યા॰ કં॰)] જાનાતિ...પે॰....

ભણ્ડાગારિકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ગુત્તાગુત્તં ન જાનાતિ... ભણ્ડાગારિકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ગુત્તાગુત્તં જાનાતિ...પે॰....

ચીવરપટિગ્ગાહકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ગહિતાગહિતં ન જાનાતિ... ચીવરપટિગ્ગાહકો સમ્મન્નિતબ્બો ...પે॰... ગહિતાગહિતં જાનાતિ...પે॰....

ચીવરભાજકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ભાજિતાભાજિતં ન જાનાતિ... ચીવરભાજકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ભાજિતાભાજિતં જાનાતિ...પે॰....

યાગુભાજકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... યાગુભાજકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰....

ફલભાજકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ફલભાજકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰....

ખજ્જકભાજકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ભાજિતાભાજિતં ન જાનાતિ... ખજ્જકભાજકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ભાજિતાભાજિતં જાનાતિ...પે॰....

અપ્પમત્તકવિસ્સજ્જકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... વિસ્સજ્જિતાવિસ્સજ્જિતં ન જાનાતિ... અપ્પમત્તકવિસ્સજ્જકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... વિસ્સજ્જિતાવિસ્સજ્જિતં જાનાતિ....

સાટિયગ્ગાહાપકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ગહિતાગહિતં ન જાનાતિ ... સાટિયગ્ગાહાપકો સમ્મન્નિતબ્બો... પે॰... ગહિતાગહિતં જાનાતિ....

પત્તગ્ગાહાપકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ગહિતાગહિતં ન જાનાતિ... પત્તગ્ગાહાપકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... ગહિતાગહિતં જાનાતિ....

આરામિકપેસકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... આરામિકપેસકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰....

સામણેરપેસકો ન સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰... સામણેરપેસકો સમ્મન્નિતબ્બો...પે॰....

સમ્મતો ન પેસેતબ્બો...પે॰... સમ્મતો પેસેતબ્બો...પે॰....

સામણેરપેસકો બાલો વેદિતબ્બો...પે॰... પણ્ડિતો વેદિતબ્બો... ખતં ઉપહતં અત્તાનં પરિહરતિ... અક્ખતં અનુપહતં અત્તાનં પરિહરતિ... યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે... યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? ન છન્દાગતિં ગચ્છતિ, ન દોસાગતિં ગચ્છતિ, ન મોહાગતિં ગચ્છતિ, ન ભયાગતિં ગચ્છતિ, પેસિતાપેસિતં જાનાતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો સામણેરપેસકો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે''તિ. ચુદ્દસમં.

સમ્મુતિપેય્યાલં નિટ્ઠિતં.

૨. સિક્ખાપદપેય્યાલં

૧. ભિક્ખુસુત્તં

૨૮૬. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ, અબ્રહ્મચારી હોતિ, મુસાવાદી હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ ? પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, અબ્રહ્મચરિયા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો ભિક્ખુ યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં સગ્ગે’’તિ. પઠમં.

૨-૭. ભિક્ખુનીસુત્તાદિછક્કં

૨૮૭-૨૯૨. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ભિક્ખુની…પે॰… સિક્ખમાના… સામણેરો… સામણેરી… ઉપાસકો… ઉપાસિકા યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતિની હોતિ, અદિન્નાદાયિની હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારિની હોતિ, મુસાવાદિની હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયિની હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં નિરયે.

‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતા પટિવિરતા હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતા હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતા હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતા હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતા હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતા ઉપાસિકા યથાભતં નિક્ખિત્તા એવં સગ્ગે’’તિ. સત્તમં.

૮. આજીવકસુત્તં

૨૯૩. ‘‘પઞ્ચહિ , ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આજીવકો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ, અબ્રહ્મચારી હોતિ, મુસાવાદી હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો આજીવકો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે’’તિ. અટ્ઠમં.

૯-૧૭. નિગણ્ઠસુત્તાદિનવકં

૨૯૪-૩૦૨. ‘‘પઞ્ચહિ, ભિક્ખવે, ધમ્મેહિ સમન્નાગતો નિગણ્ઠો…પે॰… મુણ્ડસાવકો… જટિલકો… પરિબ્બાજકો… માગણ્ડિકો… તેદણ્ડિકો… આરુદ્ધકો… ગોતમકો… દેવધમ્મિકો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે. કતમેહિ પઞ્ચહિ? પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ…પે॰… સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી હોતિ. ઇમેહિ ખો, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો દેવધમ્મિકો યથાભતં નિક્ખિત્તો એવં નિરયે’’તિ. સત્તરસમં.

સિક્ખાપદપેય્યાલં નિટ્ઠિતં.

૩. રાગપેય્યાલં

૩૦૩. ‘‘રાગસ્સ , ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે પઞ્ચ? અસુભસઞ્ઞા, મરણસઞ્ઞા, આદીનવસઞ્ઞા, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા [સબ્બત્થપિ એવમેવ દિસ્સતિ] – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા’’તિ.

૩૦૪. ‘‘રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે પઞ્ચ? અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનત્તસઞ્ઞા, મરણસઞ્ઞા, આહારે પટિકૂલસઞ્ઞા, સબ્બલોકે અનભિરતસઞ્ઞા – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા’’તિ.

૩૦૫. ‘‘રાગસ્સ , ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે પઞ્ચ? અનિચ્ચસઞ્ઞા, અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા, દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા, પહાનસઞ્ઞા, વિરાગસઞ્ઞા – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા’’તિ.

૩૦૬. ‘‘રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે પઞ્ચ? સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા’’તિ.

૩૦૭. ‘‘રાગસ્સ , ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. કતમે પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, વીરિયબલં, સતિબલં, સમાધિબલં, પઞ્ઞાબલં – રાગસ્સ, ભિક્ખવે, અભિઞ્ઞાય ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા’’તિ.

૩૦૮-૧૧૫૧. ‘‘રાગસ્સ, ભિક્ખવે, પરિઞ્ઞાય... પરિક્ખયાય... પહાનાય... ખયાય... વયાય... વિરાગાય... નિરોધાય... ચાગાય... પટિનિસ્સગ્ગાય પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા. દોસસ્સ... મોહસ્સ... કોધસ્સ... ઉપનાહસ્સ... મક્ખસ્સ... પળાસસ્સ... ઇસ્સાય... મચ્છરિયસ્સ... માયાય... સાઠેય્યસ્સ... થમ્ભસ્સ... સારમ્ભસ્સ... માનસ્સ... અતિમાનસ્સ ... મદસ્સ... પમાદસ્સ અભિઞ્ઞાય... પરિઞ્ઞાય... પરિક્ખયાય... પહાનાય... ખયાય... વયાય... વિરાગાય... નિરોધાય... ચાગાય... પટિનિસ્સગ્ગાય પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા.

‘‘કતમે પઞ્ચ? સદ્ધાબલં, વીરિયબલં, સતિબલં, સમાધિબલં, પઞ્ઞાબલં – પમાદસ્સ, ભિક્ખવે, પટિનિસ્સગ્ગાય ઇમે પઞ્ચ ધમ્મા ભાવેતબ્બા’’તિ.

રાગપેય્યાલં નિટ્ઠિતં.

તસ્સુદ્દાનં –

અભિઞ્ઞાય પરિઞ્ઞાય પરિક્ખયાય,
પહાનાય ખયાય વયેન ચ;
વિરાગનિરોધા ચાગઞ્ચ,
પટિનિસ્સગ્ગો ઇમે દસાતિ.

પઞ્ચકનિપાતો નિટ્ઠિતો.

તત્રિદં વગ્ગુદ્દાનં –

સેખબલં બલઞ્ચેવ, પઞ્ચઙ્ગિકઞ્ચ સુમનં;
મુણ્ડનીવરણઞ્ચ સઞ્ઞઞ્ચ, યોધાજીવઞ્ચ અટ્ઠમં;
થેરં કકુધફાસુઞ્ચ, અન્ધકવિન્દદ્વાદસં;
ગિલાનરાજતિકણ્ડં, સદ્ધમ્માઘાતુપાસકં;
અરઞ્ઞબ્રાહ્મણઞ્ચેવ, કિમિલક્કોસકં તથા;
દીઘાચારાવાસિકઞ્ચ, દુચ્ચરિતૂપસમ્પદન્તિ.

પઞ્ચકનિપાતપાળિ નિટ્ઠિતા.